

PJ
٧٥٥٢
/ ٥٨

الكميت بين زيدا الاسدي، هـ ١٢٩٦
ها شمسيت الكيميت / [البيد]: بيريل، ١٩٥٤
١٥٨، ١٥٩

و متن به آلماني: Josef
[١٩٥٤]

Die Hasimijjat des
Kumait, hrsg., übers.
Horowitz.
I. Horowitz, Josef, 1874-1931, ed.
II. Title.

الف. عنوان.

I. Horowitz, Josef, 1874-1931, ed.

کتابخانه مجلس سنا

اسم کتاب

اسم مؤلف

خطی

چاپی

موضوع

شماره دفتر ثبت ٤٧٩

شماره ترتیب در قفسه

ملاحظات

XXVI - G - 3

٢٩
٤
٥

٣٢
٢٣ - اف

هاشميات الكميت

بسم الله الرحمن الرحيم

هذه الهاشميات للكميت بن زيد الأسدي بتفسير أبي ريش
أحمد بن إبراهيم القيسي رحمه الله رحمة برة مرارا أمين ^a

قال الكميت بن زيد ^b بن الورد بن ربيعة بن قيس بن الحارث
ابن عامر بن ذؤينة بن خنيس ^c بن مجالد بن وهيب بن عمرو ^d
ابن مالك بن سعد بن ثعلبة بن دؤان بن أسد بن خزيمة بن
مدركة بن إلياس بن مضر بن نزار ^d يمدح بني هاشم ويذكر
ظلم بني أمية وجورهم ^e

١ مَنْ لِقَلْبٍ مُتَيِّمٍ مُسْتَهَامٍ ^f غَيْرَ مَا صَبُوهُ وَلَا أَحْلَامٍ

متيم مستعبد ومنه تيم الله وقلان تيمه للكب أي استعبده يقول ¹⁰
ليس لصبو صبا ولا لطروق أحلام ولا أذكاء غوان بل ذلك
لهوى ^g بني هاشم والاستكثار لمحبته ^h

^a) Bei A lautet die Ueberschrift: الهاشميات للكميت بن زيد الأسدي رحمه الله عليه بتفسير أبي ريش أحمد
للكميت بن زيد الأسدي رحمه الله عليه بتفسير أبي ريش أحمد
ابن إبراهيم القيسي تولى الله مكافاته ورحمه
bei BD fehlt die
Ueberschrift. ^b) AC + بن زيد. ^c) A حنيس CE
d) Die Genealogie fehlt bei BD. ^e) Von ويذكر an nicht bei
BD. ^f) Hiz. II 210 مشتاق. ^g) ABC هو. ^h) DE محبته

٢ طَارِقَاتٍ وَلَا أَذْكَارَ غَوَانٍ وَأَضْحَكَتِ الْخُدُودُ كَالْآرَامِ

الطروق لا يكون إلا بالليل *a* والطارق المليم ليملاً وأصل الطريق
الصرب والطوارق بالخصى الصوارب به *b* قال الشاعر

لَعَمْرُكَ مَا تَدْرِي الطَّوَارِقُ *c* بِالْخَصَى

وَلَا زَاجِرَاتُ الطَّيْرِ مِمَّا اللَّهُ صَانِعُ *d*

وَالغَوَانِي النساء كلهن غَوَانٍ فبعضهن غنيمتٌ بزوجها وبعضهن
غنيمات بجمالها واضحات الخدود بيضها والآرام الظباء البيض
الواحد رُم

٣ بَلْ قَوَّيَ الَّذِي أُجِنُّ وَأُبْدَى لِبَنِي قَسَائِمِ فُرُوجِ الْأَنَامِ

١٠ أُجِنُّ أَيْ اسْتَرَّ وَالْمَاجِنُّ الترس والجنين ما في بطن الحامل لأنه
مستتر وأبْدَى أَظْهَرَ وَالْبَادِي الظاهر والفروع الأعلى وفرع كل شيء
اعلاه والأَنَامِ الْخَلْقُ

٤ لِلْقَرِيبِينَ مِنْ نَدَى وَالْبَعِيدِينَ مِنْ النَجْوَى فِي عَرَى الْأَحْكَامِ

واحد الأحكام حكم والأحكام كل امر مُحَكَّم

١٥ ٥ وَالْمُصِيبِينَ بَابَ مَا أَخْطَأَ النَّاسُ وَمُرْسَى قَوَاعِدِ الْإِسْلَامِ

مرسى مُثَبَّتٌ يُقَالُ أَرَسَيْتُ *e* الشئ فرسا يرسو والقواعد الْعُمَدُ
الواحدة قَاعِدَةٌ

٦ وَالْهَمَاءُ الْكُفَاءُ فِي الْحَرْبِ إِنْ لَسَفَ ضَرَامًا وَقُودَهَا بِضَرَامِ

d فاعل BD. *e* الضوارب A. *b* بها A. *a* ليلا BDE.
e A u. C. رست B. رسمت.

لِلْهَمَاءِ جَمْعُ حِمَامٍ وَهُوَ الذَّابُّ عَنِ الْحَرَمِ الَّذِي *a* يَحْمِي مَا يَحَقُّ
عليه ومثله حامي الحقيقة وحامي الذمار والكفاة جمع كاف
والضرام الوقود والوقود للخطب *b* والوقود النار وأبو زيد يذكر وقود
بضم الواو يقال اضرمت النار اضراماً أَجَاجَتِهَا

٧ وَالْغَيُوثُ الَّذِينَ إِنْ أَمْسَحَلْنَا سُمْ قَمَؤِي حَوَاضِي الْأَيْتَامِ *c*

الغيث الحياء وأحبل الناس أجذبوا وأحبل الجذب والقحط
والممحل المحجب والجمع محول والزمن الماحل القاحط *d* يقول *e*
غيات الأيتام في هذا الزمن والغيث المطر قل وسئل ذو الرمة عن
المطر فقال غثنا ما شئنا

٨ ٨ وَالْوَلَاةُ الْكُفَاءُ *e* لِلأَمْرِ إِنْ طَرَقَ يَتَنَا بِمُجْهِصٍ أَوْ تَمَامِ *f*

اليتن ان يخرج من المولود مآخيره من الرحم قبل مقاديره
يعنى رجليه قبل يديه واليتن من الكلام المقلوب المعوج والمجْهِصُ
الذي القته أمه قبل تمامه وهو للجھيص ايضا وقوله طَرَقَ يَتَنَا
يقال طَرَقَتِ الْمَرْأَةُ إِذَا خَرَجَ شَيْءٌ مِنَ الْمَوْلُودِ وَبَقِيَ مِنْهُ شَيْءٌ
وَمِنْهُ كَالْقَطَاةِ الْمَطْرَقِ وَعَضَلَتِ الْمَرْأَةُ إِذَا نَشِبَ وَلَدُهَا وَضَاقَتْ بِهِ *g*
وعضلت الأرض بالجيش اذا ضاقت قل الشاعر * اذا الأمر *f* اعضلا
أى اشتد وضاق

٩ وَالْأَسَاءَةُ الشَّقَاةُ لِلدَّاءِ ذِي الرَّيْبَةِ وَالْمُدْرِكِينَ بِالْأَوْغَامِ

وَالْخَصْبُ + BD *c*. والضرام الوقود للخطب *b*: A. *a* أى AC.
المرء AC *f*. والكفاة الولاة E *e*. القحط ABC *d*.

الاساة الأطباء الواحد آس كما ترى ويقال اسوت الجرح اذا داويته
آسوه آسوا وأسيت من آسى آسى من الحزن والأسوان الحزين وقوله
الأوغام أى الأوتار واحدها وغم والأوتار جمع وتر والترة مثل الوتر
يقال فلان موتر فى قومه أى لم يأخذ طائفة المقتول ويقال
٥ وتوت الرمل أثره وأوترت القوس

١. والروايا التى بها يحمل ألثا س وسوق المطبوعات العظام

الروايا الابل التى يحمل عليها والروايا من الناس الذين يحملون
الحملات شبههم بالابل وقال حافر طيء

عدوا الروايا ولا تبكوا لمن قتلا

١٠ ويروى عدوا الروايى ويقال أنه كراية من روابى قومه أى شريف
من اشرافهم والوسوق الاحمال الواحد وسق والمطبوعات المملوات
يقال نهر مطيع أى متلى يقال طبعت الاناء أى ملأته

١١ والبأخور التى بها تكشف الحرة وآلدها من غليل الأوام

الحرة العطش والحرارة أوار العطش وابدل حرارى أى عطاش

١٥ والغلة ايضا العطش ومثله الغليل الأوام الحرة من العطش

١٢ لكثيرين طيبين من ألثا س وبسرين صادقين كرام

البر والبار واحد وفلان بار بأهله وتر بهم أى يتعهدون بنائله وفصله d

١٣ وأضحى أوجه كرمي جودده واسطى نسبة لهما فهام

a) Nur. b) A. c) أوام. d) A. e) خدون. f) AB طائفة. g) يحمل. h) A. i) Nur bei A.

روى ابو ريباش واضحى نسبة والواضح المبين والوضح البيان
ومنه وصح النهار يعنى به صوة واسطى نسبة أى لا فى العلو
ولا فى الدنو قد توسطت النسبة وتداخلت كل نسبة شريفة
ويقال فلان هامة قومه أى شريفهم وهو من هامة القوم أى من
اشرافهم وقوله فهام الفاء عطف على الهام والهام جمع هامة وهامة
الرجل اعلى الرأس منه ويقال أن انهامة طائر يخرج من الدماغ
والهام أنشئ اليوم قال ذو الرمة * يدعو هامة اليوم *

١٤ للدرى فالدرى من الحسب ألثا قى بين القمقام فالقمقام

ذروة كل شىء اعلاه والشاقب المضىء كما ثقبت النار ويقال
ثقبت النار تثقب اذا اضاءت وأثقتها انا اذا اضاءتها وقوله القمقام
فأنه السيد وهو الجرح يشبه الرجل به والقمقام فى غير هذا
الموضع القراء

١٥ راحى الوزن كالملى العدل فى السيرة طيبين بسلا موز الجسم

الطب الرفيف الحاذق ويقال فلان طب لب وطبيب لبيب ويقال
ما أطب فلانا أى ما أحذقه بالأمور

١٦ فصلوا الناس فى الحديث حديثا وقديما فى أول القدام

ولا B فى العلو ولا فى الادنى الدنو A. واسطى AB. c) فى الادنى.
قد توسطت وتداخلت كل نسبة نسبة شريفة B. d) Codd. هامة. e) Die Worte bis هامة fehlen bei B.
الجسم CE، العظام BD. h) تثقب BDE. g) هامة Codd. f) Codd. الرفيف. i) A. احذته. l) A. المقدام s. aber Glosse.

الْقَدَامَ الْمُتَقَدِّمَ وَالْقَدَامَ فِي غَيْرِ هَذَا الْمَكَانِ الْمَلِكُ وَهُوَ جَمْعُ قَدَامٍ
أَيْضًا وَمِنْهُ قَوْلُ الشَّاعِرِ *b* *نَقِيعَةُ الْقَدَامِ* وَتَصْغِيرُ قَدَامٍ قَدِيدِيَّةٌ
١٧ مُسْتَفِيدِينَ مُتَلَفِينَ مَوَاحِيِبَ مَطَاعِيمَ غَيْرَ مَا أَبْرَامَ

أَيِ يَسْتَفِيدُونَ وَيُتَلَفُونَ أَيْ يُعْطُونَ النَّاسَ مَا يَسْتَفِيدُونَ وَيَهْبُونَ
٥ وَالْبَرَمَ الَّذِي لَا يَأْخُذُ مَعَ الْقَوْمِ اللَّاحِمِ فِي الْمَيْسَرِ وَلَا يَدْخُلُ فِي
فَمَارٍ وَلَا يُهْدَى حِينَ يُهْدَى إِلَيْهِ وَلِجَعِ إِبْرَامَ وَالْيَسَرَ وَالْيَاسَرَ
الَّذِي يَدْخُلُ فِي الْمَيْسَرِ قَالَ أَبُو ذُوَيْبٍ

يَسَرُّ بِفَيْضٍ *d* عَلَى الْقِدَاحِ وَيَصْدَعُ

١٨ مُسْتَعِيقِينَ مُفْضِلِينَ مَسَامِيحَ مَرَاجِيحَ فِي أَحْمِيسَ اللَّهُامِ

١٠ مَسَامِيحَ أَجْوَادٍ وَقَدْ وَلَا وَاحِدٌ لِلْمَرَاجِيحِ وَالْحَمِيسَ لِلْجَيْشِ وَاللَّهُامِ
الَّذِي يَلْتَنِّهِمْ كُلُّ شَيْءٍ أَيْ يَبْتَلَعُهُ *e*

١٩ وَمَدَارِيكَ لِلذُّحُولِ مَتَارِيكَ وَإِنْ أَحْفَظُوا لِعُورِ الْكَلَامِ

مَدَارِيكَ الذُّحُولِ أَيْ يُدْرِكُونَهَا حَتَّى لَا يَفُوتَهُمْ دَحْلٌ وَلَا يَتَعَدَّرَ
عَلَيْهِمْ اخْذُ الطَّائِلَةِ وَالذَّحْلُ وَاحِدُ الذُّحُولِ وَفِي الْأَحْقَادِ يَقُولُ
١٥ إِنْ وَتَرَهُمْ أَنْسَانٌ لَمْ يُعَاجِزْهُمْ وَلَمْ يَفْتَنَّهُمْ فَإِنْ شَاءُوا اخْذُوا وَإِنْ
شَاءُوا تَرَكُوا وَإِنْ أَحْفَظُوا أَيْ أَغْضَبُوا وَالْخَفِيطَةُ الْغَضَبُ وَعُورُ الْكَلَامِ
قُبْحُهُ وَمِنْهُ الْكَلِمَةُ الْعُورَاءُ وَفِي وَاحِدَةٍ الْعُورِ وَكَأَنَّهُ أَعُورٌ مِنْ
الْكَلَامِ قُبْحٍ *g*

a) Nicht in den Codd. *b*) DE + ضربُ الْقَدَامِ vgl. die
Anm. *c*) ABC والميسر. *d*) A مفيض. *e*) AC يتلفه.
f) A العور. *g*) Nicht bei B, DE القبيح.

٢٠ لَا حُبَّاهُمْ تَحُلُّ لِلْمَنْطِقِ الشَّغْبُ *a* وَلَا لَلِطَامِ يَوْمَ الْإِطَامِ

يُصَفُّهُمْ بِالرَّكَانَةِ وَالرَّزَانَةِ وَأَنْتُمْ لَا يَحْقُونَ وَلَا يَطْبِشُونَ وَلَا يَحْلُونَ
حُبَّاهُمْ عِنْدَ كُلِّ شَغْبٍ *b* وَكُلُّ أَمْرٍ وَلَكِنْ يَثْبِتُونَ فِيمَنْ ثَبِتَ
وَالِطَامِ السَّبَابُ قَالَ حَافِرُ طَيٍّ *وَلَا طُمْتُ أَلْتِيمَ أَلْمَطْمَا*

أَيِ *c* شَاعَتَهُ وَيُقَالُ فَرَسٌ لَطِيمٌ إِذَا كَانَ بَيَاضٌ فِي وَجْهِهِ مَائِلٌ *d* ٥
إِلَى أَحَدِ خَدَيْهِ كَأَنَّهُ لَطُمَ بِالْبَيَاضِ وَاللَطِيمُ فَعِيلٌ مِنَ اللَّطْمِ عَلَى
مَعْنَى مَلْطُومٍ وَاللَّطِيمَةُ عَيْرُ الطَّيِّبِ وَيُقَالُ سَوَقٌ يَبَاعُ فِيهِ الطَّيِّبُ
وَجَمْعُهُ اللَّطَائِمُ قَالَ النَّابِغَةُ الذَّبِيانِي

عَلَى ظَهْرِ مِمْنَاءٍ جَدِيدٍ سُبُورِهَا يَنْوُفُ بِهَا وَسَدُّ اللَّطِيمَةِ بَائِعٌ

فَدَلَّ عَلَى أَنَّهَا سَوَقٌ وَقَدْ ذُو الرِّمَّةِ *لَطَائِمَ الْمُسْكِ يَحْوِيهَا وَيَنْتَهَبُ *e* * ١٠

٢١ أَبْطَاحِيَّيْنِ أَرْيَحِيَّيْنِ كَالْأَنْجَمِ ذَاتِ الرُّجُومِ وَالْأَعْلَامِ

الْأَرْيَحِيُّ السَّخِيُّ الَّذِي يَرْتَاحُ لِلْمَعْرُوفِ وَقَالَ الْأَعَشَى

أَرْيَحِيٌّ صَلَتْ يَظُلُّ *f* لَهُ الْقَوُّ مُمْرُكُودًا قِيَامُهُمْ *g* لِلْهَلَالِ

وَالرُّجُومُ الْكَوَاكِبُ الَّتِي يَرْجُمُ بِهَا وَالْأَعْلَامُ مِنْهَا الَّتِي يُهْتَدَى بِهَا
يَقُولُ *h* أَعْلَامٌ مِثْلُ الْكَوَاكِبِ يُسْتَهْدَى *h* بِهَا ١٥

٢٢ غَالِيَّيْنِ هَاشِمِيَّيْنِ فِي الْعِلْمِ رَبَّوْا مِنْ عَطِيَّةِ الْعِلَامِ

أَيِ *a*) Von. *b*) ABC الشعب. *c*) AC الشعب. *d*) BDE مائلا. *e*) Codd. وينتهب. *f*) AC bis
يستسقى C, يستشفا A. *h*) ركودم CDE. *g*) تنظّل BCDE.

غالبين يعني اولاد غالب بن فهر بن مالك وهاشميين اولاد هاشم
ابن عبد مناف وربوا نشعوا من قولك ربوت في حاجرته ويقال ربوا
عظموا وكبروا من قولك ربا السويق اذا كثر وعسى والعلام الله
تبارك وتعالى

١٣٥ مَصْقَيْنَ فِي الْمَنَاسِبِ مَحْضِيَيْنِ خِصْمَيْنِ كَالْقُرُومِ السَّوَامِي

مصقّين من الدغلة والندنس والشبهه والمحص للخالص وهو اللبن
الذي ذهب رغوته فلم يمزج بماء وخلص من القذى والخصم
الساخى d المعطاء e والقروم القحول الواحد قروم والسوامى الرافعة
رووسها سامية وقال ابونصر لخصم الكثير المعروف ويقال فلان
يخصم f اذا اكل الرطب ويقضم g اذا اكل اليباس ويقال في المثل
اخصموا فاننا نقضم اى كلوا الرطب واتا ناكل اليباس

١٣٤ وَإِذَا الْخَرْبُ أَوْمَضَتْ يَسْنَا الْبَرْقِ هِ وَسَارَ الْهَمَامُ نَحَوَ الْهَمَامِ

اومضت ابرقت e والوميض لمعان البرق يقال اومض البرق يومض
ايامضا اذا شرى h في اللمعان والهمام الملك وانما سمى هماما لبعد
١5 همته والهمام الاسد والسنا ضوء البرق وهو مقصور والسنا نبت ايضا

٢٥ وَرَأَيْتَ الشَّرِيحَ يَخْنَنُ وَالتَّبْعَ بِمَكْسُورَةِ الظُّهَارِ اللَّوَامِ

الشريح قضيب يشق ويتخذ منه قوسان وهو الفلق ايضا

a) DE نحو. b) DE الزغل. c) B والنسبة. d) Fehlt bei E. e) A المعظم. BCDE المطعم. f) DE يخصم. g) A نقضم. واللوام AC. h) ABCDE الحرب. i) A اشرقت. k) BDE سرى. l) AC منام.

والفليف والنفر قضيب واحد لا يشق ويخنن من الخنن والظهار
اجود الريش واللوام المتفق يكون a البطن مع الظهر والظهر مع
البطن والغاب b يكون البطن مع البطن c وهو اردأ ما يكون
وأنشد لبشر بن ابي d حازم الاسدى

فَإِنَّ الْوَالِدِيَّ أَصَابَ قَلْبِي بِسَهْمٍ لَمْ يَكُنْ مَكْسَى لِعَابِ f

١٣٦ فَهُمْ الْأُسْدُ فِي الْوَعَى لَا الْوَاتِي بَيْنَ خَيْسِ الْعَرِينِ وَالْأَجَامِ

ويسرى العرين ذى الاجام والوعى الضاحيج في الحرب والخيس
الموضع الذي لا يكون فيه الا السبع g والعرين الاجمة ولم يسمع
له بجمع يقول م الاسد h في الحرب لا اسود الغياض

٢٧ أَسْدٌ حَرْبٌ غِيُوثٌ جَدِبَ بَهَالِيْلٌ مَقَاوِيلُ غَيْرُ مَا أَفْدَامِ 10

يقول اذا ركبوا فم كالاسود في الحرب يتقون في الحرب جرأة واقداما
وبأسا واذا وهبوا فم كالغيث عند القحط والنخصب عند المكل
وبهاليل جمع بهلول وهو الضحك واقدام جمع فدم وهو انتقيل
الغمى i يقول م مقاويل ليسوا بأفدام الأصمعى البهلول الطيب
النفس وأنشد

وَعَارَةٌ كَتَحْفِيفِ الرِّيحِ زَعَزَعَهَا مِسْعَارُ حَرْبٍ كَصَدْرِ السَّيْفِ بَهْلُولُ

ويقال مقاويل ملوك الواحد i مقول والمقول ايضا الرجل المتكلم

a) C + ا. b) A + لا. بلون beidema يكون. B liest für. c) B مع ظهر. d) A fehlt in den Codd. والغاب بلون بطن مع ظهر. e) AC الوالدي. f) BD لعابا. g) A فيه السبع. h) A الاشتاء. i) A منام. AC +. k) A مشعر. l) C. والمعنى A.

٢٨ لَا مَهَادِيرَ فِي النَّدَى مَكَائِيرَ وَلَا مُصْمِتِينَ ^a بِالِافْتِحَامِ ^b
مهاذير جمع مهذار وهو الكثير الكلام والندى والنادى المجلس
يقول لا يتكلمون ^c في المجلس ولا ^d يُصْمِتُونَ أى يُسْكِنُونَ ^e

٢٩ سَادَةٌ ذَادَةٌ عَنِ الْخُرْدِ الْبَيْضِ إِذَا الْيَوْمَ كَانَ ^f كَالْأَيَّامِ

^٥ سادة جمع سيد واذادة جمع ذائد وهو الذى يذود ويحمى عن
أخيه يقال ذدت الشيء أى منعته والذائد المانع والمذود هو الممنوع
قال الشاعر ^g * وبالذائد أزدحام المذود * والخرد اللسان جمع خريدة
وقوله كان كالأيام يعنى فى طوله لأنهم ^h فى الحرب

٣٠ وَمَغَايِيرَ عِنْدَهُنَّ مَغَاوِيرَ مَسَاعِيرَ لَيْلَةَ الْأَلْحَامِ

١٠ مغايير الواحد منام مغيار وهو الشديد الغيرة ومغاوير واحد
مغوار من الغارة والأول من الغيرة مساعير للحرب يوقدون بها الواحد
مسعر ومسعار قال رؤبة بن العجاج

مِسْعَارُ حَرْبٍ يَقْرَعُ الصَّنَادِدَا أَنْتَ ابْنُ أَقْوَامٍ بَنَوْا مَحَامِدَا

وليلة الألحام ليلة الحرب

٢٠ ٣١ لَا مَعَارِيذَ فِي الْحُرُوبِ تَنَابِيذَ وَلَا رَأْسِيْنَ بَوَّاهْتِصَامَ

المعاريذ الذين لا سلاح معهم الواحد معزال ورجل اعزل لا سلاح

عذرا + DE ^c . بالأفخام 200 Ibn Hiš ^b . مصمتون ^a F ^a

g) Fehlt bei ^g . صار B ^f . غلبة وعيا + DE ^e . ما BD ^d

جمع DE ⁱ . لاته BDE ^h . AC

معه وفرس اعزل اذا مال الذنب ناحية من صلبه ^a والاعزل كوكب
يظهر به والتنايل القصار الواحد تنبال قال جرير * لِكُلِّ قَبْنَقَعٍ
تَنْبَالٌ * قَبْنَقَعٌ الذى يقعد على اطراف اصابعه يسأل الناس والبنو
جلد القصيل يُحْشَى تنبالا اذا مات او نُكِرَ لى تدرب ^b امه عند
الغلاب ^c والاعتصام الظلم والذل يقال فلان مهتصم أى مظلوم ذليل ^٥
والهضم الذل

٣٢ وَهُمْ الْآخِذُونَ مِنْ ثِقَّةِ الْأَمْرِ بِتَقْوَاهُمْ عُرَى لَا انْقِصَامَ

٣٣ وَالْمُصِيبُونَ وَالْمُجِيبُونَ لِلدَّعْوَةِ وَالْمُحَرِّزُونَ خَصْلَ الثَّرَامِ

الدعوة دعوة رسول الله صلعم والحصل القمر والحصل ما كان قريبا
من القرباس يقال خصلته أى قهرته ونصلته ^d اذا كان ^e أكثر إصابة ^{١٠}
منه ^f ويقال لحصل البلوغ الى موضع الرمى

٣٤ وَمُحِلُّونَ مُحَرِّمُونَ مُقَرُّونَ لِحَيْلٍ قَرَارَةٌ وَحَرَامٌ

حَلَّ قَرَارَةٌ وحرام يعنى فى الحجة ^h

٣٥ سَاسَةٌ لَا كَمَنْ يَرَى رَعِيَّةَ النَّاسِ سِوَا رَعِيَّةِ الْأَنْعَامِ

٣٦ لَا كَعَبْدِ الْمَلِكِ أَوْ كَوَلِيدٍ أَوْ سُلَيْمَانَ بَعْدَ أَوْ كَيْشَامَ ^{١٥}

ساسة أى يسوسون الناس ويتعهدونهم لا يدعون الناس أعمالاً
وقوله كمن يرى رعية الناس يعنى بنى أمانة والرعية مصدر

تسر D تفر ABC ^b . صلبه BCD ebenfalls ^a ; بين صلبه A ^a

f) Fehlt ^f . أى كنت DE ^e . ونصلته ABC ^d . غلب DE ^e

i) A ⁱ . Glosse fehlt bei BC. ^h . يحل DE ^g . bei A

ständig رعية.

٣٧ رَأَيْتُ فِيهِمْ كَرَأَى ذَوِي الثَّلَاثَةِ فِي الثَّلَاثَاتِ جُنَحَ الظَّلَامِ
فِيهِمْ يَعْنِي فِي النَّاسِ كَرَأَى صَاحِبَ الْغَنَمِ وَالثَّلَاثَاتِ الضَّانَ يَقَالُ
ثَأَجَتْ a ثَوَاجًا وَبَعَرَتْ يُعَارَا وَبِيعَارَةٌ لِلْمَعَزِ وَالثَّوَاثُ الضَّانُ c
وَالْأَطْيَطُ لِلْأَبْلِ d قَالَ الْأَعَشَى

وَلَسْتُ ضَائِرَهَا مَا أَطَلَّتِ الْإِبِلُ

أَيْ صَاحِبَتِ وَجُنَحَ الظَّلَامِ أَيْ عِنْدَ الظَّلَامِ إِذَا أَظْلَمَ وَجُنَحَ عَلَى
الْأَرْضِ وَالْجُنُوحُ الْإِبِلُ وَالْجَانِحُ الْمَائِلُ وَمِنْهُ وَإِنْ جَنَحُوا لِلْسَّلَامِ f

٣٨ جَرُّ ذِي الصُّوفِ وَأَنْتَقَا لَدَى الْمُنَاخَةِ وَأَنْعَفَ وَدَعَدَا بِالْبَهَائِمِ

يَقَالُ أَنْفَ هَذَا الْعَظْمِ أَيْ خَذَ نَقَبَهُ g وَانْعَفَ يَأْمُرُهُ أَنْ يَنْعَفَ

10 بِهَا أَيْ يَصْبِيحُ بِهَا وَدَعَدَا أَيْ ارْجُرْ بِهَا وَالدَّعْدَعَةُ زَجَرُ الْبَهَائِمِ
خَاصَّةً وَالْبَهَائِمِ h جَمْعُ بَهِيمَةٍ

٣٩ مَنْ يَمُتْ لَا يَمُتْ فَقِيدًا وَمَنْ h يَحْسَى فَلَا ذُوَ إِلَّا وَلَا ذُوَ ذِمَامٍ i

إِلَّا الْحَيْلُفَ وَالْإِلَّ الْعَهْدَ وَالْإِلَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ ذِكْرُهُ وَالْإِلَّ الْقَرَابَةَ وَفِي
كُونِهِ الْقَرَابَةُ m قَالَ حَسَّانُ بْنُ ثَابِتٍ

15 لَعَمْرُكَ إِنَّ أَلْكَ مِنْ « فَرِيَشٍ كَالِ السَّقَبِ مِنْ رَأَى النَّعَامِ

٤. فَيُتَمُّ الْأَقْرَبُونَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ وَهُمْ الْأَبْعَدُونَ مِنْ كُلِّ ذَمٍّ

a) DE + الضَّانَ. b) ABC نُعَارَا وَالنُّعَارُ. c) Von
صَائِرَهَا BD. d) BD + وَقَدْ. e) BD nicht bei A. bis للضَّانِ يَقَالُ

f) Von an nicht bis AC. g) B نَقَبَهُ. h) AC الْبَهَائِمِ.

i) A بِهَمَّةٍ B hat die drei letzten Worte nicht. k) E وَإِنْ.

l) Der Vers fehlt bei F. m) Die drei Worte nicht bei AC. n) E فِي.

الذَّامُ هُوَ الْعَيْبُ a يَقَالُ ذِمَّتُهُ أَيْ عَيْبَتُهُ وَهُوَ الذَّامُ وَالذَّيْمُ وَالْعَابُ
وَالْعَيْبُ وَأَنْشُدْ * وَقَدْ لَا تَعْدَمُ الْحَسَنَاءُ ذِمَامًا *
أَيْ ذِمًّا وَعَيْبًا وَهُوَ الْمَثَلُ b لَكَلَّ حَسَنَاءُ ذَامٍ أَيْ لَيْسَتْ تَخْلُو مَعَ
حُسْنِيَّهَا مِنْ عَائِبٍ يَطْلُبُ لَهَا عَيْبًا حَسَدًا مِنْهُ c

٤١ وَهُمْ الْأَرَاْفُونَ بِالنَّاسِ فِي الرَّأْفَةِ وَالْأَحْلَمُونَ فِي الْأَحْلَامِ d

وَالرَّأْفَةُ الرَّحْمَةُ وَمِنْهُ اللَّهُ رَوْفٌ بِالْعِبَادِ أَيْ رَحِيمٌ بِهِمْ يَقَالُ فُلَانٌ مَا
كَانَ رَوْفًا وَلَقَدْ رَوْفٌ مِثْلَ شَرَفٍ وَكَرَمٍ

٤٢ بَسَطُوا أَيْدِيَ النَّوَالِ وَكَفُّوا أَيْدِيَ الْبَغْيِ عَنْهُمْ وَالْعُرَامِ

النَّوَالِ الْعِطَاءُ d يَقَالُ نَالَهُ وَيَنْوِلُهُ وَرَجُلٌ نَالٌ مَالٌ e وَالْعُرَامُ f الْجِلْدُ

وَرَجُلٌ عَارِمٌ أَيْ جَاعِلٌ وَحِيَّةً عَرَمَاءَ مُنْقَطَةً g

٤٣ أَخَذُوا h الْقَصْدَ وَاسْتَقَامُوا عَلَيْهِ حِينَ مَالَتْ i زَوَامِلُ الْأَقَامِ

الزَّوَامِلُ الَّتِي يُجْمَلُ h عَلَيْهَا لِحْمُولَةٍ مِنَ الْإِبِلِ وَشِبْهَ تَحْمَلَةِ الْأَثَمِ

بِالزَّوَامِلِ وَالزَّمَلُ الْحَمْلُ وَالزَّمِيلُ الرَّجُلُ الضَّعِيفُ الْأَحْمَقُ وَهُوَ أَيْضًا

الزَّمَالُ وَالزَّمِيلَةُ وَمِنْهُ قَوْلُ أُمِّ تَابُطٍ شَرًّا فِي ابْنِهَا

16 لَيْسَ يَزْمِيلُ ضَرُوبَ الْبَدِيلِ i كَقُرْبِ الْخَيْلِ شَرُوبِ m لِلْقَيْلِ

٤٤ عَيْرَاتُ الْفَعَالِ وَالْحَسْبُ الْعَوْدُ n إِلَيْهِمْ مَحْطُوطَةُ الْأَعْكَامِ

a) AC عَيْبُ. b) B + الْمَثَلُ. c) Die
beiden Worte nicht bei AC. d) AC الْعِطَايَا. e) ABC مَالًا.
f) BDE + وَالْعُرَامَةُ. g) Die drei letzten Worte nur bei A
wo وحية steht. h) F رَكِبُوا. i) F حَارَتْ. k) AB تَحْمَلُ
l) BC الْبَدِيلُ. m) ABC شَرُوبُ. n) Mufasssal 77 الْعَوْدُ.

عَبْرَاتِ جَمْعِ الْعَبْرِ وَالْعَوْدِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ الْقَدِيمِ وَمِثْلُهُ الْعَدَا *a* وَهُوَ الْمَاءُ الْكَثِيرُ الْقَدِيمُ وَقَالَ رُوبَةُ

لِلْعِدَّةِ إِذَا *b* خَلَقَهُ *c* مَاءُ الطَّرِيقِ *d*

وَالْأَعْدَامُ الْإِعْدَالُ الْوَاحِدُ عَمَّ

٤٥ ٥ أُسْرَةُ الصَّادِقِ لِلْحَدِيثِ أَبِي الْقَا سِمِ قَرَعَ الْقُدَامِيسَ الْقُدَامِ

أُسْرَةُ الرَّجُلِ قَوْمُهُ وَرَحْطُهُ وَفَرَعُ الْقُدَامِيسِ الشَّرْفُ وَرَجُلٌ قُدَمُوسٌ أَيْ شَرِيفٌ وَالْقُدَامُ الْقَدِيمُ وَفَرَعُ الْقُدَامِيسِ أَعْلَى الشَّرْفِ

٤٦ خَيْرٌ حَيٍّ وَمَيِّتٍ مِنْ بَنِي آ دَمَ طَرًّا مَأْمُومِيهِمْ وَالْأَمَامُ

طَرًّا جَمْعًا بِضَمِّ الطَّاءِ وَالطَّرَّةُ الْقَطْعُ وَهُوَ نَبَاتُ الشَّعْرِ *f* أَيْضًا وَنَبَاتُ الْوَبَرِ وَقَالَ الشَّاعِرُ

مِنَا الَّذِي هُوَ مَا إِنْ طَرَّ شَارِبُهُ وَالْعَانِسُونَ وَمِنَا الْمَرْدُ وَالشَّيْبُ

٤٧ كَانَ مَبْنًى جَنَازَةً خَيْرٌ مَيِّتٍ غَيَّبَتْهُ حَقَائِرُ *g* الْأَقْوَامِ

يُقَالُ مَيِّتٌ وَمَيِّتٌ سَوَاءٌ وَيُقَالُ بَلْ مَيِّتٌ يَمُوتُ بَعْدَ وَمَيِّتٌ فَاعِلٌ مِثْلُ قَاضٍ وَقَالَ *h* الشَّاعِرُ وَسَوَى بَيْنَهُمَا

١٥ كَيْسٌ مَنْ مَاتَ فَاسْتَرَحَ بِمَيِّتٍ إِنَّمَا الْمَيِّتُ مَيِّتُ الْأَحْيَاءِ

٤٨ وَجَنِينًا وَمُرَضَعًا سَاكِنَ الْمَهْدِ وَبَعْدَ الرِّضَاعِ عِنْدَ الْفِطَامِ

لِلْجَنِينِ مَا فِي بَطْنِ أُمِّهِ لَا يُولَدُ بَعْدُ وَكُلُّهَا اسْتَنْتَرَ عَنْكَ فَهُوَ جَنِينٌ

a) ABC العدو. *b*) A إذا. *c*) BC حلقه. *d*) BC الطرف.
e) BDE + بالفتح. *f*) A und B الشعر. *g*) BC حواش.
h) B ولذلك قال B.

وَيُقَالُ لِلرَّسِ مَجْنَنٌ لِأَنَّهُ يَسْتَرْكُ وَالْجَنُّ سُمِّيَتْ بِذَلِكَ *a* لِاسْتِنَارَةٍ *b* وَلِلْجَنِينِ الْقَبْرِ وَالْجَنَّةُ الدَّرْعُ وَالْجَنَّةُ الْجَنِّ *c*

٤٩ خَيْرٌ مُسْتَرْصِعٌ وَخَيْرٌ فَطِيمٌ وَجَنِينٍ أُفِرَّ فِي الْأَرْحَامِ

٥٠ وَغُلَامًا وَنَاشِئًا ثُمَّ كَهْلًا خَيْرٌ كَهْلٌ وَنَاشِئٌ وَغُلَامٌ

٥١ أَتَقَدَّ اللَّهُ شِلُونًا مِنْ شَقَاةِ النَّارِ رِبِّهِ نِعْمَةً مِنَ الْمُنْعَامِ *e*

شِلُونًا أَجْسَادَنَا وَالشَّلُوُ بَقِيَّةُ النَّفْسِ وَجَمْعُهُ أَشْلَاءُ وَقَوْلُهُ بِهِ أَيْ بِالنَّبِيِّ صَلَّعَ وَالْمُنْعَامُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ذَكَرَهُ أَيْ هُوَ كَثِيرُ النِّعَمِ وَهُوَ مَفْعَالٌ مِثْلُ مَعْطَارٍ وَمَنْفَاقٍ أَيْ كَثِيرُ الْإِنْفَاقِ وَكَثِيرُ اسْتِعْمَالِ الطَّيِّبِ

٥٢ تَوَقَّدَى لِحَيٍّ مَبْنًى قُلْتُ نَفْسِي وَبَنَى الْفَدَى لِنَيْلِكَ الْعِظَامِ

٥٣ طَيِّبُ الْأَصْلِ طَيِّبُ الْعُودِ فِي الْبَيْتِيَّةِ وَالْفَرْعُ يَثْرِبِي تَهَامِي *10*

أَيْ هُوَ شَجَرَةُ طَيِّبَةِ الْأَصْلِ وَالْفَرْعُ وَيَثْرِبُ مَدِينَةُ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا *e*

٥٤ أَبْطَحِي بِمَكَّةَ اسْتَنْقَبَ اللَّهُ ضِيَاءَ الْعَمَى بِهِ وَالظَّلَامُ

اسْتَنْقَبَ اللَّهُ جَلَّ اسْمُهُ بِالنَّبِيِّ صَلَّعَ أَيْ أَضَاءَ وَكَشَفَ الْعَمَى عَنْ الْأُمَّةِ يُقَالُ انْقَبَتِ النَّارُ وَتَقَبَّتْهَا *f* وَتَقَبَّتْهَا الْمُصْطَى وَمِنْهُ فُلَانٌ فِي

حَسَبِ ثَقَبٍ وَفُلَانٌ ثَقَبَ الْعِلْمِ وَثَقَبَ الدَّرَايَةِ *g*

٥٥ وَالْيَ بَيْتَرِبَ النَّحْوُلُ عَنْهَا لِمَقَامٍ عَنْ غَيْرِ دَارٍ مُقَامٌ

a) Die beiden Worte nicht bei AC. *b*) AC باستنار. *c*) Die beiden Worte nicht bei AC. *d*) E نظى. *e*) BDE المدينة المنورة. *f*) نظى. *g*) A واقتبها غيرى B. على ساكنها أفضل الصلاة والسلام. أَيْ جَيْدٌ وَمُضْتَدٌّ.

٥٦ عَجْرَةٌ حَوَّلَتْ مِنَ الْأَوْسِ وَالنَّخْرِ رَجَّ أَهْلَ الْفَسِيلِ وَالْأَطَامِ

ويروى عَجْرَةٌ بالنصب *a* على الحال والفصيل النخل الصغير والجمع
الفسلان والأوس والخزج الأنصار ويسمى الذئب أويّسا ولا جمع
لهذا اللفظ والأطام للجواسيف ويقال أطم وأطام وفي الجبال

٥٧ غَيْرَ دُنْيَا مُخَالَفًا وَأَسَمَ صِدْقٍ بَاقِيًا مَجْدُهُ بَقَاءَ السَّلَامِ

المعاهد والمخالف واحد والخلف العهد والسلام للحجارة الواحدة
سَلَمَةٌ وقال الشاعر * تَرْمِي وَرَأَى بِأَمْسِهِمْ وَأَمْسَلِمَةً * والمجد الشرف
والمجد الشريف

٥٨ ذُو الْجَنَاحَيْنِ وَابْنُ الْهَالَةِ مِنْهُمْ أَسَدُ أَلِهِ وَالْكَيْمِيُّ الْمُكَامِيُّ

١٥ ذو الجناحين يعنى جعفر الطيار في الجنان وابن هالة يعنى حمزة
ابن عبد المطلب وأمه هالة بنت وهيب بن عبد مناف بن
زحرة *d* بن كلاب

٥٩ لَا أَتَى عَمَّ يَرَى كَهَذَا وَلَا عَمَّ كَهَذَاكَ سَيِّدُ الْأَعْمَامِ

ابن عم يعنى جعفر ولا عم كهذاك يعنى حمزة بن عبد المطلب

١٥ ٦. وَالْوَصِيُّ الَّذِي أَمَالَ التَّاجُوبِيَّ بِهِ عَرْشَ أُمِّهِ لِأَنَّهُ دَامَ

التَّاجُوبِيُّ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَحْبِيٍّ بْنِ مُلْجَمٍ لَعَنَهُ اللَّهُ وَهُوَ
قَتَلَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ *f* عَلَى بَنِي إِسْطَاطٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَتَجُوبُ بَطْنُ
مِنْ حَمِيرٍ وَعِدَادُهُمْ فِي مُرَادٍ وَالْعَرْشُ السَّرِيرُ وَكُلُّ مُرْتَفَعٍ عَرْشٍ

دينس F عودسا C دينسا A u. B نصب. *a* A u. B. *b* A u. B. *c* ABD. *d* ABCD. *e* Nicht bei AC. *f* Nicht bei C.

٦٠ كَانَ أَهْلُ الْعَقَافِ وَالْمَتَجِدِ وَالنَّخِيرِ وَنَقَضَ الْأُمُورِ وَالْإِبْرَامِ

المجد الشرف ورجل ماجد شريف وقوم امجاد أى اشراف *a* وقد
تَجَدَّ الرجل مثل شَرَفٍ وفي المثل *b* فى كُلِّ شَجَرٍ نَارٌ وَاسْتَمَجَدَ
الْمَرْخُ وَالْعَفَارُ وَقَوْلُهُ نَقَضَ الْأُمُورَ تَكْنِيهَا كَمَا يَنْقُضُ *c* لِلْخَلِّ وَالْإِبْرَامِ
أَحْكَامُ الْقَتْلِ يَقَالُ ابْرَمْتَ الْقَتْلَ وَحَبِلَ مُبْرَمٌ أَيْ مَقْتُولٌ وَحَبِلَ *d*
سَكَبِلَ وَتَحَمَّلَ وَمُغَارٌ أَيْ مَقْتُولٌ

٦١ وَالْوَصِيُّ الْوَلِيُّ *d* وَالْفَارِسُ الْمُعْلَمُ تَحْتَ الْعَجَاجِ غَيْرُ الْكَبَامِ

والمعلم الذى يجعل على نفسه علامة ليُعرف مكانه والعجاج
الغبار والعجاجة مثله والكبام الجبان والكبام من الحديد ما لا
يَقْطَعُ وَرَجُلٌ كَبَامٌ وَكَبَامَةٌ إِذَا كَانَ يَنْقُطُ وَيَكْدُ *e* فى *f* لِحَاجَةِ وَالْغَطَابِ *g*

٦٢ كَمْ نَدَى ثُمَّ كَمْ نَدَى مِنْ قَتِيلٍ وَصَرِيحٍ تَحْتَ السَّنَابِكِ دَامِي

السَّنَبُكُ مَقْدَمُ الْخَافِرِ وَمَوْشَرُهُ وَجَمْعُهُ السَّنَابِكُ دَامِ *g* أَيْ قَدْ دَمِيَ
مِنَ الدَّمِ

٦٣ وَخَمِيسٌ يَلْفُهُ بِخَمِيسٍ وَفِئَامٌ حَوَاهُ بَعْدَ فِئَامٍ

لِخَمِيسٍ الْجَيْشُ وَلَا جَمْعٌ *h* لَهُ مِنْ لَفْظِهِ وَالْفِئَامُ الْجَمَاعَةُ مِنَ النَّاسِ *i*
لَا يَكُونُ مِنْ غَيْرِهِمْ وَيَقَالُ لِمَجَاعَةٍ الْخَيْلِ رَعِيلٌ وَمَقْتَبٌ وَمَجَاعَةٌ حَمِيرٌ
الْوَحْشُ عَائِدٌ وَلِمَجَاعَةِ الظُّلَمَانِ خَيْطٌ وَلِمَجَاعَةِ الظُّبَاءِ *k* وَالْقَطَا سِرْبٌ

a) Die beiden Worte nicht bei AC. *b*) AC. *c*) C. *d*) Kamil 554. *e*) Fehlt bei A. *f*) BD. *g*) A und C. *h*) B. *i*) BD. *j*) A. *k*) A +

عند BD. *f*) Fehlt bei A. *g*) A und C. *h*) B. *i*) BD. *j*) A. *k*) A +

٩٥ وَصَيْدٌ مُتَوَجِّحٌ حُلٌّ عِنْدَ عَقْدِ النَّجَالِ بِالصَّنِيعِ الْخُسَامِ

العبيد السيد الذي يُعْتَمَدُ عليه في التَّهْلُكَاتِ يقال فلان عبيد قومه إذا كان سيدهم وقوله بالصنيع الخُسام فالصنيع السيف الجيد العمل a والخُسام القاطع ومنه حسمت الشيء إذا b قطعته وفي e المثل الكمي للداة أَحْسَمُ أي اقطع c

٩٦ قَتَلُوا يَوْمَ ذَلِكَ إِذْ قَتَلُوهُ حَكَمًا لَا كَغَايِرِ الْحُكَّامِ

ويروى لا كسائر الحُكَّام وقوله كغايير أي كباقي الحُكَّام ومنه غايير الدهور أي باقيها ويقال غيبرت في موضع كذا حولا أي بقيت فيه d

٩٧ رَاعِيًا كَانَ مُسَجِّحًا فَقَدْنَا هُ وَفَقَدُ الْمُسِيمِ هُكَ السَّوَامِ

10 المُسَجِّحُ الرفيف السهل ومنه فلان ذو خُلُقٍ ساجيٍ أي لين موثقا سهل والمُسِيمُ هو الراعي ويقال أسام ابله أي أرسلها تسوم أي تربي ويسمونها أسامة والسَّوَامُ ما رعى من المال f يقول فقد الراعي علاك g الابل السائمة أي تعبت h فيها السباع وتَشْرُدُ i يريد بذلك الامام ورعيته

٩٨ 15 نَالْنَا فَقْدَهُ وَنَالَ سَوَانَا بِاجْتِدَاعٍ مِنَ الْأَنْوِفِ أَصْطِلَامِ

سوانا غيرنا وهو مقصور إذا كسرت السين فإذا فتنحتها مددتها وهنا لا يجوز إلا القصر واصطلام استيعاب القطع واستنصاله ويقال جدعت انفه أي قطعته قال عدى بن زيد

a) Fehlt bei A. b) AC أي. c) Nicht bei A. d) Nur bei A. e) Nur bei AC. f) BD الابل. g) BDE هلك. h) ACDE تعبت B تعبت. i) DE + وهو.

كَقَصِيرٍ a إِذْ لَمْ يَجِدْ b غَيْرَ أَنْ جَلَعَ أَشْرَافَهُ لِنُكْرِ قَصِيرٍ

٩٩ وَأَشْتَتَ c بِنَا مَصَادِرُ شَتَّى بَعْدَ تَهْجِ السَّبِيلِ ذِي الْأَرَامِ

أَشْتَتَ فُرْقَتِ والتشتيت التفريق وَشَتَّيتَ أي مفرق يقال شت هو وأشتت الله d والمصادر الطُرفُ عن الماء في الرجوع والنهج الواضح والآرام الأعلام الواحد أَرَمَ يقول أشتت c الطُرف بعد أن e كنت واضحة e

١٠٠ جَرَدَ السَّيْفَ تَارَتَيْنِ مِنَ الدَّقْرِ عَلَى حِينِ دِرَّةٍ f مِنْ صَرَامٍ

ويروى صرام g يقول قاتل المشركين تارة وقتل الخوارج تارة ومن الذين أرادوا هدى الله فأخطأوا وقوله صرام معدولة عن صارمة مثل قَطَامٍ وَحْدَامِ h قال النابغة الجعدي * وقد حَلَبْتُ صَرَامَ لَكُمْ صَرَاغَا *

وصرام يعني الحرب وهو انداهية والدرة i اللبس

١٠١ فِي مُرَيْدِينَ مُخْطَبِينَ هَدَى السِّلَهِ وَمُسْتَقْسِمِينَ بِالْأَزْلَامِ

يعني الخوارج والأزلام القداح وكانت العرب تضرب بها وتقامر عليها الواحد زَلُمَ وهو من قوله تعالى إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رَجَسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ

١٠٢ وَوَصَّى الْوَصِيَّ ذِي الْخُطَّةِ الْقَصِيلِ وَمَرَدَى الْخُصُومِ يَوْمَ الْخِصَامِ 15

ووصى الوصي يعني الحسن بن علي عليهما السلام والوصي أمير المؤمنين علي بن أبي طالب عليه السلام l والخُطَّةُ الخصلة التي

a) ABCD كقصير. b) AB تجد. c) E واشتتت. d) Fehlt

bei B. e) Fehlt bei AC. f) E دَرَّة. g) ABC صرام. h) AC حدام. i) DE والدر. l) Von الوصي. m) A تقام. n) DE + وهو.

تفرق بين الحف والباطل ومردى الصوم اى برمى به الصوم
 فيقطعهم ويقطعهم ا عليهم b والمرداة الحجر يرمى به اى برمى به
 ٧٣ وقبيل بالطف غدير منه c بين غوغاة امة وطعام
 القنيل الحسين بن على عليهما السلام والطف شاطيء الفرات والطعام
 ٥ السقنة من الناس يقال رجل طغام وطغامة وقوم طغامة d
 ٧٤ تركب الطير كالمجاسد منه مع هاب من التراب قيام e
 المجاسد الثياب المصبوغة بالمجاسد وهو الزعفران والواحد مجسد
 والهاب الساكن من التراب والهبام e الكثير f الذى لا يتماسك
 ٧٥ وتطيل المرزآت المقاليست عليه القعود بعد القيام
 10 المرزآت اللاتي رزئن بأولادهن اى اصبى بهم الواحدة مرزاة والمقاليست
 من النساء اللواتي لا يبقى لهن اولاد الواحدة مقلات g وقال الشاعر
 بغات الطير أكثرها فراخا وأم الصقر مقلات g تزور
 وأصله القلت وهو الهلاك ومنه الحديث ان المسافر ومناعه لعل h
 قلت ألا ما وقى الله ويقال ان المرأة المقلات اذا طافت بقتيل كريم
 15 عاش ولدها ومنه قول بشره * يقلن ألا يلقي على المرء مئزر *
 ٧٦ ينتعرقن حر وجهه عليه عقبة السرو طاهرا والنوسام
 العقبة السيماء والأثر يقال ان عليه عقبة من جمال وعقبة من

a) ABC ويفلج. b) BD عنهم. c) Mas'udī II 39 منهم.
 d) A طغام. e) BCDE هبام. f) A كبير. g) Codd. مقلات.
 h) Fehlt bei B. i) BD الشاعر.

سرو وجمعها عقب والنوسام الحسن ويقال انه لوسيم بين الوسامة
 والنوسام اى a الحسن
 ٧٧ قتل الادعياء b اذ قتلوه اكرم الشاربين صوب الغمام
 الادعياء عبيد الله بن زياد لعنه الله والصوب المطر يقال صاب
 المطر يصوب عليه صوبا وصيباء والغمام السحاب الأبيض 5
 ٧٨ وسمى النبي بالشعب ذي الخيف طريد المجل بالاحرام
 سمي النبي صلعم يعنى محمد بن الحنفية رضى الله عنه والمجل
 الذى احل ما لا يحل يعنى عبد الله بن الزبير احل القتل بمكة
 ٧٩ وأبو القصل ان ذكرهم اكلوا بفي الشفاء للاسقام
 ابو الفضل هو العباس بن عبد المطلب سلام الله عليه عم رسول 10
 الله صلعم d
 ٨٠ فيهم كنت للبعيد ابن عم واتهمت القريب اى اتهم
 يعنى علقمة e للضرمى الذى f اتهمه اى اتهم
 ٨١ صدق الناس في حنين بصرى شاب منه مقارن القمام g
 ٨٢ وتناولت من تناول بالغيبة اعراضهم وقد اكنتمى 15
 الاعراض جمع عرض وهم اسلاف الرجل من مضى منهم ومن بقى
 ويقال ان h عرض الرجل نفسه

a) Nicht bei BD. b) F قتلوا يوم ذاك. c) A صيباء.
 d) Die Glosse nur bei CDE. e) DE + بن. f) A + قل.
 g) Der Vers fehlt in F, dort ist die Reihenfolge ٨٠, ٨٣, ٨٧.
 h) Nicht bei AC.

٨٣ ورَأَيْتُ الشَّرِيفَ فِي أَعْيُنِ الْقَوِّ ^a م وَصَبِعًا وَقَدْ مِنْهُ احْتِشَامِي
٨٤ مُعَلِّيًا لِلْمُعَلِّينِ مُسَرًّا لِلْمُسَرِّينَ غَيْرَ دَخِصِ الْمَقَامِ
أى أعلس فيمن يُعَلِن وأكنم فيمن يكتنم يعنى حُبْنَم والدخص
الرُّلْف ويقال أدخص الله حاجته قال الله تبارك وتعالى حاجتَهُمْ
٥ دَاخِصَةً عِنْدَ رَبِّهِمْ وَقَالَ طَرْفَةُ بْنُ الْعَبْدِ

وَحَدَّثَ كَمَا حَدَّثَ الْبَعِيرُ عَنِ الدَّخِصِ
٨٥ مُبْدِيًا صَفْحَتِي عَلَى الْمَرْقَبِ الْمُعَلِّمِ بِاللَّهِ قُوَّتِي وَأَعْتَصَامِي
أبديت ^d أى اظهرت صفحتي جاذبي والمَرْقَب المكان المرتفع يقعد
فيه الربيضة يربأ للقوم ^e ينفص ^f لهم الطريق والرقيب الحافظ والرقبة
١٥ الحِفْظ ^g والمرقب المحفوظ والمُعَلِّم المكان المعروف

٨٦ مَا أَبَالِي إِذَا حَفِظْتُ أَبَا أَلْقَا سَمَ فِيهِمْ ^h مَلَامَةً أَلْوَامِ
٨٧ مَا أَبَالِي وَلَنْ أَبَالِي فِيهِمْ أَبَدًا رَغَمَ ^k سَاخِطِينَ رَغَامِ
يقال أرغم الله انقه أى الصقه بالرغام وهو التراب الرقيق ويقال لا
افعل ذلك وإن رُغم انفاك ويقال للتراب التَّربَاء والتُّرْبَةُ ^l

١٥ ٨٨ قَبْهِمْ شِيعَتِي وَفَسَمِي مِنَ الْأُمَّةِ حَسْبِي مِنْ سَائِرِ الْأَقْسَامِ
القِسْم النصيب مثل الشَّرْب والقِسْم مصدر قسمت الشيء قِسْمًا
نحو قَطَعْتُهُ قِطْعًا

a) BDE الناس. b) B وجدت und جاد. c) Ag. XV
الزبدية B الزبدية نال للقوم e) A ابتديت d) A موقف: 127
البريد يرتلى C للقوم. f) A تنقص BC ينقص. g) Die
beiden Worte nicht bei B; DE الحفظة. h) Ag. XV 127: فيكم.
i) BD لا. k) CD سخط. l) DE التبريد.

٨٩ إِنْ أَمُتْ لَا أَمُتْ وَنَفْسِي نَفْسًا ن مِنَ الشَّكِّ فِي عَمِّي أَوْ تَعَامِي
٩٠ عَادِلًا غَيْرُهُمْ مِنَ النَّاسِ طَرًّا بِهِمْ لَا عَمَامَ بِي ^a لَا عَمَامَ
طَرًّا أى جميعًا وقوله لا عَمَام أى لا عَمَام لا اعم ^b بشىء
٩١ لَمْ أَبْعَ دِينِي الْمُسَاوِمَ بِالْوَكْسِ وَلَا مُغْلِبًا مِنَ السُّوَامِ

المساوم المغالى المرتفع في السوم والاغلاء ^c الارتفاع في السوم وغيرها ^e
والوكس النقصان يقال وكس ومكس ويقال بعث السلعة بالوكس
أى بالنقصان من رأس المال وبالمكس أيضًا

٩٢ أَخْلَصَ اللَّهُ لِي حَوَائِي فَمَا أَغْرَقَ نَزْعًا وَلَا تَطْيِيشَ سِهَامِي
أَغْرَقَ فِي النَزْعِ أى بالغ ومدّ إلى اقضاء وطاش السهم ^d يطيش طيشًا
إذا عدل بيننا أو شمالًا ولم يقصد وبلغنا أن الكميت انشده ¹⁰
محمد بن علي بن الحسين هذا الشعر فلما انتهى إلى قوله فما
أغرق نزعًا ولا تطيش سهامي قال له محمد بن علي من لم يُغْرِقْ
النزع لم يبلغ غايته بسهمه ولكن لو قلت ^f فقد أغرق نزعًا ولا
تطيش سهامي

٩٣ وَلِهَتْ نَفْسِي الطَّرُوبُ إِلَيْهِمْ وَلَهَا حَالٌ دُونَ طَعْمِ الطَّعَامِ ¹⁵
ولهت اشتاقت ^g من الولة والواله ^h الطروب المستخف وانطرب خفة
تلاحق الانسان من الفرح والغم ومنه قول الشاعر
وَأَرَانِي طَرِبًا فِي أَفْرَعِهِمْ طَرَبَ آلِوَالِهِ أَوْ كَالْمُخْتَبِلِ ^k

a) Sih. LA لى. b) BD اعمت. c) Codd. والسوم. d) AC
فعل. e) DE + الباقر. f) BDE + عوض هذا. g) BDE +
h) Codd. الولة. i) BD فى. k) AC كالمختبل.

٩٤ لَبِيتَ شِعْرِي عَدْلٌ ثُمَّ هَذَا أَتَيْنَهُمْ أَمْ يَحُولُونَ ذَاكَ حِمَامِي

يقال حال بيني وبينه يحول وحولاً وحال الرجل على ظهر الغرس إذا استوى عليه وحالت الناقة والناخلة تحول حيلاً وحال عن العهد حولاً والحمام القدر ويقال حم له ذلك أي قدر له

٩٥ ٥ إِنْ تُشَيِّعْ بِي الْمَذَكَّرَةَ الْوَجْنَاءَ تَنْفَى لُغَامَهَا بِلُغَامِ a

تشيع تعدو والتشيع b السرعة في السير والمذكورة التي يشبه خلقها خلق الذكور والوجناء العظيمة الوجنات ويقال أخذت من وجن الأرض وهو الصلب واللغام الزبد

٩٦ عَنَتْرَيْسٌ شِمْلَةٌ ذَاتُ لَوْتٍ هَوَجَلٌ مَيْلَعٌ كَثُومُ الْبُغَامِ

10 عَنَتْرَيْسٌ شديدة وشملت خفيفة ذات لوت أي ذات قوة واللوت القوة وقوله مَيْلَعٌ أي سريعة ويقال ملعت الناقة تملع مَلْعًا إذا أسرع وقوله كَثُومُ الْبُغَامِ أي لا ترغوه ولا تضجر وإنما ترغو من الضجر والبغام الصوت ويقال بغمت تبغم بُغَامًا

٩٧ تَصِلُ السُّهْبُ بِالسُّهُوبِ الْبَيْمِ وَصَلُ خَرْقَاءَ رَمَّةٌ فِي رِمَامٍ

15 السُّهْبُ الفلاة الواسعة والسُّهُوبُ جمع سُهَبٍ والخَرْقَاءُ التي لا تحسن الحمل والرَّمَّةُ القطعة من الحبل تبقى في الوتد وبه سُمِّيَ ذُو الرَّمَّةِ ويقال سُمِّيَ به لأنه خرج عليه الشَّرَى d وجعل في عنقه رَمَّةً ويقال e سُمِّيَ بقوله أَشْعَثَ بَاقِي رَمَّةً التَّقْلِيدِ يعنى الوتد

a) A بلغامي. b) BD والنشيع. c) B تضغو. d) B الشرى. e) D وقيل. CDE السرى

٩٨ رَدَقَنَّ الْكَلَالُ حُدْبًا حَدَائِيرَ وَحَدَّ a الْإِكَامَ بَعْدَ الْإِكَامِ b

الكلال والكلالة النعيب والإعياء يقال قد كَلَّتِ الناقة تكلّ كلالاً وكلّ السيف يكلّ كُلولاً وكلّ بصره يكلّ كَلَّةً والحدايير المهازيل الواحد حُدْبَارٍ وقوله حُدْبًا من الضمور قد أحققت والإكام جمع أكمة وفي نداء له يبلغ أن يكون جبلاً d

٩٩ فِي حَرَايِجٍ كَالْحَنِيِّ مَجَاهِيصٍ يَخْدَنُ الْوَجِيفَ وَخَدَ النِّعَامِ

لحرايج الأبل الطوال على وجه الأرض من الضمور الواحد خُرْجُوح كالحني أي كالقسي أي في اتحنائها وأعوجاجها والمتجاهيص اللاتي طرحن سخاليهن e قبل المنام ويقال اجهيصت الناقة فهي جَهِيصٌ والولد f جهيصٌ والوخد ضرب من السير يقال وخذت الناقة تَخْدُ 10 وَخَدًا وَخَدَى تَخْدَى حُدْبًا وَالْوَجِيفُ السَّيْرُ الَّذِي يَكُونُ بِسُرْعَةٍ g

١٠٠ يَكْتَنِفْنَ h لِجَهِيصٍ ذَا الرَّمَقِ الْمُعْجَلِ بَعْدَ الْحَنِينِ بِالْأَرْزَامِ

وفي نسخة يكتنفن الوجيف h يكتنفن أي يعطفن عليه من كل وجه والجَهِيصُ السَّقَطُ وأصله مجهوض فُرْتُ مفعول إلى فعييل والرمق بغيّة النفس والأرزام الصوت والرزم الضم ومنه الرزمة والمزام l البعير m 15 الَّذِي يَأْكُلُ رَطْبًا وَيَابِسًا n ومنه قول الراعي

كَلَى الْكَمَصَ بَعْدَهُ الْمُفْتَكِمِينَ وَرَازِمِي إِذْ قَابِلٍ ثُمَّ أَعْدَى بَعْدَ قَابِلٍ

a) CE وجد. b) In F ist die Reihenfolge ٩٧, ٩٩, ٩٨, ١٠٠. c) A قلب C قلّ A. d) BDE + بل دونه. e) B سخاليها. f) A يكشفن. g) B. h) الوجيف سريع في السير AC. i) ABCDE الوجيف. j) Codd. الجَهِيص. k) ABCDE الوجيف. l) المزام. m) AC المتغير. n) Nicht bei B. o) B بين.

وبروى المعجبين *a* ويقال زرم *b* البول *c* اذا قطعه

١.١ مُنْكَرَاتٍ بِأَنْفُسٍ عَارِقَاتٍ يَعْيُونَ هَوَامِلَ التَّنْسِجَامِ

يقول ولدها الذى تلقىه تعرفه بأعينها وتُنكره بأنفسها لأنه غير
تأم وبروى هوامع التنسجام وهو بمعنى هوامل يقال فقلت العين
٥ وهتلت وهتنت وهتعت وهتعت وهتعت وهتعت

١.٢ مَا أَبَالَى إِذَا أَنْخَنَ *d* إِلَيْهِمْ نَقَبَ الْخُفِّ وَأَعْتَرَقَ السَّنَامِ

اعتراق السنام الذى *e* لا يبقى على العظم شيئا *f* من اللحم يقال
اعترقت العظم ويقال لذلك العظم عُرَاتُ أَى أَكُلَ وَذَهَبَ سَنَامُهُ
ومنه يقال فرس معروف اللحيين اذا لم يكن عليه لحم
١٠ وقيل لأعرابي أَى الطعام أحب اليك قال تريدة دَكْنَاءُ مِنَ الْفُلْفُلِ
رَقْطَاءُ مِنَ الْحِمَصِ لَهَا جَنَاحَانِ مِنَ عُرَاتٍ *g* أَضْرِبُ فِيهَا صَرْبَ
الْبَيْتِيمِ لِلْجَائِعِ عِنْدَ وَلِيِّ السَّوَةِ

١.٣ يَقْضِ زَوْرٌ هُنَاكَ حَقٌّ مَزُورٍ— وَيَحُبُّ *h* السَّلَامَ أَهْلُ السَّلَامِ

الزور الزائر يقال رجل زور ورجلان ورجال وامرأة ونساء زور
١٥ مثل صوم *k* وعدل وقال الشاعر

كما تَمْشَى الْفَتَيَاتُ الزَّوْرَ *m*

والزور عظام الصدر *n*

a) ABC المتكلمين. *b*) Codd. رزم. *c*) AC النوال. *d*) B نحن
e) A أَى. *f*) AE شيء. *g*) DE عراقات. *h*) A
صوم. *k*) A بفتح الزاى + BDE. *i*) BDE + ويحيوا E. *j*) A
Nicht bei BE. *m*) Der Vers nicht bei D. *n*) Die drei
Worte und bei A; C hat die Glosse zu ١.٣ nicht.

١ طَرِبْتُ وَمَا شَوْقًا إِلَى الْبَيْضِ أَطْرَبُ وَلَا لِعَبَا مَتَى أَذْوَا الشَّيْبِ *b* يَلْعَبُ

وبروى وذو *c* الشيب يلعب والطرب استخفاف القلب في حزن
أو لهو والبيض النساء اللواتي لسن بسود نقيات الألوان يقول لم
أطرب شوقًا إلى البيض ولا طربت لعبًا وأنا ذو شيب ولكن طرقي
إلى أهل الفضائل وذو الشيب خبر وليس باستفهام

٢ وَلَمْ يُلْهِئْ *d* دَارَ وَلَا رَسْمَ *e* مَنْزِلٍ وَلَمْ يَنْتَظِرْنِي بَنَانٌ مَخْضَبٌ

قوله ولم يلهى يقال الهاء يلهى الهاء ويقال لهيت عنه الهى لُهيًا
الكسائي لهيت ولهوت وهوان تلح *f* الشيء وترفضه يقول لم
ينتظرني بنان مَخْضَبٌ لَأَتَى مُجْتَنِبُ اللّهُو والنساء وقال الفرزدق
١٠ أَلَيْنَا مِنَ الْقَصْرِ أَلْبَنَانُ الْمَخْضَبِ *g*

وَأَنْشَدَ

تَمَّتْ ثَلَاثًا أَوْ تَزِيدُ بَنَانَةً بِالسَّيْرِ *h* ظَاهِرٌ عَجَسِهَا مَكْفُوفٌ *i*

فقال في واحد بنان بنانة يقول في ثلاثة أذرع أو تزيد بنانة
أى اصبعًا والدليل على أن البنان الاصبع قوله *k* في صفة قوس

أَرْمَى عَلَيْهَا وَهَى فَرْعٌ أَجْمَعُ وَهَى ثَلَاثًا *l* أَذْرُعٌ وَأَصْبَعٌ

a) BDE. *c*) وذو الشوق. *b*) Ag. XV 124. *d*) BDE. *e*) Aini III 112. *f*) BCDE. *g*) ACE. *h*) BDE. *i*) BE. *j*) Codd. *k*) BDE. *l*) BDE. *m*) BDE. *n*) BDE.

ولم يقل مَحْصَبَةٌ رَدَّه على لفظ البنان لأن لفظه لفظ الواحد

٣ وَلَا أَنَا مِمَّنْ يَزْجُرُ الطَّيْرَ هَمَّه أَصَاحَ غَرَابٌ أَمْ a تَعَرَّضَ ثَعْلَبٌ

يقول لستُ b مِمَّنْ هَمَّه زَجُرَ الطَّيْرَ لَأَنِّي جَرَبْتُ الْأُمُورَ ويقال صَاحَ
الغَرَابِ c ونَعَفَ d ونَعِبَ e فَأَمَّا نَعِبَ f فهو أن يمدَّ عنقه للصوت
٥ وكذلك الفرس ينعب في عدوه ويمدَّ عنقه g وتعرَّضَ ثعلب أي
أخذ يميناً وشمالاً قال ابن أم مكتوم يخاطب ناقته

تَعَرَّضِي مَدَارِجًا وَسُومِي تَعَرَّضَ الْجَوْزَاءُ لِلذَّخْمِ هَذَا أَبُو الْقَاسِمِ فَاسْتَقِيمِي

٤ وَلَا أَلْسَاحَاتُ الْبَارِحَاتِ عَشِيَّةً أَمْرٌ سَلِيمٌ الْقُرْنِ أَمْ مَرَّ اعْتَصَبَ

السانح الذي يجيء من يسارك إلى يمينك h ويوليك ميامنه i وأهل
١٠ الحجاز يتشاءمون بالسانح والبوارح من الطباء والطير وغيرها
ما تجيء k من ميامنك إلى مياسرك l فتوليك مياسرها وأهل نجد
يتشاءمون بالبوارح والناطح ما يستقبلك والقعيد m ما يجيء من
خلفك ويقال برحت بُرُوحًا وسنحت سُنُوحًا وقوله أَمْرٌ سَلِيمٌ الْقُرْنِ
الذي يتيمين به أم مَرَّ اعصب الذي يتشاءم به والاعصب n

١٥ المكسور أحد قرنيه

٥ وَلَكِنْ إِلَى أَهْلِ الْفَضَائِلِ وَالنَّهْيِ ه وَخَيْرٌ بَنَى حَوَاءَ وَالْخَيْرُ يُطْلَبُ

- a) Mas'udi II 38. أو. b) BDE. ما أنا. c) A. غراب البين. d) BE. ونعف. e) AC. نعب. f) Die beiden Worte nicht bei B. g) Die Worte للصوت — لنعف nicht bei B. h) B +. ذالبارح. i) ABC. ميامنها. BC. فتوليك. k) C. يجيء. l) Die beiden Worte nicht bei B. m) ABC. والقعيد. n) BDE +. هو. o) Sujuti 8r. والتقى.

يقول جرّني إلى أهل الفضائل والنهي وم بنو هاشم والنهي العقول
واحداه a نُهَيْتَ ومثله حجة وحصاة وأصاة أي عقل قال طرفة
* حصاة b على عوراته لدليل * وجمع حجة حكي ومنه أولو
الحكي وأولو النهي

٤ إِلَى النَّفْرِ الْبَيْضِ الَّذِينَ يَحِبُّهُمْ إِلَى اللَّهِ فِيمَا نَابَنِي أَنْتَقَرَبُ ٥

يعني بنو هاشم أبو عمرو النفري ما بين الثلاثة إلى العشرة وإلى أكثر
والرَّحُط من العشرة إلى أكثر والعُصْبَة من العشرة إلى الأربعين والعُدْفَة
ما بين العشرة إلى الخمسين وجمعه عُدْفٌ d ويقال جاء فلان في
عين أي في جماعة وأنشده

إِذَا رَأَيْتَ خَالِيًّا أَوْ فِي عَيْنٍ يَعْرِفُنِي أُطْرِفُ f أُطْرِفُ g الطُّحَنَ ١٠
وَالطُّحَنَ دَوْبِيَّةً تَحْتَ الْأَرْضِ وَقوله فِيمَا نَابَنِي أَنْتَقَرَبُ الذين
يحبهم والتقرب إليهم والميل إليهم والقرب للجنب وللجمع اقرب h
والقرب الليلة التي يَصْبَحُ فيها على الماء والقربان مصدر قربت منه
قربانا وسيف مقروب أي مُعَدٌّ في قرابه i ويقال اتيتك قرابة العبد
أي قريبا منه ١٥

٧ بَنَى هَاشِمٌ رَحْطَ النَّبِيِّ فَإِنِّي بِهِمْ وَلَهُمْ أَرْضِي مِرَارًا وَأَعَصَبُ

أي k اعصب لهم وبهم أرضي وبني هاشم عبارة عن النفري وهاشم

- a) A. الواحدة. b) Fehlt bei ABC. c) ABD. الغدفة. d) ABCD. غدفة. e) BDE +. قول الشاعر. f) A. طريق. C. أطراف. B. أطراف. g) ABD. أطراف. h) A u. B. اتى. k) BDE +. اتى. i) Codd. قرابة. l) BDE +. جمع.

اسمه عمرو بن عبد مناف واسمه المغيرة بن قصى واسمه زيد بن
 كلاب بن مرة بن كعب بن لؤى بن غالب بن فهر بن مالك
 بن النضر بن كنانة بن خزيمة بن مدركة واسمه عمرو بن الياس
 بن مضر بن نزار وأم هاشم عاتكة بنت مرة بن هلال بن فالح ^a
 بن ذكوان بن ثعلبة بن بهثة ^b بن سليم بن منصور وفي إحدى
 العواتك يقول ارضى بكم في امر ديني وأغضب لكم اذا علم ^c عائب
 ٨ خففت لهم متى جناحي مودة ^d الى كنف عطفاه أهل ومرحب
 الى ليتنت لهم جاني ^e وجناحت لهم بالمودة والجناح الى ^f احد
 شقيه ويقال اليد قال المزار

١٠ وَكَمْ مِنْ كَيْفٍ قَدْ ضَمَمْنَا جَنَاحَهُ بِأَسْمَرٍ مَاصٍ مِنْ وَرَاءِ السَّنَوْرِ

أراد جناحه يد ^g وقوله الى كنف الى مع كنف ويقال ان
 الكنف الصدر وقيل الأصمعي هو الناحية ومنه ناقة كنف الى تبرك ^h
 في ناحية من الابل ويقال كنف الرجل الى ضميمته ⁱ الى ويقال
 اكنته أعنته وعطفاه ناحيته ^k الواحد عطف

١٥ وَكُنْتُ لَهُمْ مِنْ هَوْلٍ لَوْ هَوَّلًا مَجْنَأٌ م عَلَى أَنِّي أَدُمُّ وَأُقْصِبُ

قوله لهم الى لبنى هاشم من هولا يعنى الكروية وهولا المرحجة
 من أراد نقيصه بنى هاشم كنت ⁿ مجنا اقيلم ^o وأدب عنهم يلساني

^a B لبنى. ^b لهبة C بهتة BD بهتة A. ^c فالح ABCD. ^d AB. ^e جناحي AC. ^f جنانح مودتي Aini III 112. ^g جنانح اليد AC. ^h جنانح. ⁱ ضميمته C صميمته A. ^j E هولا. ^k خانبا DE. ^l ضميمته C صميمته A. ^m LA. ⁿ BDE + لهم. ^o C اليهم. s. v. محبا: قصب.

والماجن الترس وأقصب اى أشتم ويقال قصب الرجل اقصبه قصباً
 وجذبته ^a اجدبه جدباً وهو مقصوب ومجدوب اى مشتوم ومنه
 تَعَلَّلَ جَدِبُهُ اى طلب علّة يجذب به ^b والقصب القطع ومنه
 يقال قصبته ^c اللحم والقصاب منه والقاصب الزامر والجمع قُصَاب
 قل الاعشى وَالْمُسْمِعَاتُ بِقُصَابِهَا ^d
 وَبَرَبَطْنَا مَعِمْ صَبَاحَ ^e

وبعير ^e قاصب اى يقطع الشرب فلا يستوعبه

١. وَأَرْمَى وَأَرْمَى بِالْعَدَاوَةِ أَهْلَهَا وَأَنَّى لَأَوْدَى فِيهِمْ وَأَوْتَبُ

أرمى بالعداوة اى يرموننى بها ^f فى مِيلَى الى بنى ^g هاشم وأرمى
 اهلها اى اهل العداوة ^h وأوتب أوتج والتأتيب التوبيخ ⁱ يقال ^j
 أتبت الرجل اى ذكرت مساويه

١١ فَمَا سَأَلَنِي قَوْلُ أَمْرِئٍ ذِي عَدَاوَةٍ يَعُورُ فِيهِمْ يَجْتَدِينِي لَقَبْجَبُ ^m

العوراء الكلمة القبيحة وعوراء الكلام قبيحه فيهم اى فى الصنفين
 يجتديني اى يحثنى ويسأل ⁿ الجداء وفى العطية فيجدب ^o الى

يعيب ^p ويقال أعور فى كلامه اذا اتى قبيحا ¹⁵

اجذبها B يجذبها A. u. s. w. ^a جذبت C جذبت BDE. ^b A. ^c قصب. ^d BD صبحة. ^e صبحة C. ^f die Anmerkungen. ^g AC ومعنى. ^h Diese drei Worte nur bei B.

وَأَنَّى لَأَوْدَى اى يوذيني باغضبي اى ^h BDE +. ⁱ لبنى BDE. ^j C. ^k ايضا B +. ^l هو BDE +. ^m يوتبخنى ويلومنى. ⁿ ABCD فلجذب. ^o in F steht. ^p يجتديني. ^q BDE + منى. ^r فتجذب. ^s und ذى سقاعة. ^t BDE + يعتب B.

١٢ قُلْ لِلَّذِي فِي ظِلِّ عَمِيَاءَ جَوْنَةٍ بَرَى ^a لُجُورَ عَدْلًا أَيْنَ لَا أَيْنَ تَدْعُبُ

العبياء للجهالة والمعنى للجهل وجوئة أى سوداء مُظْلِمَةٌ لا يَهْتَدِي ^b
بها إلى الرشَد ويقال العبياء الفتنة أى ليس لك مذهب

١٣ بَلَى كِتَابٌ أَمْ بَايَةٌ سَنَدٌ تَرَى ^d حُبَّهُمْ عَارًا عَلَى ^e وَحَسْبُ

⁵ يقول بلى كتاب جاء من الله تعالى أم سنة جاءت عن الرسول
صلعم تحسب حب آل محمد ^f عارًا وتحسب تستنطقن وحسبت
وظننت يكونان يقينا ^g وشكًا

١٤ أَسْلَمَ مَا تَأْتِي بِهِ مِنْ عَدَاوَةٍ وَبُغْضٍ ^h لَهُمْ لَا جَبْرٌ بَلْ هُوَ أَشْجَبُ
أَسْلَمَ مِنَ السَّلامَةِ يقول فلان ⁱ الأمرين أسلم ^k لك عداوتكم أو بُغْضُكُمْ
١٥ لَا جَبْرٌ حَقًّا وَيُقَالُ لَا جَبْرٌ أَجَلٌ وَأُنْشِدَ

مَتَى تُغْشَى لِي يَمِينُكَ فِي مَعَدٍ يَقُلْ تَصْدِيقَكَ الْعُلَمَاءُ جَبْرٌ

أشجب أعطى وأهلك يقال شجب يشجب شَجْبًا وَأَشْجَبَهُ
الله وجبر يمين

١٥ سَتَقَرُّعُ مِنْهَا سَنٌ خَزْبَانٍ نَادِمٍ إِذَا الْيَوْمُ ضَمَّ النَّكَائِينَ أَلْعَصَبُ

^a ABCD ترى. ^b يهتدى C. ^c AC سيرة Hamusa 335

^d 'Aini III 112: يحسب. ^e BDE عليك. Bei A ist
irrtümlich der 2. Halbvers von 12 wiederholt. ^f A محمدًا

بلى ABCD. ⁱ ومقت G. ^h ويكونان BDE +. ^g حبهم C
تنسأ CE تغشى BD نفسا A. ^l نسلم B نسلم AD. ^k

منها من العداوة وخزبان مسحى يقال خزى خَزَايَةً
قال ذو الرمة

خَزَايَةً أَدْرَكْتَهُ بَعْدَ جَوْنَتِهِ مِنْ جَانِبِ الْكَيْلِ ^a مَخْلُوطًا بِهَا أَلْعَصَبُ

والناكثون ⁵ الناقضون يقال نكث الخيل أى نقصده ^b يقول نكثوا
العهد ورجعوا عنه وعصصب شديد ويقال يوم القيامة وضمت جمع ⁵

١٦ قَمَا لِي إِلَّا آلُ أَحْمَدَ شَيْعَةً وَمَا لِي إِلَّا مَشْعَبُ الْحَقِّ مَشْعَبٌ ^e

أى لا اتولّى ^d غيرهم ومشعب الخلق طريقه ويقال شعب إذا ذهب
وأشعب إذا هلك وشعوب المنيعة ولا يُنَوِّنُ ^e والشعيب ^f المرادة
والقربة والشيع الصلح

١٧ وَمَنْ غَيْرُكُمْ أَرْضَى لِنَفْسِي شَيْعَةً وَمَنْ بَعْدَكُمْ ^g لَا مِنْ أَجَلٍ وَأَرْجَبُ ¹⁰

يقول من ارضى غير آل محمد صلعم شيعة لنفسى ومن أجل وأرجب
وأرجب أى ليس بعدكم أحد أعظمه أى اعلمه ^h أن ⁱ الخطيئة
أى غيرهم ^k ويقال رجبتة أى هبته وعظمته ومنه سُمِّيَ رَجَبٌ لِأَنَّهُمْ
كَانُوا يَعْتَمُونَهُ وَيَتَرَكُونَ الْغَزَا فِيهِ فَيَسْمُونَهُ مُنْصِلَ الْإِلِّ قُلُ الْأَعْشَى

تَدَارَكُهُ فِي مُنْصِلِ الْإِلِّ بَعْدَمَا مَضَى عَنْهُ دَأْدَاءُ ^m وَقَدْ كَادَ ⁿ يَدْعُبُ ¹⁵

^a BCDE الخيل. ^b نقصته A. ^c C مذهب. ^d اتولّى. ^e G hat vor 16 folgenden Vers:

¹⁵* إِذَا الْكَيْلُ وَارَاكَ الْعَجَاجُ وَحَتَّهَا غُبَارُ أَقَارَتِهِ الشَّنَايِكُ أَصْهَبَ

Hiz. IV 5 steht dieser Vers hinter 13. ^d ABC اتولّى. ^e G ohne diakrit. Punkte. ^f ABC شعوب. ^g CD غيرهم. ^h A أعان. ⁱ الخطيئة. ^k Nicht bei A. ^l E تداركة. ^m Codd. إذا. ⁿ C كان.

وقال كَثِيرٌ فِي يَرْجِبِ اِي يَعْتَم

فَيَا عَزَّ اِنْ وَاَشْ a وَشَى بَى عِنْدَكُمْ فَلَا تَرْجِيهِ اَنْ b تَقُولَى لَهُ مَهْلًا

١٨ اُرَيْبُ رَجُلًا مِنْهُمْ c وَتَرْيِبُنِى خَلَاتُفٌ مِمَّا اَحْدَثُوا عَنْ d اُرَيْبُ e

اراب الرجل يريب رابة اذا اتي برينة وراى يريب ريبه وريب

٥ اذا رايته منه منكرا ويقال رابى وارابى بمعنى يقول فى مما اُرَيْبُ f فيه فا استرابوا متى g

١٩ اَلْيَكُم ذَوَى آلِ النَّبِىِّ تَطْلَعَتْ نَوَازِعُ مِنْ قَلْبِى طَمًا وَالْبُبُ

ذوى آل النبى صلعم العلماء منهم وذوى الرأى ويجوز ان يكون

قوله ذوى آل النبى وصلًا للكلام h كما يقال هذا ذو رجل وتطلعت

١٠ اشرفت شوقًا ونوازع اى حاتة وكل حان الى وطنه فهو نازع اليه i

طماء عطاش الى محبتكم ولقائكم والعرب تقول عطشت الى لقائك

وحننت والْبُب جمع بُب فى العدد القليل وهو العقل يقال تطلعت

نوازع قلبى اليكم شوقًا وحبًا كما يقاللقى عليه k سُرَاشْره l

اى m محبته

٢٠ ١٥ قَاتَى عَنِ n الْأَمْرِ الَّذِى تَكْرَهُونَهُ يَقُولِ وَفَعَلِى مَا اسْتَطَعْتُ o لَأَجْنُبَ

a) ACE قد. b) E اذ. c) CD فيهم. d) ABCDE

واش. e) G hat vor ١٨ folgenden Vers. f) G hat vor ١٨ folgenden Vers

١٧* يَغْيِرُنِى جَهْلُ قَوْمِى حُبِّهِمْ وَيَغْضَاؤُهُمْ اَدْنَى لِعَارٍ وَأَعْتَبُ

f) C اريب. g) A منه. h) B للكلالة. i) Nur bei B.

k) Die beiden Worte nicht bei AC. l) DE سُرَاشْره. m) E +

وروى ما حبيبت. n) Hiz. II 208 على. o) G am Rande حبيبت. p) G am Rande حبيبت. q) G am Rande حبيبت.

اى اجتنب a الأمر الذى تكرهونه بالقول والفعل ويقال أنك عن b

هذا الأمر لأجنب اى معتزل يقال رجل جانب وجنب اى غريب

ويقال جنيب اى غريب وقال معاوية بن ابي سفيان

لَسْتُ لِهَيْدٍ اِنْ تَمَّ حَاجِبُهُمْ وَلَمْ أَزْرُقْ زِيَارَةَ الْجَنْبِ

٥ اى c الغريب وقال القطامي

فَسَلَّمْتُ وَالتَّسْلِيمُ لَيْسَ يَسْرُهَا وَلَكِنَّهُ مَتَى d عَلَى كُلِّ جَانِبِ

اى غريب

٢١ يُشِيرُونَ بِالْأَيْدِى اِلَى وَقَوْلِهِمْ اَلَا خَابَ عَدَا وَالْمُشِيرُونَ اَخْيَبُ e

يقول الذين يشيرون f م اخبىب متى لآتى حُبَّ وَم مَبْغُضُونَ

١٠ وَالْخَبِيَّةُ الْخُسْرَانُ g

٢٢ فَطَائِفَةٌ قَدْ أَكْفَرْتَنِى h حُبِّكُمْ i وَطَائِفَةٌ قَالُوا مَسَى j وَمَذْنِبُ

طائفة يريد من الكروية وطائفة من المرجة ويروى انفرتى

حُبِّهِمْ k من النافرة ونفرت مثل انفرت بمعنى واحد

a) CDE اجنب. b) ABC من. c) B + زيارة. d) DE حق.

e) G hat vor ٢١ noch

٢٠* وَاِنِّى لَمِّنْ شَايِعْتُمْ لَمَشَايِعَ وَاِنِّى فِيمَنْ سَبَّكُمْ لَمَسِيْبٌ

f) BDE بالخبية. g) ABDE الحسرة, dann BDE noch الحسرة. h) الى بالخبية.

i) LA s. v. خبت. j) Hiz. II 208 حبت. k) BCDE

حبت. l) LA s. v. خبت. m) Hiz. II 208 على. n) G am Rande حبيبت. o) G am Rande حبيبت. p) G am Rande حبيبت.

٢٣ فَمَا سَأَنِي تَكْفِيرَ هَاتِيكَ مِنْهُمْ وَلَا عَيْبَ هَاتِيكَ إِلَيَّ عَيْبٌ
ويروى فما سألني تنفير هاتيك منهم وقوله تكفير هاتيك يقول
سرتي *a* تكفير *b* أيلى لأتى على يقين من الصواب في حبي لهم
وهاتيك يعنى *d* الكروية ولا عيب هاتيك يعنى المرجئة
٥ أعيب لى أكثر عيباً

٢٤ يَعْيبُونَنِي مِنْ خُبْنِهِمْ وَضَلَالِهِمْ عَلَى حَبِّكُمْ بَلْ يَسْخَرُونَ *g* وَأَعْجَبُ
يقال سخر يسخر سخرية وسخرية *h* وقال بعضهم سخر وسخر *i* ومنه *k*
أَتَى أَتَنَى لِسَانٌ لَا أَسْرُ بِهَا مِنْ عَدْلٍ لَا عَجَبَ فِيهَا وَلَا سَخَرُ
والضلال الكفر في هذا الموضع

٢٥ ١٠ وَقَالُوا تُرَابِي هَوَاهُ *m* بِذَلِكَ أُنْعَى فِيهِمْ وَأَلْقَبُ
يريد الكروية والمرجئة ويعنى بقوله ترابى النسبة الى حب على
رضى الله عنه لكنيته بالى تراب وذلك *n* حين نقص النبي صلعم
التراب عن ظهره فقال قم يا ابا تراب فجعل ذلك بنو امية من
حسد *o* ذماً له رضى الله عنه

a) *BD* ببتكفير *b*) *B* سرتي *bei CDE* fehlt *سر* في *a*)
فرقة *BD* + *d*) يا بنى هاشم لقيامى بواجب حبكم + لكم
فرقة المرجئة التى في أعيب يعنى التى في *e*) *Bei BD* der Schluss
تسخر *g*) *C* غيتم *Hiz. II 208* *f*) أعظم عيباً على زعمهم
سخر وسخر *C* سخر *B* سخر *i*) *B* سخر *h*) *Nicht bei BD.*
n) *Für* *ودينه* *Hiz. II 208* *m*) منها *l*) *E* منه *k*) *DE* قل
يعنى عيباً عليه السلام *haben ACE* nur *وذلك* *bis* ويعنى
o) *Die beiden Worte nicht bei ACE.*

٢٦ عَلَى ذَاكَ أَجْرِيَا فِيكُمْ *a* ضَرِبَتِي وَكَوَّ جَمْعُوا *b* طَرَا عَلَى وَأَجْلَبُوا *c*
يقول ذلك الذى ذكرت من الميل اليهم والذب عنهم أجرىا يقال
جرى فلان على أجرىا حسنة اى حاله *d* حسنة وطريقة حسنة
وقوله ضربيتى اى طبعيتى ومثله النكير *e* والشمال وقال الشاعر
... وَمَا لَوْمِي أَخِي مِنْ شِمَالِيَا *5*

والتخلص مثله قال الراجز
يَا أَيُّهَا السَّائِلُ عَنْ نَحَاسِي قَصِّرْ مَقْيَاسَكَ عَنْ مَقْيَاسِي
وقوله اجلبوا اى اعانوا والاجلاب العون والمجلب المعين وطرا جميعا
٢٧ وَأَحْمِلْ أَحْقَادَ الْأَقْرَابِ فِيكُمْ وَيَنْصَبْ *o* لِي فِي الْأَبْعَدِينَ فَأَنْصَبُ
يقول من حقد على من اقاربى فى الميل اليكم احتملت منه حقد *10*
على فى حبكم *h* وعركت جندى تقرباً الى الله عز وجل ومن ناصبى
من الابعدين فى حبي لكم *i* نصبت له العداوة *k*
٢٨ خَانَكُمْ غَضَبًا تَجُوزُ *m* أُمُورَهُمْ قَلَمَ أَرْ غَضَبًا مِثْلَهُ يَنْغَضِبُ *n*

a) *G* وقي. *b*) *Siḥ, LA, TA s. v.* حلب. *c*) *E*
Siḥ, CA, TA اجلبوا *bei G* geht folgender Vers voraus, (der
auch *Ag. 124, Hiz II 208* steht)

* ٢٥ فَلَا زِلْتُ فِيهِمْ حَيْثُ يَتَّبِعُونِي وَلَا زِلْتُ فِي أَشْيَائِكُمْ أَتَقَلَّبُ
(in der Handschr. *asacem* das auch als *atbaecem* gedeutet werden
könnte. *d*) *Codd.* حال. *e*) *AC* البكير *B* النكير *f*) *E* اجلبوا
u. s. w. *g*) *CE* وتنصب *h*) *bis* حبكم *nicht bei AC.*
i) *A* und *C* حبكم *BD* + *عداوة* *k*) *BD* + *ولا أبلى* *l*) *G* *أغ.* كرها.
m) *B* تجوز. *n*) *G* *أغ.* حين يغضب *s.* auch die Glosse.

ويروى خاتمكم كرها فلم ار كرها يريد خاتم الذي صلعم وهو خاتم الخلافة يقول خاتم بنى هاشم تجوز *a* امور بنى امية في الرعية فلم ار مثل هذا الغصب حين *b* يغصب على الخلافة وأنتم احق بها *c*

٣٩ ٥ وَجَدْنَاكُمْ فِي آلِ حَامِيمٍ آيَةً تَأْوَلَهَا مِنَّا تَقَىٰ وَمُعَرَّبٌ لَكُمْ لَبِي هَاشِمٍ وَلَايَةً قَوْلُهُ تَعَالَى لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى قَالِ إِنَّمَا أَرَادَ احْفَظُونِي لِقُرَابَتِي مِنْكُمْ لِأَنَّهُ لَيْسَ بَطْنٌ مِنْ قُرَيْشٍ إِلَّا وَقَدْ وَلَدَهُ وَالْمُعَرَّبُ الْمُبِينُ أَيْ بَيِّنَ الْخُرُوجِ مَعَهُمْ يُقَالُ أَنَّهُ لَعَرَبِيٌّ بَيِّنُ الْعَرَابَةِ وَرَوَى أَبُو عَمْرٍو تَقَىٰ وَمُعَرَّبٌ بِالزَّيْ أَيْ 10 خَالَ مِنْ الْخَيْرِ *d*

٣٠. وَفِي غَيْرِهَا آيَا وَآيَاتٍ تَتَابَعَتْ كُمْ نَصَبَ فِيهَا لَدَى الْأَشْكَائِ مَنْصِبٌ يُرِيدُ فِي غَيْرِ آلِ حَامِيمٍ آيَاتٍ كَثِيرَةٌ قَالِ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى اسْمُهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا وَقَالَ عَزَّ وَجَلَّ قَاتِلَا وَأَتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَقَوْلُهُ جَلَّ اسْمُهُ لِلَّهِ

a) B تجوز. *b*) A حتى. *c*) die drei Worte nicht bei B; vor ٣٩ haben CE folgenden Vers:

٢٨* وَبَدَلْتِ الْأَشْرَارَ بَعْدَ خِيَارِهَا وَجَدَّ بِهَا مِنْ أُمَّةٍ وَهِيَ تَلْعَبُ وَالْأَشْرَارُ بَنُو أُمِّيَّةٍ بَعْدَ خِيَارِهَا يَعْنِي عَلَى بَنٍ أَيْ طَالِبٍ وَالْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُمَا وَبَنِي هَاشِمٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَجَدَّ بِهَا أَيْ أُرِيدَ بِهَا الْجَدُّ [وَهُوَ الْحَقُّ + E] وَهُوَ خِلَافُ الْهَزْلِ يَعْنِي مَعْرَبًا *d*) Codd. noch آجَالَهُمْ وَفِي تَلْعَبَ وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ + BDE *f*) يقول BD *e*)

خَمْسَةً وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَقَوْلُهُ لَكُمْ نَصَبٌ مِنْصَبٌ أَيْ مُتَعَبٌ لِلشَّائِكِ فِيهَا لَا يَقْدِرُ أَنْ يَتَأَوَّلَ هَذِهِ الْآيَاتِ فِي غَيْرِكُمْ

٣١. حَقَّكُمْ أَمْسَتْ قُرَيْشٌ تَقُودُنَا وَبِالْقَدِّ مِنْهَا وَالرَّدِيقِينَ نُرْكَبُ

يَعْنِي حَقَّ بَنِي هَاشِمٍ تَقُودُنَا بَنُو أُمِّيَّةٍ وَتَسُوسُ أُمُورَنَا أَيْ غَضَبُكُمْ عَلَى حَقِّكُمْ فَصَارُوا إِلَى الْخِلَافَةِ وَالْقَدُّ يُرِيدُ الْفَرْدَ وَيَعْنِي بِالْقَدِّ مَعَاوِيَةَ ٥ أَيْ بَنِي سَفِيَّانَ وَالرَّدِيقَانِ وَلَبَّيَّا عَهْدَهُ هَاشِمًا يُرِيدُ بَنِي مَعَاوِيَةَ وَمَعَاوِيَةَ بَنِي يَزِيدٍ يَقُولُ نُودِيَ وَتُرْكَبُ بِالْخُلَيْفَةِ وَيُؤْتَى عَهْدُهُ وَمِنْهَا *a* يُرِيدُ مِنْ قُرَيْشٍ يُقَالُ لِأَحَدٍ سَهَامٌ الْمَيْسَرُ الْقَدُّ

٣٢. إِذَا اتَّصَعُونَا كَارِعِينَ لِبَيْعَةٍ أَنَاخُوا لِأُخْرَى وَالْأَزْمَةُ تُجَدَّبُ

اتَّصَعُونَا رَكِبُونَا قَبِيرًا وَحَسَنَ كَارِعُونَ لَهُ وَالْإِتِّصَاعُ أَنْ يَأْخُذَ *b* بِرَأْسِ الْبَعِيرِ 10 فَيَمِدَّ عُنْقَهُ وَيَضْرِبَ *c* بِجَرَانِهِ الْأَرْضَ *d* ثُمَّ يَرْكَبُهُ *e* عَلَى عُنْقِهِ يَقُولُ إِذَا فَعَلُوا هَذَا بَنَّا عَلَى كُرٍّ مِمَّا قَرَّبُوا إِلَى بَيْعَةٍ أُخْرَى وَأَنَاخُوا لَهَا بَعِيرًا آخَرَ وَجَذَبُوا زِمَامَهُ حَتَّى يَذُلَّ *f* فَيَضْرِبَ لِلْبَيْعَةِ وَالْقَبِيرُ عَلَيْنَا مِثْلًا *g* مِثْلُ أَنْخَضَ الْبَعِيرِ وَجَذَبَهُ بِالزِّمَامِ وَهُوَ يَأْتِي ذَلِكَ فَيَحْكَنُ *h* كَذَلِكَ نَابَاهُ *i* وَتَنَكَّرَهُ *k*

15

٣٣. رَدَاقِي عَلَيْنَا لَمْ يُسَيِّمُوا رَعِيَّةً وَهَمَّهُمْ أَنْ يَمْتَرَوْهَا فَيَاخُلِبُوا

أَيْ يَرْكَبُهَا وَاحِدٌ بَعْدَ وَاحِدٍ عَلَى كُرٍّ مِمَّا يَبَايِعُونَ لَهُ وَلَوْلَا

a) Die Worte هَاشِمًا bis ومنها nur in A; in der Hdscr. ohne diakritische Punkte. *b*) Codd. يَمِدَّ. *c*) BCDE ينزل B ينزل. *d*) Codd. بالارض. *e*) DE يركب. *f*) A ينزل B ينزل. *g*) A قبل. *h*) BDE فنحن. *i*) A نابه. *j*) C نابه. *k*) A نابه. *l*) Codd. رداف. *m*) DE تنكره C يتكره A *n*)

فيترادفون علينا *a* وقوله *لا يُسَمِّوا رعيّة* أي *لا يبيعوا* ولم يسوسوا *b*
 أمّة غيرنا يقال اسم الماشية يُسمّى اسماء إذا راعها وعمل أي
 هم بني أميّة أن يستندروا أي يوظفوا *d* على الرعيّة للخراج والريشا
 ظلما فيكتلبون كما تستدر الناقة يطلب منها الدرة

٣٤ ٥ لِيَنْتَجَوْهَا فَتَنَّةً بَعْدَ فَتَنَةٍ فَيَقْتَصِلُوا أَفْلَاءَهَا ثُمَّ يَرْبُّوْا *f*

أي لينتجوا هذه الأخرى ثم التي انلخوا فتنة بعد فتنة أي
 بيعة بعد بيعة فيقتصلوا أفلاها *g* أولادها بعد تمام الرضاع ثم
 يربونها *h* ويربونها لبيعة وفتنة أخرى ثم يربوا يقال ربنته أريته
 رباه إذا غديته أبو عمرو إذا شدته يقال ربنته وربنته *k* ويروي
 10 ثم يربوا يقال ربنت *m* القوم أي ملكتهم ويقال فصلته عن أمّه
 وقلوته بمعنى قالت ليلى * أن يفارق مقليا * *n*

٣٥ أَقَارِبُنَا الْأَدْنَوْنَ مِنْهُمْ لَعَلَّةً وَسَاسَنَّا مِنْهُمْ صِبَاغًا وَأَذَوْبَ

لَعَلَّةً لَأَمْهَاتٍ شَتَّى وَلَمْ لِرَجُلٍ وَاحِدٍ وَأَذَوْبَ جَمْعُ ذَنْبٍ مِنْهُمْ مِنْ
 بني أميّة *p* لنا في العداوة كعداوة بني العلات يقول سياستهم
 15 لنا كسياسة الذئاب أي يعيثون *q* فينا كما تعيث *r* السباع
 في البيائم

a) AC عليها. *b*) E يسموا. *c*) BDE رعيّة. *d*) A يوظفوا
 BE يربوا. *e*) BDE ويطلب. *f*) A يربوا
 BCDE يربوا. *g*) BDE + يعنى. *h*) B يربونها. *i*) AC يربوا
 BC. *j*) ربنته وربنته. *k*) Codd. يربوا B يقال ربنته أريته
 منكم. *l*) BD. *m*) Codd. ربنت. *n*) Codd. مقليا. *o*) BD يربوا
p) BDE + أي. *q*) ABC يعيثون. *r*) ABC يعيث.

٣٦ لَنَا قَائِدٌ مِنْهُمْ عَنِيْفٌ وَسَائِفٌ يَقْتَحِمُنَا تِلْكَ الْجَرَائِمُ مُتَعَبٌ
 القائد يريد به الخليفة منهم من بنى أميّة والعنيف الذي يعنف
 بهم ويخرف *a* والسائف عاملهم يقتحمنا يحملنا على الفتح وفي
 الأمور الصعبة والجرائم أصول الشجر الواحدة *b* جرثومة متعب من
 انعبهم السائف إذا جشمهم ما لا طاقة لهم به

٣٧ وَقَالُوا وَرَثَانَا أَبَانَا وَأُمَّنَا وَمَا وَرَثَتُمْ *a* ذَلِكَ أَمْ وَلَا أَبٌ

يعنى للخلافة وكذبهم فقال ما ورثتم *f* ذلك *g* أمم ولا أبوم وقوله
 ذلك يريد أمر الخلافة يقال ورث يرث وراثته وأرثا وكان أصله ورثا
 فقلبت الواو ألفا فصار أرثا *h*

٣٨ يَرَوْنَ لَهُمْ فَضْلًا عَلَى النَّاسِ وَاجِبًا سَقَاغًا وَحَقًّا الْهَاشِمِيِّينَ أَوْجَبَ 10

٣٩ وَلَكِنْ مَوَارِيثُ آيِنِ آمَنَةِ الَّذِي بِهِ دَانَ شَرْقِيٌّ لَكُمْ وَمُعَرَّبٌ

مواريث جمع ميراث ومورث *k* وارث وتراث وابن أمّة يعنى النسي
 صلعم أمّة أم بنت وحب بن عبد مناف بن زهرة بن كلاب
 ابن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك بن النضر
 ابن كنانة بن خزيمة *l* بن مذكرة بن إلياس بن مضر بن نزار 15
 ابن معد بن عدنان *m* وأمها برة بنت عبد العزى بن عبد الدار

a) Nicht bei A. *b*) DE الواحد. *c*) C جملهم. *d*) D
 أورثتم. *e*) Bei G steht ٣٧ hinter ٣٨. *f*) DE ورثتم.
g) Nicht bei AC. *h*) A nur: فقلبت ألفا, bei C auch dieses
 nicht. *i*) BDG حقا. *k*) ABC وموارث. *l*) Nicht bei B.
m) Die letzten 4 Worte nicht bei AC.

ابن قُصَيٍّ بن كلاب بن مُرَّة بن كعب بن لُؤَيٍّ بن غالب بن
فِهْر بن مالك بن النضر بن كنانة *a* وقوله به دان أى اطلع وذلك
والشرقي والغربي من نزل الشرق والغرب يقال فلان شرق في
البلاد وغرب

٤٠. ٥ فِدَى لَكَ مَرُوءًا أَبَى وَأَبُو أَبِي وَنَفْسِي وَنَفْسِي بَعْدَ النَّاسِ أَطِيبُ
يريد النبي صلعم مرُوءًا قد ورثوك ونصب مرُوءًا على الحال يقول
فهؤلاء الذين ذكرتهم فنفسى بعد بالناس اطييب كما قال ايضا

نَفْسِي فِدَاءَ رَسُولِ اللَّهِ قَدْ لَدُ مِنِّي وَمِنْ بَعْدِهِ أَتَنَّى لِتَقْلِيلِ
٤١ بِكَ أَجْتَمَعَتْ أَنْسَابُنَا بَعْدَ فُرْقَةٍ فَتَاخُنُ بَنُو الْإِسْلَامِ نُدَى وَنَنْسَبُ

١٥ يقول ذهب الترات التي كانوا عليها في الجاهلية واتنلفت قلوب
الناس على الاسلام بك *e*

٤٢ حَيَاتُكَ كَانَتْ مَجْدًا وَسَنًا وَمَوْتُكَ جَلْعٌ لِلْعَرَانِينَ مَوْعِبُ

حياتك يخاطب النبي صلعم والمجد الشرف والسناء بالمد الرفعة
والجلع قطع الأنف يقال جلعت أنفه وأجلع الله أنف فلان ومثله

١٥ كَشِمْتَ أَنْفَهُ وَالْعَرَانِينَ الْوَاحِدُ *d* عَرْنَيْنٌ وَهُوَ مَقْطَعُ الْأَنْفِ وَأَوْعِبْتَ
استأصلت والموعب المستأصل

٤٣ وَأَنْتَ أَمِينُ اللَّهِ فِي النَّاسِ كُلِّهِمْ عَلَيْنَا وَفِيمَا اخْتَارَ شَرْقٌ وَمَغْرِبُ *f*

٤٤ وَتَسْتَخْلِفُ الْأَمْوَاتَ غَيْرَكَ كُلَّهُمْ وَنُعْتَبُ لَوْ كُنَّا عَلَى الْحَقِّ نُعْتَبُ

a) Von لُؤَيٍّ بن an nicht bei ACE. *b*) D أحسابنا.
c) BDE فصار كقلب واحد. *d*) جمع. *e*) ABDE اختار.
f) Bei G وما اختار مغرب.

ويروى وتستخلف *a* الاموات غيرك كلهم أى يجعلون على كل من
مات خلفًا يقوم مقامه يوصى اليه *b* وهم يزعمون أنك لم توص
بأمر الأمة عتَبُوا علينا فلو كنا نَعْتَبُ على الحَقِّ لعتَبْنَا ولكنا
نُعْتَبُ على غير الحَقِّ يقول اذا مات غيرك وجدنا عند *d* خلفًا وأنت
لا خلف لك في الدنيا يريد الذي صلعم يقول نحن عتَبون لوجه
كنا نَعْتَبُ على قوم أحياء يُراجعون وإنما نَعْتَبُ على الأموات

٤٥ وَبُورِكَتْ مَوْلُودًا وَبُورِكَتْ نَاشِمًا وَبُورِكَتْ عِنْدَ الشَّيْبِ إِذْ أَنْتَ أَشْيَبُ

٤٦ وَبُورِكَتْ قَبْرُ أَنْتَ فِيهِ وَبُورِكَتْ بِهِ وَلَهُ أَهْلٌ لِدَيْكَ يَشْرِبُ

يقول بُورِكَتْ يشرب *f* وبه وبالقبر وهو اهل لذلك ويشرب مدينة

الرسل صلعم وعلى اهل بيته الأطهار الاخيار *g*

٤٧ لَقَدْ غَيَّبُوا بَرًّا وَصِدْقًا وَنَائِلًا عَشِيَّةً وَأَرَاكَ الْصَفِيحَ الْمُنْصَبَ

أى غيَّبُوا بدفك بَرًّا وصدقة والنائل العطية يقال ناله ينوله ورجل

نائل وهو الذى ينيل الناس بمعرفته ابو زيد رجل نال بالمعروف

وما كان نالًا وقد نال ينال *h* نائلا ونَيْلًا والصفيح الحجارة العراض

على القبر والمنصب المنسوب والصفيح جمع صفيحة ومنصب بلا *15*

عاء لأن لفظه الواحد *i* ووارك أى سترك

٤٨ يَقُولُونَ لَمْ يُوْرَثْ وَلَوْلَا تَرَاثُهُ لَقَدْ شَرِكَتْ فِيهِ بِكَيْلٌ وَأَرْحَبُ

a) DE ويستخلف. *b*) A يوصى اليه bei C fehlen die
beiden Worte. *c*) BD الامر. *d*) AC منه. *e*) ABC بُورِكَتْ.

f) B ييشرب. *g*) B وعلى آله واصحابه الطاهرين. *h*) ينيل. *i*) CDE مشترك.

تقول *a* بنو أمية ليست للخلافة من نراث النبي صلعم ولولا *b* انها وراثته لكان ليكيل وأرحب ولها حيان من همدان نصيب فيها ولقد لام القسم قال امرؤ القيس

كَلَبْتُ لَقَدْ أَصْبَى *d* عَلَى الْهَرَّةِ عَرَسَهُ فَأَمْنَعُ عَرَسِي أَنْ يَزْنَ *e* بِهَا الْخَالِي *f*
٤٩ ٥ وَعَاكَ وَتَحْمُ وَالسُّكُونُ وَحَمِيرٌ وَكِنْدَةُ وَالْحَيَّانُ بَكْرٌ وَتَغْلِبُ

أي وشركت فيه عاك وتحم وهذه القبائل في الخلافة لولا انها ميراث قال *g* ابن الكلبي النسابة من معد يقولون عاك بن عدنان اخو معد بن عدنان ويحتجون ببيت *h* العباس بن مرداس وعاك بن عدنان الذين تلعبوا بغسان حتى طردوا كل مطرد

١٠ وأهل اليمن يقولون عاك بن عدنان *h* بن النضر بن عبد الله بن الأزد ويحتجون *i* بتلبيتهم *m* في الحج وكانت التلبية عاك ألبك عانية عبادك أليمانية كما تحج الثانية ولحم اسمه مالك بن عفير ابن عدلى بن الحارث بن مرة بن أد وكندة وحمر ابنا سبا بن يشجب بن يعرب بن قحطان بن الهيمسع بن تميم بن نبت *o*
١٥ وبكر وتغلب ابنا وأئل بن قاسط بن أفضى بن دُعَمَى بن جديلة ابن اسد بن ربيعة بن نزار

- a*) AD أضى. *d*) أنا وراثته AB. *e*) ولو BD. *b*) يقول AC. *f*) Nicht bei AC. *g*) تلعبوا E لعله تلعبوا B Collator bei B تلعبوا C. *h*) تلعبوا E لعله تلعبوا B Collator bei B تلعبوا C. *i*) في تلبيتهم AC. *m*) وعدنان ABCD. *o*) كندة بن حمير BD. *n*)

٥. ولانتشلت *a* عضوين منها يحار *b* وكان لعبد القيس عضو مؤرب انتشلت اخذت *b* منها نصيبا والانتشال استخراج اللحم من القدر بالمنشال يقول لولا تراثه لنال *c* يحار منها ايضا ويحار بن مالك ابن أد بن زيد وهو مراد وانما سمي مرادا لانه أول من تمرق باليمن عبد القيس بن كيز *d* بن أفضى بن دُعَمَى بن جديلة *e* ومؤرب تلم يقول لولا تراثه لأصاب عبد القيس عضوا *f* تالما *g* ينقص منه شيء يقال *h* عضو وعضو

a ولانتقلت *i* من خندف في سواهم ولانتدحت قيس بها ثم اتقبا يقول كانت تنتقل من خندف في سوي خندف وانتدحت بها *k* قيس أي اوقدت بها *l* نارا ولانتقاب اشعال النار *m* وخندف بنت *n* خلوان بن عمران بن لاث *n* بن قضاة بن مالك زوجة الياس ابن مضر اتقبا نارا وأروها *o* يقال تقبت النار واتقبتها *p* وما *q* كانت الانصار فيها أدلة ولا غيبا عنها إذا الناس غيب *q*

يقول لولا نراث النبي صلعم وأن أهل *r* بيته احق بالخلافة وهم ورثته لكان من ذكرت من القبائل كلهم شركاء في الخلافة وكانت *s* قريش وغيرها سواء في ذلك والانصار خاصة كان يكون لهم *s* أوثر

- عضوين أي اخذت *b* BDE. *c*) لا انتشرت B ولا انتشلت AC. *d*) كيز C. *e*) Von دُعَمَى. *f*) انتالت DE لنا أن C لنا B. *g*) يقول bis bis AC عضو تلم. *h*) AC. *i*) انتقلت AC. *j*) عضو + DE. *k*) منها B. *l*) نارا. *m*) اشتعال AC. *n*) الحارث BDE. *o*) غيبوا A. *p*) لا E. *q*) غيبوا A. *r*) E nur. *s*) Nicht bei AC.

النصيب لنصرتهم رسول الله صلعم اذا الناس غيب عن طلب
للخلافة والأمر ولكانت الانصار لا تغيب عنها لولا تراث النبي
صلعم ويقال غيبٌ وغيبٌ *b*

٥٣ هُم شَهِدُوا بَدْرًا وَخَيْبَرَ بَعْدَهَا وَيَوْمَ حُنَيْنٍ وَالْأَمَاءُ تَصَيَّبُ

٥ يقول الانصار شهدوا هذه الحروب وأثروا فيها أثراً جميلاً

٥٤ وَهَمَّ رَتَمُوها غَيْرَ ظَارٍ وَأَشْبَلُوا عَلَيَّهَا بِأَطْرَافِ أَنْقَنَا وَحَدَّبُوا

أى رتموها دعوة رسول الله صلعم الى الاسلام اى قبلوها وعطفوا
عليها كما ترأى الناقة ولدها يقبلها غير ظارٍ اى قبلوا دعوة
الاسلام ولم يكرفوها على قبولها وأشبلوا اشفقوا بأطراف انقنا اى
١٠ قاتلوا عليها طائعين وأطراف انقنا يريد الأستة وتحببوا اشفقوا
رتموها يعنى *f* الانصار قبلوا الطاعة لم يعطفوا ظالمين *g* ولا
كاريين لها *h* والظار العطف يقال ظارت عليه وظارتها انا على
كذا وكذا اى عطفته انا عليه هذا قول ابي عمرو

٥٥ فَإِنْ هِيَ لَمْ تَصْلَحْ لِحَيٍّ *k* سَوَاعِمُ فَإِنْ ذُوِي الْقُرْبَى أَحَقُّ وَأَقْرَبُ

١٥ ذوو القرى بنو هاشم يقول فإن كانت الخلافة لم تصلح في أحد
من العرب إلا في قريش لأن النبي صلعم من قريش فقد أبان *m*
النبي صلعم أن علياً عليه السلام أحق من قريش وسواهم يريد

عن طلب *a*) B رسول. *b*) Bei A stehen die drei Worte vor. *c*) BDE يريد.
d) E خثر. *e*) ABCD رتموها. *f*) BDE رتموها. *g*) AC يقول رتموها.
h) Nicht bei B. *i*) ABCD فقرابات. *m*) AB اذا فذوو. *l*) Ibn Qut. *k*) BD تقوم. *n*) AC haben على على B nicht.

سوى قريش وقوله فإن لم تصلح يعنى الخلافة *a*

٥٦ وَإِلَّا فَقُولُوا غَيْرَهَا تَتَعَرَّفُوا *b* نَوَاصِيهَا تَرْدَى بِنَا وَهِيَ شَرْبٌ *c*

غيرها يريد هذه الكلمة اى الائمة من قريش فإن زعمتم أنها
تصلح في غير قريش تتعرفوا نواصي الخيل لأنكم تُغزَوْنَ *d* ان
أتعيتكم بها *e* ولم يذكر الخيل فقال نواصيها ومثله كثير في الشعر *f*
قال طرفة

عَلَى مِثْلِهَا أَمْضَى إِذَا قَالَ صَاحِبِي إِلَّا لَيْتَنِي أَقْدِيكَ مِنْهَا وَأَقْتَدِي

وتردى من الرديان والردي ضرب من مشى الخيل شرب صوامر
من طول المضمار وهو جمع شارب ويقال شسب وشرب فهي
شاسب وشارب *f*

١٠

٥٧ عَلَامٌ إِذَا زَارَ *g* الزَّبِيرَ وَنَافَعًا بَغَارَتْنَا بَعْدَ الْمَقَانِبِ مِقْنَبٌ

علام يريد على ما ذا زار *h* الزبير ونافعا بغارتنا مقنب منّا
لأتبعنا أتعيا *k* الخلافة والزبير هو ابن الماحوز الشار *m* رجل من
بنى تميم كان خارجياً واسم ماحوز *l* يزيد بن مساحق *n* بن زيد
ابن صباب *o* بن زبيد *p* بن سليط بن بربوع قتله عتاب *q* بن *15*

شرب BC *c*). غيرنا يتعرفوا *b*) Ma'ahid. وولایتها + BDE *a*).
وتحاربون *d*) A +. تشرب Ma'ahid. ebenso Ag. IV 117.
زرنا *e*) A. *f*) Die Glosse fehlt bei B ganz. *g*) Codd. لاتم
vgl. aber die Glosse, nur G زار. *h*) CE زرنا. *i*) ABC لاتم.
الشارى *m*) B. الماخور E الماخور BD *l*). ادعوا ABD *k*).
زبيد B *p*). صباب AC *o*). مناخو E ماجور B ماحر ACDE *n*).
غيات D *q*). زيد CD

ورقاء ^a البربوى على باب اصبهان وكان عتاب والبا عليها ونافع بن
الأزرق كان خارجيا وواحد المقانب مقنب وهو جماعة من الفرسان
قال ابو عمرو والزبير بن ماحوزة التميمي ونافع بن الأزرق الحنفي
من بنى الدول ^e والمقنب الف فارس الى خمسين فارسا يريد زارة
^٥ منا مقانب وبروى علام اذا زردا الزبير ونافعا

٥٨ وشاط على أرماحنا بأدعائها وتحويلها عنكم شبيب وقعناب
وشاط هلك وعذر دمه قال الاعشى

وقد يشيط على أرماحنا البطل

يقول من يملك اذا هلك شبيب وقعناب لآتهما هلكا وكلنا ادعيا
¹⁰ للخلافة وهو شبيب ^e بن يزيد ^f بن نعيم بن عمرو بن شراحيل
بن مرة بن الهمام الخارجي على الحاج وقعناب منهم ^g خارجي
ايضا ^h وقوله وتحويلها عنكم اراد تحويلها عن قريش قال ابو عمرو
وقعناب رجل من بنى شيبان ادعيا للخلافة

٥٩ نقتلهم جيلا فجيلا تراهم ^k شعائر قربان بهم يتقرب ^l

¹⁵ جيلا فجيلا جيشا فجيلا ^m وخلقا بعد خلف والشعائر البدن
التي تهدي الى البيت تشعر بسلام او حديدة وواحدة الشعائر
شعيرة يقول نجعل قتل الخوارج قربة الى الله كما تقرب ⁿ الشعائر الى

الديل ^e BD الماخور ^f E الماخور ^b BD زرقا ^a ABCD
^g Nicht زيد ^f D وشبيب هو ^e BDE زار ^d ADE
^h EG تراهم ^k D نقتلها ⁱ BD منهم ^h C + ^h C
bei C. ⁿ A جيلا مجيشا ^m A nur يتقرب

الله ^a وقوله بهم اى بالخوارج قال ابو عمرو وقوله جيلا بعد جيلا
اى امة بعد امة وشعائر ذبايح

٤. لعل عزيزا امنا سوف يبتلى وذا سلب منهم انيق سيسلب

اى لعل عزيزا قد امن الآفات عند ^b نفسه سوف يبتلى ببلية
ولعل ^c رجلا منهم ذا سلب اى ^d له ما يسلب وهو معجب بنفسه ^٥
وعزة ^e وامند ^d سيسلب ^e انيق اى معجب ^f

١١ اذا انتجوا ^g لحرب العوان حوارها ^h وحن شريح بالمنايا ^k وتنضب
قوله اذا انتجوا للحرب العوان يريد اظهار السلاح منها وتهيبها
وكثرة القتل كما وضعت النافذة ما في بطنها فصره مثلا للحرب
يقال انتجت النافذة اذا وضعت وليس بقربها احد ¹⁰ ونتجها اعليا
وننتجتها انا اذا وليت تعيدها وقوله شريح وتنضب اراد القوس
لانها تتخذ منها والشريح ان يشق العود فيتخذ من كل شقة
قوس ^{١٢} والمنايا السهام لان فيها الموت وتنضب شجرة وحن ^h حين ⁱ
انصوا ^k عنها فرموا والعوان التي حورب قبلها مرة اخرى فهي
اشد واقوى لانها قد مرت قال حن شريح اى صوتت فيها القوس ¹⁵
^{١٣} قيا لك امرا قد اشدت امورا ^l ودنيا ^m ارى اسبابها تنقضب

او لعل ^a AC عن ^b C. ^c Von an nicht bei B. ^d E او ^e BDE + ^f قوته. ^f BDE سيسلب ^g A (auch in der Glosse ständig) انتجوا ^h CE للمنايا ⁱ nicht in den eodd. ^j A انتصوا BCDE انقصوا ^k A وجوه ^l Ibn Qut, G. ^m ابن قوتايبا

قوله فيا لك امرا اى امرا عجيبا وبيا لك من امر عظيم *a* الامر وتعجب منه واشتتت تفرقت ويقال شتت واشتتت قال الطبري بن حكيم شتت *b* شعب آلحكي بعد النقام وشجباك اليوم ربع المقام

اى يا لك من امر ما كان اعجب شأنه وقد اشتتت امورها اليوم *٥* وبيا لك من دنيا ارى اسبابها تنقض وتنقطع قال ابو عمرو تفرقت اسبابها احبالها الواحد سيب وتنقض تنقطع *c* والنقض القطع يقال قضبه يقضبه وسيف قضاب قال

ويصيب *d* ربح الموت من تلقائهم وخشيت وقع مهدي قضاب *١٣* يروضون دين الله صعبا محرما باقواعهم والرائض الذين اصعب

١٠ يروضون دين الله *f* يقسرونه على ما يهون يسهلون فيه ويرخصون ما لم يرخصه الله عز وجل والمحرّم الصعب الذى لا يذل بالركوب يقال بعير محرّم وفي المثل يركب الصعب من لا ذلول له اى يتجشّم من الامر ما لا بد منه على مشقة منه اضطرارا اليه ويقال بل يروضون يذلّون بالسندهم يقول الذين يروضون *g* اصعب واحوج الى الرياضة حتى يرجعوا *h* الى الحلق قال ابو عمرو المحرّم من الابل *١٥* الذى لم يركب ومن السباط الذى لم يضرب به وقال الاعشى ترى عيتبا صغواء في جذب ماقها تراقب كفى والقطيع المحرما

تنقطع *c* Von قال bis. *b* شتت ABC. *a* عظيم ABC. *d* AB وشمت DE. *e* BD الحلق. *f* يروضونه BDE. *g* A + الدين. *h* Codd. يرجع.

١٤ اذا شرعوا يوما على الغي فتنة *a* طريقهم فيها عن الحق انكبت شرعوا اظهروا ومنه قول الله تبارك وتعالى شرع لكم من الدين اى اظهروا *b* وردوا السنة التى شرعها النبي اذ *d* قال الوليد للغراش والعاقر الحاجر لا يضرو غيره وادعوا زبانا وقولهم في العير انه الزنا فطريقهم يعنى السنة التى ستوها منكبة لسنة النبي صلعم حائرة *٥* عن الطريق الواضح والحق البين وانكبت مائل ولجمع نكبت *١٥* رضوا خلاف المهتدين وفيهم مخبة اخرى تصان وتحتجب *e*

المهتدين يعنى النبي صلعم وأهل بيته مخبة خصلة قد خبوا عندكم لا يظهرونها وقالوا المخبة انكم قالوا للخليفة افضل من الرسول حتى قام الى هشام رجل فقال يا امير المؤمنين اخليفتك *f* الذى *١٠* خلفته في مالك وأهلك هو اعظم قدرا عندك ام رسولك الذى ترسله في حاجتك قال بل خليفتي قال فانت اعظم قدرا عند الله جل ذكره وقال ابو عمرو ومخبة ضلالة يكتمونها عندكم عن الناس *١١* وان زوجوا امرين جورا وبدعة *g* الاخوة لآخرى ذات ودقين خطب *h*

زوجوا جمعوا بين الجور والبدعة وقوله جورا وبدعة تفسير لقوله *١٥* امرين ويقال انه ليزوج كلامه وأمره ويؤاوج ويؤى اطاوا لآخرى اى داروا حول بدعة اخرى ذات ودقين قال ابو عمرو وانها الحية وودقا تحراها فشبه الداهية بها يقول ان يجمعوا *i* بين بدعة

الا AC. *d* ورد ABC. *e* اظهر A. *b* بدعة G. *f* خليفتك AC. *g* Bei G steht *١٥* vor *١٤*. *e* الى ان B ان. *h* Vers *١١* bei G vor *١٥*. *i* A ومراج C. *g* ويراخ. *h* جمعوا A. *k* جمعوا A.

وجور التمسوا أخرى ليصنموا اليها *a* وخطب تضاف الى غيرها
قال ابو عمرو *b* زوجوا جمعوا امرا الى امر آخر ذات ودين

٩٧ *اَلْأَجْوَاءُ* وَآجُوا فِي بَعَادٍ وَيَغْضَنَ فَقَدْ نَشَبُوا فِي حَبَلٍ غَيٍّ وَأَنْشَبُوا
يقول لَجُوا *ج* وَأَلْجُوا غَيْرَهُمْ فِي تَبْغِضِ آلِ الرَّسُولِ صَلَّعَ وَبَعَادٍ
٥ من المباعدة والبغضة وَنَشَبُوا عَلِقُوا فِي حَبَلٍ غَيٍّ وَأَنْشَبُوا غَيْرَهُمْ
اي اعلقوا

٩٨ تَفَرَّقَتِ الدُّنْيَا بَيْنَهُمْ وَتَعَرَّضَتْ لَهُمْ بِالنِّطَافِ فَاشْرَبُوا
ويروى فَاشْرَبُوا اي تَفَرَّقَتِ الدُّنْيَا وَتَعَرَّضَتْ لَهُمْ بِالنِّطَافِ وفي الماء
الكثير والقليل جميعا ويقال للبكر نطفة والآجنات جمع آجن
١٠ وهو المتغير يقال آجن الماء يَأْجِنُ وَيَأْجِنُ أَجُونًا وَأَجْنًا وَاشْرَبُوا اي
سَقُوا يقال شربت انا واشربت غيري ومن روى *d* فَاشْرَبُوا اي
كذبوا ويقال اشْرَبُوا خَلَطُوا بِالْحَرَامِ اي خالط قلوبهم حب الدنيا
ومنه قوله تعالى فَاشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ اي حب العجل وقوله
بالنطاف الآجنات اي بالماء المتغيرة ضربه مثلا للحرام *e* يقول
١٥ انشقت *f* الدنيا عليهم بالماكل والمشرب *g* من غير *h* حلة

٩٩ حَنَانِيكَ رَبِّ النَّاسِ مِنْ أَنْ يَغْرَى كَمَا غَرَّهُمْ شَرُّ الْحَيَاةِ الْمُنْتَضِبِ
حنانيك رحمتك اي اعوذ برحمتك من ان *i* يغرنى ما غرنى فيما ارتكبوه

a) Von nicht bei B. *b*) B. + بن العلا. *c*) B. بن العلا +
und so ständig weiter. *d*) Von nicht bei D.
e) Von nicht bei B. *f*) BD انسفت E انسفت
ان أن ABC nur A. *g*) والشرب C. *h*) A. وغير *i*) ABC. انسفت C

من ظلم اهل البيت يعنى بنى امية والمنصب الذاهب وقوله
حنانيك اي حنانا حنانا كما يقول ضربا ضربا تكريماً فجميعها في
لفظ الایجاز وارتفع شرب بيغرنى اراد من ان يغرنى شرب الحياة
كما غرنى ويقال نصب الماء ونصب واحد مخففاً ومشدداً
٧. اِذَا قِيلَ هَذَا لَلْفَقِ لَا مَيْلَ دُونَهُ فَأَنْقَاضُهُمْ *a* فِي الْغَيِّ *b* حَسَرَى وَلَغَبٌ *c*
ويروى فَأَنْقَاضُهُمْ جمع نَضَوْ نَقَضَ وَأَنْقَاضَ ويقال نَضَوْ سَفَرٌ وَنَقَضَ
سَفَرٌ وَيَلُو سَفَرٌ اي رَجَعَ سَفَرَهُ ويقال انقضاء السفر اي عزله *d*
والحسرى جمع حسيه بمعنى محسور وهو التعب *f* ولغَب جمع
لاغب وهو المعنى *g* يقول موضع *h* ابلهم في الباطل دائماً فهى
طليح معينة *h* ورفع الحَق بهذا وهذا بالحق ويقال حَسَرْتَ ابلهم
ولا يقال حَسَرْتَ

٧. اِنْ عَرَضَتْ دُونَ الضَّلَالَةِ حَوْمَةٌ أَخَاضُوا إِلَيْهَا طَائِعِينَ وَأَوْثَبُوا
اخاضوا اليها اي الى الحومة وحومة كل شىء مُعْظَمُهُ وَاجْتَمَعَهُ ويقال
وَثَبَ هو وأوثب غيره يقول *ج* يتبعون الضلال والفتنة فاذا عرضت
فتنة او ضلال دخلوا اليها وعرضت ظهرت يريد اخاضوا اليها
١٥ خيلهم اي الى الفتنة و*ج* ضعاف في الحَق فَاَوْثَبُوا خَيْلَهُمْ طَائِعِينَ
راضين بذلك

٧. وَقَدْ دَرَسُوا الْقُرْآنَ *m* وَأَفْتَلَجُوا بِهِ فَكَلَّمَهُمْ رَاضٍ بِهِ مُتَحَكِّبٌ

منفرد C منفردا BDE. *a*) G الى BD. *b*) G الى BD. *c*) G الى BD.
المتعب DE. *d*) BDE اعزله. *e*) Nicht bei ABC. *f*) DE المتعب.
g) ABCD المعنى. *h*) A توضع. *i*) Nicht bei B. *k*) A
معينة BD معينة. *l*) DE ادخلوا. *m*) A القرآن.

يقول ٢ درسوا القرآن وعرفوا ما فيه واقتلحوا ^a به من القلج اى
ظفروا بما يريدون فكذلك راض بذلك ومنكحزب مجتمع

١٣ فَمِنْ أَيْنَ أَوْ أَلَى وَكَيْفَ صَلَّاهُمْ عَدَى وَالْبَهَى شَتَّى بِهِمْ مُنْشَعِبٌ

يقول كيف صلاهم ^b عدى والبهى قد تشعب بهم وفرقهم على ما
٥ احبوا وارتكبوا من البهوى وشتى متفرقة وهو من الشنات والشت
التفرق والشعب مثله ومنه طى اشعب وطباء شعب وقال الايدى
* تبايع ^c من الشعب * والصلال رفع بكيف وعدى نصب على الحال ^d

١٤ قَبَا مُوقِدًا نَارًا لِيُغِيرَ ضَوْهَهَا وَيَا حَاطِبًا فِي غَيْرِ حَبْلِكَ تَحْطُبُ

يا موقدا نارا ضربه مثلا يقول تتعصب ^e لمن لا تنفعك ^f العصبية

١٥ له اى تسعى في غير انتفاع منه وتحتقب الاثر ^g من غير (مرزقة ^h
ولا) نفع كالحاطب لغيره ونصب موقدا وحاطبا لانه نكرة موصوفة
بالنار وضوءها رفع باللام والمعنى لغيرك منفعتها وأراد به نار الحرب
وقوله في غير حبلك تحطب في من ^k صلة تحطب

١٥ أَلَمْ تَرَى مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ أَرْوَحُ وَأَعْدُوا خَائِفًا أَتَرَقَّبُ ^m

١٥ كَاتَى جَانٍ مُحَدِّثٌ وَكَانَمَا بِهِمْ يُنْقَى ⁿ مِنْ خَشْيَةِ الْعَرَّةِ أَجْرَبُ

جان من الجنابة يقول كاتى قد جنبت ذنباً او احدثت ^p بدعة

أ) ملح. ب) يكون + DE. ج) C اقلحوا u. so weiter. د) B على الحال B. تبايع CDE نتائج B. وهذا richtig für DE وعدى فكيف CDE ebenso, nur fehlt. هـ) B مدريه A. و) Codd. ز) ينفك C. ح) A. ط) B موصولة AC. ي) ضرورية. م) A. ن) اتقى E. و) E العار. پ) BDE احدثت.

حتى اجتنب ^a واقصى كاتى اجرب اتقى بآل محمد صلعم والعمر
لجرب يقول كما يتقى بغيره اجرب باتقاءم اياى ورفع اجرب
بيتقى بهم من صلة يتقى

١٧ عَلَى أَيْ جُرْمٍ أَمْ بِأَيَّةِ سِيرَةٍ أَعْنَفُ فِي تَقْرِيبِهِمْ وَأَوْدَبُ ^c

اعنف الام يقال عتفه تعنيفا اذا عدله والتقريط مدح الرجل حيا ⁵
والثناء عليه ^d يقال قرطه يقرطه تقريبا والتأنيب مدح الرجل ميتا
واعنف اودب والتأنيب التوبيخ اى على اى جرم من آل محمد
اعنف ام بآية سيرة اى جور ساروا في الناس

١٨ أَنَسَ بِهِمْ عَزَّتْ قُرَيْشٌ فَأَصْبَحُوا ^e وَفِيهِمْ خِباءُ الْمَكْرَمَاتِ الْمُطَنَّبُ

ويروى فأصبحت يعنى قريشا فأصبحوا يعنى بنى هاشم يقول ¹⁰
عزّت ^f قريش برسول الله صلعم وفيهم يعنى في بنى هاشم خباء
المكرمات المطنّب الممدود بالطنّب وهو حبل الخيمة وجمعه اطناب
ويروى وفيهم بناء المكرمات المطنّب اى ممدود ولا ^g يزول عنهم ابدا

١٩ مَصْقُونٍ فِي الْأَحْسَابِ مَحْضُونَ تَجَرَّمُ ^h ثُمَّ الْمَحْضُ مِنَّا وَالصَّرِيحُ الْمُهْتَدُ

النجر اللون والنجر الأصل وكذلك النجار والمحض الخالص وكذلك ¹⁵
الصريح ومنه أبكى الصريح عن الرغبة ^h والمهتد الذى لا خلط
فيه نقي من المعائب ومنه قولهم اى الرجال المهتد مصقون

واكتب G 'Aini III 113. ب) بع. ج) B اجنب. د) Die beiden Worte nicht bei DE. هـ) 'Aini III 113 فاصبحت.

ف) AC عز. ز) BDE لا. ح) الدعوة BC. ط) DEB

الرجل الرجل. ي) AC. م) DEB. ن) AC. و) E. پ) BDE احدثت.

مَبْرُؤُونَ مِنَ الدَّنَسِ وَالرُّفَعِ فِي الدَّجَرِ، مَحْضُونَ ^a أَيْ مَحْضٌ نَجَرٌ.
٨٠ خَصَمُونَ أَشْرَافَ نَهَامِيمٍ سَادَةً مَضَاعِيمٍ أَيْسَارًا إِذَا النَّاسُ أَجْدَبُوا
خَصَمُونَ سَادَةَ الْوَاحِدِ خَصَمٌ قَالِ رُبَّةٌ

* فَاجْتَمَعَ الْخَصَمُ وَالْخَصَمُ *

٥ وَلِهَامِيمٍ أَيْضًا السَّادَةُ الْوَاحِدُ لِهَمِيمٌ وَأَجْدَبُوا فَحَطُوا وَلِجَدِبِ الْقَحْطِ
وَالْمُجْدِبِ الْمُقْحَطِ وَقَوْلُهُ أَيْسَارًا أَيْ يَضْرِبُونَ بِالْقِدَاحِ الْوَاحِدُ يَسِّرُ
وَيُرِي إِذَا النَّاسُ جَثَبُوا ^b أَيْ إِذَا قَلَّتِ الْبَانِيَةُ

٨١ إِذَا مَا الْمَرَاضِعُ لِلْحَمَاصِ تَأَوَّحَتْ مِنَ الْبَرْدِ إِذَا مِثْلَانِ سَعْدٌ وَعَقْرُبٌ
الْمَرَاضِعُ جَمْعُ مَرْضِعٍ وَالْحَمَاصُ لِلْبَيْعِ وَالْخَمَصُ الْجُوعُ وَسَعْدٌ وَعَقْرُبٌ
١٥ نَجْمَانِ يَقُولُ مِنْ شِدَّةِ الْبَرْدِ وَكَلَبَ الزَّمَانُ صَارًا سَوَاءً ^c وَإِذَا اشْتَدَّ
الزَّمَانُ اسْتَوَى السَّعْدُ وَالنَّكَسُ وَذَلِكَ إِذَا صَارَتِ الشَّمْسُ ^d فِي
الْعَقْرَبِ فَبِهِ اشْتَدَّ الْبَرْدُ

٨٢ وَحَارَدَتِ أَنْتَكُدُهُ الْجَلَادُ وَلَمْ يَكُنْ ^e لِعُقْبَةٍ قَدَرُ الْمُسْتَعْبِرِينَ مُعَقَّبٌ ^f

وَيُرْوَى الْمَكْدُ الْجَلَادُ وَحَارَدَتْ قَلَّتِ الْبَانِيَةُ مِنْ شِدَّةِ الزَّمَانِ وَالنَّكَدُ
١٥ الَّتِي مَاتَتْ أَوْلَادُهَا الْوَاحِدَةُ نَكَدَاءُ وَالْجَلَادُ الشَّدَادُ عَلَى الْبَرْدِ يَقَالُ
نَقْتَةُ جِلْدَةٍ وَالْعُقْبَةُ مَا يَبْقَى فِي الْقَدَرِ مِنَ الطَّبِيخِ وَالْمُعَقَّبُ الْمَصْدَرُ
يَقَالُ أَعْقَبَ إِعْقَابًا وَمُعَقَّبًا أَيْ لَا يَبْرُدُونَ ^h الْقَدَرُ إِلَّا فَارِغَةً لَشِدَّةِ

صَارَ اسْوَى BC ^c خَبِيئًا BCD خَيْرًا ^b Nur bei DE. ^a
تَكُنْ BD ^f الْمَكْدُ G ^e صَارَ الْقَمَرُ ^d صَارَ اسْوَا ^a
يَبْرُونَ CE يَرِيدُونَ B ^h مُعَقَّبٌ A ^g

الزَّمَانِ وَالْمَكْدُ جَمْعُ مَكُودٍ وَفِي النَّاقَةِ يَدُومُ لَبْنُهَا وَإِذَا ذَهَبَ لَبْنُ
الْمَكُودِ فَغَيَّرَهَا أَوَّلًا ^a بِالذَّهَابِ

٨٣ وَبَاتَ وَلَيْدٌ أَلْحَى ^b طَيَّانٌ سَاعِبًا وَكَعْبُهُمْ ذَاتُ الْإِعْقَاوَةِ ^c أَسْعَبُ

وَيُرْوَى الْإِعْقَاوَةُ ^d وَاسْعَبَ طَيَّانٌ أَيْ جَائِعٌ طَاوٍ وَالسَّاعِبُ الْجَائِعُ
وَالسَّعْبُ الْجُوعُ وَالْكَاعِبُ الْمَرْأَةُ قَدْ كَعَبَ ^e ثَدْيَاهَا وَالْإِعْقَاوَةُ ^f
الْأَكْثَرُ وَالْكَرَامَةُ يُقَالُ أَقْبَيْتُهُ أَيْ أَتَرْتُهُ وَأَكْرَمْتُهُ وَأَسْعَبَ أَيْ أَجُوعُ
وَهَذَا فِي اشْتَدَّ مَا يَكُونُ مِنَ الزَّمَانِ لِأَنَّهُمْ يُؤْتِرُونَ أَوْلَادَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ
فَإِذَا بَاتَ الصَّبِيانُ ^g كَذَلِكَ فَقَدْ دَلَّ عَلَى شِدَّةِ الْوَقْتِ

٨٤ إِذَا نَشَأَتْ ^h مِنْهُمْ بِأَرْضٍ سَكَابَةً فَلَا أَلْتَبِتُ مُحْظُورٌ وَلَا أَلْبِرُقُ خُلْبٌ

أَوَّلُ مَا يَنْشَأُ مِنَ السَّحَابِ النَّشْءُ وَهُوَ سَحَابٌ أَسْوَدٌ يَنْشَأُ مِنْ
اِقْطَارِ السَّمَاءِ وَقَوْلُهُ مُحْظُورٌ أَيْ مَمْنُوعٌ وَلِظَرْ الْمَنْعِ وَقَوْلُهُ وَلَا أَلْبِرُقُ
خُلْبٌ وَهُوَ الَّذِي لَا مَطَرَ فِيهِ ⁱ يَرِيدُ ^h إِذَا وَعَدُوا أَنْ يَخْلُقُوا وَمِنْهُمْ
مِنْ بَنِي هَاشِمٍ

٨٥ إِذَا أَدْلَمَسَتْ ظُلُمًا أَمْرَيْنِ حَنْدِسٍ فَبَدَّرَ لَهُمْ فِيهَا مَضِيٌّ وَكَوْكَبٌ ^j

أَدْلَمَسَتْ اشْتَدَّتْ ظَلَمَتُهَا وَالْحَنْدِسُ الظُّلْمَةُ وَجَمْعُهُ لِلْحَنْدَاسِ ^m يَقُولُ ¹⁵

وَضَلَّ غِلَامٌ أَلْحَى ^b S: LA, TA: أجدر C أخذت A ^a

تَكَعَبَ ABDE ^e الْإِعْقَاوَةُ DE ^d الْإِعْقَاوَةُ: قَفَا s. v. CDE, LA ^c
تَابَ الصَّدَى B ^g وَالْعَقَاوَةُ وَالْقَفَاوَةُ AB وَالْقَفَاوَةُ وَالْقَفَاوَةُ DE ^f

الْمَطَرُ الَّذِي لَا مَاءَ فِيهِ B ⁱ نَشَأَ A ^h مَاتَ الصَّبِيانُ AC
ك: A ^k يقول A ^l Bei BCDE nach ¹⁵ m) Die 7 Worte nicht

مِنْ قَوْلِهِ أَدْلَمَسَتْ عَلَى النِّظَرِ الْمُتَقَدِّمِ + C bei DE;

إذا أشكل على الناس أمران كانوا عُدَّةً لهم ويريد أمرين مختلفين ^a
 من أمور الدين فبنو هاشم فيها كاليد في البيان
 ٨٩ وَأَنَّ هَاجَ تَبَتُّ الْعِلْمِ فِي النَّاسِ لَمْ تَزَلْ لَمْ تَلْعَدْ خَصْرَاءَ مِنْهُمْ وَمَذْنَبُ
 هَاجِ النَّبِيتِ هَيَّجًا وَالتَّلْعَةُ مَجْرَى الْمَاءِ إِلَى الرِّيَاحِ وَمَذْنَبُ وَذَائِبَةُ
 ٩٠ الْوَادِي وَكَأَيْضًا مَجْرَى الْمَاءِ وَالْجَمْعُ مَذَانِبُ وَقَوْلُهُ لَمْ أَى لِلنَّاسِ
 وَمِنْهُمْ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ وَيُرْوَى مِنْهُ أَيْ مِنَ الْعِلْمِ تَلْعَةُ خَصْرَاءَ كَثِيرَةٌ
 النَّبِيتِ وَشَبَّهَ الْعِلْمَ بِكَثْرَةِ النَّبَاتِ فِي هَذِهِ الْمَوَاضِعِ وَقَوْلُهُ هَاجَ ^d
 يَرِيدُ بِهِ قَلَّةُ الْعِلْمِ
 ٨٧ لَيْسَ رَتَبٌ فَضْلٌ عَلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ فَضَائِلُ يَسْتَعْلَى بِهَا الْمُتَرْتَبُ
 10 الرَّتَبُ جَمْعُ رَتَبَةٍ وَكَأَيْضًا الْمُنْزَلَةُ يَسْتَعْلَى بِهَا أَيْ يَرْتَفِعُ بِهَا بِالرَّتَبِ
 وَالْمُتَرْتَبُ صَاحِبُ الرَّتَبَةِ وَالتَّرْتِيبُ التَّأْيِيفُ يَقُولُ مَا أَفْضَلُ ^e رَتَبًا ^f
 عِنْدَ اللَّهِ رَتَبَةً وَأَلَمَّا يَسْتَعْلَى مِنْ تَقَرُّبٍ إِلَى اللَّهِ حَبَّتُمْ وَيُرْوَى فَضْلًا
 عَلَى النَّاسِ وَالرَّفْعُ مِنْ نَعْتِ ^g الرَّتَبِ
 ٨٨ مَسَامِيحٌ مِنْهُمْ قَائِلُونَ وَفَاعِلٌ وَسَبَّكَ غَايَاتٍ إِلَى الْخَيْرِ مُسَهَّبٌ
 15 مَسَامِيحٌ أَجْوَادٌ جَمْعُ مَسْمُوحٍ يَقُولُ إِذَا قَالُوا شَيْئًا فَعَلُوهُ أَيْ لَا
 يُخْلِفُونَ مَوَاعِيدَهُمْ وَمَسَهَبٌ جَوَادٌ وَالْمَسَهَبُ بِالْكَسْرِ الَّذِي يَجْفَرُ
 فَيَقَعُ عَلَى الرَّمْلِ وَالْمَسَهَبُ بِالْفَتْحِ الْكَثِيرُ الْكَلَامُ فَهُوَ مَسَهَبٌ وَالْمَسَهَبُ
 بِالْكَسْرِ الْعَطَشُ ^h يَقُولُ يَصْدَقُ قَوْلُهُ فَعَلَهُ

من أمور الدين، bei C fehlt hier dann die Lücke bei BD. am Schluss bei BDE. und جمعه الخناس مقدم من. (die letzten 3 Worte) قوله ادلست أى اشتدت على النظر المتقدم. حاجت ABC. d) ABC. e) ABCD. f) لعة G. g) nicht bei B. h) CDE. العطش. f) AC. رتبتم. e) Codd. فضل.

٨٩ أُولَآكَ نَبِيُّ آلِهِ مِنْهُمْ وَجَعْفَرٌ وَحَمُوزَةُ لَيْتُ الْفَيْلَقَيْنِ الْمَاجِرَبِ
 يعنى جعفر بن ابي طالب الطيار ذا الجناحين ^a وحمزة بن عبد
 المطلب كان يقال له اسد الله والفيلق للجيش اولاك يعنى المساميح
 ويقال الفيلق الكتبية
 ٩٠ هُمْ مَا هُمْ وَتَرَا وَشَفَعَا لِقَوْمِهِمْ ^b لِفَقْدَانِهِمْ مَا يُعَذِّرُ الْمُتَعَذِّرَ ^c
 وَتَرَا وَشَفَعَا عَلَى لَحَالٍ وَمَا يُعَذِّرُ ^d صَلَوةً وَتَكُونُ اللَّامُ مِنْ صَلَوةٍ
 يُعَذِّرُ وَالْمُتَعَذِّرَ ^e الْبَاكِي مِنَ التَّكْوِبِ ^f وَهُوَ الْبَكَاءُ وَالْوَتْرُ النَّبِيُّ
 صَلَّعٌ (وَجَعْفَرٌ وَحَمُوزَةُ) وَالشَّفْعُ عَلَى بَنِ ابْنِ طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 ٩١ قَتِيلُ التَّجَوُّبِ الَّذِي اسْتَوَارَتْ ^g ^h يَسَاقُ بِهِ سَوَاقًا عَنِيْقًا وَيَجْنَبُ ⁱ
 قَتِيلُ التَّجَوُّبِ عَلَى بَنِ ابْنِ طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ ^k وَتَجَوُّبٌ قَبِيلَةٌ مِنْ
 كَبِيرٍ وَفِي مَرَادِ اسْتَوَارَتْ بِهِ نَفَرَتْ بِهِ أَيْ ^l بَعَلَى بَنِ ابْنِ طَالِبٍ
 وَيُرْوَى اسْتَوَارَتْ بِهِ يَعْنِي مِنْ أَجَلِهِ تَوَرَّدَ إِلَى النَّارِ وَيُرْوَى يَسَاقُ
 بِهَا ⁿ بِفَعْلَتِهِ ^o وَبِهَا بِالضَّرْبَةِ الَّتِي أَوْقَدَتْ النَّارَ مِنْ أَجْلِهَا وَيَجْنَبُ
 إِلَى جَنْبِهِ ^p
 ٩٢ فَحَاسِنٌ مِنْ دُنْيَا وَدِينٍ كَانَتْ بِهَا حَلَقَتْ بِالْأَمْسِ عَنَقَاءَ مَغْرَبٍ ¹⁵

وتتر وشفع لوتروم G. b) في الجنان + B; A. a) Nicht bei A; B. c) E. المتعذب. d) A + ما. e) E. والمتعذب. f) ACDE. التكيب; B. g) استوريت D. h) بها G. i) جلب G. j) BDE. كرم الله وجهه. l) Nicht bei AC. m) Nicht bei C, نور والنار. n) C. به. o) A. بعلته C. p) ABCD. حينه E. جنبه.

بها أى بالمحاسن مُغْرِبٌ مُبْعِدٌ يقال اغرب يغرب اغرابا فهو مغرب
وأغرب^a فلان فى البلاد أى أبعد وحلّف^b الطائر فى الجو إذا ارتفع
٩٣ نَعِمَ طَبِيبُ الداءِ مِنْ أَمْرِ^d أَمَةٍ تَوَاكَلَهَا ذُو الطَّبِّ وَالْمُتَطَبِّبُ
تواكلها يريد وكلها بعضهم الى بعض وهذا مثل يريد على بن ابي
٩٤ طالب عليه السلام وهو طبيب الداء أى العار بالامور والطب
العار والمتطبّب الذى يطلب علم الطب^e
وَنِعَمَ وَلِىُّ الْأَمْرِ بَعْدَ وَلِيِّهِ وَمُنْتَجَعُ النَّفْثَى وَنِعَمَ الْمُؤَدِّبُ
ولّى الأمر على بن ابي طالب^f بعد وليه أى بعد رسول الله
صلّى وأصل الانتجاع طلب الكلأ ويقال فلان ينتجاع فلانا أى
٩٥ يطلب ما عنده والنّجعة الانتجاع ويقال كلاً ناجع
سَقَى جَرَعَ الْمَوْتِ ابْنَ عَثْمَانَ بَعْدَمَا تَعَاوَرَهَا مِنْهُ وَلَيْدٌ وَمَرْحَبُ
ابن عثمان طلحة بن ابي طلحة بن عبد العزى بن عثمان بن
عبد الدار بن فضال قتلته على رضى الله عنه^g يوم احد ومعه
لواء المشركين وقتل عتبة بن ربيعة ومَرْحَبًا اليهودى والوليد بن
٩٦ عتبة تعاورها الهاء راجعة الى الجرعة ومنه الهاء راجعة الى على بن
ابى طالب رضى الله عنه^h لأن وليدا ومرحبا ارادا قتله
٩٧ وَشَيْبَةُ قَدْ أَتَوَى بَيْدَرُ تَنُوشَةَ غَدَاةً مِنَ الشُّبَّهِ الْقَشَاعِمِ أَغْدَبُ

a) ABC وغرب. b) ABC وحلّف. c) BD فنعم. d) D بعد.
كرم BDE. g) كرم الله وجهه + BDE. f) العلم AC nur.
تنوشه ABDE. i) كرم الله وجهه G كرم الله وجهه BDE. h) الله وجهه
اشعبت CDE. m) القدر. l) تصدق A. k)

يعنى شيبه بن ربيعة بن عبد شمس والأغذب الكثير الريش
وينوشه يتناول^aه والتناول التناول قال الله تعالى وَأَتَى تَنُوشُ
مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ وقال الراجز
بَاتَتْ تَنُوشُ الْخَوْصَ تَنُوشًا مِنْ عَلَا تَنُوشًا بِهِ تَقْطَعُ أَجْوَازَ الْفَلَاحِ
والقشع الكبير من النسور والنسر اذا كبر ابيض وغداق اراد^b
نسرا قد اسود وأغداق الليل اسبل ظلمته والغداق نوع من
الغراب اسود
٩٧ لَهُ عَوْدٌ لَا رَأْفَةَ يَكْتَنِفُهُ وَلَا شَفَقًا مِنْهَا خَوَامِعُ تَعْتَبُ
له يعنى شيبه عود جمع عائد يعدن^b أى يأكلن لحمه والخوامع
الضباع لأنها تَحْمَعُ فى مشيتها وتعتب تطلع^c يقول يَزُرُّهُ لِيَأْكُلَهُ ٩٨
لا لرأفة منهن ولا لشفقة عليه^d
٩٨ لَهُ سُرَّتَانِ بَسَطَ فَكْفٌ بِهِدٍ يَكْفُ^e وَيَا لَأُخْرَى الْعَوَالِي تَحْضَبُ
له أى لعلى بن ابي طالب رضى الله عنه^f والعالية من الرمح
دون السنان بذراع والجمع العوالى وقوله بهد يكف لا يقتل^g
٩٩ وَفِي حَسَنِ كَانَتْ مَصَادِقُ لَأَسْمِهِ رَثَابٌ لِيَصْدَعِيهِ الْمُهِيمِينَ^h يَرَأْبُⁱ ١٥
قوله مصادق كانت فيه ما يصدق^h اسمه من الفعل الحسنه لأن
اسمه حسن ويرأب من الرأب يقال رَأَبْتُ الْقِدْرَ إذا شعبته^m رأبه^o

a) Codd. تتناول. b) AB يعدن. c) B تنضع.
تجود G تكف BD. e) يل لأكل لحمه + BDE; شفقة B.
مرأب A. i) المهيمين D. h) تقتل ABC. g) كرم الله وجهه BDE.
اشعبت CDE. m) القدر. l) تصدق A. k)

رأباً اذا أصْلَحَتْهُ ورثاب هو حسن رفعه على الاستئناف

١٠. وَحَرَّمَ *a* وَجُودٌ فِي عَقَافٍ وَنَائِلٍ إِلَى مَنْصِبٍ مَا مِثْلُهُ كَانَ مَنْصِبٌ

يقال أنه في منصب صدق وفي نصاب صدق وفي مُخْتَد *b* صدق
وَبُوبُوا صدق وَصُيِّصُوا صدق وترس *c* صدق وهو من صِيَابَةِ *d*

٥ القوم أي من خيارهم والـ *e* بمعنى مع

١١. وَمِنْ أَكْثَرِ الْأَحْدَاثِ كَانَتْ مُصِيبَةٌ عَلَيْنَا قَتِيلُ الْأَدْعِيَاءِ الْمَلَكُوتِ

القَتِيل هو الحسين بن عليّ عليهما السلام *f* واراد بالادعياء
عبيد الله بن زياد والملوك المقطوع بالسيوف قَتِيل رفع بكان
ومصيبة خبره وأنت كُنت لتأنيث المصيبة ويقال لُحْبِنَهُ بالسيوف

١٠ قطعت

١٢. قَتِيلٌ جَنْبُ الطِّفِّ مِنْ آلِ هَاشِمٍ قِيَا لَكَ لَحْمًا لَيْسَ عَنْهُ مَذْيَبٌ *g*

١٣. وَمُنْعَقَرُ الْخَدَّيْنِ مِنْ آلِ هَاشِمٍ إِلَّا حَبْدًا ذَاكَ الْجَبِينُ الْمُتَرَبُّ

العقر التراب والاعقر الذي يشبه لونه لون التراب يقال غزال اعقر
وطيبة عقر *h*

١٤ ١٥. قَتِيلٌ كَانَ الْوَلَةُ التُّكْدَةُ حَوْلَهُ يَطْفَنُ بِهِ شَمَّ الْعَرَانِينَ رَبْرَبٌ *k*

الوثة جمع واثه وهو الخزين والوثة الخزن والوثة الخزينة والنكد

ويرس *E* ويرس *C* ويرس *BD* *c* محبة *ABCE* *b* وجرم *AC* *a*
عليه *A* *f* من قوله إلى منصب *BDE* *e* صباية *C* صباية *ADE* *d*
على بن أبي *DE* على بن أبي طالب رضوان الله عليهم *B* السلام
مذيب *C* مذيب *AB* *g* طالب عليهما السلام ورضوان الله
١٤ ١٥ *k* Bei *B* vor *k* العقر *B* *i* أي لونها كلون العقر *B* *h*

جمع نكود وفي التي لا يعيش لها ولد وإذا طافت *a* بسيد
عاش ولدعا والربرب جماعة من البقرة *b* وشم نصب على المدح
وربرب رفع خبر كان

١٥. وَلَنْ أُعْزَلَ الْعَبَّاسُ صَنُو نَبِينَا وَصَنَوَانُهُ مِمَّنْ أَعْدُوْا وَأَنْدَبُ

الصنو المثل وصنوان مثلان وجمع *e* واثنان وواحد وأصله من *٥*
الناخلة الواحدة لها ثلاث ثلثات وصنوان وصنوان بفتح الصاد
أو كسرهما واحد وأندب من المندبة أي انكره وأدعوه وممن
من صلة *d*

١٦. وَلَا أَبْنِيَهُ عَبْدُ اللَّهِ وَالْفَضْلُ ابْنِي جَنْيَبٍ حَبِّ الْهَاشِمِيِّينَ مُصْحَبُ

يعني أبنى العباس يعني لا أعزل عنهم وجنيب يتبع يقول جنبته *١٥*
فهو جنيب ومصحب ومنقاد ويقال عرف وأصحب وانقاد والجانب
الغريب والجانب أيضا الغريب *e*

١٧. وَلَا صَاحِبَ الْخَيْفِ الطَّرِيدَ مُحَمَّداً وَنَوَّ كُنْزَ الْأَيْعَادِ لِي وَالْتَرَقُّبُ

الطريد يعني محمد بن الحنفية رحمه الله ومن الناس من يقول أنه
دخل شعب رَضَوَى مع أصحابه فلم يُعْرِفْ له خبر بعد ذلك *١٥*
وفيهِ يقول كثير

تَغْيِبَ لَا يَرَى فِيهِمْ *f* سَنِينَا يَرْضَوَى عِنْدَهُ عَسَلٌ وَمَاءٌ

والأيعاد من الوعيد والتهديد تقول وعدته خيرا وأوعدته شرا

جميع *B* *c* بقر الوحش *B* *b* طفن *BD* اطفن *AC* *a*
B *e* صلته *BD* بوصله اطفن أعد *A* *d* Bei *A* *d* *fehlt bei CD.*
عنهم *AB* *f* وحمد ندم *A* وجنبه بييت *C* وجنبته

١٠٨ مَضَوْا سَلْقًا لَا بُدَّ أَنْ مَصِيرَنَا a إِلَيْهِمْ فَعَادَ نَحْوَهُمْ مُتَأَوِّبٍ
 سَلْقًا أَيْ مَاتُوا وَانْقَرَضُوا إِلَيْهِمْ أَيْ إِلَى السَّلَفِ فَعَادَ مِنَ الْغَدْوِ
 وَالْمُتَأَوِّبِ الرَّاجِعِ عِنْدَ اللَّيْلِ يُقَالُ آبَ إِلَيْهِ أَيْ رَجَعَ إِلَيْهِ قَالِ الْحَطِيبَةُ
 إِذَا قُلْتُ إِنِّي آتِبُ أَهْلَ بَلَدِهِ وَضَعْتُ بِهَا عِنْدَ b الْحَوِيَّةِ بِالْهَاجِرِ
 ١٠٩ ٥ كَذَلِكَ الْمَنَآيَا لَا وَضِيعًا رَأَيْتُهَا تَحْطَى وَلَا ذَا عَيْبَةٍ تَتَهَيَّبُ
 يَقُولُ أَنَّ الْمَنَآيَا لَا تَدَعُ وَضِيعًا وَلَا شَرِيفًا أَيْ تَأْتِي عَلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ
 لَا تَعَادِرُ أَحَدًا عَزَّ أَوْ ذَلَّ
 ١١٠ وَقَدْ غَادَرُوا فِينَا مَصَابِيحَ أَتَجْمَأُ لَنَا ثِقَةً أَيْ تَخْشَى وَتَرْهَبُ
 وَيُرْوَى ثِقَةً بِالضَّمِّ وَقَوْلُهُ مَصَابِيحَ يَعْنِي أَوْلَادَهُمْ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَيْ
 ١١٠ أَيْ حِينَ تَخْشَى وَتَرْهَبُ مِنَ الرَّهْبَةِ وَالْخَوْفِ أَيْ مِمَّا تُثَقِّنَا عِنْدَ
 الْخَوْفِ وَغِيَابَتِنَا عِنْدَ الْفَقْرِ وَالْاِخْتِلَالِ
 ١١١ أَوْلَاكَ أَنْ شَطَّتْ بِهَمِّ غَرَبَةِ النَّوَى أَمَانِي نَفْسِي وَالْهَوَى حَيْثُ يَسْقُبُوا d
 شَطَّتْ بَعْدَتْ تَشَطَّتْ تَبَعْدَ قَالِ عَمْرُ بْنُ أَبِي رَبِيعَةَ
 تَشَطَّتْ غَدَا دَارُ جِيرَانِنَا وَلِلدَّارِ بَعْدَ غَدٍ أَبْعَدُ

١٥ وَالنَّوَى الْبَعْدُ وَالنَّيَّةُ فِي السَّفَرِ حَيْثُ يَنْوُونَ e أَنْ يَأْتَوْهُ f وَالْغَرَبَةُ
 الْبُعِيدَةُ وَالْغَرْبُ السَّيْمُ الَّذِي لَا يُعْرَفُ رَأْيُهُ وَيُرْوَى يَسْقُبُ يَدْنُو
 وَيَصْقُبُ بِالضَّادِ يَقُولُ إِذَا بَعَدُوا تَمَنَّيْتُ أَنْ أَرَاهُمْ وَإِذَا قَرَّبُوا رَضِيتُ

بِهَا عَنْهَا AC، لَهَا عِنْدَ BD. طَرِيقُنَا Aini III 113. a)

يَقْتَنُونَ A. e) يَقْرَبُوا Aini III 113؛ يَسْقُبُ Codd. d) رَأَيْتُهُ AE. e) يَأْتِيهِ E بِأَيْهِ G أَنْ أَبْوَ B. f) يَبْعِدُ E يَبْعُونَ C نَسْمُونَ BB

بِهِمْ دُونَ النَّاسِ كُلِّهِمْ
 ١١٢ فَهَلْ تُبْلَغُنِيهِمْ عَلَى نَفْسِي a دَارِعُمْ نَعَمْ بِبِلَاغِ اللَّهِ وَجَنَاهُ نِعْلَبُ
 النَّفَى الْبَعْدُ وَالنَّافَى الْبُعِيدُ وَالشَّاطِنُ أَيْضًا الْبُعِيدُ وَالنَّاصِبُ
 الْبُعِيدُ أَيْضًا وَالْوَجَنَاءُ مِنَ النُّفُوفِ الْعَظِيمَةِ الْوَجَنَاتُ وَيُقَالُ أَيْضًا
 الصَّلْبَةُ الشَّدِيدَةُ كَأَنَّهَا تُشَبِّهُ b الْأَرْضَ الْوَجِينَ وَهُوَ الصَّلْبُ وَنِعْلَبُ ٥
 سَرِيعَةٌ وَجَنَاءُ رُفِعَ تَبْلَغُنِيهِمْ وَنَعَمْ اعْتَرَضَ بِالْجَوَابِ وَالْبَاءُ فِي بِلَاغٍ
 مِنْ صِلَةٍ تَبْلَغُ أَيْ هَلْ تَبْلَغُنِيهِمْ بِبِلَاغِ اللَّهِ تَعَالَى
 ١١٣ مَذْكُورَةٌ لَا يَحْمِلُ السُّوْطَ رَبُّهَا وَلَايَا مِنْ الْأَشْفَاقِ مَا يَتَعَصَّبُ
 مَذْكُورَةٌ تُشَبِّهُ الذَّكَورَ فِي خَلْقِهَا وَبَنِيَّتِهَا وَقَوْلُهُ لَا يَحْمِلُ السُّوْطَ
 رَبُّهَا لِأَنَّهُ لَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ لِأَنَّهُ يُخَوِّجُهُ إِلَى الضَّرْبِ وَالتَّحْكَيرِ لِأَنَّهَا ١٥
 سَرِيعَةٌ وَلَايَا أَيْ بُطْأًا وَاللَّيْ الْبُطْءُ وَيَتَعَصَّبُ يَتَعَمَّمُ وَالْعَصَابَةُ
 الْعِمَامَةُ يَعْنِي مِنْ حَدِّتِهَا وَنَشَاطِطِهَا وَمِثْلُهُ قَوْلُ ذِي الرِّمَّةِ
 تَطِيرُ إِذَا مَسَّ الْعِمَامَةَ بِالْيَدِ d

أَيْ مِنَ الْأَشْفَاقِ عَلَى نَفْسِهِ مَا يَتَعَصَّبُ خَوْفًا مِنْ أَنْ تَرْمِيَهُ
 ١١٤ كَانَ ابْنُ آوَى مُوقَفٌ تَحْتَ زَوْجِهَا يُظْفِرُهَا طَوْرًا وَطَوْرًا يَنْتَبِئُ e 15
 الزَّوْرُ اللَّبَانُ وَهُوَ الصَّدْرُ وَعِظَامُهُ يَقُولُ كَأَنَّهَا مِنْ نَشَاطِطِهَا وَسُرْعَتِهَا
 يَخْدَشُهَا ابْنُ آوَى وَيَنْتَبِئُ بِالنَّابِ وَمِثْلُهُ قَوْلُ عَنَتْرَةَ
 هَرُّ جَنِيْبٍ كُلَّمَا عَطَفَتْ لَهُ أَحْوَى إِلَيْهَا بِالْيَدَيْنِ وَبِالْقَمِ

لَأَنَّهَا BDE. e) مَشَبْهَةٌ A حَشْبَةٌ BD. b) بَعْدُ BCDE. a) يَذْنَبُ A. d) وَالْيَهُ AB.

١١٥ إذا ما احزَّلت في المناج تَلَقَّتْ ^a بِمَرْعَوْنِي هَوَجَاء وَالْقَلْبُ أَرْعَبُ
احزَّلت ارتفعت وتجاغت عن الأرض مثل النخوية ^b بمَرْعَوْنِي بِأَذَى
ناقصة وهوجاء تنفر من كل شيء لحدتها وهوجاء تأنيث أعوج وهو
المسلوس ^c الذاعب العقل والقلب أرعب يريد قلبها أرعب من
^d ٥ اذنبها يصفها بالذكاء والخفة

١١٦ إذا اتَّبَعْتَن من مَبْرَكٍ غَادَرَتْ بِهِ ذَوَابِلُ صَهْبًا لَمْ يَدْنِهِنَّ مَشْرَبُ
الذوابل أراد البعر أي قد ذبلت لطول العهد بالأكل والشرب وقوله
لَمْ يَدْنِهِنَّ أي لَمْ يَبْلِهِنَّ يقال ودنت النعل في الماء فأنا اذنبها وذنا
وقيل لابنة الحسن ^d اَحْدَى لَنَا مِنَ الصَّخْرِ نَعْلًا فَقَالَتْ دِنُوهُ لِي أَيْ
^e ١٥ بَلَّوْهُ غَادَرَتْ بَعْرًا وَالْمَغَادِرُ التَّارِكُ وَالْمَعْدُورُ الْمَتْرُوكُ

١١٧ إذا اَعَصَوْصِبَتْ فِي أَيْنَقٍ فَكَأَنَّمَا ^a بِزَجْرَةٍ أُخْرَى فِي سَوَاحِنٍ تُضْرَبُ
اعصوصبت اجتمعت يقول إذا زَجِرَ غيرها فكأنما في تضرب بزجر غيرها ^f
وفي تَحْدٍ ^g وتسرع من زجر غيرها واينق جمع نوق على غير
القياس وقوله في اينق أي مع اينق والباء في قوله بزجرة من
^h ١٥ صِلَةٌ تُضْرَبُ فِي مِنْ صِلَةٌ أُخْرَى

١١٨ تَرَى الْمَرَّوَّ وَالْكَذَّانَ يَرْفُضُ تَحْتَهَا كَمَا ارْفَضَ قَبِضُ الْأَفْرَحِ الْمَنْقُوبُ
المرو الحسن من الحجارة والكذَّان الرخو منها يرفض ينفرق والقبض

^a النخوية B الحويه A. ^b تَلَقَّتْ C تَلَقَّتْ BD تَلَقَّتْ A. ^c السلوس ABC. ^d Codd. الحسين. ^e الحويه C. ^f فكأنها D. ^g تجد DE (viell. تجد) C تحدو AB. ^h Fehlt bei AC.

قشر البيضة الأعلى والقوق القرخ وأنشد * كَمَا يَرْتَّتْ قَائِبَةٌ مِنْ قُوبِ *
وهذا مثل والمتقوب اصله المنتقش ومنه قول ذي الرمة
تَقُوبَ عَن غُرْبَانٍ ^a أَوْرَاكِهَا الْخَطَرُ
ومنه القوباء

١١٩ تَرَدَّدَ بِالنَّايَيْنِ بَعْدَ حَنِينِهَا صَرِيفًا كَمَا رَدَّ الْأَغَانِي أَخْطَبُ ^a
صريفًا صوتًا من انبائها يحاك بعضها بعضا ^b كأنه صوت الاخطب
وهو الصرد والاغاني جمع أغنية يقول تصرف بها بعد ما تحن الى
اوطانها والحين اشد الشوق واحرقه ^c

١٢٠ إذا قَطَعْتَ أَجْوَازَ بَيْدٍ كَأَنَّمَا ^a بِأَعْلَامِهَا نَوْحُ الْمَالِي الْمُسَلَّبِ ^d
الاجواز الاوساط الواحد جوز والبيد الصخاري جمع يبداء والنوح
جماعة من النساء ينكن والنوح الصوت قال ابو عمرو ابن الجصاص
وحَمَادُ يَقُولَانِ نَوْحَ لِلنِّسَاءِ اللَّائِي يَنْكُنُ ^e وَلَمْ أَسْمَعْ أَحَدًا مِنْ
العرب يقول نوح والمالي جمع مثلاة وفي الحرقه ^f التي تشير بها
الناتحة اذا ناحت والمسلب التي تلبس السواد واراد مالى نوح
فقلبه المسلب عليهن السلب وفي ثياب المصيبة قال لبيد بن
^g ١٥ ابي ربيعة

في السلب السود وفي الأمساح ^h

^a والحرقه B. ^b يبعص AC. ^c غرثان B عربان AC. ^d bis ابن الجصاص ^e Reihenfolge bei G ١٢٣, ١٢٠, ١٢٢, ١٢١. ^f الحرقه AB. ^g التي bis وفي C fehlt. ^h الاصباح C الاصباح A. ⁱ تشتريها C.

١٢١ تَعْرِضَ قَفَّ^a بَعْدَ قَفِّ يَقُودُهَا إِلَى سَبَسَبٍ مِنْهَا دَبَامِيمُ سَبَسَبٍ

القَفَّ مَا غَلِظَ مِنَ الْأَرْضِ وَجَمَعَهُ قَفَافٌ يَقُولُ يَقُودُهَا سَبَسَبٌ إِلَى سَبَسَبٍ وَالدَبَامِيمُ الْقُلُوبَاتُ الْوَاحِدَةُ دَبَامِيمَةٌ وَالسَبَسَبُ مَا اسْتَوَى مِنْهَا تَعْرِضُ جَوَابَ إِذَا قَطَعْتَ يَقُولُ إِذَا قَطَعْتَ اجْوَازَ بَيْدٍ تَعْرِضُ قَفَّ⁵ فَسَارَتْ فِيهِ وَلَمْ تَهَبْهُ وَسَبَسَبٌ وَبَسَبِسٌ وَجَمَعَهُمَا سَبَسَبٌ وَبَسَبِسٌ

١٢٢ إِذَا أَنْفَدْتَ أَحْصَانًا تَجِدَ رَمَى فِيهَا أَخَاشِبَ شُماً مِنْ نِهَامَةٍ أَخَشَبَ

أَحْصَانٌ جَمْعُ حِصْنٍ وَهُوَ اسْفَلُ الْجَبَلِ وَجَانِبُهُ وَحِصْنٌ بِتَنْكِيرِهِ الضَّادِ اسْمُ جَبَلٍ وَفِي الْمَثَلِ أَتَجِدُ مِنْ رَأَى حِصْنًا أَيْ صَارَ إِلَى تَجِدُ مِنْ رَأَى وَأَخَاشِبُ جَمْعُ أَخَشَبَ وَفِي الْجَبَالِ الْغُلَاطُ وَكُلُّ جَبَلٍ أَخَشَبٌ وَالشَّمُّ الطُّوَالُ الْوَاحِدُ اشْتَمَ وَأَخَشَبَ رُفِعَ بِقَوْلِهِ رَمَى فِيهَا¹⁰

١٢٣ كَتُومٌ إِذَا صَحَّ الْمَطِيُّ كَأَنَّمَا تَكُومُ عَنْ أَخْلَاقِيهِنَّ وَتَرْغَبُ

كَتُومٌ أَيْ لَا تَرْغُو أَيْ لَا تَصْجُرُ فَتَرْغُو وَمِثْلُهُ قَوْلُ الشَّيْخِ بْنِ صَرَّارٍ جُمَالِيَّةٌ لَوْ يَجْعَلُ السَّيْفُ عَرْضَهَا عَلَى حَدٍّ لَأَسْتَكْبَرْتُ أَنَّ تَصَوَّرَا وَالْمَطِيَّةُ سَبَبٌ مَطِيَّةٌ لِأَنَّهَا يُمَطَّى فِيهَا فِي السَّيْرِ أَيْ يُعَدُّ فِيهَا وَقَوْلُهُ¹⁵ اخْلَاقِيهِنَّ أَيْ اخْلَاقُ النِّوَقِ

١٢٤ مِنَ الْأَرْحَبِيَّاتِ الْعِتَاقِ كَأَنَّهَا شَبُوبُ صَوَارٍ قَوْفَ عَلِيَاءَ قَرَّهَبُ

الْأَرْحَبِيَّاتُ مَنْسُوبٌ إِلَى أَرْحَبٍ^b وَهُوَ فُحْلٌ مَعْرُوفٌ وَالْعِتَاقُ الْكِرَامُ

a) ABC قفا. b) Bei A eine in den Text geratene Glosse:

قَوْلُهُ أَرْحَبُ فُحْلٌ خَطَأً أَلَمَّا أَرْحَبُ هُوَ مَرَّةً بِنِ الدُّعَامِ بِنِ صَعْبِ ابْنِ بَكِيلِ بِنِ جِشَمِ بِنِ جَبْرِ بِنِ هَمْدَانَ الْخِ

وَالشُّبُوبُ وَالشَّبَبُ الثَّوْرُ الْمُسَنَّ يُقَالُ اشْبَّ يَشْبُ فَهُوَ مُشَبَّ قُلْ أَبُو ذُوَيْبٍ

شَبَبٌ^a أَفَرَّتْهُ الْكِلَابُ مَرَّعٌ

وَقَرَّحِبُ ثَوْرٌ مُسَنَّ أَيْضًا وَقَوْلُهُ قَوْفَ عَلِيَاءَ لِأَنَّهَا أَشَدُّ اسْتَوَاءً مِنَ الْمُنْخَفِضِ فَهُوَ أَشَدُّ لَعْدُوً^b وَيُقَالُ أَنَّهُ اعْظَمَ لِحْلَقِهِ⁵

١٢٥ لِيَلِاحٍ كَأَنَّ بِالْأَحْمِيَّةِ مُشْبَعٌ إِزَارًا وَفِي قُبُطِيَّةٍ مُتَجَلِّبٌ

الْيَلِاحُ الثَّوْرُ الْأَبْيَضُ يُقَالُ لِيَلِاحٍ وَلِيَلِاحٍ مُشْبَعٌ قَدْ أُشْبِعَ إِزَارًا أَيْ ثَوْبًا لِبَيَاضِهِ وَالْأَحْمِيَّةُ ضَرْبٌ مِنَ بَرُودِ الْيَمَنِ وَالْقُبُطِيَّةُ ثَوْبٌ أَبْيَضٌ قُلْ زُهَيْرٌ

كَمَا دَنَسَ الْقُبُطِيَّةَ الْوَدَّ¹⁰

مُتَجَلِّبٌ مِنَ الْجَلْبَابِ وَهُوَ الْقَمِيصُ يُرِيدُ أَنَّ قَوَائِمَهُ مَوْشَاةٌ وَجَسَدٌ أَبْيَضٌ

١٢٦ وَتَحْسِبُهُ ذَا بَرْقِعٍ وَكَأَنَّهُ بِأَسْمَالٍ جَيْشَانِيَّةٍ مُتَنَقِّبٌ

أَيْ تَحْسِبُ الثَّوْرَ ذَا بَرْقِعٍ وَالْأَسْمَالُ الْخُلُقَانُ الْوَاحِدُ سَمَلٌ وَقَوْلُهُ جَيْشَانِيَّةٌ ثِيَابٌ حُمْرٌ فِي بَيَاضٍ وَيُقَالُ بَرُودٌ سَوْدٌ يَقُولُ إِذَا نَظَرْتُ¹⁵ إِلَيْهِ رَأَيْتُهُ كَأَنَّهُ فِي عَصَبِ الْيَمَنِ يُرِيدُ أَنَّ رَأْسَهُ فِيهِ سَوَادٌ وَخَصَرُ الْخُلُقَانِ لِأَنَّهَا مُتَنَقِّبَةٌ [بِهَا]

١٢٧ تَصْبِيْقُهُ تَحْتَ الْأَلَاءِ^c مَوْهِنًا بِظُلُمَاءِ فِيهَا الرِّعْدُ وَالْبَرْقُ صَبَبٌ

a) ABC شبيب. b) C خلقه DE خلقه. c) AC الرعد والبَرْقُ صَبَبٌ.

تضييقه جاء^٥ ضيفا والألاء^٥ شجرة^٥ تأويها الثيران لبرد ظلها^٥ في الصيف وتوقى^٥ المطر في الشتاء موهنا بعد عتمة وكذلك وعنا ويقال مضى من الليل وقس وموهن وقريع ورؤية^٥ وهوى^٥ أى قطعة وصيب صائب بظلماء بليلة مظلمة وصيب مرتفع بتضييقه^٥ والصيب المطر وبظلماء من صفة تضييقه

١٢٨ ملث^٥ مرب^٥ يحفش^٥ الأكم ودفع^٥ شاييب^٥ منها وادقات^٥ وعيدب^٥ ملث^٥ يعنى المطر أى دائم يقال ألت^٥ بمكان كذا أى أقام ويحفش يسيل ودفع مطره يقال ودقت السماء تدفق ودقا وادقات صابئات وشاييب ما تقدم منه واليهيدب المتداني من السحاب مشتق^٥ 10 من هذب الثوب والأكم دون الجبال والودت رفع بيحفش ثم بين المطر فقال حق شاييب وادقات دانبات وعيدب سحاب متدل

١٢٩ كآن^٥ المطافيل^٥ الموالية^٥ وسطه^٥ بجوابهن^٥ الخيزران^٥ المثقب^٥ المطافيل التى معها اولادها الواحدة مظفل والموالية التى تشتاق الى اولادها لانها تنحصر^٥ والوله للزن ويقال ولهت تله^٥ وقوله 15 للخيزران اراد المزامير شبه صوت الرعد بحنين الابل وفيه مزامير ومثله قول عدى بن زيد

وسطه كالبراع او سرج المجادل حينما يجبو^٥ حينما ينير^٥ h والبراع القصبة للرمر

a) AB شجرة. b) ABC ظله. c) A لتواقي. d) A رديه. B خمر C سحر B شجر A مروت. e) BDE رويه CD دويه. f) A يجر. g) Fehlt bei BC. h) BD منير.

١٣٠ يكالى^٥ من ظلماء^٥ ديجور^٥ حندس^٥ اذا سار فيها غيب^٥ حل غيب^٥ يكالى يحافظ ومنه قول ابن هرمة * ان سليمان^٥ والله يكلاها^٥ أى يحفظها ويقال ليلة ديجور ومظلمة وحندس بمعنى وسار فيها أى فى الليلة وغيب اسود يكالى حتى ينقضى وتطلع الشمس اذا سار أى اذا ذهب غيب جاء غيب لطول الليل^٥

١٣١ قباكر^٥ والشمس لم يبد^٥ قرن^٥ها باحدانه^٥ المستولغات^٥ المكلب^٥ باكر^٥ يعنى المكلب صاحب الكلاب صائد باحدانه أى واحد بعد واحد والمستولغات التى غودت^٥ ان تلغ^٥ الدماء يقال ولغ ولوغا^٥ وأولغ^٥ صاحبه

١٣٢ مجازيع^٥ فى فقر^٥ مساري^٥ فى غنى^٥ سوابح^٥ تطفو تارة^٥ ثم ترسب^٥ 10 يقول انهم مجازيع اذا لم يكن عندهم شىء فاذا اصابوا شىئا اسرفوا فى اكله تطفو ترتفع كأنها لا تعدو على الأرض وترسب تثبت والراسب الثابت

١٣٣ فكان^٥ آدراكا^٥ واعتراكا^٥ كانه على دبر^٥ يحميمه^٥ غيران^٥ مؤاب^٥

a) Bei G zwischen ١٣٠ u. ١٣١ folgende Verse

فبات^٥ مكسى^٥ تنقى^٥ بغصون^٥ها من^٥ الأول^٥ الدلو^٥ عزلاء^٥ تبص^٥ كان^٥ جمنا^٥ وهى^٥ السلك^٥ فوقه^٥ بما^٥ انهل^٥ من^٥ بيض^٥ يعاليل^٥ تسكب^٥ + BDE لا بين^٥ قرة^٥ C لا من^٥ مرة^٥ + A. e) باحدانه^٥ BD. لم يبد^٥ قرن^٥ها أى لم تظهر^٥ يعنى بعد الفجر قبل طلوع الشمس اذا أولغ^٥ BDE. f) ولغا^٥ E. g) غودت^٥ B.

الاعتراك الازدحام وقوله على دير اى يحصى اديار القوم موأب مُحَرَّى
من الآية وهو الاسكيباء يقال أوأبه قال ذو الرمة

إذا المَرثَى شَبَّ لَهُ بَنَاتٌ عَصَبْنَ بِرَأْسِهِ ابْنَةً وَعَارَا

١٣٤ يَذُودُ بِسَكَمَاوِيهِ مِنْ صَارِيَانِهَا مَدَافِيعَ *a* لَمْ يَغْتَثْ عَلَيْهِنَّ مَكْسَبُ *b*

٥ يذود يمنع والذباد المنع بسكماويه بقرنيه اى يذود عن نفسه
بقرنيه والصاريات الكلاب والذكر منه *c* ضره والانشى ضره والواحد
صار والمدافيع الذين يرضون بالدون من الشىء *d* يغتث يصير غثا
ويقال لم يفسد ومنه يقال اغت للجرح اذا انفسد *f* والغثيثة ما
يخرج من الدم والقيح من الجرح

١٣٥ 10 قَرَابٍ وَكَأَبٍ خَرَّ لِلْوَجْهِ فَوْقَهُ جَدِيَّةٌ أَوْدَاجٌ عَلَى النَّحْرِ تَشْخَبُ

راب من الربو اى اصابه الربو وهو البهر وكاب ساقط لوجهه يقال
كبا الفرس يكبو كبوة ويقال لكل صارم نبوة ولكل جواد كبوة *g*
وقوله جدية اوداج اى طريقة الدم وجمعه جدايا وتشخب تسيل
١٣٦ وَوَلَّى بِاجْرِيَا وَلَافٍ كَأَنَّهُ *h* عَلَى الشَّرَفِ الْأَعْلَى *i* يُسَاطُ وَيُكَلَّبُ

15 اجريتا من الجرى ولاف من الولاى وهو المؤلفنة والشرف ما علا
ويساط يضرب بالسوط ويكلب من الكلاب اى يحس *k* به فيطير

منه. AB *c*. مشرب E مسرب C *b*. مدافيع C مراقيع A *a*)

وم الفقراء الواحد مدفع كأنه جالس على الدقعة على + A *d*)
ABC *g*). تنفسد C فسد DE *f*). يغتث E *e*). التراب من فقره
الاقصى G S. LA. TA. *i*). كأنها E *h*). لكل نبوة كبوة
تجربه CDE *k*).

١٣٧ أَذْلَكَ لَا بَلَّ تِيكَ *a* غَبَّ وَجِيفِهَا إِذَا مَا أَكَلَّ الصَّارْخُونَ وَأَنْقَبُوا

اذلك الثور أم تلك الناقة غب وجيفها اى بعد سيرها والوجيف
سير سريع والصارخون الذين يصيحون على دوابهم اذا كلت ابلهم
وتعبت وأكل من الكلال وهو التعب والجهد وأنقبوا من الحفاء يقال
نقب الحف ينقب نقبا اذا حفى

١٣٨ كَأَنَّ حَصَى الْمَعْرَاءِ بَيْنَ فُرُوجِهَا نَوَى الرِّضْخَ يَلْقَى الْمُصْعِدَ الْمُتَصَوِّبَ

المعراء ارض فيها حصى صغار بين فروعها اى خلال قوائمها
والرضخ الدق والراضخ الذى يدق النوى والمرضخة المدقة
يصف تطاير الحصى بين قوائمها كأنه *b* تطاير النوى عند *d* الدق
والمصعد الذى فوق والمتصوب الذى اسفل لانتها تدق بين اثنين *e*

١٣٩ عَرَضَنَةٌ لَيْلٍ فِي الْعَرَضَنَاتِ جُنْحًا أَمَامَ رِجَالٍ *f* خَلْفَ تِيكَ وَأَرْكَبُ
العرضنة ضرب من السير فى اعتراض ونشاط وعرضنات جماعة
وجنح مبيلا فى السير والجناح المائل وأركب جمع ركب فى
ادنى العدد

١٤٠ إِذَا مَا قَصَصْتَ مِنْ أَهْلِ يَثْرِبَ مَوْعِدًا فَمَكَّةُ مِنْ أَوْطَانِهَا وَالْمَحْصَبُ

يعنى ثاقته ويثرب مدينة الرسول صلى الله عليه وسلم تسليما
كثيرا طيبا مباركا فيه *g*

d) Von *c*) Fehlt bei BD. *b*) كأنها BDE. *a*) تلك E

كأنه يصف تطاير النوى + CE *e*). fehlt bei CE. الدق - يصف
f) المطايا. *g*) Die fünf Worte nicht bei BD, die dafür
haben. وشرف وكرم.

١ أَنَّى وَمِنْ أَيْنَ أَبَكَ الطَّرَبُ مِنْ حَيْثُ لَا صَبُوءَ وَلَا رَيْبَ
 أَنَّى بمعنى كيف يقول « من أين الطرب أي *b* أذاك وغشيك وآبك
 أذاك ليلًا والآنثى الراجع بالليل والأوبة الرجوع يقول إنما طربك إلى
 بنى عاظم لا صبوة في صبا ولا ريب أي لا ريبنة والطرب الخفة
 ٥ من حزن وشرح جميعا ومن حيث جواب الاستفهام

٢ لَا مِنْ طِلَابِ الْمُحَاجَّاتِ إِذَا أُلْقِيَ دُونَ الْمَعَاوِرِ الْمُحَاجِبِ
 يقول هذا الذي غشيك *e* لا من طلاب *d* المحاجبات ولا من حمل
 غدت والمُعَصِرُ التي دنا حيضها وأنشد
 جَارِيَةً بِسَقْوَانِ دَارِهَا قَدْ أَعَصَرَتْ أَوْ قَدْ دَنَا أَعْصَارُهَا
 10 يَنْحَلُّ مِنْ غُلْمَتِهَا *g* إزارها تَمْشِي الْهُيُونَا جَائِلًا *h* خمارها
 والمحجب جمع حجاب والمعاصر جمع معصر

٣ وَلَا حُمُولٌ غَدَتْ وَلَا دِمْنٌ مَرَّ لَهَا مِنْ بَعْدِ حِقْبَةِ حَقَبِ
 الدمن آثار الرماد وما سود والواحدة دمنة والدمنة أيضا للحقد والجمع
 دمن في غير هذا الموضع يقال في قلبه عليه دمنة *i* ولحقب جمع
 15 حقبة وفي السنة يقول لم تنتظري *h* حمل غدت مفارقة لي ولا دمن

a) Nicht bei AC. b) Nicht bei BDE. c) B بك.
 d) ACE طلب. e) BDE + في. f) BDE وقد. g) ABCD
 عليه ومنه C على دمنة A. h) جائلا C. i) A عليه ومنه C على دمنة A. يظربني.

وقفَتْ بِهَا *a* اذْكُرْ فِيهَا أَهْلِهَا *b*

٤ وَلَمْ تَهْجُنِي الظُّوَارُ فِي الْمَنْزِلِ السَّقْفِ بَرُوكًا وَمَا لَهَا رُكْبَ
 الظُّوَارِ الاثني الواحد *d* ظُفْرٌ مشبهة بالناقطة تَرَامُ ولد غيرها فكأن
 الاثني تَرَامُ بعضها بعضًا وما للاثني ركب أي أرجل
 ٥ جَرَدٌ جِلَادٌ مُعْطَفَاتٌ عَلَى الزَّ أَقْرَنَ لَا رَجْعَةً وَلَا جَلْبَ ٥
 قوله مُعْطَفَاتٌ على الاورق أي على الرماد في لونه سواد وبياض
 وقوله لا رجعة أي لا تُرَدُّ إلى البيت تُشْتَرَى ولا جَلْبَ أي *f*
 تُجَلَّبُ من البادية إلى السوق وَجُرَدٌ جمع أجرد لا وبر عليها
 ولا شعر وجلاد اقوياء على البرد والظفر شداد يعني الاثني كأنها عطفت
 على الرماد كغيرها من النوق ابو عمرو الرجعة ان يُلْقَى الرجل بابله 10
 إلى السوق فيبيعها ويشتري مكانها يقول ان هذه الاثني لم
 تُرْجَعْ كهذه الايل

٦ وَلَا تَخَاصُّ وَلَا عِشَارٌ مَطَا فَيْلٌ وَلَا قَرْحٌ وَلَا سَلْبُ
 ابو عمرو يقال للناقطة أول ما تحمل قارح ثم خلفه ثم مخاص وفي
 خلفه ثم عِشَارٌ والسلب جمع سلوب وفي التي تُلْقَى ولدها ولا 15
 تَرَامُ فإن رثمت *g* ولدها أو غيره *h* فهي صَعُودٌ وجمعها صُعْدٌ ومنه
 لَاتِيكَ ما حَتَّتِ الصُّعْدُ والمرى التي *k* تدر على يد الراعي وغيره *l*

فيها: a) A فيها. b) nicht bei AC; bei AC hinter
 . ولم تهجني ظوار (هذا من الاسفل) أعني ولم تهجني
 . ببعض C. e) الواحدة CDE واحدها B. d) الملل B المنمل A.
 لا C. f) AB ايل. g) ارتكت C ريبت A. h) غيرها A. i) B + لا. k) لا. l) أتيتك.

ليس لها ولد وإنما قيل لها مَرِيَ لآله *a* يبريها بيد» والمطافيل
ذوات الاطفال

٧ أَنَاخَنَ أَدَمًا فَصِرْنَ دُعْمًا وَمَا غَيَّرَهُنَّ الْهِنَاءُ وَالْجَرَبُ
أَنَاخَنَ بمعنى الائتلاف إذا ما بيضًا والادماء السوداء من كل شيء إلا
٥ من الابل والظباء قل الراعي * وَأَدَمًا مِنْ سِرِّهِ الْمَهَارَى تَجَبُّبَةً *
أي بيضاء وما غَيَّرَهُنَّ الْهِنَاءُ أي لم تجر بفتنطلي بالقطران لآنها
ليست بابل ويقال هنأت البعير اعنوه ومنه قول الخنساء * يَصْعُ
الِهِنَاءُ مَوَاضِعَ النُّقَبِ * دلهما سودا من النار

٨ كَانَتْ مَطَايَا الْمُصْتَمَنَاتِ مِنَ الْجُوعِ *c* دَوَاءُ الْعِيَالِ إِنْ سَغَبُوا *d*
١٠ مطايا بمعنى الائتلاف والمستمنات القدور ضمنت اللكموم وغيرها ودواء
العيال أي طعامهم وسغبوا جاعوا والجوع السغب *e*

٩ وَلَا شَجِيحٌ *f* أَقْلَمَ فِي دِمْنَةِ الْمَنْزِلِ لَا نَاكِحٌ وَلَا عَزَبٌ
ولا شجيج يعني الوند سمي شجيجا لأنه يضرب بالفهر رأسه أقلم في
دمنة المنزل لأنهم رحلوا عنه وتركوه لا ناكح ولا عزب مثل أي
١٥ في *g* على حالة واحدة يقول لم يستخفني *h* طرب لهذه الاشياء
التي ذكرتها

a) Fehlt bei AC, bei C dann بديم بها (?) für يبريها.
والسغب للجوع *c*) . شجيعوا *d*) B . العقل *e*) C . بين *CDE* *b*)
شجيع *B* شجيع *A* *f*) . والجود والأرم *ABC* dahinter
عنا ذكرها *BC* *i*) . يستخفه *ABCD* *h*) . *g*) Nicht bei A.
مضى ذكرها *DE*

١٠ أَشَعَتْ ذُو لِمَةٍ تَخَطَّاهُ الدُّهُنُ *a* غَنِيًّا وَمَا لَهُ نَشَبٌ
أشعت يعني الوند أي قد شعت رأسه من الدق وكثرة *b* ما
يُضْرَبُ غَنَى عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ وَمَا لَهُ نَشَبٌ أي مال والنشب
المال والوفر والرياش المال واللمة الشعر شبه تشطلي رأسه بالشعر
المشعث الذي قد طال عهده بالدع *c*
٥ ١١ قَلْدٌ كَالْوِشَاحِ *c* جَالٍ عَلَى الْكَلْعَابِ مِنْ *d* مِنْهَجَاتِهِ الطُّنْبِ
قلد يعني الوند كالوشاح يعني الرمة التي عليه والمنهجات الخلقان *e*
يقال نهج الثوب وأنهج وسمل وأسمل وخلف الثوب وأخلف ومخ
وأَمْخَ وشبه الرمة التي عليه بالوشاح على الكعب وفي التي قد
كعب ثديها وانحزرت البلوغ *f* والطنب حبل الخيمة وجماعته *g*
١٠ الأطناب ومنهجاته الهاء الثانية ترجع على الطنب أي قلد
الطنب حبلا

١٢ وَلَا كِمْدَرَى الصَّنَاعِ أَلْفَى فِي الدِّمْنَةِ لَا مُصْفَحٌ وَلَا خَشَبٌ
المدرى الذي يحل به نبت *g* الشعر والجمع المدرى وقال الخطيب
تَفَرَّقَ بِالْمَدَرَى أَثْنَيْنِ نَبَاتُهُ عَلَى وَاضِحِ الدَّفْرِ *h* أَسْبِيلُ الْمُقْلَدِ *15*
الصناع المرأة الخاذقة بالشيء والرجل صنَّع والمصفع العريض والخشب
الذي لم يعمل عملا جيدا يعني الخلال *i* والدمنة آثار القوم وما
سودوا أي ولم يهجن خلال كمدري الصناع شبهه بالمدرى

في *BDE* *d*) . اللوشاح *c*) C . كثرة *ABC* *b*) . الدعر *BD* *a*)
الدوى *ABC* *h*) . بين *E* *g*) . البلاغ *A* *f*) . الخليقان *A* *e*)
الخلال *B* *i*)

١٣ ولا دَوَادٍ *a* أَذِلَّ *b* مِنْهُنَّ لِلدَّوَادِ مَا جَرُّوا وماء سَكَبُوا

الدواهي آثار اراجيح الصبيان وذلك انه يكنس للحصى حتى تبدو الارض ويجرد *d* بعضهم بعضا في لعبهم الواحدة دَوَادَة وما رُفِعَ باندلٍ منهنَّ للولدة جرُّها وسكَبُها

١٤ ٥ مَا لِي فِي الدَّارِ بَعْدَ سَاكِنِهَا وَلَوْ تَذَكَّرْتُ أَهْلَهَا *e* أَرَبُ

الأرب الحاجة والأربة العقدة *f* والأربة العقل قال الله عز وجل ذكره غير أولي الأربة من الرجال والأرب الفصل

١٥ لَا الدَّارُ رَدَّتْ جَوَابَ سَائِلِهَا وَلَا بَكَتْ أَهْلَهَا إِذَا اغْتَرَبُوا

يقول لا نُطَقَ للدار *g* فيكلمها سائل ولا اذا رحل عنها أهلها

١٥ بَكَتُمْ كما يفعل المفارق والمعنى ان الوقوف على الديار *h* باطل

١٦ أَهْلَانِ لِلدَّارِ مِنْهُنَّ الْآنَسُ الظَّاعِنُ *i* مِنْهُنَّ بَاكٍ وَمُكْتَنَّبٌ

الآنس للى المقيم والظاعن الراحل يقال ظعن يظعن ظعنا اذا ارتحل والمكتنَّب للزَّين والكأبة من الحزن ويَّين عن الاهلين فقال *k* بَاكٍ ومُكْتَنَّبٌ

١٧ ١٥ وَالْوَحْشُ بَعْدَ الْآنِسِ قَاطِنَةٌ لِكُلِّ دَارٍ مِنْ أَهْلِهَا عَقَبٌ

يقول قد رحل عن هذه الدار أهلها ومضوا فخلقتهم *l* فيها الوحوش

وجد *a* BC. *b* ادل. *c* ولا BD. *d* ذواد.

e بعدها E. *f* العقل C. die beiden folgenden Worte nicht

bei C. *g* في الدار B. *h* الدار C. *i* BD الآنس

الظاعن C. *k* ويقال A. *l* فخلقتهم C والظاعن

قَاطِنَةٌ سَاكِنَةٌ وَالْقَاطِنُ الْمُقِيمُ وَعَقَبَ أَيْ يَعْقِبُهَا *a* الْوَحْشُ وَقِيلَ يَذْهَبُ قَوْمٌ وَيَجِيءُ قَوْمٌ

١٨ لَا هَوْلَاءُ أَجْتَوَتْ *b* وَلَا نَكِرَتْ وَلَا عَلَى هَوْلَاكَ تَنْتَحِبُ

اجتوت كرهت والاجتواء الكره يقال نكرت وأنكرت وتنتحب تبكي من النحيب وهو البكاء لا هولاء يعني الوحوش وهولاك يعني *e* أهلها من الأنيس لم تبك عليهم

١٩ يَا بَاكِيَّ التَّلْعَةَ الْقِفَارِ وَلَمْ تَبْكْ عَلَيْكَ التَّلَاعُ وَالرَّحْبُ

التلعة ما ارتفع من مجارى الماء وتلاع جمع تلعة وفي الربوة من الأرض *e* والرَّحْبُ والرَّحْبَةُ المكان الواسع ومنه رحبة المسجد ويقال رَحْبَةٌ وَرَحْبٌ

٢٠ أَمْرَحُ بِمِنْ *d* كَلَفَ الدِّيارَ وَمَا تَزَعَمُ فِيهِ الشَّوَاحِجُ *e* النَّعْبُ *f*

أَمْرَحُ أَعْظَمُ ومنه قول الاعشى *أَمْرَحَتْ رَبًّا وَأَمْرَحَتْ جَارًا* والشواحج الغريبان الواحد شاحج ويقال شحج ونعب ونعف قال الأموي ما امرح هذا اى ما اعجبه ويقال لقد لقيت منه البرح والبرحين اى الدواهي

٢١ وَالْأَطْيَى *g* الْبَارِحَاتِ هَلْ كَانَ فِي آلٍ أَقْرَنَ مِنْهَا أَمْ لَمْ يَكُنْ عَصَبٌ

اى امرح من كلف الديار والاطيى البارحات والبارح الذى يجيء من ميامنك الى ميسارك ويوتيك مياسره *h* وأهل النجد يتشاءمون

الربوة *a* A. تعقبها DE يعقبها A. *b* اجتوت C. *c* A.

النعب *d* ABCD. *e* ADE الشواحج ebenso in d. Glosse. *f* A.

وتوتيك مياسرها *h* Codd. *g* BC والاطيى ebenso in d. Glosse.

- a) C بيريد. b) AC يقول E. c) A عين. d) AB
 e) Nicht bei AC. f) B اكدوها. g) B + كثير
 h) BC ووجف. i) A عجبين C عجبين. k) B فيما C فيما
 l) AC + ما E + مع.

- a) BC فتوليک. b) ABC ميامنها. c) AC ويتامن B. وتبين
d) B والاظيا. e) BC für ما فيها. f) Von نسب يقال
an nicht bei E. g) Codd. الشعر. h) A نوارع ebenso in d.
Glosse ständig. i) A لهو. k) BDE قنصطحاب. l) C
والصيت ebenso in der Glosse.

أى كبرت والنساء يدعونى العم باسم الشيخ تَنْتَبُ تستحيى
والأبنة للحياء وانتَبُ أنا منهن لَأَتَى شيخُ مَسْنٍ ولحياء هو التوبة
٣٩ يَحْسَبُنَ لى فى السنين *b* خَمْسِينَ تَكْبِيرَى والأربعين أَخْتَسِبُ

أى يزعم أن لى خمسين سنة وأنا ابن الأربعين فى حساى أى
٥ يزدن *e* فى ستى عشرة

٣٠ مَنطُويَاتٍ كَمَا أَنْطُويَتْ وَقَدْ يُقْبَضُ بَعْدَ انْبِسَاطِهِ السَّبَبُ
منطويات عنى كما انقبضت وقد يقبض بعد انبساطه السبب
أى للجل قال الأموى يقول *d* ولا *d* منقبضات يقربننى *e* كما انطويت
عنهن لا انبسط اليهن

٣١ 10 فَأَعْتَنَبَ الشَّوْقُ مِنْ فُؤَادِي وَالشَّعْرُ إِلَى مَنْ آيَاهُ مُعْتَنَبُ

اعتنب أى انصرف ويقال اعتنب *f* فلان الى فلان *g* اذا مضى اليه
والمُعْتَنَبُ المَذْهَبُ قال *h* الأموى ذهب الى من اليه مذهب *i* قال
خالد اعتنب ما بقى *k* قال الاصمعى اعتنب رجع *l* قال الخطيب
وَحَافَ الْجَوْرَ فَأَعْتَنَبَا أى رجع لَمَّا رَأَى غُلَظًا *m* وجفاء من الكلام

٣٢ 15 إِلَى السِّرَاجِ الْمُنِيرِ أَحْمَدُ لَا تَعْدِلْنِي *n* رَغْبَةً وَلَا رَقَبَ

يقول اعتنب الشوق والشعر الى السراج المنير يعنى النبى صلعم

يردن C يزدننى A *c* . السن A *b* . ايضا + A *a* .
د) Fehlt bei DE. عتب A *f* . يعربننى A *e* .
ينذهب C يذهب BDE *i* . h) Nicht bei AC. g) E فلانا .
k) A مانع C . l) C ارجع . m) AC غلظا . n) BD
AC يعدلنى , ebenso in d. Glosse.

لا تعدلنى لا تصرفنى عنه رغبة فى مال ولا رغبة منه وموضع *a*
لا تعدلنى حال

٣٣ عَنْهُ إِلَى غَيْرِهِ وَلَوْ رَفَعَ النَّاسُ إِلَى الْعُيُونِ وَارْتَقَبُوا

قوله *b* رفع الناس الى العيون أى اوعدونى

٣٤ وَقَبِلَ أَفْرَطَتْ بَلَّهَ قَصْدَتْ وَلَوْ عَقَفَنِى الْقَائِلُونَ أَوْ ثَلَبُوا *5*

عقفى لامنى وثلبوا علوا يقال ثلب يثلب ثلبا افطت زدت
فى محبتهم

٣٥ إِلَيْكَ يَا خَيْرَ مَنْ تَصَنَّنْتَ أَرْضُ وَإِنْ عَابَ قَوْلِي الْعَيْبُ
يعنى به الرسول صلعم وقد عيب عليه ما قال *d* فى البيت والذى

يليه ر *5* على قوله الى السراج

٣٦ لَجَّ بِتَقْصِيلِكَ اللِّسَانُ وَلَوْ أَكْثَرَ فَبِكَ الضَّجَاجُ وَاللَّجَبُ

الضجاج والضجيج واحد وهو الجلبة وقوله اللجب وهو الصوت
وأظنه من المقلوب *e* جلب ولجب مثل *f* جذب *g* وجبد

٣٧ أَنْتَ الْمُصْقَى الْمُهْدَبُ *h* الْمَخْصُ فِي النِّسْبَةِ أَنْ نَصَّ قَوْمَكَ النَّسَبُ

المهذب النقى من العيوب ونص بين ورفع *i* ومنه المنصه ويقال *15*
نصصت الحديث الى فلان أى رفعته اليه والمخص الخالص

e) A . قيل B *d* . او D *c* . يقول A *b* . فى موضع A *a* .
لخص والمهذب AC *h* . وجذب A *g* . f) Nicht bei B. . القلوب
i) C . ورفع *i* . المهذب المصقى E

٣٨ أَكْرَمَ عِيدَانَنَا وَأَطْيَبَهَا عُدُوكَ عُدُوكَ النَّصَارِ لَا الْعَرَبَ *a*

النصارى أكرم العيدان وأطيبها *b* وهو الأكل وهو خير الخشب ولا
تتخذ الاقداح الرقيق إلا منه لا يحتمل أن يرق غير *c* فذلك
فضلوه على غيره *e* والعرب *d* خوار رخو لا نفع *e* فيه

٣٩ ٥ مَا بَيْنَ حَوَاءَ إِنْ نُسِبْتَ إِلَى آمَنَةَ اعْتَمَّ نَبْنُوكَ الْمَهْدَبُ

آمنة بنت وهب بن أهيب بن عبد مناف بن زهرة والددة النبی
صلعم واعتنم طال وكثف والهدب الكثير الورق والغصون ليس
بالمندرج والمعنى اعتم نبتك ما بين حواء الى آمنة وموضع ما نصب
على الطرفية *f*

٤٠ 10 قَرْنَا فَقَرْنَا تَنَاسَخُوا لَكَ السِّفْطَةُ *g* مِنْهَا *h* بَيْضَاءُ *i* وَالْذَهَبُ

بيضاء خالصة لم تخلط بشيء ولا شابه *k* ما يفسد

٤١ حَتَّى عَلَا بَيْنُكَ *m* الْمَهْدَبُ مِنْ خَنْدَقٍ عَلِيَاءَ تَحْتَهَا الْعَرَبُ

ويروى بينك *n* والعلياء ارتفاع أى أنت فوق العرب كلها بيته
يعنى البطحاء تحتها أى العلياء

٤٢ 15 يَنْشَقُّ عَنْ حَدَّاهِ الْأَتَى كَمَا شَقَّتْ مَالَى الْمَائِمِ الْقُشْبُ

a) C العرب. *b*) وأصلها C. *c*) Die beiden Worte nicht bei AC. *d*) Nicht bei B. *e*) C يقع. *f*) ABD الصفة;

منه A *h*). لكافضة A *g*). أى صار نبتك طائلا ما بينها + BDE

i) A البيضاء. *k*) BDE ويشبه *l*) على A. *m*) DE جيك *n*) Die beiden Worte nicht bei B. *o*) B جدعا so ständig auch in der Glosse.

قال الأُموي عن حدّاه الأتى يريد حدّ العلياء وحدّ يريد حدّ
البيت والأتى السيل لعزّه وارتفاعه وهو مثل والأتى السيل الغريب
يساقى من بلد الى بلد ومنه رجل أتوى أى غريب والماتى جمع
مثلاة وفي خرقة تمسكها النائح إذا ناحت تُشير بها والقشْب
الجُدد الواحد قشيب وجعله قشيبا لأنّ علياء *a* فى مكان نقى *b*
فالسيل فيه ابيض والمعنى أنه إذا *a* اتى على *b* بيتك تفرق *c*
بيننا وشمالا

٤٣ والسابق الصادق الموقف والسخائم للأنبياء اذ ذهبوا

من قال خاتم الانبياء فهو الذى ختم به الانبياء ومن قال خاتم
فهو جمال الانبياء *d* يقال فلان خاتم قومه أى احسنهم *e* 10

٤٤ وَالْحَاشِرُ الْآخِرُ الْمُصَدِّقُ لِدَّ أَوَّلٍ فِيمَا تَنَاسَخَ الْكُتُبُ

الحاشر اراد الحديث الذى روى عنه صلعم أنه قال لى خمسة اسماء
انا محمد واهمى والماحى والحاشر والعاقب وقوله المصدق للاول يقول
أنه *f* صدق موسى عليه السلام الأُموي الحاشر آخر الأمم يحشرهم
ويتبعهم ويصدق من كان قبلاه من الانبياء *g* فيما تناسخ الكتب 15
أى هذه صفته فى كتب الانبياء صلوات الله عليهم اجمعين

٤٥ وَالرَّاكِبُ الطَّالِبُ الْمَسْحُورَةُ السَّرِيحُ لَهُ نَاصِرِينَ وَالرُّعْبُ

يقول مسحورت الرياح للذى صلعم اربعين يوما ومنه الخبر أيّدت

a) Codd. + السيل, CE dann noch علا. *b*) AC عليك für للأنبياء *d*). فى الجو + BDE. *e*) بيتك, E nur اتى على. *f*) BDE + واجملهم. *g*) Nicht bei AC. *h*) Nicht bei B.

بالريح والربع وهو الخوف تقول *a* ارتفع *b* الرجل اذا فرغ *c* والروع القلب والريع الطريق والراكب الذي يجي يوم القيامة راكبا والطالب الشافع *d* والمساخرة الريح يعنى يوم الاحزاب ومنه قوله تعالى وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يَوْمَئِذٍ قَالِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أُيِّدَتْ^٥ بِالضَّبَا وَأَغْلَكَتْ عَادٌ بِالذَّبُورِ

٤٩ وَالطَّيِّبُونَ الْمُسَوِّمُونَ أُولَئِكَ إِذْ أَجْنَحَتِ الْمَذْرُوعُونَ مَا طَلَبُوا يعنى الملائكة عليهم السلام وأراد قوله جل وعزَّ يَمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ *f* بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ وَمُ الْمُعْلَمُونَ عَلَى انْفُسِهِمْ بَعْلَامَةً وَمِنْهُ لَخَبِيرُ الْمُسَوِّمَةِ وَذَلِكَ أَنَّ الْمَلَائِكَةَ سَخَّرُوا لِلنَّبِيِّ صَلَّعُمْ¹⁰ حَتَّى قَاتَلُوا مَعَهُ

٤٧ مُبَشِّرًا مُنْذِرًا ضِيَاءٌ بِهِ أَنْكِرَ فِينَا الدَّوَارُ وَالنُّصْبُ

ويروى مبشر منذر والدوار اسم صنم *g* او حجر يدورون حوله شبه بالبيت يقال دوار ودورة والنصب اراد حجارة تُنْصَبُ كذلك يُطَيِّفُونَ بِهَا *h* ونصب مبشرا حالا من النبى صلعم

٤٨ 15 مِنْ بَعْدِ إِذْ تَحْنُ عَاكِفُونَ لَهَا بِالْعَتْرِ تِلْكَ الْمُنَاسِكَ الْخَيِّبُ

العاكف المقيم على الأمر والمعتكف مثله *k* والغنيرة *l* الذبيحة والعترة الذبيح *m* بفتح العين قال الحارث بن حلزة

a) BDE يقال. *b*) A ارتاح. *c*) E + الفرع. *d*) B أيضا + B. *e*) ABD أو. *f*) Diese beiden Worte nur bei B. *g*) Nicht bei AC. *h*) CDE حولها. *i*) C ذا. *k*) AC + والعترة. *l*) Nicht bei C. *m*) Die beiden Worte nicht bei B.

* كَمَا نَعْتَرُ عَنْ حَاجِرَةِ الرِّبَيعِ الظُّبَا *

يريد بعد *a* الوقت وكانوا يذبحون الغنيرة في رجب للاصنام وقال خيب أى لا منفعة فيها يقول *b* خاب ما عمل *c* فيها والمناسك آثار من دم وغيره الواحد منسك *d*

٤٩ وَمِلَّةَ الرَّاعِينَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ الْإِسْلَامِ وَمَا صَوَّرُوا وَمَا صَلَّبُوا^٥ أى أَنْكَرَتِ الْمِلَّةُ وَمَا صَوَّرُوا أى كَذَّبُوا وَمَا صَلَّبُوا قَالُوا عِيسَى قَدْ صَلَّبَ وَالرَّعَمَ الْكَذِبَ وَالرَّعِيمَ *g* الكفيل ومنه الخبر الرعيم غارم وزعيم القوم خطيبهم وملة رفع نسف على النصب يريد أَنْكِرَ فِينَا الدَّوَارَ وَالنُّصْبَ وَمِلَّةَ الرَّاعِينَ *h* وَمَا صَوَّرُوا يعنى عيسى^{١٠} صَوَّرُوهُ فِي الْبَيْعَةِ وَصَلَبُوا مِنْ نَقَشِ الصَّلْبَانِ فِي هَيْكَلِهِمْ

٥٠ مَهَاجِرًا سَائِرًا *k* وَقَدْ شَالَتْ السَّحَابُ لِقَاحًا لُغْبَرَهَا الْكُثْبُ

ويروى مهاجر سائر وشالت الحرب ارتفعت ولقاحا مصدر لفتح الناقلة تُلْقَحُ لِقَاحًا وَلُغْبَرَهَا يعنى غير *m* اللقاح وهو بقية اللبن في الصرع والجمع اغبار قال الحارث بن حلزة

15 لَا تَكْشَعُ^{١٥} نَ الشَّوْلَ بِأَغْبَارِهَا إِنَّكَ لَا تَدْرِي مِنَ النَّاتِجِ

وَالْكُثْبَةُ اللَّبَنُ نَصْفُ الْقَدَحِ او ثلثه وجمعها الكُثْبُ ولقحت مثل أى كما تشول الناقلة بذنبها اذا لقحت وامتنعت من الفحل

a) Nicht bei BCD. *b*) B يقال. *c*) A فاعمل. *d*) B + أيضا + B. *e*) ABC ماء. *f*) B ما. *g*) B + أيضا. *h*) B الرابعة. *i*) Nicht bei A. *k*) BD سائلا. *l*) A بغيرها BC بغيرها und ebenso ständig in der Glosse. *m*) A غير. *n*) B تكشع.

يَضْرِبُ مِثْلًا لَشِدَّةِ الْحَرْبِ *a* وَقَدْ شَالَتْ فِي حَالٍ يَقُولُ تَحْلِبُ
عِذَّةَ الْحَرْبِ دِمَا

٥٤ مَبْسُورَةٌ شَارِفًا *b* مُصَرَّمَةٌ مَحْلُوبُهَا الصَّابُ حِينَ تَحْتَلِبُ *c*

مبسورة مقهورة والاسم المبسورة *d* وهو ان يضرب الفاعل *e* النافذة
٥ على غير ضبعة *f* اى يكرهها ومصرمة قد انقطع خلفها من الضرة *g*
وربما كروا الخلف *h* والصاب والشلع شجر يقتل سمه *i* والشارف
المسن البهرم وجمعه شرف

٥٥ فِي مَرْنٍ يَنْتَهِي إِلَى مَرْنٍ عَنْهُ انْصِرَافًا وَلِحَالٍ يَنْقَلِبُ *k*

في مرن اى في حال يريد الحرب تقول العرب والله لافعلن بك كذا
١٥ وكذا فيجيبه صاحبه أومرنا *l* ما أخرى *m* اى أوترى غير ذلك
أوتجى حال الى مرن غيرها اى حال أخرى ويروى ينبغى الى مرن

٥٦ فِي طَلْفٍ مِيحٍ - لِلْدَّوْسِ وَالْخَزَرْجِ مَا لَا تَضْمَنُ الْقُلُوبُ

في طلف اى في وجه والطلق قبل ان يرد الماء بيوم والقرب
الليلة التى يصبغ *n* فيها الماء من غداتها والادس والخزرج من
١٥ الانتصار وميح جمع كما يجمع *o* المائج الماء في الدلو يقول من *p*
وجه أسقى للادس والخزرج ما لا يمكن ان يخرج من الآبار

- a*) مثل الشدة في الحرب *C*. *b*) مشاركة *A*. *c*) *BD* يحتلب.
d) المبسورة *A*. *e*) *ABCD* + على. *f*) *AB* صيغة *C*.
g) *A* hat es *AB* سم *i*. *h*) الخلوب *A*. *j*) الضر *BDE* السر *A*.
k) تنقلب *A*. *l*) *Codd.* أو مرن. *m*) *CDE* اجرى.
n) في *A*. *o*) تجتمع *A*. *p*) في *A*.

٥٤ مَمَجَّدٌ حَيَاةً وَمَمَجَّدٌ آخِرَةً سَاجِلَانِ لَا يَنْزَحَانِ مَا شَرِبُوا

المجد الشرف والساجلان الواحد ساجل اى دلو فيها ماء وينزحان
ينصبان *a* ومجد رفع بما له يسم فاعله اى ميح مجد وساجلان
ترجمة عن المجددين والساجل النصيب وما في موضع نصب على
الوقت اى لا ينزحان ابداً

٥٥ وَاسْمُ هُوَ الْمُسْتَفَادُ لَا النَّبِيُّ الْكَاذِبُ مَنْ قَالَهُ وَلَا اللَّقَبُ

النبي ان يدعى الرجل بلقب دون اسمه الذى سمي به قل الله
تعالى وَلَا تَنَازَعُوا بِاللِّقَابِ وقوله اسم يريد الانتصار وهو فائدة من
الله تعالى لَا وَرِاثَةَ عَنْ آبَائِهِمْ ومن رفع بكاذب وكاذب رفع بمن
١٥ قاله *b* واللقب نسق على النبي

٥٦ لَا مِنْ تِلَادٍ وَلَا تَرَاتٍ أَبٍ إِلَّا عَطَاءُ الَّذِي لَهُ غَضَبُوا

التلاد والتلبد والتلاد واحد وهو المال القديم والطارف والطريف
والمتطرف المال الحديث الذى يكتسبه *d* الرجل حديثا

٥٧ يَا صَاحِبَ الْخَوْصِ يَوْمَ لَا شَرَبَ لِلْوَاردِ إِلَّا مَا كَانَ يَضْطَرُّبُ *e*

الورد الماء بعينه والورد القوم الذين يردون الماء والورد العطاش

- a*) *B* ينصبان. *b*) Nicht bei *AC*. *c*) *B* سلاف. *d*) *B*
e) Vor *ov* bei *A* folgender Vers. يكسبه

٥٨* مُبَارَكٌ تَارَكَ الْبَهْوَى سَالِكُ الْقَصْدِ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَطَبُوا
اى عزيز عليه عطب اى لا يقول بالهوى والعطب والهلاك يقال عطب
الرجل يعطب عطبا والعطب القطن

ومنه إلى جهنم ورداً ويضطرب يجمع يقال اضرب^a في سقائك
أي اجمع

٥٨ نَفْسِي قَدَتِ أَعْظَمًا تَضَمَّنَهَا فَبَرَكَ فِيهِ الْعَقَافُ وَالْحَسَبُ

٥٩ أَجْرَكَ عِنْدِي مِنَ الْأَوْدِ نَفَرٌ بِكَ سَجِيَّاتُ نَفْسِي الْوُطْبُ

٥ الوطْب الدائمة والمواطب الدائم ومنه المواظبة على الشيء مثل
المثابرة^b عليه والسجيات الطوائع الواحدة سجية يقال رجل ود^c
ورجال أود^d إذا كانوا يودونك ذهب إلى قوله تعالى لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ
أَجْرًا إِلَّا الْوَدَّ يَقُولُ أجرك أن أودك في قرابتك والوطب
نعت السجيات ويقال سجايا ايضا

١٠ ٩. في عقد من عوای^e مُحْكَمَةٌ طَوْحَرٌ مِنْهَا الْعِنَاجُ وَالْكَرْبُ

طوهر شيء بعد شيء والكرب العقد الذي على العراق والعنجا
إذا كان الدلو غريباً أخذ حبل فشده في أسفله ثم شده بالعنجا
ثم شده إلى الحبل فإذا انقضت الأوام بقي مشدوداً بالعنجا وهو
حبل أو خيط والعراق الصليب الذي على الدلو ويضرب ذلك
١٥ مثلاً في احكام الأمر ومنه قول الخطيب

قَوْمٌ إِذَا عَقَدُوا عَقْدًا لِجَارِهِمْ شَدُّوا الْعِنَاجَ وَشَدُّوا فَوْقَهُ الْكَرْبَ

يقول في احكام من مودق وعقدى أي حبى لهم وثيق لا يحل سريعاً

٦ وأصله آخراً بأولها^f تَنَحَّلُوا صَفَوْحَهَا وَمَا خَشَبُوا

الأود^d BC. ودود^c. A. المشابة^b. اضطرب^a BDE. عوای^e CDE. أولى بأخرها^f A.

تَنَحَّلُوا اختاروا ومنه سَمِيَ الرجل متَنَحَّلًا^a يقول^b ب^c م^c يجيدون^c
عَمَل^d الشيء أي قد اخذوا صفو مودق^c ولم يخلطوا بشيء^e
وأصله نعت لعقد يقول كل يوم يزيد عقداً واحكاماً وما خَشَبُوا
عملوه جيداً^f أي م^c بخلاف ذلك إذا ارادوا الشيء اجادوا
عمله وأحكموه

١٢ قَوْمٌ إِذَا أَمْلَوْكَ^e الرِّجَالُ عَلَى أَفْوَاهِ مَنْ ذَاكَ طَعَمَهُمْ عَذَبُوا

أملوك أي صار ملأها لا يشرب^g ضربه مثلاً

١٣ إِنْ نَزَلُوا فَالْغِيُوثُ بِأَكْرَهٍ وَالْأُسْدُ أَسَدُ الْعَرَبِينَ إِنْ رَكِبُوا

العربين الأجمة ويقال للأجمة الحذر والخيس والعريسة أي م^c في
السلم يقرؤون الضيف فيقومون مقام الغيث للناس بأكرة^c ثم تتأخر¹⁰
عنهم فهم^h أكثر المنافعⁱ وإذا^k كانوا في حرب دفعوا عن الحريم
ومنعوا الضيم كالأسد^l تحمى عن الخيس بيمتها^m

١٤ لَا هَمَّ مَقَارِبِجٍ^e عِنْدَ تَوْبَتِهِمْ وَلَا مَجَازِبِعٍ إِنْ هُمْ نَكَبُوا

التوبة الدولة يعني الملك والسلطان ولا م^c مجازيع إن نكبوا أي
أصيبوا وأدب^p عليهم وهذا مثل قوله عز وجل لَكَيْلًا تَأْسَوْا عَلَى
مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ

يجدون^c ABCD. nicht bei A. ^b. متخللاً^a ABD. AB ^f. الشيء بالشيء C الشيء A ^e. علم ABCD ^d. فهو AB ^h. منه A + ^g. وحيداً C. ما عملوه وجيداً
m) Nicht. في العربين + BDE ^d. وان C ^k. للمنافع. Codd. ⁱ. لثم B ⁿ. مقاربج B ^o. BDE + ^p. الغير.

٤٥ عَيُّونَ لَيُّونَ فِي بُيُوتِهِمْ^a سِنْخُ النَّقَى وَالْقَصَائِلُ الرُّنْبُ
ويروى في خلافتهم ويقال عَيْنَ لَيِّنٍ وَعَيْنَ لَيِّنٍ بِمَعْنَى قُلِ الْهَدَى
وَلَكِنَّهُ عَيْنَ لَيِّنٍ كَعَالِيَةِ الرُّمَحِ عَرَدَ نَسَاءً^b

والسنخ الاصل وللجمع اسنخ والرتب القِيَمَةُ والراتب الثابت
٥ وموضع في حال اى في بيوتهم النقى والرتب

٤٦ وَالطَّيِّبُونَ الْمُبَرَّونَ مِنْ آلِ آفَةِ الْمُنَاجِبُونَ وَالنَّاجِبُ
مناجبون بِلَدُونِ النَّاجِبَاءِ وَمِنْ فِي أَنْفُسِهِمْ نُجِبٌ يَرِيدُ احْتِجَابَ آبَائِهِمْ
بِالْمُحِبِّ جَمْعُ نُجِيبٍ

٤٧ وَالسَّالِمُونَ الْمُطَهَّرُونَ مِنَ الْعَيْبِ وَرَأْسُ الرُّؤُوسِ لَا الذَّنْبُ
١٥ رَأْسُ الْقَوْمِ رَأْسُهُمْ مُطَهَّرُونَ مِنَ الْعَيْبِ وَالذَّنْبُ كَمَا قَالَ اللَّهُ
عَزَّ وَجَلَّ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ
وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

٤٨ زُحْرٌ أَصْحَاءُ^d لَا حَدِيثُهُمْ وَاهٍ وَلَا فِي قَدِيمِهِمْ عَطَبٌ
زهر بيض الواحد ازهر والواقي الضعيف وقديمهم أولهم وقوله عطب
١٥ اى فساد يقول أولهم وآخرهم واحد في الكرم والشجاعة

٤٩ وَالْعَارِفُونَ الْحَقَّ لِلْهَدَى بِهِ وَالْمُسْتَقِلُّونَ كَثِيرٌ مَا وَقَبُوا
٧٠ وَالْمُحَرِّزُونَ السَّبْفَ فِي مَوَاطِنَ لَا تُجْعَلُ^h غَايَاتُ أَغْلِيهَا الْقَصَبُ

اضحاء A d. الثبات DE c. سناء ABD b. فضائل CE a.
يجعل A h. والمتلفوا B g. والعارفون A f. Fehlt bei AB. e.

القصب قصب الرمان يقول ذلك في الدين اى سبقتهم^a في الدين
لا في سبف الخيل

٧١ وَالكَاشِفُ الْمُفْطِحُ الْمَيْمِ إِذَا السَّتْفُ^b بِتَصْدِيرِ أَغْلِيهَا الْقَصَبُ
المفطح العظيم والتصدير الخيل الموحى واليالة حبل يشد من
القصب الى البطن لثلاً يتقدم ويتأخر فاذا صار التصدير الى القصب
فذلك اشد الأمر اى يكشفون الأمر^d في اشد ما يكون

٧٢ وَاسْتَنْقَبَ الشَّرَّ مِنْ^e مَقَادِحِهِ وَكَانَ فِي ظَهْرِ آلِهِ^f حَذَبٌ^g
ويروى واستورى الشر ويروى في ظهر آل^h حذبⁱ وهو أجود
يعنى آل الشر والآل الشخص وهو شخص الشر وحذب احذاب
يقول اذا لم تستقيم الامور اقاموا مبيها^j

٧٣ وَكَانَ كَالْأَرْوَاقِ^k الْآكْسُ مِنَ النَّجْدَةِ وَالْكَرْبُ بَعْدَهُ الْكَرْبُ
الأوراق الطويل الاسنان والجمع رَوْقٌ قال المفصل البكرى *يَوْمَ كُسَ
الْقَوْمِ رَوْقٌ* وَالْآكْسُ الْقَصِيرُ الاسنان والجمع كُسٌ والنجدة النمرة
يقال استنجدته وأجدنى^l اى اعننى ويقال رجل تجد وتجد
وتجيد من النجدة ورجل مناجود اى مكروب وقد تجد^m قال
والنجد العرف قال النابغة *بَعْدَ الْآيِنِ وَالنَّجْدُ* والايين التعب

٧٤ فَهُمْ هُنَاكَ الْأَسَاءُ لِلدَّاءِ نَى الرِّيْبَةِ وَالرَّائِبُونَ مَا شَعَبُوا^m

الحول C الحوال AB c. التفتت D التفتت ABCe b. سبقتهم A a.
له E h. جذب D g. آل BCDE f. فى BDE e. المهم + B d.
استنجدنى واتجدته B l. كالأوراق CD k. جذب DE i.
شعبوا B m.

الاساءة الاطباء الواحد آس والمراغبون الشاعبون يقال رأيت القدر
اي شعبته والداء ذو الرينة الذي لا يدري كيف علاجه وهذا
مثل a الأموى والمراغبون ما شعبو ورجل مرأب مصلح للاشياء

v٥ لا شَهِدَ لِلْحَنَا وَمَنْطِقِهِ وَلَا عَنِ الْحِلْمِ وَالنَّهْيِ غَيْبٌ

٥ ويروى لا شَهِدَ b ولحنا الكلام القبيح والنهي جمع نهيبة وفي
العقل وغيب جمع غائب

v٦ بَرُونَ سَرُونَ فِي خِلَاقِهِمْ حِلْفٌ التَّقَى والتناء والرغب

ويروى في خِلَاقِهِمْ مِنْ خَيْرٍ d مَاتَى أَنَا أَلَدَبُ يعنى النبى صلعم
ويقال رجل بر سر بارون سارون جمع e

v٧ 10 لَمْ يَأْخُذُوا الْأَمْرَ مِنْ مُجَاعَلَةٍ f وَلَا انْتِحَالَاً مِنْ حَيْثُ يُجْتَلَبُ

v٨ خِيَارَ مَا يَجْتَنُونَ فِيهِ إِذَا g السجانون في ذى أَكْفَيْهِمْ أَرَبُوا
أربوا كاسوا وضنوا بما في ايديهم وقيل أربوا من الدعاء وقيل قيس
بن الخطيم

أَرَبْتُ بِدَفْعٍ h الْحَرْبَ لَمَّا رَأَيْتُهَا عَلَى i الدَفْعِ لَا تَرْدَادٍ k غَيْرَ تَقَارُبِ

١٥ وقوله خيار ما يجتنون فيه اي فيما اجتنوا يقول لا يأخذون
للخيار ويدعون الرذال l

سنخ BD c) Nicht bei B. b) ضربه قل + BDE a)

بدون جمع ويرون سرون جمع : سر E nach e) غير BDE d)

يزداد A k) عن A i) الشر E h) اذا ABD g) مجاعلة E f)

الشيء الرذال E الشر الرذال C بالزوال B d)

v٩ وَلَمْ يَقُلْ بَعْدَ زَيْدٍ a لَيْمُ كُرُوا الْمَعَاذِيرَ أَنَّمَا حَسِبُوا

كروا المعاذير اي لم يخطئوا فيكروا العذر انما حسبوا اي ظنوا
اي لم يقل زلوا فاعتذروا اي يأتون بالحق

٨٠ وَالْوَاِزِعُونَ الْمُقَرَّبُونَ مِنْ آلِ أَمْرِ وَأَعْدُ الشَّعَابِ إِنْ شُغِبُوا

الوازعون الكافون الناس عن المنكر يقال وزعه b وانا أزعه ومنه ٥
قول الحسن البصري لا بد للناس من وزعة اي من يكفهم والمقربون
من الناس اي لا يبعدون عنهم وروى الأموى والودعون والمقربون
ويقال سير وادع اي لين

٨١ لَا يُصْدِرُونَ الْأُمُورَ مُبْهَلَةً وَلَا يُضَيِّعُونَ دَرَّ مَا حَلَبُوا

مبهلة مبهلة d ومنه قول الاعرابية لزوجها وأنتينك e باهلة غير ذات 10
صرار والمعنى انهم لا يضيعون الفى بل يصنعونه في مواضعه والدر
الليس ويقال فلان f أصدر الأمور مصادرها اي احكمها

٨٢ إِنْ أَصْدَرُوا الْأَمْرَ أَصْدَرُوهُ مَعًا أَوْ أَوْدُوا أَبْلَغُوهُ مَا قَرَّبُوا

يقول انهم حكماء يوردون في مواضع g الورد h ويصدرون في مواضع g
الصدرة وقربوا طلبوا وهو من قرب الماء وهو القرب والطلق قوله 15
أصدره معا اي مجتمعاً لا متفرقاً من حكمتهم ما قربوا من ليلة القرب

٨٣ تَبَعَنَّهُمْ فِي النُّصَارِ وَأَسْطَنَ أَخْرَجَهَا الْعَيْصُ k عَيْصُهَا الْأَشْبُ

مبهلة A d) وازع B c) وزعت AB b) ذلة B a)

الورد DE h) موضع AB g) فليتنك C e) Fehlt bei B. f)

العيص C k) الصدور DE i)

النصار الأكل وهو أجود الخشب في الحِرط *a* ومنه * عودك عود
النصار لا العَرَب * والعبر الشجر المتنق والأشيب مثله واسطة
بين الشجر فهو أروى لها وأغص والنبعة الشجرة يريد أن *b*
اصلهم أكرم الاصول

٨٤ ٥ أَخْرَجَ قَدْ حَيَّيْهِمُ *c* الْمُفِيضُونَ لِلْمَجْدِ أَمَامَ الْقِدَاحِ إِنْ ضَرَبُوا *d*

المفيض الذي يضرب بالقِداح يقال افاض بالربابة *e* يفيض افاضة
والمجد الشرف وقد حَيَّيْهِمُ *e* يعني الرقيب له ثلاثة أنصباء فأحرزوا
المجد كله وامام القِداح أي أنهم فائزون

٨٥ فَارْزُوا بِهِ لَا مُشَارَكِينَ كَمَا أَحْرَزَ صَفْوُ النَّهَابِ مُنْتَهَبُ

١٥ فَارْزُوا بِهِ أي بالمجد كما أحرز أمير الجيش صفو الغنائم

٨٦ إِذْ دُونَهُ الْمُرْتَحِينَ ذَوِي الْغُلَّةِ مِمَّنْ يَرُومُهُ لَعَبٌ *f*

المرتحون المرتبون والترشيح التربيعة وذوو الغلّة أي لا يكونوا قد
تهيؤوا لذلك أو لا يكون عندهم سلاح ولا هيئة ويرومه يطلبه دون
المجد الأموي المرتحون أراد الصغار

٨٧ ١٥ صَعَدَهُمْ فِي كُودٍ *g* الرَبْوَةُ تَوَّ عَيْنُ قُوَى وَالسَّعَاةُ لَا التَّوَبُ

كُودُهُ شِدَّتُهُ والتويعين الذي صعدهم والقوى جمع قوة والسعاة
الذين يسعون على أرجلهم ولا يثبتون *h* الواحد ساع وقوى الجبل طاقاته *i*

a) الحِرط *E* الحِرط *C*. *b*) Die beiden Worte nicht bei AC.
c) CDE قد حَيَّيْهِمُ. *d*) Dieser Vers fehlt bei B und in ed. Cairo.

e) AB بالاربة CDE بالاربة. *f*) A العيب. *g*) ABC كُودُهُ. *h*) BCDE
طاعاتهم B طاقاته A يثبتون. *k*) Codd. شديد AC. *i*) الربوة

وقوله صعدهم شق عليهم أي على بني أمية والربو الارتفاع والتويعين
الضعف وكُودٍ *a* كُودُ المجد أي جشمهم الربو لأنهم راموا أن
يذكروا مجد بني هاشم فلم يقدرُوا عليه فشق عليهم ذلك
وصعب مطلبه *b*

٨٨ وَأَدْرَكُوا دُونَهُ أَحَاطَى فِي حَيْثُ مَدَى الْوَاطِئِينَ إِذْ لَغَبُوا *c* ٥

أدركوا يعني بني أمية دون مجد بني هاشم والهاء تعود على
المجد أحاطى قد فاز بها *d* بنو هاشم في حيث أدركوا في حيث
غاية الواطئين وهم الضعفاء الواحد وابط وهو الضعيف ولغبوا
أعبوا يقال لغب الرجل يلعب لَغَبًا ولغوبا ويقال يلعب مثل *e*
يُشْكِبُ *f* وقال الأموي أدركوا دون حظوظ لبني هاشم في لغوب *g*
من بني أمية وضعف

٨٩ يَا خَيْرَ مَنْ ذَلَّتِ الْمَطِيُّ لَهُ أَنْتُمْ فُرُوعُ الْعِصَا لَا الشَّدَبُ *g*

وغير مطي لهم الفروع الأعلى والشذب القشور والعصاة جمع عصاة
وك شجرة مشوكة يقول *h* انتم شجعان تغشون الحروب *i* في كراتها *h*

٩٠ أَنْتُمْ مِنَ الْحَرْبِ فِي كَرَاتِهَا حَيْثُ يُلْقَى *i* مِنَ الرَّحَى الْقُطْبُ ١٥

أي تكونون من الحرب كالقُطْب من الرحى والقُطْب الحديد التي
تدور عليها الرحى ويقال رحى وأرجاء وفقًا وأقفاء ولا يقال أرحية

a) ABC كُودُهُ. *b*) DE مطلبهم. *c*) Bei C steht dieser
Vers hinter ٩٠. *d*) CD فارقتها. *e*) Die 3 Worte nicht bei BD.
f) BD شجب AC + ويقل يلعب. *g*) D hat ٨٩ vor ٨٨.
h) ABCD يقال. *i*) BDE الحرب. *k*) A كراتها. *l*) ABCD يلقي.

ثم اخذ عوداً من عفار فأخذ رأس العود فأدخله الفرسنة ثم قدح
فشال هاتان القدران *d* يقدح *a* لهما بذلك المرخ والعفار وذلك
أنهما يوربان سريعاً وفي المثل في كل عود نار واستمجد المرخ
والعفار منتصب يعني ناصب القدرين أي قدر عولاء وقدر عولاء *b*
يقول هما قدرا حرب لا قدرا طبيخ *c*

٩٥ لا بالجعليين ينزلان ولا بالشيخ يذكي سناهما اللهب
للجعال الحرقنة التي ينزل بها القدر *d* ويذكي يشعل والسنا مقصوراً
الضوء وفي الشرف السناء مدود والهب النار قل ذو الرمة * كأنه
حين يعلو عافراً *e* لهب * يعني الثور

٩٦ في ارتى فيلقين بينهما من غير نار القوايس الشهب *10*
الارة للقرة التي توقد فيها النار وفيلقان كنيبتان والقوايس التي
تقتبس النار ويعنى بذلك الحرب يقول في موضع نار لا كهذه النار
التي توقد وشهب جمع شهاب

٩٧ وفي السنين الغيوت باكراً *11* إذ لا يدر العصب معتصب
يقول ثم في الحروب كما وصفت وفي السنين الممكلة *f* الغيوت *15*
والعصب الناقة التي لا تدر حتى نعصب فخذها لسوء خلقها
والمعتصب الفاعل أي يجودون في مثل هذا الزمان يقول إذا لم
يكن زرع ولا نبت ولا لبن ولا جواد

a) AC يقدح. *b*) Die beiden Worte nur bei DE.
c) BDE طبيخ. *d*) AC + القدر (P) ولادها القدر. *e*) AC عافراً.
f) BDE أجذبة. *g*) E فخذها.

ولا افقية والرحى أراد معظم الحرب وحيث يستديرون ويحولون

٩٨ إذا بدت بعد كعب رويد شمطاء منها اللحاء والصخب *a*

نصب شمطاء على الحمال وبدت يعني الحرب ورود نعمة واللحاء
الشتيم والملاحاة يقول إذا بدت الحرب وفي تشبه في أولها بالعروس
e الشابة لتزيينها وفي آخرها بالعاجوز من تفنجهما بالاستكثار من
القتل واللحاء والصخب واحد ومثله كذباً ومبيناً واللحاء قشر
العصاء ومنه بين العصاء وحائها والكعب التي قد تكعب ثديها *d*

٩٩ مخلوقة الرأس لا تجرد بالحسن ولا بالحياء تانتب *e*

تانتب تفتعل من الأتب *f* وهو القميص الرقيق أي لا تلبس
10 أثبا *g* من الحياء

١٠٠ واحتصر الموقدون إذ عزل السواغل منها النيقار والزب

السواغل الضعيف وهو الداخل على القوم [وهم] يشربون ولم يذبح لضعفه
والنيقار عزل السواغل والزب النفور يقال زب يزب زباً ولا يكون
الأزب إلا نفوراً والأزب الكثير شعر الأشجار والحواجب والأذنين

١٠١ قدرين لم يقدح وقودهما بالمرخ تحت العفار *h* منتصب *15*

أي واحتصر الموقدون قدرين والعفار والمرخ شجران فيهما النار فإذا
قدح احدهم أخذ عود مرخ ففرص فيه فرضة أي جعل فيه حجرة

a) A الصخب. *b*) ADE تقبجها. *c*) BDE العصا. *d*) Von
الاييب AB. *e*) تانتب AB. *f*) AB. *g*) B اييا.
h) B الغفار auch in d. Glosse.

٩٨ أَبْرَقَ لِلْمُسْتَنِينَ عِنْدَكُمْ بِالْجَوْدِ فِيهَا النِّهَاءُ وَالْعُشْبُ
المستنون المجذبون يقال *a* اسنت الرجل اذا فحط وأما قالوا مسنت
لأنهم شبهوا الهاء *b* في السنة بهاء لا تعل *c* اذا كانت ثلثة فكأنها
من نفس الحروف والجود هو المطر يقال جادت السماء تجود جودا
والنيهاء الغدران واحدا نهي ونهى وأبرق الغيث أى اضاء
قال الرازي

بَرَقَ الْحَبَا لَيْسَ كَبَرَقِ الْخَلْبِ

والخلب البرق الذى لا مطر معه والعشب الكلب

٩٩ هَلْ تَبْلَغْنِيكُمْ الْمَذْكُورَةُ الْوَجْنَاءُ وَالشَّيْرُ مِثْلَ الدَّابِّ

١٠ المذكرة الناقصة التى تشبه الذكر خلقا وعظما والوجناء العظيمة
الوجنات وقيل بل هو من وجن الأرض الصلب منها والداب
السرعة يقال داب يداب دأبا ودؤوبا وهو السير الدائم السريع

١٠٠ هَوَجَاءَ كَالْفَحْلِ هَوَجَلَّ سُرْحٌ تَنْشَقُّ عَنْهَا الْهَوَاجِرُ الدُّوْبُ

هوجاء فيها هوج من نشاطها والهوجل السرعة والسرحة التى
١٥ تُعطيك ما عندها عفواً والدوب التى يجى حرقاً من كل وجه والهواجر
جمع هاجرة وفى وقت انتصاف النهار والدوب من صفة الهواجر

١٠١ إِذَا الْإِكَامُ أَكْتَسَتْ مَالِيَهَا وَكَانَ زَعَمَ اللُّوَامِعِ الْكَذِبُ

الأكام للبال الصغار الواحدة أكمة والمالك جمع مثلاة خرقة تمسكها

بها الأفضل *a* *c* السماء لها *c* السماء *b* *a* يقول *AC*

بمنشوق *E* *e* اذا *AC* *d* الانع *C* بها الايصل *B*

الناقصة تشير بها وهو يعنى بذلك السراب واللوامع اللاتى يلعبن
بالسراب وهذه اللوامع فى شدة الحر *a* الكذب بحسبها الرجل ماء
فيكذبه ظنه

١٠٢ بِمُضْمَحَلِّ مُؤَمِّلٍ خَالِجٍ لِارْكَبٍ عَمَّا تَضْمَنُ الْقَرْبُ

يعنى *e* السراب يقول يخدع الركب عن فصول اسقيتهم حتى *e*
يصبونها *d* ويسرفوا فى شربها فيضنون أنهم قد وردوا الماء وقوله عما
تضمن القرب يعنى الماء

١٠٣ لَمْ يَقْتَنِعْهَا الْمُعْتَجِلُونَ وَلَمْ يَمَسَّحْ مَطَاعَا الْوُسُوقُ وَالْقَتَبُ

وبسوخ *e* والمعجلون الذين معلم الأنجالة وفى اللبن الى
اهاليهم أى كريمة لم تركب يقول هل تبلغنيكم المذكرة الوجناء *10*
التي لم يقنعها المعتجلون أى لم يجعلوها فعدة ولم يمسح
مطاعا أى لم يدبر ظهرها والمطا الظهر يقال مسح يمسح والوسوق
جماعة وسف وفى الاعمال

١٠٤ كَانَتْهَا النَّاشِطُ الْمَوْتَعُ ذُو الْعَيْنَةِ مِنْ وَحْشٍ لَيْتَةِ الشَّبَبِ

الناشط الثور الذى يخرج من بلد الى بلد والموتع الذى به توليع *15*
من سواد وبياض وذو العينه يقال ثور *f* عين بين العين والعين
اذا كان واسع العين والشيب الذى تمت اسنانه يقال ثور مشب
وشيب ولينة اسم *g* مكان وشبه الناقصة بهذا الثور

بالمضمحل *Codd.* *b* وهذه فى شدة الحر اللوامع *Codd.* *a*

بصبيوها *BDE* *d* الخاج *C* vorher *c* المؤمل الخاج للركب
e *C* يمسح *f* *g* يعنى ثورا *AC* *f* *e* *C*

١٥ هاجت له أنكرجف البليل بضراد جهام والخاصب الحصب
لخرجف الريح الباردة والليل التي فيها ندى ومنه قول ابي ذؤيب
وَعَاجَتَهُ بَلِيلٌ زَعَزَعُ والضراد سحب رقيق بارد وهو جمع وواحد
والجهام السحاب الذي عراف ماء والخاصب الثلج والبرد ويقال
٥ الذي فيه حصى من شدة ضربه للوجه يعنى الثلج

١٦ ثوباء منه الصقيع تلتحفه والترب من سافياته الترب
يعنى ثوب b الثور منه من الثلج والصقيع والليل والضرب واحد
والسافياء ما تسفى الريح c والترب ذو الترب ويقال للترب الثرى d
والاقلب e والدفعم والتورب وتلحفه حال من الخرجف والترب نسف
10 على ما تلحفه اى الخرجف من فوقه والترب من تحته ويقال لحف
يلحف f وأحف في السواء g

١٧ فى كين اوطانه يلود بها صيفاً قراء الشهداء والوصب
ويروى النصب يقول يستكن بالارطاة h وفي شجرة i فهو يتوقى
المطر بها k والبرد وقوله الشهداء والنصب اى لا ينم من المطر
15 ١٨ ليلك ذا ليلك الطويل كما عالج تبريج غليه l الشاحب

قال بات الثور ليله الطويل على هذه الحالة كانه قال الزم ليلك
الطويل كما عالج ورمه حتى بدا الصبح فاكفى بقوله حتى بدا
ومثله قوله تعالى ذكره أن أضرب بعصاك ألبخر m فأنفلق اى

a) Codd. سافياته. b) Codd. ثوبا. c) BDE الريح. d) AB
البرى. e) AC الاقلب. f) A وملحف. g) A السؤال. h) ABC
غلة. i) BDE شجرة. k) Codd. به. l) AC + من المطر. m) Codd. لاجير.

ضربه فأنفلق قال ابو عمرو يخاطب a الثور اى يلود بها الليل كانه
والتبريج ما برح به وعبر b به والشجب الهالك c وشبه d المغلول
الذى منعه e فقل غله من النوم به

١٩ حتى بدا حاجب من الشمس والحاجب منها الشرقى محتجب
حاجب الشمس ناحية منها قال اعرابي لآخر وهما يأكلان رغيفا ٥
كل من حواجه قال قيس بن الخطيم

تبدت لنا كالشمس تحت غمامة بدا حاجب منها وضئت f حاجب
محتجب اى فى الليل

٢٠ ثم g غدا ينقض الجليد كما ساقط عنه الهشيم محتطب
غدا الثور ينقض عن نفسه الجليد الذى قد سقط عليه طول ليله 10
والهشيم ما يبس من الشجر والورق ومحتطب اى يأخذ للطحب

٢١ فاستلحمته الضراء فى قبوة النقع بجيد h كانه اللعب
استلحمته الهاء للثور اى احاطت به الكلاب يقال فارس مستلحم
اذا احاطت به الفرسان من كل وجه والضراء الكلاب الذكر صرو
والأنثى صروة والهبة الغبار الرقيق والنقع الغبار الكثيف 15
اى بجد من الكلاب i يعنى عدوها وطلبها

a) C + نفسه. b) B وعبر به. c) AC الهلاك. d) B
المغلل الذى bei B der Passus. e) ACDE ومع. f) B والأشبه. g) BD
حتى. h) BD وضئت. i) CDE غلبة به. j) BD وضئت. k) B
وحد من الكلاب. l) B nur الكلاب. m) A بحر.

١١٢ فَاجْبَلْ فِي رَوْعَةِ الْفَجَاءَةِ مَثْنَوْنِي عِطْفٍ وَالْقَلْبُ مُنْتَاخِبٌ ^a

أى جال الثور عند ما فجأته الكلاب أى جال مثنونى عطف غير مبال بالكلاب قد ثنى عطفه والقلب منتاخب أى ذاعب مستلب ويقال أنا فلان ثنى عطفه إذا أتاك ^b مستكبراً يقول كان الثور قد فرغ في أوله لئلا فجأته الكلاب ثم ^c يبال بها ومضى ^e

١١٣ ثُمَّ ارْعَوَى حِينَ أَفْرَخَ ^d الرَّوْعُ فَلَا سَخَرَجَ مِنْهُ الْحَفِيفَةُ الْعَصَبُ

أرعى أى رجع إلى نفسه وخزى من الفرار حين أفرخ روعه أى ذهب روعه وخوفه وعلم من أى شىء هو والحفيفة الحافظة على ما ^e يجب عليه حمايته يقال قد احفظنى أى اغصبنى والحفيفة 10 الغضب فلا سخرج نسق على أرعى وهو أجود من أن يكون نسقا على أفرخ

١١٤ فَرَدَّهَا بِالصَّرِيعِ ذِي الرِّمَقِ الْكَارِبِ يَدْمَى حَشَاءُ وَالْقُرْبُ

أى رد الثور الكلاب لئلا حمل عليها صرع كلبا فتركه بآخر رمق والكارب الذى قد دنا من الموت ويقال كربت الشمس للغروب أى 15 دنت وحشاه يعنى حشا الكلب والقرب الجنب وهما قربان والأقرب للجمع يدمى حال من الصريع

١١٥ وَنَالَ مِنْهَا الشَّوَى نَوَافِذَ كَالْخَاصِيفِ أَوْحَى نِعَالَهُ النَّقَبُ

الشوى الأطراف ونوافذ يعنى طعنات طعنها الثور الكلاب وأوحى أضعف والوقى الضعف والنقب الخفاء ^f والخاصيف الذى يخصف

^a) B منتاخب. ^b) DE أنا. ^c) ABCD ومضت. ^d) C. ^e) AB statt ما وما. ^f) ABC الخفف. auch in der Glosse.

نعله والنقب أن ينقب ^a النعل شبه طعن الثور الكلاب بقرنه بالمخصف ^b فى نعل أبو عمرو ينصب نوافذ يجعل الشوى موضع رفع لأن ما نالك فقد نلته والمعنى نال منها الثور نوافذ فى موضع الشوى وفى الأطراف

١١٦ فَنَلَّكَ لَا ذَاكَ وَحَى بِالْمُحْرِمِ الشَّاحِبِ فِي مُحْرِمِينَ قَدْ شَجَبُوا ^c

ويروى كذلك ما تيك ^e أى كذلك الثور ما تيك ^d الناقة وما صلة ويروى فى محرمين ما شجبوا والشاحب المتغير اللون والحرم شاحب وفى بالحرم فى موضع حال يريد وفى بالحرم ^e وفى المحرمين من صلة ^f الحرم ١١٧ تَحْمِلُ كِبَرَاتِهِمْ عَلَى الْأَيِّنِ وَالسَّقْتَرَةِ مِنْهَا الْأَيَّافُ الشُّرْبُ

كبراتهم رجالهم الواحد كور والأين الاعياء والأياف جمع أينا 10 والشرب الضواير الواحد شارب

١١٨ إِنْ قِيلَ قِيلُوا قَفَوْا أَرْحُلَهَا أَوْ عَرَّسُوا فَالذَّمِيلُ وَالْحَبَبُ

قيلوا من القيلولة وعرسوا من التعريس وهو النزول فى السكر ^g والذميل والحبيب ضربان من السير يقول لا مقبل لهم ولا تعريس والمقبل ^h نصف النهار والتعريس فى السكر يقال عرس القوم السقر ⁱ 15

١١٩ لَا يَتَدَاوَى بِنَزْلَةٍ مِنْهُمْ الْمُدْنَفُ مِنْ هَيْصَةِ الْكَرَى الْوَصْبُ

المدنف العليل وأراد به العليل من السهاد وترك النوم وهيصنة

^a) Codd. ينتقب. ^b) A المخصف B مخصف. ^c) BDE. ^d) BDE. ^e) أى عاتيك. ^f) Von an nicht bei BDE. ^g) AB. ^h) A. ⁱ) B. ^j) BD. ^k) BD. ^l) AB. ^m) الشجر. ⁿ) A. ^o) B. ^p) B. ^q) B. ^r) B. ^s) B. ^t) B. ^u) B. ^v) B. ^w) B. ^x) B. ^y) B. ^z) B.

الكرى شدته *a* يقال كرى يكرى كرى *b* والكرى ايضا دقة الساق
يقال رجل اكرى وامرأة كرواء *c* والكرى طائر ومنه

أَطْرَفُ كَرَى أَطْرَفُ كَرَى إِنَّ النِّعَامَ فِي الْفَرَى

يقول لا تنزل فتنام فيكون النوم دواء *d*

١٢٠ ٥ إِلَّا لِخَمْسٍ *e* حَيَّ الْمُنِيخَةُ يَا أَرْكَبِ فِي حَيْثُ تُنْكَأ *f* الْجَلْبُ

يقول لا ينزلون إلا للصلوات الخمس وللجلب مواضع *g* السجود
والواحدة الجلبة يقال جلب جلب للجرح وأجلب أى علته لللبة وفي
القشرة التي تعلق للجرح *h* للاندمال *i*

١٢١ كَانَتْهُنَّ الْمُعْجَلَاتُ إِلَى إِذْ أَفْرَحَ *h* بِالْمُدْلِيَّةِ الْعُصْبُ

١٢٠ المعجلات القضا والمدلية البيلة والمدليم السواد والعصب والزهر
لجماعات ويقال لجماعة القضا سرب وشبه النوق بالقضا في السرعة
وقيل لهن معجلات لانهن يعجلن الى الفراخ

١٢٢ يَحْمِلْنَ فَوْقَ الصُّدُورِ أَسْقِيَّةً لِعَبْرِ عَنِ الْعِصَامِ وَالْخَرْبِ

العصام الحبل الذي تحمل به القربة والخرب جمع خربة وفي العروة
١٥ وأسقية جمع سقاء والعصام الحبل الذي نعصم *i* به القربة أى
نمسك به وأسقية يعنى حواصل القضا شبيهها بالأسقية والوكاء رأس
القربة واللفاء *m* الكساء الذي يغطي به رأس القربة وقال اوس بن حجر

كرى *c* ABCE كرا *b* ABD + والنوم *a* .
خمس *e* A . دواء *d* E ذرا *d* B ذرا *d* AC . والكروان *d* + DE .
البرء *h* ABCD . موضع *g* BD . تنكى BCDE تنكا *f* A .
الحفا *m* BDE . تحمل *l* A . الافراخ *h* . بعد الشدة *i* BDE + .

وَحَرَ كَمَا حَرَ الْخِفَاءُ الْمُجَدَّلُ

١٢٣ لَمْ يَجْشِمِ *a* الْخَالِقَاتُ فَرِيَّتَهَا *b* وَلَمْ يَغْصُ مِنْ نِطَافِهَا السَّرْبُ
يجشم *a* يتكلف جشم فلان اليك *e* يجشم جشما اذا تكلف ذلك
والخالقات المقدرات وهى الحارزات قال زهير

وَلَأَنْتَ تَفْرِى مَا خَلَقْتَ وَبَعْضُ الْقَوْمِ يَخْلُقُ ثُمَّ لَا يَفْرِى *5*

يخلق يقدر وفريتها *d* خرزها ولم يغص أى لم ينقص *e* ويقال
غاص الماء يغوص غيضا والنطاف الماء قليلا كان او كثيرا والسرب
الماء الذى بين البئر والحوض

١٢٤ إِلَى تَوَامٍ كَانَتْهَا قَرَدُ السَّعِينِ بِبَيْدَاءٍ لَأَمَّهَا الرِّعْبُ

الى من صلة يحملن وتوأم اثنين اثنين شبه فراخها بالتوأم من 10
الانسان وتوأم فراخ يعنى فراخ القضا شبيهها بقرد الصوف ما يجمع
منه ولأمها دروعها *f* الواحدة لامة يقول درعها رغبها

١٢٥ لَمْ يَطْعَنِ الرِّيشُ فِي مَطَاعِنِهِ مِنْهَا وَلَمْ يَنْتَعِشْ بِهَا الْقَصَبُ

يريد قصب الريش يقول لم يشتد بعد وكل عظم مجوف فهو
قصب ينتعش يشتد *g*

١٢٦ مَتَخَذَاتٍ مِنَ الْخَرَّاشِيِّ كَالْحَلِيَّةِ مِنْهَا السُّمُوطُ وَالْحُقْبُ

لخراشى قشور *h* البيض الواحد خرشاء وقوله السموط فانها جمع

a E . يجشم *b* . فرياتها *c* قربتها *b* A .
d AC . وقربتها *e* . ينقص *f* ABCD . درعها *g* BDE + .
قصور *h* A . انتعش جسمه أى اشتد

سَمَطٌ وَهُوَ خَيْطٌ يُنْظَمُ فِيهِ الْفَرْزُ وَالْقَبْ جَمْعُ حَقَابٍ وَهُوَ خَيْطٌ
يُشَدُّ عَلَى الْحَقْوِ وَالْغَرْقَى وَالْخِرْشَاءُ وَاحِدٌ *a* وَالْغَلِيظُ *b* مِنَ الْقَشْرِ
الْقَبِيضِ *c* وَالرَّقِيقُ الْغَرْقَى

١٢٧ مِثْلُ الْكَلَا غَيْرَ أَنَّ أَرْوَسَهَا *d* تَهْتَرُ فِيهَا السُّمُومُ وَالشُّعْبُ

^٥ يَعْنِي الْفِرَاحَ وَالسُّمُومُ جَمْعُ سَمٍّ وَفِي الْأَعْيُنِ وَالْأَذَانِ وَالْمَنَاخِرِ وَكُلِّ
ثَقْبٍ فَهُوَ سَمٌّ وَسَمٌّ وَكَذَلِكَ السَّمُّ الْقَاتِلُ سَمٌّ وَسَمٌّ وَالشُّعْبُ
الْمَنَاخِرُ وَفِي الْقِطْعِ الْمُتَّصِلَةِ مِثْلُ شُعْبِ الرَّأْسِ اتِّصَالًا وَانْفِصَالًا *e*

١٢٨ لَا شَاكِراتٍ إِذَا غَنِينٌ وَلَا فِي فَقْرٍ عَنِ الْجَفَاءِ مُرْتَابٌ

غَنِينٌ اسْتَغْنَى مُرْتَابٌ يَقُولُ فَقْرٌ لَا يَرْتَابُ وَلَا يُشْعَبُ يَعْنِي الْفِرَاحَ

١٢٩ ١٥ أَوْلَاكَ لَا هَوْلًا إِذَا انْتَحَصَ السَّيْفُ *f* وَشَدَّ السِّنْفُ وَاللَّبَبُ

انْتَحَصَ النَّيُّ ذَهَبَ الشَّحْمُ وَالنَّيُّ الشَّحْمُ وَمِنْهُ نَاقَةٌ نَاقِيَةٌ وَنُوقٌ
نِوَاءٌ وَالنَّيُّ اللَّحْمُ قَالَ الشَّاعِرُ

كَمَيْتٌ كَمَا النَّيُّ *f* لَيْسَتْ حَمَظَةٌ وَلَا خَلَّةٌ يَكْوِي *g* الشُّرُوبَ شَهَابُهَا

وَالسِّنْفُ الْبِطَانُ وَاللَّبَبُ الصَّدْرُ أَوْلَاكَ يَعْنِي الْأَجَلَ وَهَوْلًا الْقَطَا

١٣٠ ١٥ يُوْغَلْنَ بِالْأَرْكَبِ الْعِجَالِ وَيُعْتَبِنَ بِذَوْنِ السِّيَاطِ إِنْ عَتَبُوا

يُوْغَلْنَ يَذْهَبْنَ فِي الْأَرْضِ مِنَ السَّرْعَةِ يَقُولُ لَا يَحْجِزَنَّ إِلَى السُّوْطِ

a) Nicht bei BD. *b*) BD الغليظ. *c*) BD البقيض.

d) B تحقر. *e*) Nicht bei ACE. *f*) BDE النى. *g*) AC

يروى BD يلو.

يُضْرَبْنَ بِهِ وَقَوْلُهُ يُعْتَبِنَ أَيْ يَرْجِعْنَ يُقَالُ اعْتَبَكَ الدَّهْرُ أَيْ
رَجَعَ لَكَ كَمَا تَحَبَّ

١٣١ شَعَثَ مَدَّ إِلَيْهِ قَدْ تَغَوَّلَتْ أَلْ أَرْضُ بَيْهِمْ فَالْقَفَافُ فَالْكَتُّبُ

تَغَوَّلَتْ تَلَوَّتَتْ وَمِنْهُ سَمِيَتْ الْغِيلَانُ لَتَلَوْنَهُنَّ *a* فَالْقَفَافُ جَمْعُ قَفٍّ
وَهُوَ مَا غُلِظَ مِنَ الْأَرْضِ وَالْكَتُّبُ جَمْعُ كَثِيبٍ وَهُوَ الْجَبَلُ *b* مِنَ الرَّمْلِ *c*

١٣٢ تَرْفَعُهُمْ تَارَةً وَتَخْفِضُهُمْ إِذَا طَفَعُوا فَوْقَ أَلْيَا رَسَبُوا

طَفَعُوا عَلَوْا الطَّافِي الْعَالِي وَالْأَلَّ السَّرَابُ فِي آخِرِ النَّهَارِ لِأَنَّهُ يَبُولُ أَيْ
يَرْجِعُ وَالْأَلَّ الشَّخْصُ وَالْأَلَّ جَمْعُ آلَةٍ وَفِي *e* الشَّخْصُ وَالْأَلَّ الْأَهْلُ
وَمِنْهُ قَوْلُ النَّابِغَةِ لِلْجَعْدَى

تَجَلَّ قِيَاضُ *d* وَمِنْ آلٍ سَبَلٌ

10

وَرَسَبُوا ثَبَتُوا وَالرَّاسِبُ الثَّابِتُ

١٣٣ إِلَى مَزُورِينَ فِي زِيَارَتِهِمْ نَيْلُ التَّقَى وَاسْتَنْتَهَتْ الْحَسَبُ

لِلْحَسَبِ جَمْعُ حَسْبَةٍ وَفِي الْأَجْرَةِ وَمِنْهُ قَوْلُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ يَحْتَسِبُهُ
إِلَى مِنْ صِلَةِ يُوْغَلْنَ إِلَى مَزُورِينَ *f*

تَحَلَّ قِيَاضُ *a* وهو *b*) BDE الجبل. *c*) BDE لَتَلَوْنَهُنَّ *a*) E
الآخرة *e*) A على قِيَاض *c*) على قِيَاض *c*) محل قِيَاض *c*) BD
f) Bei BD fehlt die Glosse.

وقال الكميت ايضا

١ أَلَا هَلْ عَمَّ فِي رَأْيِهِ مُتَأَمِّلٌ وَهَلْ مُدِيرٌ بَعْدَ الْإِسَاءَةِ مُقِيلٌ
يقول هل من يجهد في رأيه متأمل أي ينظر وهل الذي ترك
لخلف يرجع اليه يقال قد عمى عمى فهو عم إذا جهل
٥ ومنه *a* قول زهير

وَأَعْلَمُ عِلْمَ الْيَوْمِ وَالْأَمْسِ قَبْلَهُ وَلَكِنِّي عَنْ عِلْمٍ مَا فِي غَدٍ عَمِي *b*
أي جاهل وقوله *c* ألا تنبيهه *d* للمنادي وما يجيء بعده استئناف
ومثله في الاستفهام ألا هل قام زيد ولو قلت هل قام زيد لكان
تأثرا وقال الشاعر

١٠ أَلَا هَلْ هَاجَكَ الْأَطْعَامُ نَ إِذْ جَاوَزْنَ مُصْطَحِبَا *f*
والعرب لا تكلفن بها جوابا حتى تجي بلا ونعم فيقولون ألا لا
وألا *g* نعم وقال عروة بن حزام
أَلَا حَبْدًا مِنْ حُبِّ عَفْرَاءٍ مُلْتَقَى *h* نَعَمْ وَأَلَا لَا حَيْثُ يَلْتَقِيَانِ
ويقال أعمى العين بالالف وعمى القلب بلا الف *k* وهذا
١٥ الصحيح لديهم

a) D ومثله. *b*) AC haben den 1. Halbvers nicht. *c*) Nicht bei AC. *d*) AC ينيبه. *e*) C إذا جاوزك. *f*) ABD مصطلحا. *g*) A ع. *h*) AC ملتقى BD ملتقى der 2. Halbvers nicht bei E. *i*) B وأما. *k*) AC بالالف BD بالياء.

٢ وَهَلْ أُمَّةٌ مُسْتَيْقِظُونَ لِرُشْدِ عِمٍّ فَيَكْشِفُ عَنْهُ النَّعْسَةَ الْمُتَزَمِّلَةَ *b*

مستيقظون لديهم فينتبهوا *a* لمر دينهم فيفتح عينيه من نومه
والمترمل الذي قد تزمّل بثيابه النائم *d* والنعسة النومه فيكشف
جواب هل أي كأن الأمة تنام *e* لسكونهم وإقرارهم على جور بني
أمية والمترمل الملتف بثيابه

٣ فَقَدْ طَالَ هَذَا النَّوْمُ *f* وَاسْتَخْرَجَ الْكَرَى مَسَاوِيَهُمْ لَوْ أَنَّ ذَا الْمِيلِ يَعْدِلُ
الكرى النوم والكرى النائم والمساوي واحدتها مساة (وقال غير
أبي عمرو أسوء جمع على غير لفظ الواحد) كما قيل للخيال تجري
على مساويها وقوله لو أن ذا الميل يعدل أي لو أن من جار عدل
يقول قد طال *h* تعميمهم فاستخرج ذلك عيوبهم أي أظهر مساوئهم
ويروى لو أن ذا الميل بالفتح والكسر أراد هذا الميل ومن خفض
أراد به هشاما وهو ذو الميل والميل للجور والميل في القضاء

٤ وَعَطَلَتْ الْأَحْكَامُ حَتَّى كَانَتْ عَلَى مِلَّةٍ غَيْرِ الَّتِي تَتَنَحَّلُ *k*
الملة الدين *l* ومنه ملة أبيكم أبراهيم وقوله غير التي تتنحل
أي كانت على غير ملة الاسلام لما *m* قد بدلت الأحكام والسنة
١٥ كَلَامُ النَّبِيِّينَ الْهُدَاةِ كَلَامُنَا وَأَفْعَالُ أَهْلِ الْجَاهِلِيَّةِ تَفْعُلُ
يقول كلامنا كلام الانبياء عليهم السلام وافعالنا مثل افعال

a) Hiz I 70 لديهم. *b*) Hiz I 70 المترمل. *c*) DE فينتبهون. *d*) A عند المنام. *e*) BD ينامون. *f*) A اليوم. *g*) BD أن كان. *h*) A حال. *i*) Nicht bei E. *k*) ACE غير الذي BD تتنحل. *l*) A الدر. *m*) Nicht bei A.

للجاهليّة *a* يعنى بنى مروان يتكلمون بالحق ويأمرون به *b*
ويفعلون خلاف *c* ذلك

٩ رَضِينَا بِدُنْيَا لَا نُرِيدُ فِرَاقَهَا عَلَى أَنَّنَا فِيهَا نَمُوتُ وَنُقْتَلُ *d*

يقول نحن راضون بالدنيا كأنها تنقيبنا ما نخافه من الموت والقتل
٥ أَيْ نَحْبِبُهَا وَنَعْلَمُ أَنَّا سَنَمُوتُ وَنُقْتَلُ *e*

٧ وَنَحْنُ بِهَا الْمُسْتَمْسِكُونَ *f* كَأَنَّا لَنَا جَنَّةٌ مِمَّا نَخَافُ وَمَعْقِلٌ

للجنة ما يجتلك ويستترك ومهما يُستتر عنك فهو جنين وما جن
فلان في قبره وقيل للمولود قبل أن يخرج من بطن أمه جنين
والنفس جنة الرجل والمعقل للرز يقول نحن نموت بهذه الدنيا

١٠ وَنُقْتَلُ وَنَحْنُ بِهَا مُسْتَمْسِكُونَ كَأَنَّا لَنَا حَصْنٌ أَوْ مَلْجَأٌ نَخْلُصُ *g*
به مما يراد بنا

٨ أَرَأَنَا عَلَى حُبِّ الْحَيَاةِ وَطَوَّلِهَا يَجِدُ *h* بِنَا فِي كُلِّ يَوْمٍ وَنَهْزِلُ

للجد في معنى الحظ يقول يحب أن تطول حياتنا ونحن كل يوم
نقرب إلى آجالنا ولجد صد الهزل يقال جد في الأمر وأجد وعزل

١٥ يَهْزِلُ إِذَا لَعِبَ يَقُولُ *k* نحن غافلون عما اليه مصيرنا ونحن نلعب *l*

٩ نَعَالِجُ *m* مَرَمَقًا مِنَ الْعَيْشِ قَانِيًا لَهُ حَارَكٌ لَا يَحْمِلُ الْعِبَّ أَجْزَلُ

وما امرؤ *b* به *AB* ولا نفعل *C* ولا بفعل *A + a*
ويروى ننقل *ACE + e* وننقل *D + d* خلاف *ACE + c*

f BDE Hīz I 70 مستمسكون *g* E ننحس *h* LA s. v.

يلعب بنا *A + l* يقولون *AB + k* يقول *B + i* تجد: هزل

m Şih s. v. ريمق: تعالج.

الرمق الرقيق يقال ريمق *a* الشئ يرمق وارماق يرمق ارمقا
إذا قل ما عنده وهو من الرمق وهو ما اقم النفس يقول نعالج
عيشا قد رق *b* شبه جلد قد دبغ فهو يخلق سريعا فكذلك
هذا العيش يغنى *c* عاجلا وقوله حارك اجزل يعنى العيش
والاجزل المقتطع *d* الكتفين والمنكبين وهو الاجزل يقول نحن في *e*
عيش خسيس ضعيف لا نقدر أن نحمل عليه ولحارك موصلة
العنق في الصلب والعبء الثقل *f* يقول نحن في دهر فاسد ذهب
خير وبقي شره فنحن نداويه كهذه الحالة *g*

١. كَحَالَتِهِ عَنْ كُوعِهَا وَفِي تَبَتُّغِي صَلَاحِ أَدِيمٍ صَبِغَتُهُ وَتَعْمَلُ

للجنة المرأة *h* التي تضع *i* الاديم على يدها وتأخذ ما عليه من *10*
الوسخ يقال حلات *k* الاديم فانا احلأ حلاً وتعمل تبدل الاديم
ثم تلقه لينقطع شعره فتتركه *l* حتى يفسد يقول في تريد
اصلاحه بعد ما افسدته وقال التحلي *m* قشور الاديم والبييض
وتعمل وهو أن يؤخذ للجلد حين يسلمج وهو رطب فيلق ثم

يدخل في ماء وطين ثم يخرج امره فذلك هو المعمل قال والكوع *15*
طرف عظم الزند ممّا يلي الابهام والكسوع طرف عظم الزند *n*
ممّا يلي الخنصر يقول نحن كهذه المرأة التي تبنتغي صلاح هذا
الاديم كذلك تبنتغي صلاح امرنا بعد ما افسدناه وقوله *o* كحالة

a ABCD ريمق *b* A ريمق *c* ACDE يعنى *d* ABCD + من

الحال BD الحالة *ADCE + g* الثقيل *BCDE + f* مفصل *BD + e*

h Fehlt bei A. *i* ABCD نصبغ *k* حالات AC *l* A فيترك

m AC المتحلي BD البجلي *n* Von ممّا an fehlt bei BD.

o Nicht bei AC.

الكاف من صلة نعالج والمحالاة الجديدة التي يُقشر بها الاديم
 ١١ فَأَصْبَحَ بَاقِي عَيْشِنَا وَكَانَتْ لِوَصْفِهِ هَدْمٌ لِحَبَابِ a المَرْعَبِل b
 الهدم الثوب الخلف ولجمع اهدام وقوله المرعبل اى المقطع المشقق
 يقال رعبلت الثوب وشبرقته وفددته اذا خرقت e وشوب رعبيل
 ٥ اى مخرق d وامرأة رعبل مخرق e ثوبها من حمقها قال ابو النجم
 أَهْدَامُ خَرَقَةٍ تَلَاحِي رَعْبِل f

يقول قد اصبحت عيشنا مثل هذا للباء الخلف المقطع فالشمس
 تدخل فيه فلا يُسْتَظَلُّ بظله وكذلك نحن ليس علينا ظل
 اذا اصلحنا g جانباً دخل h من جانب آخر ويقال ثوب هدم
 10 وثياب اهدام وقد تهدم الثوب اذا خلف

١٢ اذا حيص i منه جانب راع k جانب i يفتقن i يضحكى فيهما المتظلل
 حيص خيط يقال حصت m احيص حياصة اى خياطة وحصت
 احوص خوصاً n اذا خطته وراع افرع اذا خيط منه جانب مخرق
 جانب آخر يضحكى يظهر للشمس o يعنى على p هذا المتظلل
 15 الذى يستتر من الشمس ومنه قوله تعالى انك لا تظلم فيها ولا
 تضحكى وانما اراد بذلك مثلاً وراع ايضاً رجع ويقال يضحكى

a) Amāli 20^v الهباء. b) A المرعبل und entsprechend in der
 Glosse. c) A خرقت. d) A مخرق. e) A خرقت. f) A خرقت.
 اهدام خرقت الى حى رعبل C اهدم خرقتا بل حى رعبل BDE الى حى رعبل
 ريع C. k) C حيص C خيص B. i) ادخل BDE. h) صلح BD. g)
 وحصت احوص خوصاً n) BD حصت u. s. w. m) B يفتقن. l) A
 على ABC. BD nur يعنى ACE. p) ACE nur يعنى ABC.

يبرز منه ومنه ضواحي البصرة ما يبرز منها الى البادية وقوله يفتقن
 من جانبه يقول كلما قدرنا ان نصلح شيئاً من دهرنا فسد لكثرة
 فساد وفتاقمه ويقال ضحكى يضحكى اذا اصابته الشمس واضحكى
 يضحكى اذا صار وقت الضحوة من النهار

١٣ فَنَلِكْ أُمُورُ النَّاسِ أَضَحَّتْ كَانَهَا أُمُورٌ مُضِيعٌ أَثَرَ النَّوْمِ بَهْلٌ ٥
 يقول أُمُورُ النَّاسِ مهملة منتشرة لا مدبر لها كالابل المهملة التى
 لا قيم لها ولا راعى يحفظها والبهل جمع باهل وهى التى لا صرار
 عليها من الابل فلبنها مباح وانما يعنى هشام بن عبد الملك
 أثر الدعة على النظر فى a دينه وامر b رعيته كما أثر هذا المضيع e
 تضضيع ابله وغنمه بالمالها وبهل من نعت الامور

١٤ تَمَقَّقَ d أَخْلَافَ m المَعِيشَةِ مِنْهُمْ f رَضَاعاً وَأَخْلَافَ m المَعِيشَةِ حَقْلٌ g
 التمتع الذى يرضع h مرة بعد مرة i وهو شعبان يقول يمتلئ
 جوفه ولا يمتلئ عينه وتمقق يعنى المضيع والحقل الممتلئ لبناً
 يقول قد استرخت اخلاف المعيشة من طول ما رضعوها k وكانت
 حقلاً اى ممتلئة يقول الناس خيرها القليل l قال الأمازي تمقق 15
 يعنى الأمّة رضاعاً اى لا يحتلبها من لومته بل m يمتصها مصاً للومته
 ومنه تحيل راضع والتتمقق اسوأ الرضاع وأقله ويقال تمقق عيشه
 اى يقلله ويقتصر n على نفسه

LA s. v. تمقق E. d) على AD +. e) واثر A. b) امر C +. a)
 بهل A. g) بينهم LA. f) اخلاف BC اخلاق A. e) تمقق: مهقق
 يضعونها AC. h) اخرى BDE. i) يرضعها A. s. aber Glosse. j)
 بالقليل CE nur راحها القليل A. l) ABD من. m) يرضعونها E.
 n) A ويقتصر.

١٥ مُصِيبٌ *a* عَلَى الْأَعْوَادِ يَوْمَ رُكُوبِهَا لَهَا قَالَ *b* فِيهَا مُحْطَى حِينَ يَنْزِلُ
يقول هو *c* مصيب فيما يقول إذا كان على *d* المنبر وإذا نزل خالف
فعله ما تكلم بمعنى هشاما والأعواد أراد بها *e* المنبر ويرى يوم
ركوبه واللام في *f* لها من صلة مصيب وفيها يريد في الخطبة فكى
عنها ويقال فيها *f* بمعنى عليها أى على المنبر

١٦ يَشْبِهُهَا *g* الْأَشْبَاهُ وَفِي تَصْيِبِهِ لَمْ يَشْرَبْ مِنْهَا حَرَامٌ وَمَأْكُلٌ
ويرى وفي تصيبه أيضا يشبه الدنيا وما فيها بالأشياء *h* أى
يضرب؛ الامثال للدنيا في خطبته يعظ الناس وهو أحق بالوعظ
لأنه يأكل ويشرب حراما في خلافته *k* يضيغ *l* أمور الناس *m* وقوله
١٧ وفي تصيبه معنى الدنيا وتصيبه *n* معنى الخطبة

١٧ فَيَا سَائِنَا هَاتُوا لَنَا مِنْ جَوَابِكُمْ *o* فَفِيكُمْ لَعَمْرِي ذُو أَفَانِينَ مَقُولٌ
أراد ساسة *p* الناس يعنى القيام بأمورهم وهذا على جهة الهزء *q*
بهم *r* وأفانين أى ضروب الكلام الواحد فنّ وفنون وأفنان ويجمع
افنان على افننين والمقول اللسان *s* المتكلم البليغ وأراد يا ساستنا
١٨ فحذف الهاء يقول للامراء اجيبوا عما نسألکم هاتوا ما عندكم
من الجواب

a) Ibn Qut. 107^r يصب. *b*) AB قيل. *c*) AC هذا. *d*) ACE
تشبهها *e*) Nicht bei AC. *f*) A فينهي. *g*) AC تشبهها.
h) A من الأشباه. *i*) Nicht bei B; A + لها C + بها. *k*) ACE
نصيبه *n*) AC مواضعها + *m*) CE يضيغ. *l*) E ولا +
الهداية BD الهزائية ACE *q*) بلسان *p*) AC حديثكم *o*) DE
الليس E *s*) لهم B *r*)

١٨ أَهْلُ كِتَابٍ أَحْسَنُ فِيهِ وَأَنْتُمْ عَلَى الْحَقِّ تَقْضِي بِالْكِتَابِ وَتَعْدِلُ
يقول يا ساسة الناس بغير حق *a* كيف صرتم أحق بهذا الأمر
وأحسن وأنتم فيه على سواء ونقضى حال أى *e* فى قضائنا
١٩ فَكَيْفَ مِنْ أُنَى وَإِنْ أَحْسَنُ خِلْفَةً فَرِيقَانِ شَتَّى تَسْمَنُونَ وَتَنْزِلُ
يقول *d* نحن مختلفون وفريقان لوثان أى انتم فى الرفاهية والدعة *e*
وأحسن فى الشقاء والجوع أى كيف صرتم أحق بذلك منا ومن
أين لكم هذا الفضل وشتى منفرد ومنه تشتت الأمر إذا تفرق
وشتى ترجمة عن قوله فريقان وإن نحن خلفه حال
٢٠ لَنَا وَتِلَاغُ الْأَرْضِ حَوْ مَرِيعَةً سَنَامٌ أَمَلَتْهُ الْخَطَائِطُ أَمِيلٌ
يقول لنا سنام أميل أى مهزول قد مال من هزاله وقوله حو مريعة *10*
أى خصيبة والحو الذى تضرب خضرتها إلى السواد من شدة الرق
وقوله خطائط جمع خطيطة أرض لم تُمْطَرْ بين أرضين مبطورتين
كأنها *f* أخطأها الغيب والمعى أنا نرى حيث لا نرى والثلغ
مجارى الماء إلى الوادى يقول فأتى عدل هذا *g*
٢١ أَمْ الْوَحَى مَنبُوءٌ وَرَأَ ظُهُورُنَا قَبَاحَكُمْ فِينَا الْمَرْزَبَانُ الْمُرْقَلُ *15*
يقول *h* نحن مشركون قد نبذنا كتاب الله تعالى ورأى ظهورنا
فيحكم فينا المرزبان المرقل أى المسود والرق فى الثياب أن

a) Von يا an nicht bei AC. *b*) A هذا. *c*) BCD أو.
d) AC vorher خلفه. *e*) Nicht bei AC. *f*) BD كانه.
g) BDE + الذى تزعمون عدلا. *h*) B يقولون.

يجزها قال ذو الرمة

إِذَا نَحْنُ رَقَلْنَا أَمْرًا سَادَ قَوْمُهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ مِنْ قَبْلِ ذَلِكَ يُدْكَرُ

رقلناه سودناه *a* جعلناه *b* سيدا يقول نحن *c* اهل كتاب لم لا كتاب لنا والوحى الكتاب يريد القرآن منبؤ مرمى والمرزبان *d* الملك الفارسي يريد هشاما

٢٢ لَنَا *d* رَاعِيَا سَوَّ مُضِيعَانِ مِنْهُمَا أَبُو جَعْدَةَ الْعَادِي وَعَرَفَاهُ جَبِيلٌ

راعياء سوء يعنى *e* هشاما وخالد بن عبد الله القسري وكان على العراف وأبو جعدة يعنى الذئب شبه به هشاما لجوره وقال عبيد بن الأبرص

١٠ هَيَّ الْخَمْرُ يَكُونُونَهَا بِالطَّلَا كَمَا الذِّئْبُ يُكْتَى *f* أبا جَعْدَةَ

والعراف الضبع لها عرف ويريد بها خالدا القسري لفساده وسميت عرفاء لثنتها يقال عرف طيبة وخبيثة والجبال الكبير *g* شبه هشاما بالذئب وخالدا بالضبع وقوله مضيعان أى للرعية والدين

٢٣ أَتَتْ غَنَمًا ضَاعَتْ وَغَابَ *h* رَعَاهَا لَهَا فُرْعُلٌ فِيهَا شَرِيكٌ وَفُرْعُلٌ

١٥ أتت يعنى الضبع غنما لا راعى لها *e* ولا مانع يمنعها فعالت *h* فيها والفرعل ولد الضبع والانثى فرعلة شبه الناس بلا امام بالغنم التى لا راعى لها فصاعنت وعالت *h* فيها السباع *i* وفيها أى فى

نحن *ABD* *e* وجعلناه *C* *b* رقلنا سودنا *AC* *a*

d LA s. v. لها: عرف *e* يريد *C* *f* *AB* *يُكْتَى* *g* *ABD* فصاعنت وعالت فيها السباع *+ C* *i* وعالت *AB* *h* الكثير الذئب والسباع *BD* *l* فغابت *A* *k*

الغنم أى شارككم اولادكم فى دماننا

٢٤ أَتَصْلَحُ دُنْيَانَا جَمِيعًا وَدِينَنَا عَلَى مَا بِهِ ضَاعَ السَّوَامُ الْمُؤَبَّلُ

ويروى أتصلح دنيانا جميعا وديننا وقوله السوام المؤبّل يعنى ما رعى من المال يقال سامت الماشية تسوم سوما والمسيم الراعى ومنه قوله ايضا * وَهَلْكَ الْمُسِيمُ هَلْكَ السَّوَامِ * المؤبّل الكثير يقول أتصلح *e* الدنيا والدين على جوركم وفسادكم وعلى ما ضاع السوام أى على الراعى *a* الردى *b* الذى ضاع به السوام اراد ديننا ودنيانا جميعا فقدم للتوكيد *c* ومثله قول علقمة

مِنَ الْأَجْنِ حَنَا *d* مَعًا وَصَبِيبُ

٢٥ وَلَوْ وَلَّى الْهُجُجُ النَّوَاتِجُ بِالَّذِي *f* وَلِينًا بِهِ مَا دَعَعَ الْمُتَرَحِّلُ *g* 10

يقول ولو وليت الغنم بمثل ما *h* ولينا به *h* يبق منها شىء أى ذهبت كلها والنواتج الصان يقال ثاجت تشاج ثواجا وانشد اذا ثاجوا كثواج الغنم

ما ددع ما زجر الراعى أى لم يكن له غنم يزجرها والمترحّل *g*

صاحب الرحال *h* الواحدة رَحْلٌ ومثله ظنّر وظوّار وربّى ورباب *k* 15

قل أبو عمرو الشيباني ما سمعت فصيحاً قطّ قل رحلة بمعنى

رحلة *i* وهو الحمل يقول لو أنّ الراعى ولّى غنمه بمثل ما يلوننا

به لهلك غنمه وذهبت

a E الرعى *b* Nicht bei BDE. *c* Codd. التوكيد *d* BDE مثل ما *BD* *f* النواتج TA والسواتج: رحل *LA* s. v. *e* جنا أصلحه *BD* *g* المترحّل *h* *AC* بها *i* *D* الرحال und dann *h* *AB* *جنا* *l* باخرى ورباب *C* ودثا ودثات *BD* وربما ورباب *A* *k* رحل *D* رحل *E*

٢٦ بُرِينَا كَبْرَى الْقَدَحِ أَوْقَنَ مَتْنَهُ مِنْ الْقَوْمِ لَا شَارٍ وَلَا مُتَنَبِّلٍ
 برينا قطعنا كما يُقطع القدح ويُبرى قوله *a* أو هن متنه أي
 اضعفه والشارى البائع والمتنبل صاحب النبل ولا بمعنى غير وإذا
 وَلَى تَحْتَ *b* القداح غير حاذق به ادقه وأفسده *c* والقدح ما له
 ٥ يكن عليه نصل ومن صلة *d* أو هن الأموى الشارى المصلح يقال
 شاره *e* بمعنى اصلحه

٢٧ وَلَايَةَ سِلْعِدِ أَلَفَ كَأَنَّهُ مِنْ الرِّقَقِ الْمَحْلُوطِ بِالنُّوْكِ أَثُولٌ

السِّلْعِدِ الذَّنْبِ قَالَ الرَّاجِزُ

وَيَلْ أَمْ سَعِدِ سَعْدًا قَدْ *f* وَلَدَتْ سِلْعِدًا

١٥ وَالْأَلَفُ الْإِهْمَقُ وَالرَّهَقُ الْخَبَثُ وَهُوَ هُنَا الْفُسْقُ *g* يُقَالُ فِيهِ رَهَقٌ
 أَيْ رَكُوبٌ مَا *h* لَا خَيْرَ فِيهِ وَالْمَرْهَقُ الَّذِي قَدْ يُوْتَى وَيُعْشَى
 وَهُوَ مَسْحُ أَيْ تُعْشَى *h* نَارَ *i* وَيُطْلَبُ *m* فَصْلُهُ وَالْأَثُولُ الْمَجْنُونُ
 وَالنُّوْكَ لِلْحَمَقِ وَرَجُلٌ أَنْوَكٌ وَالسِّلْعِدُ الْإِهْمَقُ الْمُضْطَرِبُ وَيُقَالُ *n* سِلْعِدٌ
 خَفِيفٌ *o* أَيْضًا وَيُقَالُ أَصْلُ السِّلْعِدِ *p* الَّذِي لَهُ يَنْصَحُ *q* ثُمَّ جُعِلَ
 ١٥ لِكُلِّ فَاسِدٍ *r*

٢٨ هُوَ الْأَصْبَطُ الْهُوَاسُ فِينَا شَجَاعَةً وَفِيمَنْ يُعَادِيهِ الْهَجَفُ الْمُنْقَلُ

الاصبط الشديد يعنى الاسد يقول هو علينا كلاسد وعلى أعدائه

a) E قوله. *b*) A تحت CD حب. *c*) A وأفنده. *d*) Die beiden Worte nicht bei C. *e*) Codd. شاره. *f*) A لقد. *g*) BDE + والحبت. *h*) A فيما. *i*) A حد. *k*) Von an nicht bei BD. *l*) A تارة BD تارة. *m*) B ويطلب. *n*) BDE وقال. *o*) A خفيف. *p*) Von الإهمق an nicht bei C. *q*) ABC ينصح D ينصح. *r*) BC حاسد.

كَلْهَجَفٌ وَهُوَ الظَّلِيمُ وَالْأَصْبَطُ هُوَ الَّذِي *a* يَعْمَلُ بِكُلْتَا يَدَيْهِ
 وَالْهُوَاسُ الَّذِي يَجِئُ وَيَذْهَبُ بِالْبِيلِ يَقُولُ هُوَ عَلَى أَهْلِ دَوْلَتِهِ
 أَسَدٌ جَائِرٌ *e* وَعَلَى أَعْدَائِهِ نِعَامَةٌ مِنْ ضَعْفِهِ

٢٩ كَأَنَّ كِتَابَ اللَّهِ يُعْنَى *d* بِأَمْرِهِ وَيَالْنَهَى فِيهِ الْكَوْدَنَى الْمَرْكَلُ

يعنى بأمره أي بالأمر فيه وبالنهى والكودنى البليد كأنه كودن *e*
 أي يركدون شبهه في تشاقله بالبرذون والمركل الذى يضربه *e* راكمه
 برجله في مراكله *f* يستحته من بطله *g*

٣٠ أَلَمْ يَنْدَرِ آيَةً *h* فَتَدَلَّهَ *i* عَلَى تَرْكِ مَا يَأْتِي أَوْ *k* الْقَلْبُ مُقْفَلٌ

ويروى رأيه *l* يُقَالُ آيَةً وَأَيٌّ وَرَأْيُهُ وَرَأَى وَحَاجَةٌ وَحَاجَ قُلْ أَبُو وَحْزَةٍ *m*

١٥ وَحَاجَةٌ غَيْرُ مُرْجَاةٍ مِنَ الْحَاجِ

وَالْحَاجُّ الْقَاصِدُ لِلشَّيْءِ *n* وَالْأَلَفُ وَاللَّامُ فِي الْقَلْبِ بَدَلُ *o* مِنْ هَاءِ
 ذَاخِيَةِ *p* أَرَادَ أَمْ قَلْبُهُ مُقْفَلٌ

٣١ قَتَلَكَ وَلَاةُ السَّوءِ قَدْ طَالَ مُلْكُكُمْ *q* فَحَتَمَ حَتَمَ الْعَنَاءِ الْمُطَوَّلِ

وَلَاةُ السَّوءِ يَعْنَى الْمُلُوكُ فِي مُلْكِهِمْ وَسُلْطَانِهِمْ وَحَتَمَ بِمَعْنَى إِلَى مَتَى
 وَالْمُطَوَّلُ الطَوِيلُ

١٥

a) C nur الذى, A hat nicht. *b*) A بكتنى. *c*) C جابر. *d*) A يعنى. *e*) A يضرب. *f*) Nicht bei AB. *g*) C بطليه. *h*) CE رأيه. *i*) CE فيدله. *k*) BD أم. *l*) CE. *m*) A وحزة B وحزة. *n*) A. *o*) C إيه قل BD. *p*) Nicht bei C. *q*) CE مكثكم. *a*) AC تدل. *p*) Nicht bei C. *q*) CE مكثكم. *a*) AC تدل. *p*) Nicht bei C. *q*) CE مكثكم.

٣٣ رَضُوا بِفِعَالِ السَّوِّ فِي أَهْلِ a دِينِهِمْ فَقَدْ آيَنَمُوا طَوْرًا b عِدَاءَهُ وَأَتَّكَلُوا

فِعَالِ السَّوِّ الظُّلْمِ وَالْعِدَاءِ الْمَوَالَةِ بَيْنَ الشَّيْبَيْنِ قُلْ أَمْرُو الْقَيْسِ

فَعَدَايَ عِدَاءَهُ بَيْنَ قَوَرٍ وَنَعَجَةٍ

أَيِ وَالِي طَعْنِ c عِذِّهِ وَهَذِهِ وَيُرْوَى طَوْرًا d عِدَاءَهُ وَالْعِدَاءُ بِفَتْحٍ
e النِّعِينَ الظُّلْمِ يُرِيدُ بِهِ آيَنَمُوا الصَّبِيَّانِ وَأَتَّكَلُوا الْاِمْتِهَاتِ بِقَتْلِ الْحُسَيْنِ
وَزَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

٣٤ كَمَا رَضِيَتْ بَخْلًا وَسَوًّا وَلَايَةً بِكَلْبَتِهَا f فِي أَوَّلِ الدَّعْرِ حَوْمَلٍ

حَوْمَلٍ كَانَتْ امْرَأَةً g وَكَانَتْ لَهَا كَلْبَةٌ تَحْرُسُهَا إِذَا أَضْلَمَتْ وَكَانَتْ
تُجْبِعُهَا فَضْرَتُهَا الْعَرَبُ مَثَلًا يَقُولُ نَحْنُ كَذَلِكَ مَثَلُ عِذِّهِ الْكَلْبَةُ
10 تَحْرُسُكُمْ وَتُسْتَوْنِ الْبَيْتَ كَمَا فَعَلَتْ حَوْمَلُ بِكَلْبَتِهَا

٣٥ نُبَاحًا إِذَا مَا اللَّيْلُ أَظْلَمَ دُونَهَا وَضَرْبًا وَتَجْوِيْعًا h خَبَالٌ مُخْبَلٌ

نُبَاحًا عَنْهَا وَدُونَهَا ثُمَّ قَالَ بَعْدَ ذَلِكَ خَبَالٌ مُخْبَلٌ أَيِ فُسَادٍ
مَقْسَدٍ وَالنَّبَاحُ النَّبَجُ يَقُولُ كَانَتْ تَجُورُ عَلَى كَلْبَتِهَا كَجُورِكَ عَلَيْنَا
٣٥ وَمَا ضَرْبُ الْأَمْثَالِ فِي الْجَوْرِ قَبْلَنَا لِأَجْوَرٍ مِنْ حَكَامِنَا الْمُتَمَثِّلِ

15 يَقُولُ مَا ضَرْبُ مَثَلًا مُتَمَثِّلٍ فِي الْجَوْرِ لِأَجْوَرٍ مِنْ حَكَامِنَا وَمَعْنَى
يَضْرِبُ يَقُولُ مَثَلًا يُرِيدُ وَمَا ضَرْبُ الْمُتَمَثِّلِ مَثَلًا لِأَجْوَرٍ مِنْ حَكَامِنَا

و.طَعْنِ CE لَا طَعْنِ A c) طَوْرِيَّ E b) مِنْ أَمْرِ CE a)

صَلَوَاتِ اللَّهِ عَلَيْهِمْ وَعَلَى جَدَّتِهِمْ أَجْمَعِينَ E e) طَوْرِيَّ A d)

أَمْرَأَةً كَانَتْ فِيهِمْ سَلَفٌ مِنَ الدَّعْرِ BDE g) لِكَلْبَتِهَا Codd. f)

يَقُولُ مَا ضَرْبُ مَا قَالَ مَثَلًا AC i) وَتَوَجَّيْعًا AD h)

٣٦ هُمْ خَوْفُونَا بِالْعَمَى هَوَّةَ الرَّدَى كَمَا شَبَّ نَارَ الْخَالِفِينَ a الْمُهَيَّوْلِ

الْعَمَى لِلْهَلِيقِ يَقُولُ يَخَوْفُونَا بِجَهْلِهِمُ الْقَتْلَ وَالرَّدَى الْهَلَاكَ وَشَبَّ
أَوْقَدَ وَانْهَيَّوْلَ عَوْبُ الْمُسْتَخْلَفِ c وَكَانُوا فِي الْجَاهِلِيَّةِ إِذَا أَرَادُوا أَنْ
يَحْلُقُوا رَجُلًا أَوْقَدُوا نَارًا وَالْقَوَا فِيهَا مَلِكًا وَقَالُوا أَنْ حَلَقْتَ كَاذِبًا
٣٦ يَسَأْتُ عَلَيْكَ الْحَوْلَ وَلَسْتُ مَالٍ وَأَرَادَ نَارَ الْغُرَبَانِ d يَقُولُ خَوْفُونَا e
بِأَنْ جَعَلُونَا f عُمِيًّا وَهَوَّلُونَا عَلَيْنَا بِالْمَوَاعِظِ الْكَاذِبَةِ g وَبِالْعَمَى

٣٧ لُهُمْ كُلُّ عَمٍ بِدَعَةٍ يُحْدِثُونَهَا أَزَلُوا بِهَا أَتْبَاعَهُمْ ثُمَّ أَوْحَلُوا h

أَزَلُوا مِنَ الزَّلِّ وَأَوْحَلُوا مِنَ الْوَحْلِ يُقَالُ وَحِلَ الرَّجُلُ يَوْحَلُ i

٣٨ وَعَيَّبَ لِأَهْلِ الدِّينِ بَعْدَ تَبَاتِهِ إِلَى مُحَدَّثَاتٍ لَيْسَ عَنْهَا التَّنَقُّلُ

وَعَيَّبَ نَسَقَ عَلَى بَدْعَةٍ أَيِ يَعْيبُونَ أَهْلَ الدِّينِ بِشَبَائِهِمْ عَلَى
دِينِهِمْ وَقَوْلُهُ إِلَى مُحَدَّثَاتٍ أَيِ مَعَ مُحَدَّثَاتٍ وَرَفَعَ التَّنَقُّلَ بَلِيسَ وَعَنْهَا k
الْمُحَدَّثَاتِ وَيُرْوَى عَنْهُ أَيِ عَنِ الدِّينِ يَقُولُ التَّنَقُّلُ عَيَّبَ لِأَهْلِ
الدِّينِ أَنْ يَتَنَقَّلُوا عَنْ دِينِهِمْ إِلَى مُحَدَّثَاتٍ لَيْسَ الدِّينُ مِنْهَا
وَمِنْهَا خَيْرٌ لَيْسَ

٣٩ كَمَا ابْتَدَعَ الرَّعْبَانُ مَا لَمْ يَجِئْ بِهِ كِتَابٌ وَلَا وَحْيٌ مِنَ اللَّهِ مُنْزَلٌ 15

أَنْ قَالَ قَاتَلَ كَيْفَ شَبَّهَ الْكَمِيَّتِ بِدَعَةِ الرَّعْبَانِ بِدَعَةِ بَنِي أُمَيَّةٍ

a) AC الخالفين. b) Nicht bei B. c) AB المستخلف

وقوله خَوْفُونَا E يَخَوْفُونَا ABCD e) العربان D العربان B d)

التي تَرْجَمُ BDE + g) يجعلونها AC f) وبالنار + BD

وحل الرجل يوجل وحل BDE + i) موجل C h) أوجلوا ABDE

الضمير + E k) فهو وجل أي خائف والوجل الخوف

وبدعة الرهبان محمودة وبدعة بنى أمية مذمومة قيل له أراد
البدعة *a* فقط لأنهم غيروا ما أمر *b* الله به وبدلوه *c* وحولوا أمره ونبيه
٤. تحل دماء المسلمين لديهم ويحرم *d* طلع الدخلة المتهدل

كان رجل من الأزارقة يمشى بين الدخل فاصاب تمرة فأكلها فلامه
٥ صاحبه فقال بأى شيء تسحل هذا *e* ثم لقي اللائم رجلا فقتله
فقال *f* أكل النمرة أنا أكلت تمرة فلمتنى عليها فبأى شيء اسحللت
قتل الرجل والمتهدل المتدلى ويقال أنكم لا يدعون أحدا يمشى
بين نخله وبمسه حتى يوتى خراجه فإن هو مسه قبل ذلك *g* قتل

٦ وأظمانا الأعشار فيما لديهم ومرتعنا فيهم *h* الآء وحمل

١٠ الاظماء جمع ظم وهو ما بين الشربتين أولها الرقة *h* وهو أن
تشرب *i* متى شئت والغيب *k* أن تشرب *i* يوما وتدع يوما
وليس في *m* الاظماء ثلث والربع *n* أن تترك *o* ثلاثة أيام وتشرب *p*
في اليوم الرابع ويقال رجل ظمان بين الظماء والاعشار جمع عشر
وهو أن ترد الماء بعد عشرة أيام والآء وحمل شجرتان تعافيهما *q*
١٥ المشية الواحدة الآء *s* قل أبو عمرو وهو جيد للبواسير *r* فحرب
وحمل شجرة أى وأظمانا فيهم *s* آخر الاظماء ومرتعنا وخم ردىء

a) BD بالبدعة, bis ٣٩ ist E collationniert. *b*) C أمرهم.
c) BD + ن. *d*) C وحرم. *e*) D عذ. *f*) BD + ن.
g) BD اداء الخراج. *h*) A الرقة. *i*) C يشرب. *k*) A
l) BD بعد يوم. *m*) Nicht bei AC. *n*) D
ونغير. *o*) BCD يترك. *p*) BCD ويشرب. *q*) AC تعافيه.
r) AC البواسير. *s*) Nicht A.

٢٢ وليس لنا فى الفى حظ لديهم وليس لنا فى رحلة الناس أرخل *a*
الفى ما يفى عليهم [الله] *b* من الغنائم *c* والرحلة الارتحال والرحلة
الوجه الذى تأخذ *d* فيه يقول حظنا عندكم ممنوع وحظنا لديكم
محبوس يقول ليس لنا فى الفى نصيب أى يستأثرون به أى
ليس لنا ما نركب عليه فنغزوه مع الناس *e*

٢٣ فيا رب هل الآ بك النصر نبتغى *f* عليهم وهل آلا عليك *g* المعول
نبتغى نطلب والمعول المشتكى والمستغاث ومنه قولهم تعولى *h*
عليك فى كذا

٢٤ ومن عجب لم أقضه *k* أن خيلهم لأجوافها تحت العجاجة أزم *l*
العجاجة والعجاج الغبار والأزم الصوت يقول له *m* اقض هذا *10*
العجب *n* أى لم افرغ منه ويقال فى جمعه أزامل

٢٥ همايم بالمستلتمين عوايس كحداً يوم الدجن تعلو وتسفل
لهايم جمع قهمة وفى اصوات لا تفهم وقوله مستلتمين الشاكى
السلح والعوايس أى الكورة *o* شبه الخيل بالعقبان فى خفتها
واسراعها *p* ولحداً جمع حداً *q* ولهايم *r* من صفة الخيل وفى لهايم *15*

a) A أرخل. *b*) Von mir eingesetzt. *c*) A
الغنم. *d*) AC ياخذ. *e*) C فنقر. *f*) C تترجى. *g*) A
تعول. *h*) A اليك. *i*) A يترجى. *j*) A يترجى. *k*) A
أقضه. *l*) BD. *m*) BD + ن. *n*) AC
لأجوافها. *o*) D الكورة. *p*) Nicht bei D.
q) AB حداً. *r*) A ولهايم.

بالمستلتمين والدجن الياس الغيم يرش تعلو وتنسفل في جوالانها
ويروى كعقبان يوم الدجن

٤٩ إذا استلبتني الأمعز هبوة وأعقبها بالأمعز السهل قسطل

استلبتني يعني الخيل يقول إذا صارت في المعزاة لم يكن لها غبار
٥ والمعزاة أرض ذات حصباء صغار والهبوة الغبار والقسطل الغبار
يريد استلبت الأمعز الهبوة عن الخيل لأنهم إذا كانوا في الأمعز
لم يكن لها غبار فإذا استهلوا كان غبارها وأعقبها جاء بعدها

٤٧ جلتن عن ماء الفرات وظلّه حسينا ولم يشهر عليهن منصل

جلتن يمنعن يقال حالته d حالته تحلته إذا منعته عن الماء
١٥ والمصل السيف وهو المنصل يقول لم يقاتل مع الحسين عليه
السلام أحد ولم يذب عنه

٤٨ سوى عصبة فيهم حبيب معقر قضى تحبه والكاعلى المزمل

عصبة جماعة وحبيب بن مظاهر f الفقعى وهو من بنى أسد
والكاعلى هو أنس بن الحارث من بنى أسد والمزمل يعني في الدم
١٥ وقوله g قضى تحبه مات كآته كان نذرا عليه والنذر النكح h

٤٩ ومال أبو الشعثاء أشعث داميا وإن أبا حنبل قنيل مجحج

أبو الشعثاء رجل من بنى كندة أشعث الرأس h لأنه قتل وأبو

حليته BD d. غبارها BD c. استهلوا B (f). بالامعز BD a.
e) A ال. f) Codd. مطهر oder مطهر. g) Nicht bei AC. h) Die
2 Worte nicht bei BD. i) Ibn al Kalbi 103 مزمل. k) Nicht
bei BD.

جمل مسلم بن عوجنة ومجحل أى مصروع يقال لقي فلان فلانا
فجحله أى صرعه وهؤلاء قتلوا مع الحسين رضى الله عنه a ومن
فتح أن أراد سوى عصبة b وسوى [أن] أبا حنبل ومن كسرهما استأنف
٥. وشيخ بنى الصبيداء قد قاص قبلهم e وإن أبا موسى أسير مكبل
شيخ بنى الصبيداء قيس بن مسير وأبو موسى هو الموقع بن ٥
ثمامة الاسدى وقاص مات قال

* لا يدفنون منكم من قاصا* والمكبل المقيد والكبل القيد

٥ه كان حسينا والبهايل حوله لاسيافهم ما يختلى d المتبقل e

البهايل جمع بهلول وهو الضحك وقوله ما يختلى f المتبقل شبيه
بالخلى وهو الرطب g بجرة h المتبقل وهو الذى يأخذ البقل معناه ١٥
استحلوا دماءنا كما يستحل أخذ البقل البقل

٥ه يخضن بينهم i من آل أحمد فى الوعى دما طل منهم k كالبهيم المحجج

الوعى l والوعى m والوحى n الجلبة والصوت فى الحرب والبهيم الذى
على شبه واحد o يخضن يعنى الخيل والدم هو p من آل أحمد لأنه
قد q سأل منهم يقول المحجج من الخيل كالبهيم من الدم السائل ١٥

a) Die beiden Worte nicht bei BD. b) Ben Ali عليه السلام. c) B قتلهم. d) مجحج. e) Hiz I 70 المتبقل.
f) BD به. g) BC بخيرة A h). الرطبة BD g). يشتهى BD f).
الو. D m). يخضن يعنى الخيل A vorher Bei A. l) منه A k).
شبه واحد D nur له سنة واحد B o). والوجا BD n).
الذى + D والدم وهو C والدعوى q) Nicht bei BD.

٥٣ وَغَابَ تَيْمِيُّ اللَّهِ عَنْهُمْ وَفَقَدَهُ عَلَى النَّاسِ رَزًا مَا خُذَاكَ مُجَلِّدٌ

الرزاء والرزية انصبية وما صلة والمجلد للليل العام والمجلد المعظم يقول لما غاب النبي صلعم *a* لم يحفظوا حقه في ولده ولم يخفوا ذمامه *b*

٥٤ ٥ قَلَمَ أَرَّ تَحْدُولًا أَجَلٌ مُصِيبَةٌ وَأَوْجَبَ مِنْهُ نَصْرَةٌ حِينَ يُحْدَلُ

يعنى بالمخدول الحسين عليه السلام خذله ولم يقاتلوا عنه أراد وأوجب نصرة منه واكتفى به مرة واحدة *d*

٥٥ يُصِيبُ بِهِ الرَّامُونَ عَنْ قَوْسٍ غَيْرِهِمْ فَبِأَخْرَأَ سَدَى *f* لَهَ الْغَى أَوَّلُ

فبأخرا يعنى هشام بن عبد الملك سدى *g* له الغى أول يعنى 10 معاوية بن ابي سفيان يصيب به الرامون عن قوس يزيد لعنه الله *h* ويصيب به ويصيبه واحد كقولك *i* خذ الخظام وخذ الخظام وسدى *k* اصلح من سدى الثوب

٥٦ تَبَايَعَتْ ذُبَابَانِ الْمَطَامِعِ حَوَّةً فَرِيقَانِ شَتَّى ذُو سِلَاحٍ وَأَعَزَلُ

تبايعت تساقط وتتابع والاعزل الذى لا سلاح معه وفرس اعزل 15 اذا عزل *m* ذنبه ناحية من صلوبه *n* والسماك الاعزل وذئبان *o* المطامع اصحاب يزيد لعنه الله *p* لأنهم طمعوا في عرض الدنيا

a) BD عليه افضل الصلاة وازكى السلام عنهم *b*) Die 3 letzten Worte nicht bei AC. *c*) BD نصرة. *d*) Glosse nicht bei BD. *e*) D بها. *f*) BD اسدى. *g*) BCD اسدى. *h*) Nicht bei A.

i) ABD ذئبان. *k*) BD واسدى. *l*) ABD ذئبان. *m*) Die beiden Worte nicht bei A. *n*) A صلوبه. *o*) Nicht bei AC. *p*) Nicht bei BD.

شَبَّهَهُمُ بِالذُّبَابِ *a* فِي خُسْنَتِهِمْ وَطَمَعِهِمْ وَوُقُوعِهِمْ فِي الْأَشْيَاءِ *b*

٥٧ إِذَا شَرَعَتْ فِيهِ الْأَسِنَّةُ كَثُرَتْ غَوَاتُهُمْ فِي *c* كُلِّ أَوْبٍ وَعَلَّلُوا

شرعت وردت والشارع الوارد القاصد وقوله من كل أوب أى من كل وجه وناحية يقال شرع *d* الرمح وأشرعته اذا املته للطنع به وغواتهم يعنى اصحاب يزيد لعنه الله وعللوا من التهليل *e*

٥٨ قَمَا ظَفَرَ الْمُاجِرَى الْيَهُمَ بِرَأْسِهِ وَلَا عَذَلَ الْبَاكِي عَيْنَهُ الْمُؤُولُ

اليهم أى *e* الى بنى امية برأس الحسين عليه السلام والمؤول المنقلقل *f* ويروى المجرى اليهم برأسه فاجرى الرسول والمجرى اليه يزيد لعنه الله يقول ما صار في يده بقتله ما ينفعه بل ما يضره ولا *g* عذل الباكي أى لا يلام على بكائه على الحسين عليه السلام 10 ويروى وما عذل *h* الباكي أى ما أنصف حين لم يقاتل معه حتى يُقتل لم يُنصف في قعوده عنه

٥٩ قَلَمَ أَرَّ مَوْتَوْرَيْنِ أَهْلَ بَصِيرَةٍ وَحَقَّ لَهُمْ أَيْدٍ صَاحٍ وَأَرْجُلُ

الموتور *i* من *k* قتل وتيه والبصيرة اليقين لهم أيدي *l* ولم أيد قالوا وحال *m* يقول لم أر مثل اصحاب الحسين عليه السلام لم يدافعوا *n* عنه ولم *o* أيد وأرجل صالح *o*

٦٠ كَشِيعَتِهِ وَالْكَرْبُ قَدْ ثَقِيَتْ لَهَا أُمَامَتُهُمْ قَدَرٌ يَجْبِشُ وَمَرْجُلُ

a) بالذئبان AB بالذئبان *b*) BD + الموجهة لهلاكهم. *c*) D من. *d*) C شرعت. *e*) C für beides nur. *f*) A العقل. *g*) ABD وما. *h*) B عذل. *i*) ABD الموتورين. *k*) AC الذى. *l*) Codd. أيدى. *m*) ABD وحال. *n*) D قالوا وقتل وحل C قالوا وحال. *o*) BD دونه. *p*) يدافعوا.

كشيعة الكاف من صلبة *د* ار وقوله قدر اى قدر الحرب ويروى
قدر يحش *ا* اى يوقد وقوله ثقبت جعل *ب* لها اثنى وشبه الحرب
بقدر قد جعلت لها اثنى *و* ما تنصب عليه *ع* وأمامهم قدماهم

٢١ فَيَقَانِ هَذَا رَاكِبٌ فِي عَدَاوَةٍ وَبَاكِ عَلَى خِذْلَانِهِ الْحَقِّ مُعَوِّلٌ

٥ يعنى عبيد *د* الله بن الحخر ويروى راكب في عماية *ع* يريد *ف* واحد *g*
قد ركب الحسين بعداوة وآخر باك على الحلق كيف خذله *هـ*

٢٢ فَمَا نَفَعَ الْمُسْتَأْخِرِينَ نَكِيصُهُمْ وَلَا ضَرَّ أَهْلَ السَّابِقَاتِ التَّعَجُّلُ

نكص ينكص نكيصا اذا ادبر ومنه نكص على عقبيه اذا تأخر
والمستأخرين عن نصرته الحسين بن علي عليهما السلام ونكيصهم
١١ اى ادبارهم *هـ* وأهل السابقات هم الذين تقدموا الى نصرته الحسين
ابن علي عليهما السلام

٢٣ فَإِنْ يَجْمَعُ اللَّهُ الْقُلُوبَ وَتَلْقَهُمْ *m* لَنَا *n* عَارِضٌ مِنْ غَيْرِ مُزْنٍ مُكَلَّلٌ

يقول *هـ* هذا العارض من غير مزن اى مطر وليس من سحاب
ولكنه جيش كثيف مكمل *p* بالرجال والسلاح يريد ولنا عارض *q*
١٥ والمزن السحاب الابيض ومكمل من نعت العارض *r*

a) ABD يجيش. *b)* B يجعل. *c)* Von an nicht وشبهه
bei AC. *d)* Codd. عبد الله. *e)* BD عماية. *f)* A يريد.

g) Nicht bei AC وآخر. *h)* C خذله. *i)* C نصر. *k)* BD +

لانا. *n)* A. ويلقاهم *m)* ABD. *l)* في BD. وتأخرهم عن نصرته

مطره ما *q)* BD +. *p)* Nicht bei AD. *o)* AC عارض.

r) (ohne) للعارض BD. ذكر لا المطر المعروف

٢٤ لَنَا عَارِضٌ ذُو وَايِلٍ أَطْلَقَتْ لَهُ وَكَأَنَّ رَدَى الْأَبْطَالِ *a* عَزَلًا تَسْجَلُ *b*

العارض هاهنا جيش مجتمع ذو وابل والوايل المطر الشديد ومطره *ع*
السهام والوكاء الحبل الذى يشد به والعزلاء القربة *د* والراوية *ع*
وتسجل *ف* تصب *g* اراد ان هذه المادة اطلقت وكاء الهلاك اى

صببت عليهم الموت وأطلقت اى حلت وله اى والعارض والابطال *٥*
الشجاعان ويسمى *هـ* بطلا لانه تبطل شجاعة غيره عنده ويقال
بل تبطل عنده الدماء فلا يؤخذ منه الثأر وشبه الجيش بالسحاب *هـ*

٢٥ سَرَابِيلُنَا فِي الرُّوعِ يَبِضُّ كَأَنَّهَا أَصَا اللَّوْبِ حَزَنُهَا مِنَ الرِّيحِ شَمَالٌ

السراويل الدروع والرُّوع الفرع ويقال ارتفع الرجل ورع يروع ارتبعا
وروعا وشبه الدروع *هـ* بالاضا وفي الغدران جمع اضاة مثل حصاة *١٠*
وحصى واللوب الخرار ويقال لابة ولاب ولوب وشمال وشمل وشامل
وفي الريح الشمال واللوب سود *ل* والماء اشد بياضا فيها يقول نحن
اصحاب حرب فتياينا ابدا دروع *m* الحديد فتبيض علينا *n* وخص
ريح *هـ* الشمال لانتها تصفى الماء وتحدث عليه حبا وفي الطرائف
الواحدة حبيكة

٢٦ عَلَى الْجُرْدِ مِنْ آلِ الْوَجِيهِ وَلاَحِقَ تَذَكُّرُنَا أَوْتَارَنَا حِينَ تَصْهَلُ

الوجيه ولاحق فحلان نجيبان معروفان من خيل العرب والخيل

a) A الانطال. *b)* ABD تسجل. *c)* BD ومطر. *d)* A الضربة.

e) C الروية. *f)* Codd. وتسجل. *g)* BCD تصيب. *h)* AC

لانه يجز (يجرى D) على الارض كالسحاب *ل* ويسمى

k) AC الدرع. *l)* BD السود. *m)* Nur bei BD. *n)* BD

فتبيض عليها. *o)* Nur bei B.

الجود القصار الشعور الواحد أجرد والانثى جرداء والاقطار الذحول
الواحد ونثر يقول شبه صهيلها بالحنين فنذكر *a* قتلاتنا فنقاتل
قتلا *b* وعلى من صلة نلقم اى نلقم على الجرد

٩٧ نكله لهم بالصاع من ذاك أصوعاً ويأتيتهم بالسجل من ذاك أسجل

٩٨ ويروى ويأتهم بلا ياء ونكل *d* جواب نلقم اى ان نلقم نكل *e*
والصاع ككل والسجل الدلو فيها ماء *f* والجمع سجال وأسجل
جمع قلّة *g* ومنه يقال للرب سجال ومعناه نصنع بكم كما صنعوا
بنا ونصاعف لهم *h* ذلك حتى نزيد *i* على ما عملوه بنا

٩٩ ألا بقرع الأقوام مما أظلمهم ولما تحبهم ذات ودقين ضئيل

١٠ ذات ودقين ذات مسيلين تسيل عليهم بالسوء والودق ايضا *m*
المطر ودقت البيت *n* دخلت *o* وأتان وديق وودوق *p* اى تشتهى
الفرزان وودقت عينه دمعت والضئيل الداعية ويقال ذات الودقين
الدائم الصوب *q* مما اظلمهم مما ورد عليهم من الجور وعمهم وذات
ودقين مثل اى من قبل ان يأتيتهم امر *r* عظيم لا يكون لهم به
١٥ يدان ولا يدفعه عنهم دافع *s*

٩٩ من المصملات الداليل قد بدا لدى اللب منها برقيها المتخيل

a) AB فنذكر. *b*) B قتلا + BD. *c*) Codd. نكيل.
d) ABD ونكيل. *e*) ABD. *f*) Die 2 Worte nicht bei BD.
g) ABD قليل. *h*) Nur bei BD. *i*) BD + لهم. *k*) BD لم.
l) C تحبهم. *m*) Nicht bei BD. *n*) التبت C. *o*) Nicht bei C.
p) AC + وودق. *q*) B الصوت. *r*) C اجر. *s*) Die letzten
4 Worte nicht bei AC.

المصملات الدوايق الشداد الواحدة مصملة ورجل صملا *a* اذا
استكملت *b* سنه وشذته *c* والداليل مثل المصملات الواحدة
دوئول وبدا ظهر لدى اللب اى العقل والمتخيل الذى قد تخيل
للمطر اى تبيها له والمخيلة بفتح الميم السحابة بعينها والمتخيلة
المتيئة للمطر *d*

١٠٠ الى مقرع لن ينجى الناس من عى ولا قننة الا اليه النكول

الى من صلة يفرع *f* والنكول رفع بينجى يريد الى مفرع لن
ينجى النكول للناس من عى اى لا ينجى النكول الى احد
الا اليه *g* والمفرع *h* الحسين بن على رضوان الله عليهما *i*

١٠١ الى الهاشميين البهاليل انهم لخائفنا الراجى ملان وموئل

البهاليل جمع بهلول وهو الرجل الضحك والموئل الملاجئ يعتصمون
به ومثله الملان والهاشميين رد على قوله الى مفرع والبهاليل الظرفاء
خائفنا الراجى اى اخاف من بنى امية ونرجو بنى هاشم

١٠٢ الى اى عدل ام لاية سيرة سواهم يوم الظاعن المرحل

ويروى المتكامل يوم اى يقصد والام القصد يقال امه يومه اذا
قصد *k* قل الراجز

a) C صملا. *b*) Die 2 Worte nicht bei BD. *c*) B
والمتخيلة المتيئة للمطر تبيها له والمخيلة BD. *d*) شديد D شديدة
مفرع AC. *e*) B لم. *f*) AC. *g*) nur bei C. *h*) BD + الله تعالى +
المراة في قوله رحمه الله تعالى + BD. *i*) BD. *j*) BD. *k*) Bei A nicht; BCD
اذا قصد + C وجره

أَقْبَلَ سَبِيلَ جَاءَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ يَجْرِدُ حَرَدَ a الدَّجَنَةِ الْمَغْلَّةَ b
والظاعن الراحل يقال يطعن ظعنًا ويطعن ظعنًا ويطعن ظعنًا ويطعن ظعنًا
أَي رَافَةً يَقُولُ إِذَا لَمْ يَقْصِدْ c إِلَى الْهَاشِمِيِّينَ قَالِي مَنْ يَقْصِدُ d
٧٣ وَفِيهِمْ نُجُومُ النَّاسِ وَالْمُهْتَدَى بِهِمْ إِذَا اللَّيْلُ أَمْسَى وَغَوَّ النَّاسَ أَلَيْلٌ
5 وَيُرْوَى الْمُقْتَدَى بِهِمْ وَيُقَالُ لَيْلُ الْيَلِّ وَلَيْلَةُ لِبَاءٍ أَيْ مَظْلَمَةٌ
شَدِيدَةُ الظُّلْمَةِ وَهَذَا مِثْلُ ضَرْبِهِ لَظْلَمَةُ e لِجُورٍ وَفَسَادٍ لِلدِّينِ
وَالْمُهْتَدَى بِهِمْ يَعْنِي الْحُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ وَمَنْ رَوَى بِهِ
فَهُوَ نَسْفٌ عَلَى النُّجُومِ وَالسَّوَادِ وَأَوْ لِلْحَالِ f الَّتِي فِيهِمْ وَالْإِقْتِدَاءُ
وَالْإِقْتِدَاءُ فِي مَعْنَى

١٠ ٧٤ إِذَا اسْتَحْكَمْتَ g ظُلْمَاءَ أَمْرِ نُجُومِهَا غَوَامِضُ لَا يَسْرَى بِهَا النَّاسُ أَقْلٌ

اسْتَحْكَمْتَ h تَرَكَمْتَ i ظُلْمِهَا k ظُلْمَةً وَأَقْلٌ غَائِبَةٌ وَغَوَامِضُ
لَا تُرَى وَلَا يَسْرَى l بِهَا النَّاسُ لِبَلَاءٍ وَأَمَّا هَذَا كَلِمَةً مِثْلَ لَحِيرَةٍ
النَّاسِ وَأَنْتُمْ لَا يَتَنَجَّهُونَ إِلَى الْخُرُوجِ مِمَّا هُمْ فِيهِ وَإِذَا مِنْ صِلَةِ الْمُهْتَدَى
يُرِيدُ فِيهِمْ الْمُهْتَدَى بِهِ إِذَا ضَلَّ النَّاسُ وَتَحَيَّرُوا

١٥ ٧٥ وَإِنْ تَرَكْتَ بِالنَّاسِ عَمِيَاءَ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ بَصَرٌ إِلَّا بِهِمْ حِينَ تُشَكِّلُ m

عَمِيَاءَ خَصْلَةٌ n مُشَبَّهَةٌ وَتُشَكِّلُ أَيْ تُلْبَسُ يَقَالُ اشْكَلْ عَلَيْهِ الْأَمْرُ

a) BCD جرد. b) BCD المغلّة. c) A تقصد. d) A. انقصد B تقصد. e) AB الظلمة. f) AB nur حال. g) A استحكمت C استحكمت BD استحكمت A. h) BD + بمعنى استحكمت أَيْ. i) C تراكب. k) A ظلمتها. l) BD +. m) D يرى. n) A خصلة.

يَشْكُلُ اشْكَلًا وَشَكَلْتُ الْكِتَابَ وَالِدَابَّةَ شَكَلًا وَالشَّكْلُ امْتِثَالٌ
وَالشَّكْلَةُ الْخَاصِرَةُ وَعَيْنَانِ شَكَلَوَانِ أَيْ يَعْلُو بِيَاضَهُمَا حُمْرَةً وَتَشْكُلُ
يَعْنِي الْعَمِيَاءَ عَلَى ذِي الْحُكْمَةِ وَالنَّظَرِ a فَبُنُو عَاشِمٍ يَدُلُّونَ النَّاسَ
إِلَى الْحَقِّ وَالرُّشْدِ

٧٦ قِيَا رَبِّ عَجَلٌ مَا نَوْمِلُ b فِيهِمْ لَيْدًا مَقْرُورٌ وَيَشْبَعُ مَرْمِلٌ 5
المَقْرُورُ الَّذِي أَصَابَهُ الْقَرُّ وَهُوَ الْبَرْدُ يَقَالُ لَيْلَةٌ قَرَّةٌ وَيَوْمٌ قَرٌّ وَالْقَرُّ
الْبَرْدُ وَقَالَ حَاتِمُ الطَّائِي

الَّيْلُ يَا وَقَدْ لَيْلٌ قَرٌّ وَالْيَوْمُ يَا وَقَدْ يَوْمٌ صَرٌّ

وَأَوْقَدَ النَّارَ لَنْ يَمُرَّ إِنْ جَلَبَتَ صَيِّفًا فَأَلَّتْ حُرٌّ

وَالْمَرْمِلُ الَّذِي نَفِدَ زَادُهُ وَبَقِيَ مَنْقُطَعًا بِهِ فِيهِمْ فِي بَنِي عَاشِمٍ لِأَنَّهُ 10
إِذَا صَارَتْ لِلْخَلِيفَةِ الْيَوْمَ عَدَلُوا فِي النَّاسِ وَاعْطَوْا ذَوِي الْحَقِّ حَقَّوْقَهُمْ
فَدَفَعُوا الْمَقْرُورَ وَشَبَعَ الْمَرْمِلَ وَجُوزَ أَنْ يَكُونَ فِيهِمْ لِبْنَى أَمِيَّةٍ مِنْ
الْهَلَاكِ وَالنَّقْمَةِ c

٧٧ وَيَنْفَدُ فِي رَاضٍ مُقَرَّرٍ حَكْمِهِ وَفِي سَاخِطٍ مِمَّا الْكِتَابُ الْمُعْطَلُ

أَيْ يَنْفَدُ الْكِتَابُ الْمُعْطَلُ يُرِيدُ الْقُرْآنَ أَيْ يَحْمِلُ النَّاسُ عَلَى مَا فِي 15
الْقُرْآنِ d فَكَلَّمَهُ بِرَضَى بِهِ سَخَطًا أَوْ رَضَى e وَيُرْوَى الْكِتَابُ الْمُنَزَّلُ

٧٨ قَاتِلُهُمْ لِلنَّاسِ فِيمَا يَنْتَبِهُهُمْ غَيُوثٌ حَيًّا يَنْفِي بِهِ الْمَاحِلَ مُمَاحِلٌ

a) AC والبصر. b) BCD يومل. c) BD +. d) BD +. e) A. من الأحكام الشرعية. f) BD +. فيهم ذلك بلغ الأمل. أن كان سخطًا أو رضي فيعطى كل ذي حق حقه BD سخط أو رضي.

لِذَا لِلْضَّبِّ وَهُوَ مَقْصُورٌ وَالْمَحَلُّ الْقَحْطُ وَالْجَدْبُ وَالْمَحَلُّ الَّذِي
دَخَلَ فِي الْخَلِّ يَنْوِبُهُمْ أَيْ يَنْزِلُ بِهِمْ مِنَ الْجَدْبِ وَالْقَحْطِ وَالْفَقْرُ
يَعْنَى أَنَّهُمْ يُغِيثُونَ الْفَقِيرَ وَيُعْطُونَ السَّائِلَ

٧١ وَأَنَّهُمْ لِلنَّاسِ فِيهِمَا يَنْوِبُهُمْ أَكْفٌ نَدَى تُجْدَى عَلَيْهِمْ وَتُقْضَى

٥ تَجْدَى أَيْ تَعْطَى *a* وَالْجَدَا *b* الْعَطِيَّةُ يَرِيدُ *c* أَكْفًا مَعْتَادَةً لِلْعَطَاءِ
وَتُقْضَى أَيْ عَلَى الْعَطَاءِ وَالْجَدَا *e* وَالْجَدَا *e* بِمَعْنَى

٨٠ وَأَنَّهُمْ لِلنَّاسِ فِيهِمَا يَنْوِبُهُمْ عَرَى ثِقَةٍ حَيْثُ اسْتَقْلَوْا وَحَلَّلُوا

عَرَى ثِقَةٍ أَيْ مُعْتَمِدٍ يُعْتَمَدُ عَلَيْهِ وَأَصْلُ الْعُرْوَةِ الشَّجَرِ تَبْقَى

إِذَا جَفَّ *f* الشَّجَرُ لِتَكَافُفِهِ فَيَأْكُلُهُ *g* أَمَّا إِذَا بَيَسَ الشَّجَرُ فَشَبَّهَ

١٠ بَنَى عَاشِمٌ بِالْعَرَى لِانْتِفَاحِ النَّاسِ بِهِمْ وَاسْتَقْلَوْا رَحَلُوا يَرِيدُ غِيَاثَ
الْمَسَافِرِينَ *h* وَحَلَّلُوا نَزَلُوا

٨١ وَأَنَّهُمْ لِلنَّاسِ فِيهِمَا يَنْوِبُهُمْ مَصَابِيحُ تَهْدِي مِنَ ضَلَالٍ وَمَنْزِلٌ

وَيُرَوَّى وَمَسْأَلٌ أَيْ يُسْأَلُونَ عَمَّا يُشَاكُ فِيهِ وَقَوْلُهُ مَصَابِيحُ أَيْ

سُرُجٌ وَمَسْأَلٌ مَطْلَبٌ مِنَ السُّؤَالِ فِيهِمَا يُشَاكُ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ *k*

١٥ ٨٢ لِأَقْبَلِ الْعَمَى فِيهِمْ شِفَاءً مِنَ الْعَمَى مَعَ النَّصْحِ لَوْ أَنَّ النَّصِيحَةَ تُقْبَلُ

الْعَمَى لِلْجَهْلِ شِفَاءً دَلَالَةً عَلَى الْحَقِّ لِيُشْفَى *l* بِهِ

a) Bei AC fehlen die drei ersten Worte. *b*) BD والجداى.

c) BD + خف. *d*) A العطاء. *e*) Codd. الجدى. *f*) AC خف.

يريد المسافرين فالهم حيث استقلوا وحلوا بهمى *h*) BD فيأكل. *g*) AC

فلا يضل سائلهم عن طريق *k*) BD + انزلوا *i*) A. عاشم اكرموا

يستشفى C يشفى *l*) B. الحق ما اقتدى بهم

٨٣ لَمْ يَنْوَيْ الصَّقُومَ عِشْتُ خَالِصًا وَمِنْ شِعْرِى الْمَخْزُونُ وَالْمَنْتَحَلُ

الْمَخْزُونُ هُوَ الْمَنْتَحَقُّ بِهِ وَالْمَنْتَحَلُ الْمَخْتَارُ وَالصَّقُومُ الَّذِي لَا يَشْبَهُ

نِفَاقِ الْمَخْزُونِ يَرِيدُ الْمَخْزُونُ عَنْ غَيْرِهِمْ *a* وَالْمَنْتَحَلُ الْمَنْتَحَبُّ *b*

٨٤ فَلَا رَغْبَتِي فِيهِمْ تَغِيصُ لِرَغْبَةٍ وَلَا عُقْدَتِي فِي حُبِّهِمْ تَنْتَحَلُ

تَغِيصُ تَنْقُصُ وَتَذْهَبُ يُقَالُ غَاضَ الْمَاءُ إِذَا نَقَصَ يَقُولُ مَا عُقِدْتُ *c*

عَلَيْهِ قَلْبِي *d* مِنْ حُبِّهِمْ لَا يَنْتَحَلُ *f* أَيْ أَنَا وَإِنْ خَفْتُ مِنْ بَنَى

أَمِيَّةٌ فَلَا أَتَّعِ حُبِّي لَهُمْ

٨٥ وَلَا أَنَا عَنْهُمْ مُحَدِّثٌ أَجَنِبِيَّةٌ وَلَا أَنَا مُعْتَصِفٌ بِهِمْ مُتَبَدِّلٌ

يَقُولُ *g* لَا اعْتَصِفُ مِنْهُمْ بِأَحَدٍ وَيُقَالُ إِنَّ *h* فِي *h* فَلَانٌ لِأَجَنِبِيَّةٍ إِذَا

كَانَ يَنْتَحَبُّكَ وَيُرَوَّى وَلَا أَنَا مُقْتَنَصٌ يَقَالُ اقْتَضَتْ *i* بِكَذَا مِنْ ١٠

كَذَا أَيْ اعْتَضَتْ عَنْهُ بِغَيْرِهِ فَهِيَ بِمَعْنَى وَاحِدَةٍ *k*

٨٦ وَأَنِّي عَلَى حُبِّهِمْ *l* وَتَطْلُعِي إِلَى نَصْرِهِمْ أَمْشَى الصَّرَاةَ وَأَخْتَلُ

يُقَالُ فَلَانٌ يَمْشَى الصَّرَاةَ لِفَلَانٍ إِذَا كَانَ يَذُبُّ *m* لَهُ وَيَخْتَلُ وَالْحَمَرُ *n*

مِثْلُهُ وَالْخَتَلُ الْمَكْرُ أَبُو عَمْرٍو اخْتَلَّ لَا أَجَاهِرُ بِحُبِّهِمْ *o* لَأَنِّي أَقْدَفُ

٨٧ تَجُودُ لَهُمْ *p* نَفْسِي بِمَا دُونَ وَتَبَنَى تَنْظَلُ لَهَا الْغُرْبَانُ حَوْلِي تَحْجُلُ ١٥

a) A غيركم. *b*) Die beiden Worte nicht bei BD.

c) A + ذهب. *d*) B يمينى D بقينى *e*) BD + واجلالهم. *f*) BD + وحسن مدحتهم

g) BD + انا. *h*) BD + ولا تفصمه يد الدهر. *i*) AC اقتضيت *k*) Von *l*) AC

m) B يذب. *n*) D والخر *o*) BD اجاهرهم *p*) Ag. XV 127 لهم für

لهم für

تجود لهم نفسى بالموثة ولا اثب اقاتل عنهم اى اقاتل *a* فأصبر
أكيلة *b* للغربان اى تجود لهم نفسى بالقول واللسان دون أن
اقتل *c* بالسيف لأنهم قد رضوا متى بذلك

٨٨ وَلَكِنِّي مِنْ عِلَّةٍ بِرِضَاهُمْ مُقَامِي حَتَّى الْآنَ بِالنَّفْسِ أَبْخُلُ

٥ اى من علة معلل *d* يقول لا اجود بنفسى اى اخل بها يقول
رضيت بالمقام عن الحرب كما رضوا *e* بذلك ومقامى رفع بمن
وحتى فى معنى الى يريد الى ان صرت ابخل *f* بنفسى لما
بخلوا بأنفسهم

٨٩ إِذَا هُمَتْ نَفْسِي نَصْرَهُمْ وَتَقَلَّعَتْ إِلَى بَعْضِ مَا فِيهِ الدُّعَاؤُ الْمُتَمَلِّ

10 الذخف السم المتمل النافع وأصل *g* النافع الثابت ومنه قبيلة
الابل لما يبقى فى كرشها والمتمل *h* المجموع

٩٠ وَقُلْتُ لَهَا يَبْعِي مِنَ الْعَبَشِ فَانِيَا بِيَاقِ أَعْرَبِيهَا مِرَارًا وَأَعْدِلْ

قلت لها يعنى للنفس وأعربها *k* أصبرها والعزاء الصبر ويقال اعتزى
فلان الى فلان اى انتسب اليه وهو معتزى اليه اى منتسب

15 يقول أعدل نفسى على ترك نصرتهم *m*

a) Nicht bei BD. *b*) فأصبر لخاله *D* فأصيد لليلة *B*

رضا *D* *e*) من علة اى من معلل *BD* مقل *A* *d*) اقاتل عنهم اقاتل *BD*

أعزل *A* *i*) *A* *g*) *AC* + المتمل *h*) Nicht bei BD. *f*) اخلوا *A*

منتسب *Bei BD* *m*) *D* *l*) أنشب *D* *k*) وقوله أعربها *BD* *h*)
ويقال عزى فلان فلانا اى دعى له بحسن الصبر يقول أعدل نفسى

فى التأخر عنهم وترك نصرتهم ولو كان فيها الختف

٩١ وَأَلْقَى فَضَالَ الشَّكَّ عَنْكَ *a* بِثَوْبَةٍ *b* حَوَارِيَّةٍ قَدْ طَالَ قَذَا النَّقْصُلِ

الفضال الثياب ومنه قول امرئ القيس * لَمْ تَنْتَظِفْ عَنْ تَقْصُلِ *
والحوارية الخالصة الصادقة ويروى فضال الوهن عنك والفضال من
الثياب ما ينام فيه الرجل ويعمل فيه يقول القى عنك ثياب
الشك والوهن وقوله حواريّة اى ذات نصرّة لأن حواري عيسى *e*
ابن مريم عليه السلام انصار يقول تحزّمى للحرب والبسى ثيابها
فى نصرتهم والوهن الضعف والفضال جمع فضلة وهو الثوب
الواحد على الرجل

٩٢ أَتَتَنِي بِتَغْلِيلٍ وَمَتْنَنِي الْمَنَى وَقَدْ يَقْبَلُ الْأُمْنِيَّةُ الْمُتَعَلِّلُ

٩٣ وَقَالَتْ مُعِدَّةً أَنْتَ نَفْسَكَ صَابِرًا كَمَا صَبَرُوا أَيْ الْقَضَائِينَ يَعْجَلُ 10

يعجل اى يسبق يقال عجلت اعجل اى سبقت ومنه قوله تبارك
وتعالى وَأَعْجَلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ وَأَعْجَلْتُمْ اى استعجلتكم والقضائين *d*
الأمريين قد *e* فضيا *f* أما موت او قتل

٩٤ أَمَوْنَا عَلَى حَقِّ كَمَا *g* مَاتَ مِنْهُمْ أَبُو جَعْفَرٍ دُونَ الَّذِي كُنْتَ تَأْمَلُ

ويروى اموت بالرفع وأبو جعفر محمد بن على بن الحسين *h* بن 15

الى طالب عليهم السلام *i* وقوله كنت تأمل ان يملك ابو جعفر

ويقال اراد به انه يموت ولا ينال أمله كما مات ابو جعفر *k*

a) *BD* عنه. *b*) بثوبه. *c*) *C* + استخففت. *d*) *BD* +

ABD *f*) وقد *BD* *e*) فى قوله رحمه الله تعالى اى القضائين اى

B *i*) رضوان الله عليهم *h*) *BD* + *h*) كمن *BCD* *g*) قضيتا

k) Von كما an nicht bei *D*. *l*) كرم الله وجهه

٩٥ أَمِ الْغَايَةِ الْقُصْوَى الَّتِي أَنْ بَلَغَتْهَا فَأَنْتَ إِذَا مَا أَنْتَ وَالصَّبْرُ أَجْمَلُ
الغاية القصوى قالوا المهدى وقالوا دولتهم اى انت الفائز الذى
فاز ببغيته ويقال فى الحرب فانت اذا ما انت تعجب a فالصبر
اجمل اى احتمل ولا تقاوم b واصبر الى ان يأتى الله بما تأمل

٩٦ ٥ إِذَا نَالَ مِنْهُمْ مَنْ يَهَابُ كَلَامَهُ وَرَدَّ عَلَيْهِ ظَلَّتِ الْعَيْنُ تَهْمِلُ
نال منهم ذكرهم بالسوء والمكروه وتهمل تسيل دمعا والهمول شدة
الجحوى والهمول بفتح الهاء الجارى وتدل المطر كذلك d اذا نال
على المنبر e من يهاب كلامه يعنى هشاما يشتمهم بالعن على المنبر
فلا نقدر ان نرد عليه ظلت عيوننا تدمع

٩٧ ١٠ وَلَا يَصِلُ الْجَبَّارُ أَسْوَأَ قَوْلِهِ يَعْيبُهُمْ إِلَّا اسْتَقْلَكَ أَفْكَلُ
الجبار الله تبارك وتعالى استقلك اى استخفك f وأفكل رعدة وشدة
غيظ قال ابو النجم

كَأَنَّهُ وَهَوَّ بِهِ كَالْأَفْكَلِ مُبْرِقٍ مِنْ كُرْسِفٍ g لَمْ يَغْزِلْ h
والمعنى لا يصل كلامه i بعيبهم الا أخذت رعدة وأفكل ارتعاش
15 من الغيظ k

٩٨ فَإِنْ يَأْكُلْ هَذَا كَافِيًا فَهُوَ عِنْدَنَا وَإِنِّي مِنْ غَيْرِ اكْتِفَاءٍ لَأَوْجَلُ

a) D يتعجب. b) يقال BCD. c) يهاب ABD. d) AC + اى.
e) Nicht bei BD. f) استخفك AC. g) D كرسف. h) AB
والحدة عليهم + BD. k) كلامهم D. i) يسال C يعزل
l) كان BD.

فإن كان هذا كافيا يريد a للجلوس وترك الخروج فى نصرتهم لاوجل
اى b لوجل خائف يقال وجل يوجل وجلا وهو وجل اى خائف
ورجل مزوود e اى خائف ويروى عندها اى عند نفسه قوله
هذا يعنى الجلوس فى الأمل وقالوا يريد ان ياك d هذا الكلام
بلسانى وقلبي فهو عندنا وأنا اخاف ان لا اكتفى e بهذا دون
ان ابشر الحرب فى نصرتهم

٩٩ وَلَكِنْ لِيْ فِي آلِ أَحْمَدَ أَسْوَةٌ وَمَا قَدْ مَضَى فِي سَالِفِ الدَّهْرِ أَطْوَلُ
أسوة وأسوة يقال انه يريد انا متأس بكما ما قعدوا عن الطلب
فان خرجوا كنت معهم ولكن رد لقوله من غير f اكتفاء لأوجل
يعنى آل محمد صلعم صبروا ولم يقاتلوا فانا أتأسى بهم 10

١٠٠ عَلَى أَنِّي فِيمَا يُرِيبُ عَدُوَّهُمْ مِنَ الْعَرَصِ الْأَدْنَى أَسْمٌ وَأَسْمَلُ
من العرص الأدنى يعنى من الدنيا ومنه الدنيا عرص حاضر يأكل
منه البر h والفاجر واسم من السمّة واسهل اصلح ويقال i اسم واسهل
بمعنى اصلح ويقال سملت عينه k بمعنى ففتت يعنى اعين الاعداء
واسم اقتدر l ويقال أنقب واسهل أدخل فيه الخبيط 15

١٠١ وَإِنْ أَبْلَغَ الْقُصْوَى أَحْصَ غَمَرَاتِهَا إِذَا كَرِهَ الْمَوْتَ الْبِرَّاعَ الْمَهْلِلُ
القصوى يعنى القوائم وغمرة الشىء معظمه m والبراع الجبان

a) BD + ان كان. b) Hier bricht B ab. c) AC مزوود.
d) A يكون. e) لاكتفى A. f) nicht bei A. غير g) CD
اقتدر CD. h) عينيه D. i) يقول CD. j) البرد CD. k) يريد
l) غيظه A. m)

والمهمل يقال حمل *a* عليه فما حمل ولا *b* كذب ولا عتم أي جبن
ولا *c* احتبس والمهمل الفار

١.٢ نَصَحْتُ *d* أَدِيمَ الْوَدِّ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ بِأَصْرَةِ الْأَرْحَامِ لَوْ يَتَبَلَّلُ *e*

نصحت بلدت والآصرة العطفة يقال أصرت الشيء أي عطفته
٥ والأوصار *f* الأرحام الواحدة آصرة لأنها تُعْطَفُ على قراباتها يقال
أصرت أي عطفته قوله يتبلل أي لو ينفعه ذلك يقول اخذت *g*
بالرفق واللين فلا ينفعني *h* ذلك وإذا أرادوا خَرَزَ الأديم بلوه
لئلا يَخْرَمَ بيني وبينهم يعني بيني وبين بني أُمَيَّة

١.٣ فَمَا زَادَنَا إِلَّا يُمُوسَا وَمَا أَرَى لَهُمْ رَحِمًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تُوَصَّلُ

١.٤ 10 وَتَضَخَّى *i* آيَاهُ *k* التَّقِيَّاتُ مِنْهُمْ أَدَاجِي عَلَى الدَّاءِ الْمُرِيبِ وَأَدْمَلُ

يقول نصحني *i* هذا الأمر أي آيائه والتقيات منهم أي اتقيتهم
وخفتهم وأداجي أداري من المداجاة وفي المداراة أي أداري العدو
على ما قد *m* أصغر من *n* العداوة والبغض وأدمل أصلح يقال
دملت الشيء أصلحته وأدمل الجرح إذا برئ وفي داخله فساد
15 يقول لا أقدر أخبر بما في نفسي

١.٥ وَأَنِّي عَلَى أَنِّي أَرَى فِي تَقِيَّةٍ أَخَالِطُ أَقْوَامًا لِقَوْمٍ لَمْ يُزَيَّلْ

نصحت *d*, *S*, *LA*, *TA*. *a* حمل. *b* وما *A*. *c* أي *C*.

ينقصني *C*. *h* اخذ *CD*. *f* والأوصار *A*. *e* *S*, *TA*, *LA*. *i* يتبلل.

يضحني *CD*. *l* وتضحني *D* آتاه *C*. *k* أراد *D*.

m *D* قد *für* قدرى *D*. *n* *Von* أداري *an nicht bei A*.

يقال فلان مَخْلَطٌ مَزِيدٌ وَلَاحِ *a* خَرَجَ يقول أخالطهم *b* في المجالسة *c*
وارتدلتهم في رأيهم أراد أن يقول لمزيد لم فكني

١.٦ وَأَتَى عَلَى أَغْصَاءِ عَيْنِي مُطَرَفٌ *d* وَصَبْرِي عَلَى الْأَفْدَاءِ وَهِيَ تَجَلَّجَلُ

يقول أغصني على القذى وأصبر على ما أرى وتجلاجل تحرك
وتقلقل مثله ويروى مطرفًا حالاه يقول أطرف شئت أم أبيت *e*
وخبر أن في البيت بعد وهو قوله لحتمل

١.٧ وَإِنْ قَبِيلٌ لَمْ أَحْفَلْ وَلَيْسَ مُبَالِيًا لَمَّا حَتَمْتُ ضَبًّا أَبَالِي وَأَحْفَلُ

الضَّبُّ الحَقْدُ وَالضَّبُّ وَرَمٌ فِي صَدْرِ الْجَمَلِ وَالضَّبُّ الْحَلَبُ بِالْأَصَابِعِ
وَالضَّبُّ طَلَعَ الْفُحَّالُ قَالَ الشَّاعِرُ

يَطْفُقُ بِفُحَّالٍ كَانَ ضَبَابَهُ بَطُونُ الْمَوَالِي يَوْمَ عِيدٍ تَعَدَّتْ 10

يقول احتمل من أحقد عليه واحتمل له في المؤدة بلساني وأصل
الحفل *f* اجتماع اللبن في الضرع وأحفل حال

١.٨ فَذَوْنُكُمْوَمَا يَأَلُ أَحْمَدُ أَنَّهَا مُقَلَّلَةٌ لَمْ يَأَلُ فِيهَا الْمُقَلِّلُ

فذونكموها يعني *g* القصيدة لم يأل فيها أي لم يقصر أي قد
اجتهد ولكنه قد يرى ذلك قليلا

١.٩ مُهَذَّبَةٌ غَرَاءُ فِي غَبِّ قَوْلِهَا غَدَاةٌ غَدِ تَفْسِيرُ مَا قَالَ مُجْمِلُ

مهذبة نقيّة من اللحن والزحاف *h* لا عيب فيها وكذلك المهذب

المجالس *D*. *c* *مخالطهم C* *يخالطهم A*. *b* ولان *C* ولان *A*. *a*

هذا *A* + *g*. *f* *الحقد A*. *e* *حال CD*. *d* *لطرق CD*.

h *والزحاف A*.

من الرجال ومنه أى الرجال المهذب غراء بيضاء أى لها غرة
تُبَيِّنُ a عن نفسها وقوله تفسير ما قال مجمل يقول أنا قد أجملت
القول والمعنى تبين عن نفسها فيما بعد أى سوف تبينونها b بعد
١١. أَتَتَكُمُ عَلَى هَوْلِ الْجَنَانِ وَلَمْ تُطْعَ لَهَا نَاحِيَا مِمَّنْ يَمُنُّ وَيَزْحَلُ c

٥ الجنان القلب وكل مستتر عندك لا تراه فهو جنان ومنه قول
دريد بن الصمة

* وَلَوْ لَا جَنَانُ الْأَرْضِ أَدْرَكَ رَكْضَنَا *

ويزحل e ينتحى ومنه قول الأخطل

يَكُنْ عَنْ قُرَيْشٍ مُسْتَمَارًا وَمَزْحَلًا d

١٠ يَمُنُّ من الانبين ويمن يبطى يقال أن على نفسك أى ارفق
والأون الرفق والفترة e

١١. وَمَا ضَرَفَهَا أَنْ كَانَ فِي التُّرْبِ ثَاوِيًا زُهَيْرٌ وَأَوْدَى ذُو الْقُرُوحِ وَجَرُولُ

وذو القروح امرؤ القيس وجرول الحطيفة

ومرحل BD d. يرحل CD c. يبينوها CD b. بين D a.

f) CD. بلغت وفي نسخة غير هذا البيت الآخر + A e)
vorher bei A das folgende nicht. وفي نسخة غير هذا البيت

وقال الكميت أيضا

١ طَرِبْتَ وَهَلْ بِكَ مِنْ مَطَرٍ وَلَمْ تَنْصَابَ a وَلَمْ تَلْعَبِ

٢ صَبَابَةً شَوْقٍ تَهْيِجُ الْحَلِيمَ لَا عَارَ فِيهَا عَلَى الْأَشْيَبِ

الصبابة رقة الشوق يقال صبب يصب صبابة والأشيب صاحب
الشيب يقال شاب الرجل يشيب شيبا

٣ وَمَا أَنْتَ إِلَّا b رُسُومَ الدِّيَارِ وَلَوْ كُنْ كَالْخِلْدِ الْمَذْهَبِ ٥

يريد ما انت وذاك وللخلد جفون السيوف ويقال بطائن الجفون
الواحدة خلة قال الراجر

جَارِيَةٌ مِنْ c قَيْسِ ابْنِ نَعْلَبَةَ كَأَنَّهَا خَلَتْ سَيْفٍ مُدْقِبَةً

٤ وَلَا طُعْنُ الْحَيِّ إِذْ أَدْلَجَتْ بَوَاكِرَ كَالْأَجَلِ وَالرَّبْرِبِ

أدلجت تدلج ادلجا اذا سارت من أول الليل والأجل للجماعة ١٠
من البقر ويقال لجماعة الظباء أجل ويقال رأيت أجلا من ظباء
وحيطا من نعام وصرائر d من بقر وغابة من حمير وسوبا من قضا
وقوطاه من غنم وقبشا من طير ورعيلا من خيل وقحجمة من ابل
وقثاما من الناس والربرب للجماعة أيضا

C وصرارا A d. بن AC e. أما A b. تنصاب AC a)

. وقرطا C ووطا A e. وصورا D وصرار

٥ وَلَسْتُ تَصُبُّ إِلَى الظَّاعِنِينَ إِذَا مَا خَلِيلُكَ ^a ثُمَّ يَصْبَبُ
يَصْبَبُ يَقَالُ صَبَبْتُ إِلَيْكَ فَأَنَا أَصَبُّ صَبَابَةً وَصَبًّا وَهُوَ شِدَّةُ الشَّوْقِ
وَالظَّاعِنِينَ لِلخَارِجِينَ وَالظَّاعِنَ لِلخَارِجِ وَالْخَلِيطُ الْمُخَالَطُ لَهُ

٦ فَدَعِ ذِكْرَ مَنْ لَسْتُ مِنْ شَأْنِهِ وَلَا هُوَ مِنْ شَأْنِكَ الْمُتَصَبِّ
٧ ٥ وَهَاتِ الثَّنَاءَ لِأَهْلِ الثَّنَاءِ ^b بِأَمْصُوبٍ قَوْلِكَ فَلَا مَصُوبَ
٨ بَنَى هَاشِمٍ فَهُمْ الْأَكْرَمُونَ ^c بَنَى الْبَادِيَةِ الْأَفْضَلِ الْأَطْيَبِ
٩ وَابْتَاعُمْ فَاتَّخَذُوا أَوْلِيَا ^d مِنْ دُونِ ذِي النَّسَبِ الْأَقْرَبِ
١٠ وَفِي حُبِّهِمْ فَاتَّخَذُوا عَادِلًا نَهَكَ وَفِي حَبْلِهِمْ فَاحْطَبَ
١١ أَرَى لَهُمُ الْفَضْلَ وَالسَّابِقَاتِ وَلَمْ أَتَمَنَّ وَلَمْ أَحْسِبْ

١٠ قوله لم أتمنَّ ولم أحسب يقول مدحى لهم ليس بأمانى ولم
أحسب لم أشك ^a وقال غير أنى عمرو لم أحسب أى لم أر لهم
رؤية من رأى العين ولم أحسب ولم أشك ^a أى قد كان ^f

١٢ مَسَامِيحُ بَيْضُ كِرَامِ الْجُدُودِ ^g مَرَايِجُ فِي الرَّهَقِ الْأَصْبَبِ

المساميح الأسخياء ^h والمرایج الواحد مَرَجَجَ والرهق الغبار
١٥ يصفهم بالوقار والروانة في الحرب والصفحة غبرة كلون التراب

١٣ إِذَا ضَمَّ فِي الرُّوْعِ يَوْمَ الْهَيْبَا ^ج أَخَّرَ وَأَقْدَمَ إِلَى أَرْحَبِ

^a) S, LA, TA صدیقك. ^b) A العلى. ^c) D بنو. ^d) A أشكك.
^e) A أى وكان D أى für أنى D لدارهم. ^f) C وكان. ^g) A
للجود. ^h) Nicht bei D.

يَوْمَ الرُّوْعِ وَيَوْمَ الْهَيْبَا يَوْمَ الْحَرْبِ وَضَمَّ أَيْ جَمَعَ وَقَوْلُهُ أَخَّرَ أَيْ
تَأَخَّرَ وَهُوَ زَجَرَ إِلَى أَرْحَبِ وَهُوَ زَجَرَ الْفَرَسِ ^a

١٤ مَطَاعِيمُ ^b حِينَ تَرُوحُ الشَّمَالُ ^c يَشْقَانِ قَطُّقِطِهَا الْأَشْهَبِ

الشقان الريح الباردة والققطط البرد

١٥ مَوَاعِيِبُ لِلنَّفْسِ ^d الْمُسْتَزَادِ ^e لِأَمْتَالِهِ حِينَ لَا مَوْعِبَ ^٥

النفس النفس ^e الذى له قدر والمستزاد المطلوب لا موعب أى
لا حين عبة ^f وهو مصدر يقال وعبت موعباً وعبة وأراد موعب
بالإضافة

١٦ أَكَارِمُ غُرِّ حِسَانِ الْوُجُوهِ ^g مَطَاعِيمُ لِلطَّارِقِ الْأَجْنَبِ

غر جمع اغر وهم البيض الطارق الذى يطرق ليلاً يقال طرقه ^{١٠}
طروقاً إذا أتاه ^g بالليل والأجنب الغريب

١٧ مَقَارِي لِّلضَّيْفِ تَحْتَ الظَّلَامِ ^h مَوَارِي لِّلْقَادِحِ الْمُتَّقِبِ

مقارى جمع مقرى والقادح الذى يقدر النار والمتقّب المضى
يقال تقببت النار اتقبتها أنا والتاقب المضى ^e

١٨ إِذَا الْمَرْخُ لَمْ يُورِ ^h تَحْتَ الْعَقَارِ ⁱ وَضُنَّ بِقَدْرِ فَلَمْ تُعَقَّبِ ^{١٥}

المرخ والعفار شجرتان توربان النار والاعقاب ان يستعير الرجل
القدر من القوم فإذا ردّاه القى فيها ممّا طبخ لأصحابها ومثله قوله

^a) Nicht bei CD. ^b) CD مواعيب. ^c) حتى A. ^d) C للنفس.
^e) Nicht bei C. ^f) لا عبة حين C. ^g) A أرادها C. ^h) أى أتيتها A. ⁱ) D

..... وَلَمْ يَكُنْ لِعُقْبَةِ قُدْرِ الْمُسْتَعِيرِينَ مُعْقِبٌ

١٩ وَرَدَتْ مِيَاهُهُمْ صَادِيًا بِحَائِثَةٍ وَرَدَ مُسْتَعَذِبٌ

الصادي العطشان والصادي العطش والحائثة التي تدور حول الماء
من العطش وقوله ورد مستعذب اراد ورد *a* طالب للماء العذب *b*

٢٠ ٥ قَمَا حَلَّانِي عَصَى السَّقَاةِ وَلَا قَيْلَ يَاءٍ أَبْعَدَ وَلَا يَا غَرْبِ

حللاني منعني وري *d* يقال حللته عن الماء وعصى السقاة اي
لم أطرد عن الماء لماء وردته ولا قيل لي ابعده ولا اغرب اي
تدفع *f* وقيل اغرب اشرب من الغرب للماء الذي يهراق من الدلو
فبقي بين البشر والوحش

١٠ ٢١ وَلَكِنْ بِجَاجَاةٍ الْأَكْرَمِينَ بِحَطَى فِي الْأَكْرَمِ الْأَطْيَبِ

الجأجأة ان يصوت بالابل اذا اراد ان تشرب فيقول جى جى
ويقال جأجأت بالابل اذا صوت بها وسأست بالحمار

٢٢ لَتُنَّ طَالَ شِرْبِي لِلْأَجْنَاتِ لَقَدْ طَابَ عِنْدَهُمْ مَشْرَبِي

الأجنات المياه المتغيرة يقال اجن الماء *h* ياجن اجنا والاجن
١٥ المتغير من طول الوقوف ويقال دام الماء يدوم اذا وقف والماء
الدائم الواقف

٢٣ أَجِلُّ *i* وَأَصْدُرُ عَنْ *k* غَيْرِهِمْ بَرَى الْمُحَلَّا وَالْمَوَابِ

a) وردنى *C*. *b*) D nur الماء. *c*) Nicht bei A. *d*) AC وردتني
e) Nicht bei A. *f*) C تنكس. *g*) D الكرم *h*) C +
من. *i*) A اجل. *k*) Codd. اراد ان تشرب

بَرَى الْمُحَلَّا يَرِيدُ اصْدُرَ رَبَّانٍ *a* مِمَّا أَشْتَمَ وَمَا لَامَوْقٍ عَلَيْهِ *b*
والمحلل المنوع والمواب المرجع

٢٤ أَنَسُ إِذَا وَرَدَتْ بِخَرْقَمٍ صَوَادِي الْغَرَائِبِ لَمْ تُضْرَبْ

الصوادي العطاش الواحدة صادية والغرائب الابل التي تدخل في
ابل النجوم وليست منهم *d* فيحلبونها ويضربونها لانها ليست منهم *d* ٥

٢٥ وَلَيْسَ التَّنْفُكُشُ مِنْ شَأْنِهِمْ وَلَا طَيْرَةُ الْغَضَبِ الْمُغْضَبِ

التنفكش *e* من شأنهم يريد الكبر والطيرة سرعة الغضب يصفهم
بالحلم والنوقر وترك الخفة والطيش

٢٦ وَلَا الطَّعْنُ فِي أَعْيُنِ الْمُقِيلِينَ وَلَا فِي قَفَا الْمَذِيرِ الْمَذْنِبِ

٢٧ نَجْجُومُ الْأُمُورِ إِذَا ادْلَمَسَتْ بِظُلْمَاءٍ دَيَّاجُورِهَا الْأَشْهَبِ *f* ١٠

ادلمست اشتدت ظلمتها والغيبب الاسود ديجور مثله

٢٨ وَأَعْلُ الْقَدِيمِ وَأَعْلُ الْحَدِيثِ إِذَا نُقِصَتْ حَبْوَةُ الْمُحْتَنَبِ

يقال حبوة وحبوة وهو ان يجمع الرجل رجليه من قيام من الرجلين
فيدير *g* عليهما ازاره ويشد طرفه في ظهره او يعقده *h* على ركبتيه
وهو قلعة وانما يوصف الرجل به عند الرزانة ١٥

٢٩ وَشَجَوُ لِنَفْسِي لَمْ أَنَسْهُ بِمُعْتَرِكِ الطَّفِ فَالْمُجْتَنَبِ *i*

أستتم ويقال منى CD أستتم ومال منى A *b*) ايلان D يان C *a*)

c) CD والمحلل *d*) لهم A. *e*) A vorher bei CD fehlen
die Worte bis يريد *f*) D am Rande الغيبب *g*) C فيدير
h) C ويعقده D ويعقده *i*) A فالمجنب CD فالمجنب *i*)

شَجَو وشُجُون وأشجان أى حزن يعنى قتل الحسين بن علي
عليهما السلام ومُجَنَّب موضع والطف من السواد وأرض العرب
٣. كَانَ خُدُودَهُمُ الْوَاضِحَا تِ يَبْنَ الْمَاجِرَ إِلَى الْمَسْحَبِ
الواضح الأبيض المشرق والواضح البياض والمسحَب والجَر واحد
٥ والمسحَب الجَر

٣١ صَفَاتُجُ بِيضٌ جَلَّتْهَا الْقِيُو نُ مِمَّا تُخَيَّرُ b مِنْ يَثْرِبِ
صفائح جمع صفيحة وفي النَصْل وجلتها القيون صقلتها والقيون
الخدادون يريد صفاء خدودهم كصفاء السيوف الصقيلة ويثرب
مدينة الرسول صلعم

١٠ ٣٣ أَوَمِّلْ عَدَلًا عَسَى أَنْ أَنَا لَ مَا بَيِّنَ شَرِّ إِلَى مَغْرِبِ
٣٣ رَفَعَتْ لَهُمْ نَاطِرِي خَائِفٍ عَلَى الْحَقِّ يُقَدِّعُ مُسْتَرْهَبِ
يقدح يكف والقَدِّع الكف مسترهب أى من الرعدة أى خائف

٦

وقال الكميت ايضا

١ نَفَى عَنْ عَيْنِكَ الْأَرْقَ الْهَاجُوعَا وَهَمَّ يَمْتَرِي مِنْهَا الدُّمُوعَا
١٥ نَفَى طَرْدَ وَالْأَرْقَ الشَّهَادَ وَيُقَالُ أَرْقَ الرَّجُلُ يَأْرُقُ أَرْقَا وَالْهَاجُوعُ
يُخَيَّرُونَ A b. فَاَلْمَحْتَبَى CD فَاَلْمَحْتَبِ A a

النوم يقال هَجَعَ يَهْجَعُ هَاجُوعَا وَالْهَاجِعُ النَّائِمُ وَيَمْتَرِي يَحْتَلِبُ
منها من العين

٢ تَخَيَّلْ فِي الْفَوَادِ يَهْيِجُ سَقْمًا وَحَرْنًا كَانَ مِنْ جَدَلٍ a مَنُوعًا
للجدل الفرح b يقال جَدَلَ الرَّجُلُ يَجْدُلُ جَدَلًا وَلِجَانِذِ الْفَرْحَانِ
وَالْجِدْلُ c اصل الشجرة ومثله d الجِدْمُ ٥

٣ وَتَوَدَّى الدُّمُوعُ عَلَى اكْتِنَابِ أَحَدِ الدَّعَرِ مُوجِعَهُ الضُّلُوعَا
الاكتئاب للزن يقال اكتأب الرجل يكتئب اكتئابا أى حزن
وَأَحَدُ الدَّعَرِ انْزَلُ وَلِللَّوْلِ النُّزُولُ أى انزل مُوجِعَهُ يعنى مَوْجِعِ
الدعر ويقال مَوْجِعُ الْبَهِمِ

٤ يَرْفِرُقُ أَصْجَامًا دِرْرًا وَسَكَبًا يُشَبِّهُ سَكَبَهَا غَرَبًا هَمُوعَا 10
يرفرق يعنى الدموع أى جاء وذعب فى العين وأَصْجَمُ جمع
سَجَمَ فى العدد القليل يقال سَجَمَ وَأَصْجَمَ وَالْغَرَبُ عَرَفَ فى العين
وَالْغَرَبُ الدَّلُو فِيهَا مَاءٌ وَالسَّجُّ الصَّبُّ وَالْهَمُوعُ السَّائِلُ

٥ لِفَقْدَانِ الْخَضَارِمِ مِنْ قُرَيْشٍ وَخَيْرِ الشَّافِعِينَ مَعَا شَفِيعَا
للخضارم السادات الواحد خَضْرَمٌ وَلِلخَضْرَمِ الْبَكْرُ وَأَتَمَّا شَبَّ السَّيِّدُ 15
بالبكر لكثرة المنافع

٦ لَدَى الرَّحْمَنِ يَصْنَعُ بِالْمَتَانِي وَكَانَ لَهُ أَبُو حَسَنِ مُطِيعَا g

a) C جدل so auch ständig in der Glosse. b) C للرجل.
c) C والرجل. d) C ومنه. e) AC موجعة. f) C أسجما.
g) CD قريعا.

يصلح ينفذ ويتكلم ويقال صلح بالشئ صدع أي قسم
قسمين والمثنى للمد *a* لأنه يثنى *b* مع كل سورة في الصلوة والمثنى
القرآن يقول يقرأها ويخبر بهاء الناس يعنى ابا الحسن عليا رضي
الله عنه وله أي للنبي صلعم وقوله فأصدع بما تومر أي
5 أنفذ وبين *d*

٧ حطوطا في مسرته *e* ومولى أي مرساة خالقه سريعا
أي يحط *f* في هواه ومولى ابن عم ويقال مولى الناس كلهم والمولى
القريب والمولى للليف *g*

٨ وأصفاه النبي على اختيار بما أعبى الرغوص له المديعا
10 أصفاه اختاره بما أعبى بالذي *h* أعبى من رفض من ذكر على
ابن ابي طالب عليه السلام فلم يذكره خير وأعبى الذي اذاع
عنه أن يكتم اختيار النبي صلعم وفضائله والمذيع الذي
يُشيع ذكره

٩ ويوم الدوح دوح غدير خم أبان له الولاية لو أطيعا
1٥ الدوح معظم اصل الشجرة والواحدة دوحة أبان له أي بين قال
الله وآل من وآله وآل من عاده وانصر من نصره واخذل من
خذله وقال من كنت مولا فعلى مولا فقال عمر طوبى لك يا
على أصبحت مولى كل مؤمن ومؤمنة

a) للمريها *A*. *b*) لايتها تننى AC. *c*) لايتها تننى AC. *d*) Von
ينحط *D*. *e*) مسرة *D*. *f*) an nicht bei CD. *g*) A الذي، bei CD die beiden Worte nicht. *h*) A الذي.

١. وَلَكِنَّ الرِّجَالَ تَبَايَعُوا فَلَمْ آرَ مِثْلَهَا خَطَرًا مَبِيعًا
١١ فَلَمْ أَبْلُغْ بِهِمْ *a* لَعْنًا وَلَكِنْ أَسَاءَ بِذَلِكَ أَوْلَهُمْ صَنِيعًا
١٢ فَصَارَ بِذَلِكَ أَقْرَبَهُمْ لِعَدْلٍ *b* إِلَى جَوْرِ وَأَحْفَظَهُمْ مُضِيعًا
١٣ أَضَاعُوا أَمْرَ قَائِدِهِمْ فَضَلُّوا وَأَقْوَمَهُمْ لَدَى الْحَدَثَانِ *c* رِبْعًا
الرَّيْعَ الطَّرِيفَ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِبْعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ *d*
أي طريف والرُّوع والقلب والرُّوع الفرع *d*
١٤ فَقُلْ لِيَنِي أُمِّيَّةٌ حَيْثُ حَلُّوا وَإِنْ خِفْتَ الْمُهَنْدَ وَالْقَطِيعَا
المُهَنْدَ السيف الهندي والقطيع السوط قال الشاعر * تَطِيرُ مِنْ
وَقَعَ مِنَ الْقَطِيعِ * وقال الاعشى

تُرَاقِبُ *f* كَفَى وَالْقَطِيعَ الْمُحَرَّمَا *g*
10
١٥ أَلَا أَقَى لِيَدِّهِ كُنْتُ فِيهِ هِدَانًا *g* طَائِعًا لَكُمْ مُطِيعًا
الهدان *h* الجبان والهدم الجبان أيضا وهو الخلف *i*

١٦ أَجَاعَ اللَّهُ مِنْ أَشْبَعْتُمُوهُ وَأَشْبَعَ مِنْ يَجُورِكُمْ أَجِيعَا
١٧ وَيَلْعَنُ قَدْ أَمَّتْ جِهَارًا إِذَا سَاسَ الْبَرِّيَّةَ وَالْخَلِيعَا

a) D بها. *b*) بعدل *A*. *c*) لدى حدبان *A*. *d*) Bei CD
steht vor 1٤ noch folgender Vers

* ١٣ تَنَاسَوْا حَقَّهُ وَبَعَوْا عَلَيْهِ بِلَا تَرَةٍ وَكَانَ لَهُمْ قَرِيعَا
بلا ترة für بالثرة *C* الترة الدحل القريع الفحل والسيد *D* dazu
الهيجان *CD* *h*). عجانا *CD* *g*). يراقب *CD* *f*). يطير *CD* *e*).
الحلق *AC* *i*).

القد الفرد وهو أول القداح أراد معاوية وهو الفرد لأنه اخذ
الملك بالسيف *a* وللبيع أراد الوليد بن عبد الملك

١٨ بِمَرْضَى السِّيَاسَةِ هَاشِمِيٍّ يَكُونُ حَيًّا لِأُمَّتِهِ رِبِيْعًا

اللبا مقصور للخصب واللباء مهدود *b* الاستحياء ويقال حياء الناقة *c*
٥ مهدود أيضا

١٩ وَلَيْثًا فِي الْمَشَاهِدِ غَيْرِ نَكْسٍ *a* لِنَقْيِمْ الْبَرِيَّةِ مُسْتَطِيعًا

النكس الجبان الردى وهو السهم يُنكس فجعل اسفله اعلاه

٢٠ يُقِيمُ أُمُورَهَا وَيَذُبُّ عَنْهَا وَيَتْرُكُ جَذْبَهَا أَبَدًا مَرِيْعًا

للجذب القحط *e* يقال اجذبت السنة اذا قحطت والمريع المخصب *f*

٧

وقال الكميت ايضا

١٠ سَلِ الْهُمُومَ لِقَلْبٍ غَيْرِ مَنبُولٍ وَلَا رَحِيمٍ لَدَى بَيْضَاءٍ عَطْبُولٍ

عطبول حسنة العنق والجمع عطابيل وقوله منبول الذي تباه الحب
الى افسد قلبه والتبيل الفساد والتبيل العداوة في غير هذا المكان

٢ وَلَا تَقِفْ بِدِيَارِ الْحَيِّ تَسْأَلُهَا تَبْكِي مَعَارِقَهَا صَلَاً يَنْصَلِيلٍ

a) C statt der Worte معاوية bis بالسيف *b*) Nicht bei A. *c*) A النافي. *d*) C النكت. *e*) CD وجهه. *f*) A المخصب. *g*) A وجهه جدوب +

الصل والصلال واحد والتصليل تفعيل منه

٣ مَا أَنتَ وَالِدَارُ إِذْ صَارَتْ مَعَارِقُهَا لِلرَّيْحِ مَلْعَبَةً ذَاتِ الْغَرَائِلِ

اي صارت ملعبه للريح يندخل عليها انتراب *a*

٤ تُسَدِّي الرِّيحَ بِهَا نَسْجًا وَتُلَاحِمُهُ دَيْلِينَ مِنْ مُعْصِفٍ مِنْهَا وَمَشْمُولٍ

تسدى وتلاحم من السدى واللاحمة ويقال اسدى وسدى *b* ٥

ومعصف اي عصف شديدة ومشمول من الشمال ويقال شمال
وشمال وشامل وشمل وشمل

٥ نَفْسِي فِدَاءَ رَسُولِ اللَّهِ قُلْتُ لَهُ مَتَى وَمِنْ بَعْدُ عَمَّ أَذْنِي لَتَقْلِيلٍ

يقول لا استنقل لهم كما استنقل لرسول الله صلعم *c*

٦ نَفْسِي فِدَاءَ الَّذِي لَا الْغَدْرُ شِيَمَتُهُ وَلَا الْمَعَادِيرُ مِنْ خَلٍّ وَتَقْلِيلٍ ١٠

الشيمة الخلف وجمعها شيم يقول لا يعتذره من البخل ولا

هو من عادته ويروى وتباخيل *f*

٧ الْحَازِمُ الرَّأْيِ وَالْمَيْمُونُ طَائِرٌ *g* وَالْمُسْتَضَاءُ بِهِ وَالصَّادِقُ الْقِيلِ

القيل والقال والطيب والطاب والطيب *h* والذام والذيم *i*

a) Die Glosse nicht bei A, D. *b*) يستأ. *c*) A. *d*) A. *e*) A. *f*) A. *g*) A. *h*) A. *i*) D. *j*) A. *k*) A. *l*) A. *m*) A. *n*) A. *o*) A. *p*) A. *q*) A. *r*) A. *s*) A. *t*) A. *u*) A. *v*) A. *w*) A. *x*) A. *y*) A. *z*) A. *aa*) A. *ab*) A. *ac*) A. *ad*) A. *ae*) A. *af*) A. *ag*) A. *ah*) A. *ai*) A. *aj*) A. *ak*) A. *al*) A. *am*) A. *an*) A. *ao*) A. *ap*) A. *aq*) A. *ar*) A. *as*) A. *at*) A. *au*) A. *av*) A. *aw*) A. *ax*) A. *ay*) A. *az*) A. *ba*) A. *bb*) A. *bc*) A. *bd*) A. *be*) A. *bf*) A. *bg*) A. *bh*) A. *bi*) A. *bj*) A. *bk*) A. *bl*) A. *bm*) A. *bn*) A. *bo*) A. *bp*) A. *bq*) A. *br*) A. *bs*) A. *bt*) A. *bu*) A. *bv*) A. *bw*) A. *bx*) A. *by*) A. *bz*) A. *ca*) A. *cb*) A. *cc*) A. *cd*) A. *ce*) A. *cf*) A. *cg*) A. *ch*) A. *ci*) A. *cj*) A. *ck*) A. *cl*) A. *cm*) A. *cn*) A. *co*) A. *cp*) A. *cq*) A. *cr*) A. *cs*) A. *ct*) A. *cu*) A. *cv*) A. *cw*) A. *cx*) A. *cy*) A. *cz*) A. *da*) A. *db*) A. *dc*) A. *dd*) A. *de*) A. *df*) A. *dg*) A. *dh*) A. *di*) A. *dj*) A. *dk*) A. *dl*) A. *dm*) A. *dn*) A. *do*) A. *dp*) A. *dq*) A. *dr*) A. *ds*) A. *dt*) A. *du*) A. *dv*) A. *dw*) A. *dx*) A. *dy*) A. *dz*) A. *ea*) A. *eb*) A. *ec*) A. *ed*) A. *ee*) A. *ef*) A. *eg*) A. *eh*) A. *ei*) A. *ej*) A. *ek*) A. *el*) A. *em*) A. *en*) A. *eo*) A. *ep*) A. *eq*) A. *er*) A. *es*) A. *et*) A. *eu*) A. *ev*) A. *ew*) A. *ex*) A. *ey*) A. *ez*) A. *fa*) A. *fb*) A. *fc*) A. *fd*) A. *fe*) A. *ff*) A. *fg*) A. *fh*) A. *fi*) A. *fj*) A. *fk*) A. *fl*) A. *fm*) A. *fn*) A. *fo*) A. *fp*) A. *fq*) A. *fr*) A. *fs*) A. *ft*) A. *fu*) A. *fv*) A. *fw*) A. *fx*) A. *fy*) A. *fz*) A. *ga*) A. *gb*) A. *gc*) A. *gd*) A. *ge*) A. *gf*) A. *gg*) A. *gh*) A. *gi*) A. *gj*) A. *gk*) A. *gl*) A. *gm*) A. *gn*) A. *go*) A. *gp*) A. *gq*) A. *gr*) A. *gs*) A. *gt*) A. *gu*) A. *gv*) A. *gw*) A. *gx*) A. *gy*) A. *gz*) A. *ha*) A. *hb*) A. *hc*) A. *hd*) A. *he*) A. *hf*) A. *hg*) A. *hh*) A. *hi*) A. *hj*) A. *hk*) A. *hl*) A. *hm*) A. *hn*) A. *ho*) A. *hp*) A. *hq*) A. *hr*) A. *hs*) A. *ht*) A. *hu*) A. *hv*) A. *hw*) A. *hx*) A. *hy*) A. *hz*) A. *ia*) A. *ib*) A. *ic*) A. *id*) A. *ie*) A. *if*) A. *ig*) A. *ih*) A. *ii*) A. *ij*) A. *ik*) A. *il*) A. *im*) A. *in*) A. *io*) A. *ip*) A. *iq*) A. *ir*) A. *is*) A. *it*) A. *iu*) A. *iv*) A. *iw*) A. *ix*) A. *iy*) A. *iz*) A. *ja*) A. *jb*) A. *jc*) A. *jd*) A. *je*) A. *jf*) A. *jj*) A. *jk*) A. *jl*) A. *jm*) A. *jn*) A. *jo*) A. *jp*) A. *jq*) A. *jr*) A. *js*) A. *jt*) A. *ju*) A. *jv*) A. *jw*) A. *jx*) A. *jy*) A. *jz*) A. *ka*) A. *kb*) A. *kc*) A. *kd*) A. *ke*) A. *kf*) A. *kg*) A. *kh*) A. *ki*) A. *kj*) A. *kl*) A. *km*) A. *kn*) A. *ko*) A. *kp*) A. *kq*) A. *kr*) A. *ks*) A. *kt*) A. *ku*) A. *kv*) A. *kw*) A. *kx*) A. *ky*) A. *kz*) A. *la*) A. *lb*) A. *lc*) A. *ld*) A. *le*) A. *lf*) A. *lg*) A. *lh*) A. *li*) A. *lj*) A. *lk*) A. *ll*) A. *lm*) A. *ln*) A. *lo*) A. *lp*) A. *lq*) A. *lr*) A. *ls*) A. *lt*) A. *lu*) A. *lv*) A. *lw*) A. *lx*) A. *ly*) A. *lz*) A. *ma*) A. *mb*) A. *mc*) A. *md*) A. *me*) A. *mf*) A. *mg*) A. *mh*) A. *mi*) A. *mj*) A. *mk*) A. *ml*) A. *mm*) A. *mn*) A. *mo*) A. *mp*) A. *mq*) A. *mr*) A. *ms*) A. *mt*) A. *mu*) A. *mv*) A. *mw*) A. *mx*) A. *my*) A. *mz*) A. *na*) A. *nb*) A. *nc*) A. *nd*) A. *ne*) A. *nf*) A. *ng*) A. *nh*) A. *ni*) A. *nj*) A. *nk*) A. *nl*) A. *nm*) A. *nn*) A. *no*) A. *np*) A. *nq*) A. *nr*) A. *ns*) A. *nt*) A. *nu*) A. *nv*) A. *nw*) A. *nx*) A. *ny*) A. *nz*) A. *oa*) A. *ob*) A. *oc*) A. *od*) A. *oe*) A. *of*) A. *og*) A. *oh*) A. *oi*) A. *oj*) A. *ok*) A. *ol*) A. *om*) A. *on*) A. *oo*) A. *op*) A. *oq*) A. *or*) A. *os*) A. *ot*) A. *ou*) A. *ov*) A. *ow*) A. *ox*) A. *oy*) A. *oz*) A. *pa*) A. *pb*) A. *pc*) A. *pd*) A. *pe*) A. *pf*) A. *pg*) A. *ph*) A. *pi*) A. *pj*) A. *pk*) A. *pl*) A. *pm*) A. *pn*) A. *po*) A. *pp*) A. *pq*) A. *pr*) A. *ps*) A. *pt*) A. *pu*) A. *pv*) A. *pw*) A. *px*) A. *py*) A. *pz*) A. *qa*) A. *qb*) A. *qc*) A. *qd*) A. *qe*) A. *qf*) A. *qg*) A. *qh*) A. *qi*) A. *qj*) A. *qk*) A. *ql*) A. *qm*) A. *qn*) A. *qo*) A. *qp*) A. *qq*) A. *qr*) A. *qs*) A. *qt*) A. *qu*) A. *qv*) A. *qw*) A. *qx*) A. *qy*) A. *qz*) A. *ra*) A. *rb*) A. *rc*) A. *rd*) A. *re*) A. *rf*) A. *rg*) A. *rh*) A. *ri*) A. *rj*) A. *rk*) A. *rl*) A. *rm*) A. *rn*) A. *ro*) A. *rp*) A. *rq*) A. *rr*) A. *rs*) A. *rt*) A. *ru*) A. *rv*) A. *rw*) A. *rx*) A. *ry*) A. *rz*) A. *sa*) A. *sb*) A. *sc*) A. *sd*) A. *se*) A. *sf*) A. *sg*) A. *sh*) A. *si*) A. *sj*) A. *sk*) A. *sl*) A. *sm*) A. *sn*) A. *so*) A. *sp*) A. *sq*) A. *sr*) A. *ss*) A. *st*) A. *su*) A. *sv*) A. *sw*) A. *sx*) A. *sy*) A. *sz*) A. *ta*) A. *tb*) A. *tc*) A. *td*) A. *te*) A. *tf*) A. *tg*) A. *th*) A. *ti*) A. *tj*) A. *tk*) A. *tl*) A. *tm*) A. *tn*) A. *to*) A. *tp*) A. *tq*) A. *tr*) A. *ts*) A. *tt*) A. *tu*) A. *tv*) A. *tw*) A. *tx*) A. *ty*) A. *tz*) A. *ua*) A. *ub*) A. *uc*) A. *ud*) A. *ue*) A. *uf*) A. *ug*) A. *uh*) A. *ui*) A. *uj*) A. *uk*) A. *ul*) A. *um*) A. *un*) A. *uo*) A. *up*) A. *uq*) A. *ur*) A. *us*) A. *ut*) A. *uu*) A. *uv*) A. *uw*) A. *ux*) A. *uy*) A. *uz*) A. *va*) A. *vb*) A. *vc*) A. *vd*) A. *ve*) A. *vf*) A. *vg*) A. *vh*) A. *vi*) A. *vj*) A. *vk*) A. *vl*) A. *vm*) A. *vn*) A. *vo*) A. *vp*) A. *vq*) A. *vr*) A. *vs*) A. *vt*) A. *vu*) A. *vv*) A. *vw*) A. *vx*) A. *vy*) A. *vz*) A. *wa*) A. *wb*) A. *wc*) A. *wd*) A. *we*) A. *wf*) A. *wg*) A. *wh*) A. *wi*) A. *wj*) A. *wk*) A. *wl*) A. *wm*) A. *wn*) A. *wo*) A. *wp*) A. *wq*) A. *wr*) A. *ws*) A. *wt*) A. *wu*) A. *wv*) A. *wx*) A. *wy*) A. *wz*) A. *xa*) A. *xb*) A. *xc*) A. *xd*) A. *xe*) A. *xf*) A. *xg*) A. *xh*) A. *xi*) A. *xj*) A. *xk*) A. *xl*) A. *xm*) A. *xn*) A. *xo*) A. *xp*) A. *xq*) A. *xr*) A. *xs*) A. *xt*) A. *xu*) A. *xv*) A. *xw*) A. *xx*) A. *xy*) A. *xz*) A. *ya*) A. *yb*) A. *yc*) A. *yd*) A. *ye*) A. *yf*) A. *yg*) A. *yh*) A. *yi*) A. *yj*) A. *yk*) A. *yl*) A. *ym*) A. *yn*) A. *yo*) A. *yp*) A. *yq*) A. *yr*) A. *ys*) A. *yt*) A. *yu*) A. *yv*) A. *yw*) A. *yx*) A. *yy*) A. *yz*) A. *za*) A. *zb*) A. *zc*) A. *zd*) A. *ze*) A. *zf*) A. *zg*) A. *zh*) A. *zi*) A. *zj*) A. *zk*) A. *zl*) A. *zm*) A. *zn*) A. *zo*) A. *zp*) A. *zq*) A. *zr*) A. *zs*) A. *zt*) A. *zu*) A. *zv*) A. *zw*) A. *zx*) A. *zy*) A. *zz*) A.

وقال الكعبيت ايضا

- ١ أَفَوَيْ عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَلَا أَرْضَ بَشْتَمَ أَبِي بَكْرٍ وَلَا عَمْرًا
٢ وَلَا أَقُولُ وَإِنْ لَمْ يُعْطِيَا فَدَكَا بَنَتِ الرَّسُولُ ^a وَلَا مِيرَاثَهُ كَفَرَا
٣ اللَّهُ بَعَلَّمُ ^b مَا ذَا يَأْتِيَانِ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عُدْرٍ إِذَا اعْتَدَرَاهُ
فذلك ^d قربة روى أن النبي صلعم تصدق بها على فاطمة رضوان
٥ الله عليها

- ٤ إِنْ الرَّسُولَ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لَنَا إِنْ الْوَلِيِّ ^e عَلَى غَيْرِ مَا تَحَجَّرَا
الْهَجْرَ الْكُذْبَ وَالْقَوْلَ الْقَبِيحَ ^f
٥ فِي مَوْقِفٍ أَوْقَفَ اللَّهُ النَّبِيَّ ^g بِهِ لَمْ يُعْطِهِ قَبْلَهُ مِنْ خَلْقِهِ بَشَرًا
٦ هُوَ الْإِمَامُ أَمَامَ الْحَقِّ نَعْرِفُهُ لَا كَالَّذِينَ اسْتَرَلَانَا ^h بِمَا اتَّعَمَرَا
١٠ ^v مَنْ كَانَ يُرْغَمُهُ رُغْمًا فَدَامَ لَهُ حَتَّى يَرَى أَنْفَهُ ^k بِالتُّرْبِ مُنْعَفَرًا

a) CD النبي. b) CD اعلم. c) A حضرا. d) CD
vorher. e) CD الامام. f) die Glosse nicht bei A.
g) CD الرسول. h) A استرلانا. i) C يزعمه زعماء. k) A أنه.

وقال ايضا

- ١ يُعَزِّرُ عَلَى أَحْمَدٍ بِالَّذِي أَصَابَ ابْنَهُ أَمْسٍ مِنْ يُوسُفَ
يريد يوسف بن عمر الثقفي وهو الذي قتل زيد بن علي بن
الحسين بن علي رضوان الله عليهم اجمعين ^a
٢ حَبِيبٌ مِنَ الْعُصْبَةِ الْأَخْشِيَّةِ وَإِنْ قُلْتُ زَانِينَ لَمْ أَقْذِفْ ^٥

وقال ايضا ^b

- ١ دَعَانِي ابْنُ الرَّسُولِ فَلَمْ أُجِبْهُ أَلْهَيْ لَهْفَ لِقَلْبِ الْفُرُوقِ
٢ حِذَارَ مَنِيَّةٍ لَا بُدَّ مِنْهَا وَقَدْ دُونَ الْمَنِيَّةِ مِنْ طَرِيفٍ

وقال ايضا

- ١ دَعَانِي ابْنُ النَّبِيِّ فَلَمْ أُجِبْهُ أَلْهَيْ لَهْفَ لِلرَّأْيِ الْغَمِيمِ ^{١٠}

a) Bei C für اجمعين آمين آمين آمين. b) Bei CD
|| vor ١..

٢ فَيَا نَدَمًا غَدَاةً تَرَكْتُ زَيْدًا وَرَأَيْتِي لِابْنِ أَمِينَةِ الْأَمِينِ

تَمَّتِ الْهَاشِمِيَّاتُ *a* وَعِدِدُهَا خَمْسَمِائَةٌ وَثَلَاثَةٌ وَسِتُّونَ *b*

بَيْنَنَا وَتَوَفَّى رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ سَنَةٌ سِتٌّ وَعِشْرِينَ

وَمِائَةٌ وَلَهُ فِي الْعَرَبِ سِتٌّ وَسِتُّونَ سَنَةً قَتَلَهُ

جَنْدٌ *c* يُوسُفُ بْنُ عَمْرِو التَّقْفِيُّ

a) بِحَمْدِ اللَّهِ وَعُونِهِ + CD *b*) CD وَثَمَانِيَةٌ وَسَبْعُونَ

c) A جَنْدٌ بِنَ .

3) Gott weiss, was sie am Tage der Auferstehung an Entschuldigungen vorbringen werden, wenn sie sich zu rechtfertigen suchen.

4) Wahrlich der Gesandte, der Gesandte Gottes hat uns gesagt, der Führer ist 'Alī, ohne dass er falsches gesagt hätte

5) An einer Stelle (steht 'Alī), auf die Gott (nur) den Propheten gestellt hat, die er vor ihm keinem von seinen Geschöpfen verliehen hat

6) Er ist der Imām, der Imām in Wahrheit, den wir kennen, nicht gleich den beiden, welche uns zum Ausgleiten gebracht haben durch das, was sie beratschlagt haben.

7) Wer ihn mit Schmähungen bewirft, an dem mögen sie haften bleiben, bis man seine Nase im Staub graugefärbt sieht.

3) Der Schluss des Verses ähnlich bei Tabit b. Qutna Ag. XIII 52.

4) Cairo liest عَجْر ما غَيْر als Iṣrāf (s. Freytag, Verskunst 327 Anm.) und bemerkt وَمَا زَائِدَةٌ وَعَجْرٌ
وغیر خبر المبتدأ محذوف وما زائدة وعجرج
مضاف اليه.

7) Cairo ³³⁰⁻ ⁰⁻ رَغْمَا

IX.

1) Ahmad wird mit schwerer Betrübniß erfüllt, durch das, was gestern seinen Sohn (Zaid Ibn 'Alī)

1) Cairo ^{يَعْرَ} was wegen ^{بِالذِي} unmöglich ist; man sagt sonst
أُعِزَّتْ بِمَا أَمَّاكَ I was distressed by what befell thee.

getroffen hat von der Hand des Jūsuf (Ibn 'Umar at-Taqaḫī),

2) des Elenden unter der Schar der Elenden, und hätte ich sie Hurer genannt, so hätte ich keine Schmähung ausgesprochen

X.

(Abgedruckt bei Girgas und Rosen l. c. 523).

1) Gerufen hat mich der Sohn des Gesandten (d. i. Zaid Ibn 'Ali) und ich habe ihm nicht geantwortet, o weh, o weh über das furchtsame Herz!

2) Aus Angst vor dem Schicksal, dem man doch nicht entgehen kann; oder giebt es einen Weg, dem Schicksal auszuweichen?

XI.

1) Gerufen hat mich der Sohn des Propheten (d. i. Zaid Ibn 'Alī) und ich hab ihm nicht geantwortet, o weh, o weh über die schwache Vernunft!

2) O (die) Reue, (die mich erfasste) am Morgen, da ich Zaid hinter mir gelassen hatte, wegen (meines Verhaltens) gegen den Sohn der Āmina, den zuverlässigen.

1) Cairo رأى الغيبين nach E.

19) ein Leu in den Schlachten, kein Schwächling, (ein Mann), der die Menschen wieder aufzurichten vermag,

20) ihre Angelegenheiten wieder in Ordnung bringt und sie verteidigt und ihr (früher) unfruchtbares (Land) in Fruchtbarkeit zurücklässt.

VII.

1) Brich die Sorgen eines Herzens, das nicht (von Liebe) bethört ist und nicht verpfändet ist einer weissen (Jungfrau) mit langem Halse!

2) Und bleib nicht an den Wohnstätten des Stammes stehen, sie zu befragen (was aus ihren früheren Bewohnern geworden sei) und zu weinen über die bekannten Stellen in ihnen; selbst in Irrtum befangen und (andere) in die Irre führend!

3) Was hast du noch mit der Wohnstätte zu tun nun, da die vertrauten Stellen darin ein Spielplatz für den Wind sind, der wie ein Sieb (den Boden säubert),

4) wo die Winde einen Stoff weben und ihm zwei Säume annähen, die aus einem heftigen Sturm bestehen und einem Nordwind.

5) Meine Seele soll ein Lösegeld sein für den Propheten Gottes, für ihn fühle ich in mir das

1) In den ersten Versen dieses Gedichts ist der Wortschatz von Ka'b Ibn Zuhairs Qaṣīda بَأْتِ سَعَادَ mehrfach ausgebeutet.

5) Wenn meine Auffassung des dunklen Verses richtig ist, würde man für قَدْ لَدَى مَتَى eher بَعْدَ erwarten. Cairo: قَدْ لَدَى مَتَى. ohne irgend eine Bemerkung.

Zittern des Zornes (über das, was ihm geschehen ist), aber die auf sie (seine Nachkommen?) folgten, (d. i. die Umajjaden, die nach 'Alī zur Herrschaft kamen,?) sind der Verachtung näher.

6) Mein Seele soll ein Lösegeld sein für den, zu dessen Eigenschaften nicht verräterische Gesinnung gehört und der sich nicht zu entschuldigen braucht, weil er geizig gewesen wäre und Verachtung(?) gezeigt hätte,

7) der fest steht in seinem Entschluss, dem glückverheissend Vorzeichen erscheinen, bei dem man Licht sucht (in der Finsternis) und dessen Worte wahrhaftig sind

6) وتقليل passt nicht recht in den Zusammenhang und es ist auch unwahrscheinlich, dass Kumait zweimal hintereinander dasselbe Reimwort gebraucht haben sollte.

7) Cairo والمحمود سيرته, Die Verbindung طائر الميمون häufig z. B. Aḥṭal 111, Kāmil 702.

VIII.

(Abgedruckt bei Girgas und Rosen, Arabskaja Chrestomatia 522/23).

1) Ich liebe den 'Alī, den Fürsten der Gläubigen aber habe keine Freude daran, Abū Bakr und 'Umar zu schmähen.

2) Und ich spreche nicht, obwohl sie Fadak nicht der Tochter des Propheten als Geschenk überlassen haben: sie sind ungläubig geworden.

1) Cairo عَمْرٍ.

2) Über Fadak s. Ṭabari I 1825.

8) Und ihn erkor der Prophet auf Grund einer Wahl, so dass er müde machte die, welche ihn verliessen und (schlimmes über ihn) verbreiteten.

9) Am Tag des Baumes, des Baumes am Teiche Humm erklärte er deutlich die Führerschaft (gebühre ihm); wenn man ihm doch gehorcht hätte!

10) Aber die Männer haben sie unter einander verschachert, und ich habe nie gesehen, dass eine Würde wie diese verkauft worden wäre.

11) Ich bin zwar nicht soweit gegangen, sie deshalb zu verfluchen, aber der Erste von ihnen hat damit eine schlimme That begangen.

12) So ist der von ihnen, welcher der Gerechtigkeit am nächsten war, zum Unrecht gelangt und,

Zur Form *حَطوط* vgl. LA s. v. *حَطَّ*. *ويقال للهبط حَطوط*: ursprünglich nur vom abschüssigen Hügel gebraucht.

8) Cairo *الرّفوض*. Sinn: Muḥammad hat 'Alī so unzweideutig zu seinem Nachfolger ernannt, dass die, welche ihn verliessen, ihre Behauptung, er sei nicht der wahre Chalif, nicht aufrecht erhalten konnten. Oder enthält der Vers etwa eine Anspielung auf die Rafīqīten, welche das Chalifat 'Umars und Abu Bakrs als unrechtmässig ansahen (vgl. VIII₁, Wellhausen, Oppositionsparteien 96), also erst noch zwei andere (falsche) Chalifen vor 'Alī ertragen mussten?

9) Vgl. Ja'qubī II 125 *فصار رسول الله الى موضع بالجحفة*. *يقال له غدیر خم لثمانی عشرة ليلة خلت من ذی الحجة وقام خطيبا واخذ بيد علي بن ابي طالب فقال ائتت اولی بالمؤمنین من انفسهم قالوا بلی یا رسول الله قال فمن كنت مولاه فعلى مولاه الخ*

10) Es ist nicht ganz deutlich, ob hier von den Umajjaden oder von Abu Bakr und 'Umar die Rede ist.

11) Cairo *بها*.

der den besten Schutz gewähren sollte, zum Verderber geworden.

13) Verdorben haben sie (so) das Werk ihres Führers und sind in die Irre gegangen, (das Werk) dessen, der beim Eintreten neuer Verhältnisse den graden Weg (weisen konnte).

14) So sprich denn zu den Söhnen Umajjas, wo sie grade weilen — wenn du auch Angst hast vor dem indischen (Schwert) und der Peitsche —:

15) Fürwahr, wehe über eine Zeit, in der ich furchtsam war, Euch gehorchend und gehorsam.

16) Verhungern möge Gott die lassen, die Ihr satt gemacht habt, und sättigen, die durch Eure Ungerechtigkeit verhungert sind.

17) Und Fluch möge er herabsenden über den „Einzigsten“ seiner Gemeinde öffentlich, wenn er über die Geschöpfe (Gottes) herrscht, und den Lasterhaften (eig. Ausgestossenen),

18) durch einen (Herrn), dessen Herrschaft wohlgefällig ist, aus Hāšims Stamme, der ein Regen für die Gemeinde ist, ein Frühlingsregen,

13) Girgas *حَدَبَان*.

13*) „Sie taten, als hätten sie sein Recht vergessen und frevelten gegen ihn, ohne (dass sie Grund gehabt hätten) Rache zu nehmen, und er war bei ihnen verachtet“

14) Cairo *خفت*. Der Vers des Šammāḥ lautet Kāmil 112 *تَكَادُ تَطِيرُ مِنْ رَأْيِ الْقَطِيعِ*; der des Ašā vollständig im Scholion zu II 63.

17) Cairo will unter *فَدَّ أَمْتَهُ* den Mörder 'Alis verstanden wissen; der „einzige“ ist aber Hišām und der „Lasterhafte“ wohl dessen Neffe Walid Ibn Jazīd, der sein Nachfolger wurde, und als Prinz ein leichtsinniges Leben führte.

30) Es ist, als wenn ihre (der Hāšimiden) Wangen glänzten, wie beim Hin- und Herziehen

31) Dolche (glänzen), weisse, welche die Schmiede geglättet haben, (Dolche), von denen, welche aus Jatrib ausgewählt wurden.

32) Ich hoffe auf Gerechtigkeit, vielleicht erlange ich sie noch wo zwischen Osten und Westen!

33) Zu ihnen erhebe ich (deshalb) die Augen eines Menschen, der für das Recht fürchtet, dem es vor-
enthalten wird, der sich ängstigt.

Lit. Zeit 1903 S. 243. Der Vers stört jetzt den Zusammen-
hang; vielleicht war das Gedicht ursprünglich länger und ist
V. 29 Überbleibsel eines sonst verloren gegangenen Teils des
Gedichts.

32) macht ebenfalls den Eindruck, als wenn er von 31 ur-
sprünglich getrennt gewesen wäre, es wird auch hier vorher
etwas ausgefallen sein. Cairo liest ^{وَمِلَّ} ~~وَمِلَّ~~.

VI.

CITATE.

Das ganze Gedicht abgedruckt bei Girgas und Rosen,
Arabskaja Chrestomatia 521/22.

V. 14, 16, 19: Ag. XV 119, Ġāhiz, Bajān II 154.

Inhalt: In Thränen zerfließest du, weil die Besten der Quraiš
nicht mehr sind, Muḥammad und 'Alī (4—7), dem Muḥammad die
Leitung der Gemeinde ausdrücklich übertragen hat. Weil das nicht
anerkannt wurde, ist die Gemeinde in die Irre gegangen (9—13)
Gott möge die Umajjaden verfluchen und an ihre Stelle einen
Hāšimiden setzen (14—21).

ÜBERSETZUNG.

1) Die Schlaflosigkeit vertreibt den Schlummer
von deinen Augen und die Sorge erpresst ihnen
Thränen.

2) Ein Eindringling in deinem Herzen erregt Krank-
heit und Trauer, welche alle Freudigkeit fern hält.

3) Und das Rinnen der Thränen in Trauer,
deren schmerzende Schläge die Zeit auf den Gli-
edern ruhen lässt,

4) ergiesst sich in Flüssen, Güssen und Strömen,
deren Lauf einem ausfliessenden Eimer gleicht,

5) weil die Herren unter den Quraiš fehlen und
der, welcher am besten als Vermittler dienen könnte
von allen;

6) der bei Gott seine Lobpreisungen vorbringt
(d. i. Muḥammad) und dem der Vater des Ḥasan
(‘Alī) gehorchte,

7) (‘Alī) der nie aufhörte, ihm Freude zu be-
reiten, und ihm ein Verwandter war, der eilte, die
Zufriedenheit seines Schöpfers zu erlangen

3) Lies ^{الدَّهْرُ} ~~الدَّهْرُ~~.

4) Cairo ^{تَرْقُفُ} ~~تَرْقُفُ~~ und ^{أَسْحَمًا} ~~أَسْحَمًا~~. Die Pluralform ^{أَسْحَمَ} ~~أَسْحَمَ~~ kennen
die Lexica nicht. Im Scholion lies 13 ^{وَالْغَرْبَ} ~~وَالْغَرْبَ~~.

6) Der Koranvers Sure XV 44.

7) Girgas ^{حَظُّوْطًا} ~~حَظُّوْطًا~~. Ich folge der Erklärung des Scholions,
wonach der Ausdruck eine Anspielung auf die Worte ^{حَظِّي} ~~حَظِّي~~
enthält. ^{فِي هَوَايَ} ~~فِي هَوَايَ~~ »rest thou upon my love« (s. Lane s. v. ^{حَظَّ} ~~حَظَّ~~) enthält.

sternis und bringen Feuer hervor dem, der entzündet will und erleuchten,

18) (zu einer Zeit), wo sonst das Marhholz unter dem Afarholz kein Feuer hervorbringt und man seinen Topf geizig zurückhält und der geliehene (Topf) nicht mit den Resten der Speise zurückgegeben wird.

19) Zu ihren Wassern bin ich hinabgestiegen voll Durst mit den (Herden), die sich um die Tränke scharen, wie man zum süßen Wasser hinuntersteigt.

20) Und (dort) haben mich nicht die Stecken der tränkenden (Hirten) weggetrieben und nicht hat man gesagt „weg“ und „fort“.

21) Sondern durch den (ermunternden) Ruf der Edelmütigen (wurde auch ich eingeladen, mitzutrinken), weil ich Anteil habe an dem Edlen, Trefflichen.

22) Wenn ich (früher) lange genug trübes Wasser trinken musste, so war dafür der Trank, den ich bei ihnen bekam, trefflich.

23) Von den anderen, (welche eine Tränke inne haben), wandere ich fort und steige wieder (vom Wasser) hinauf, gesättigt wie ein Fortgejagter, Vertriebener (d. h. ohne etwas getrunken zu haben).

18) Cairo تَعْقِبُ. Der Belegvers steht Ḥašimijjat II 82.

19) وَرَدَتْ entweder accusativisch als مَظْلُوقٌ zu fassen, oder وَرَدَتْ = وَرَدَتْ als Fortsetzung von حَائِبَةٌ «die hinabsteigen».

23) Cairo احْلًا gegen die Hdshr., mit مِنْ der Hdshr. kann ich nichts anfangen. Im Scholion viell. وَمَا لَمْ يَمُوتْ.

24) Sie sind Menschen, (an deren Tränke) dürstende fremde Kamele nicht geschlagen werden, wenn sie zu ihrem Wasser hinabsteigen,

25) und ihre Art ist es nicht, sich auf hässliche Worte was zu Gute zu tun und schnell in Zorn zu geraten, der (wieder andere) mit Zorn erfüllt;

26) und nicht (ist es ihre Art), den vorwärts schreitenden in die Augen zu stoßen oder denen, welche sich umwenden, schuldbeladen, in den Nacken.

27) (Wie) Sterne (erleuchten sie) die Verhältnisse, wenn sie sich in der Finsternis ihrer grauen Dunkelheit verdüstern.

28) Als Männer des Alten und Männer des Neuen (zeigen sie sich) (d. h. sie haben grosse Erfahrung), wenn die Schürzung dessen, der seine Kleider geschürzt hat (um bequem sitzen zu können) aufgelöst wird (d. i. wenn es gilt, sich zum Kampf zu rüsten).

29) Ein Schmerz, den ich nicht vergessen habe, ist meiner Seele (angethan worden) auf dem Schlachtfeld von At-Taff und Al-Mignab.

24) Cairo تَغْرِبُ gegen die Hdshr.; تَضْرِبُ ist aber gesichert durch den Satz des Ḥaḡḡag: لَأَضْرِبَنَّكُمْ ضَرْبَ غَرِيْبَةٍ الْاَبَلِ.

29) Cairo فَاَلْمَجْتَبَى. Die Lesart der Hdshr. ist nicht haltbar. Jāqūt III 908 kennt nur ein مَخْتَبَى in der Nähe von Medina, das hier nicht in Betracht kommt. Ich lese الْمَجْنَب nach LA s. v. والمَجْنَب أَقْصَى أَرْضِ الْعَجَمِ إِلَى أَرْضِ الْعَرَبِ وَادْنَى: جَنْبِ اسْمُ مَا بَيْنَ سَوَادِ الْعَرَفِ وَأَرْضِ الْيَمَنِ, Jāqūt اسم لما بين سواد العراق وأرض اليمن إلى العجم (Bekri schreibt مَجْنَب vor und bezeichnet es als مَوْضِع) بين السواد وأرض المغرب (!) Es bezeichnet also ähnlich wie At-Taff ein nicht genau umgrenztes Gebiet, vgl. Seybold in Oriental.

Quell hinabgestiegen und niemand hat mich fortgestossen (19—24), denn nicht hochmütig und nicht jähzornig sind sie, (25—28). Hell glänzen ihre Wangen und zu ihnen erhebe ich in meiner Angst die Augen (29—33),

ÜBERSETZUNG.

1) Du bist erregt, aber ist denn wirklich etwas da, was dich in Erregung versetzen könnte, da du dich doch nicht liebestoll geberdet und nicht gespielt hast

2) im Übermass der Liebe, welche auch den Gesunden in Aufregung versetzt und deren sich auch der Graukopf nicht zu schämen braucht.

3) Und hast du mit nichts (anderem zu tun), als den Spuren der Wohnungen, und wenn sie auch glänzten wie die vergoldete Hülle des Schwertes?

4) Auch die Frauen des Stammes im Kamelsattel (regen dich nicht zu Gedanken an), wenn sie bei einbrechender Dunkelheit fortreisen, hinziehend wie eine Schar von Gazellen und Waldstieren.

5) Und du hast keine Sehnsucht nach den reitenden Frauen, wenn dein Reisegefährte keine verspürt hat.

6) So lass also ab von dem zu sprechen, mit dem du nichts zu tun hast und der in keiner quälenden Beziehung zu dir steht.

1) Lies *مُتَرْبٍ*, denn *مُتَرْبٍ* ist nur als „Weg“ belegt.

2) Cairo *صِبَاةٌ*.

3) Der Belegvers: „Ein Mädchen von Qais Ibn Ta'labā, die glänzt wie eine Hülle des Schwertes, eine vergoldete.“

5) Der Scholiast hatte *خَلِيْطُكَ* für *خَلِيْلُكَ*.

7) Und bringe Lob dar, denen, die es verdienen, mit deinen treffendsten Worten, ja den allertreffendsten,

8) den Söhnen Hašims, denn sie sind die Edelsten, den Söhnen des Erhabenen, Trefflichen, Ausgezeichneten.

9) Und sie schätze als die, welche dir am nächsten stehen, ohne dich um die zu kümmern, welche durch Abstammung dir verwandt sind.

10) Wer dich wegen der Liebe zu ihnen tadelt, dich von ihr abbringen will, den sieh als verdächtig an und für ihr Bündel sammle auch du Holz.

11) Ich *sehe* dass sie Vorrang und Überlegenheit über alle anderen behaupten, ich wünsche es nicht (nur) und glaube es nicht (nur).

12) Freigebig (sind sie), unbefleckt (ihr Ruf), edlen Vorfahren entstammend, voll Entschlossenheit im grauen Staub(esgetümmel des Kampfes),

13) wenn im Schrecken des Schlachttages (die Rufe) „Zurück“ und „Vor“ und „Umkehren“ einander folgen.

14) (Die Armen) speisen sie, wenn der Nordwind herbraust mit dem Frost seines kalten Regens.

15) Auch das Kostbarste, desgleichen man (sonst) zu vermehren sucht, geben sie her zur Zeit, wo sonst nichts hergegeben wird.

16) Edel, hellleuchtend, schönen Antlitzes, speisen sie den Wanderer, der Nachts kommt, den fremden.

17) Freundlich bewirten sie den Gast in der Fin-

8) Cairo *بَنُو*.

14) Man könnte auch construieren *بِشَقَانِ الْأَشْهَبِ قَطَقْتُهَا*.

15) Cairo *الْمُسْتَرَادِّ* gegen die Hdschr.

Angst vor ihnen, (und täte deshalb alles, was sie wollen), so mische ich mich zwar unter die Leute, (mich mit ihnen zu unterhalten), halte mich aber getrennt von ihnen (in meinen Taten).

106) Und fürwahr obwohl ich meine Augen geschlossen halte und zu Boden blicke und die Staubkörnchen, die ins Auge fliegen, ertrage, die sich hin und herbewegen,

107) und obwohl man sagt, ich hätte mich nicht darum gekümmert und „er macht sich nichts daraus“, so halte ich doch allen Hass, (der sich in der ganzen Zeit bei mir anhäuft), zusammen, kümmere mich sehr wohl darum und achte darauf.

108) Für euch ist sie (die Qaṣīde gedichtet), Ihr Verwandten Alḥmads, sie ist nur geringen Wertes, aber an Mühe hat es nicht fehlen lassen der (Dichter), der sie (selbst) gering einschätzt.

109) Wohlgelättet (sind ihre Worte), weissglänzend (durch die Reinheit ihrer Sprache); am Ende ihrer Worte (wird) übermorgen die Erklärung (folgen oder sich von selbst ergeben) dessen, was der wohlredende (Dichter) gesagt hat (oder „die zusammenfassende Erklärung dessen, was er gesagt hat“)

106) Cairo عَيْنِي لَمْ تُطَرْقَ; bei dieser Lesart wäre der Satz mit لَمْ تُطَرْقَ abgeschlossen, was wegen 107 unmöglich ist. Ich lese مَطْرَقًا.

107) Der Belegvers auch Ṣiḥ, LA, TA s. v. فَحَلَّ «Sie gehen herum um einen Palmaum, dessen Blütenspalten aussehen, als wären sie Bäuche von (nichtarabischen) Mulas, die grade ihr Mahl eingenommen haben».

110) Zu Euch ist sie gekommen mit Schrecken im Herzen, ohne dem seufzenden und sich abwendenden zu gehorchen, der sie zurückhalten wollte (d. i. dem Kumait selbst, der sie nicht für gut genug hielt, sie den Ḥašimiden vorzuführen; oder: einem, der ihren Wert nicht anerkennen wollte?)

111) Aber es hat ihr nicht geschadet, dass schon im Staube Zuhair ruht und dahin gegangen ist der mit Geschwüren bedeckte (Imrulqais) und Ġarwal.

110) Cairo gegen die Hd Schr. لَنَا. Die Qaṣīde wird hier einem Kamel verglichen.

111) Der Vers des Duraid vollständig LA, TA s. v. جَنَّ «Und wenn nicht das Innere der Erde wäre, so wäre unser Stampfen in Du'r-Rimṭ und Arṭa dem 'Ijaḍ Ibn Našib zu Gehör gekommen». — Der des Aḥṭal ed. Ṣalḥānī S. 11. «Und wenn sie Quraiš durch ihre Herrschaft nicht geändert hätte, so hätte man sich abgewandt zur Flucht von Quraiš».

111) Ein ähnlicher Vers des Kumait LA s. v. ثَوَى.

وما ضَرَفَا أَنْ كَعْبًا ثَوَى وَثَوَى مِنْ بَعْدِهِ جَرَوَى

S. dazu Ibn Qutaiba, Šīr ed. de Goeje 67 und 70.

V.

CITATE.

5) Ṣiḥ, TA, LA s. v. صَبَّ

24) LA s. v. حَجَرٌ.

29) Bakrī 508, LA, TA s. v.

جَنْبٍ.

Inhalt: Lass das Grübeln über die verlassenen Wohnungen und die Gedanken an die fortziehenden Frauen und singe das Lob der Banū Ḥašim, (1–8) die dir näher stehen als Verwandte, tapfer und freigebig sind in den Zeiten der Not (9–18). Ich bin zu ihrem

95) oder das letzte Ziel erreichen wirst, (die Herrschaft der Hāsimiden noch erlebst) nun, und wenn du gar das erreicht hättest, was bist du dann? Sich gedulden ist besser".

96) Wenn sie (die Hāsimiden) schmäht der, dessen Rede wir fürchten und dem zu erwidern (wir uns nicht getrauen), dann fließt das Auge in Thränen

97) und die schlimmsten seiner Worte, mit denen er sie tadelt, können nicht dem Allmächtigen zu Gehör kommen, ohne dass dich das Zittern der Wut packt.

98) Wenn nun das genügt, (dass ich im Herzen für sie entbrenne), das tun wir; aber ich fürchte doch, es könnte nicht genug sein

99) Jedoch ich kann meinen Trost an den Söhnen Ahmeds haben, — die Spanne Zeit, die vergangen ist (von meinem Leben), ist ja länger als was noch bleibt —

100) weil ich in den irdischen Bestrebungen, welche ihre Feinde für verdächtig halten, Ordnung schaffe und herstelle.

101) Wenn ich das letzte (Ziel) erreiche (d. i.

97) Der Vers des Abu'n-Nağm auch TA s. v. كرسف «Als ob es (das Pferd), wenn es etwas wie Zittern ergreift, umhüllt wäre mit Baumwolle, ungesponnener» (TA bemerkt dazu:

(شبه ما على لحبيبه ومشافرة من الغمام اذا هدر بالكرسف).

98) Cairo كان. Im Scholion (S. 141 Zeile 4) ist entweder كرسف zu lesen für يك oder nachher كافيا einzuschieben.

100) Cairo يريد. Der Sinn des Verses ist mir unklar.

101) القائم im Scholion ist eine Bezeichnung des schiitischen Imams.

erlebe), dann versenke ich mich in seine Mühen, ob es auch die Furchtsamen und Ängstlichen nicht wollen.

102) Ich habe das Fell der Liebe, die mich mit ihnen (den Umajjaden) verbindet, befeuchtet (dass es zusammenhalte) durch das Band des Verwandtschaftsgefühls; wenn es doch nur feucht werden wollte!

103) Aber dadurch ist es nur noch trockener geworden, (als es vorher war) und ich sehe — Gott sei Dank — keine Bande der Verwandtschaft mit ihnen, die geknüpft werden könnten.

104) Und dass ich es befeuchte, das (macht) die Angst vor ihnen; ich behandle die verdachterregende Krankheit (meiner Feindschaft gegen die Umajjaden), indem ich meinen Hass geheim halte und stelle so (die scheinbare Gesundheit) wieder her (d. i. stelle mich so, als wäre ich ihr Anhänger).

105) Aber obwohl es so scheint, als wäre ich in

102) Cairo نصكت.

103) زادها muss auf اديم bezogen werden, das sonst nur masculin ist, hier hat bei der Setzung des weiblichen Suffixes die Erinnerung an رحم mitgewirkt. ييموس ist hier gebraucht wie sonst ييموسة.

104) Cairo والتقيبات أناء ويضكى wobei das و in والتقيبات gegen die Überlieferung der Hdschr. eingesetzt ist, also «und es (das Befeuchten) bringt Mässigung und Furcht vor ihnen hervor.»

Bei meiner Auffassung würde man freilich eher erwarten لتقيبات.

106) Der Vers spielt an auf die Redensart: خالطوا الناس ورائلهم mixe with man in familiar intercourse and separate yourselves from them in deed.

81) und sie sind für die Menschen in den Wechselfällen des Geschicks, die sie treffen, Lampen welche vom Irrweg auf den rechten Pfad leuchten und die Stätte der Einkehr.

82) Die Blinden finden bei ihnen Heilung von ihrer Blindheit und dazu noch guten Rat, wenn doch der Rat befolgt würde!

83) Ihnen gehört das Reinste von meiner Liebe, so lange ich lebe ausschliesslich, und von meinen Gedichten das bestverwahrte, auserwählte.

84) Meine Sehnsucht nach ihnen wird nicht geringer, weil ich (etwa) Furcht (vor den Umajjaden hätte), und das festgeknüpfte Band meiner Liebe zu ihnen wird nicht gelöst,

85) und nicht führe ich an ihrer Statt als neue (Geliebte) eine Fremde ein und nicht tausche ich für sie (andere ein), und nehme nicht (andere) als Ersatz für sie.

86) Aber trotz meiner Liebe zu ihnen und trotzdem ich meinen Blick darauf richte, ihnen zu helfen, so wandle ich doch nur heimlich (auf ihrer Bahn) und täusche (eine andere Gesinnung vor).

87) Meine Seele giebt für sie vieles hin, aber einen Angriff (wagt sie) nicht, dass dann die Raben um mich (meinen Leichnam) hüpfen könnten.

88) Aber durch einen (bestimmten) Grund, weil nämlich sie (die Banū Hāsim) damit einverstanden

87) *لها* muss sich wohl auf *وثبة* beziehen „dass in Folge des Angriffs (bei dem ich getötet würde) die Raben“ u. s. w.

88) Cairo *مقامي*. Die ersten Worte des Scholions sind unklar, etwa *من على مقليل*?

sind, ist mein Stillstehen veranlasst (d. h. sie sind damit einverstanden, dass ich mich nicht in den Kampf stürze), so dass ich bis jetzt noch mit meinem Leben geize.

89) Wenn ich meiner Seele die Pflicht, ihnen zu helfen, auflade, und sie sich anschickt zu einer (Handlung), welche unausrottbares Gift (enthält)

90) und zu ihr spreche: „Verkaufe das vergängliche des Lebens für ewigdauerndes“, sie öfters zur Geduld ermahnend und dann wieder tadelnd,

91) „und wirf die losen Kleider des Zweifels von dir, dich in reine Busse (zu hüllen), du hast lange genug in den Hauskleidern gesteckt“,

92) dann kommt sie zu mir mit (Einwänden), die mich (von meiner) Absicht abbringen und lässt in mir Wünsche (nach irdischen Gütern) erstehen, — gern hört man ja auf Wünsche, wenn man sich abbringen lassen will —

93) und spricht: „du lässt deine Seele in Geduld sich fassen, so wie man wartet, welche von den beiden Schickungen eintrifft:

94) ob du den Tod erleiden musst für die Wahrheit, wie ja auch Abū Ġaʿfar sterben musste, (und auch du sterben müsstest), ohne zu erleben, was du hoffst

91) *ثوبته* würde besser passen als *ثوبته*, aber ein solches nomen unitatis zu *ثوب* ist nirgends belegt.

92) Der Vers des Imrūlqais V. 35 der Muʿallaqa (ed. Ahlw.).

93) Cairo *فعد* gegen die Handschr. Der Koranvers Sure VII 149.

94) Über Abū Ġaʿfar als Imām s. Tabari II 1700; Wellhausen, Oppositionsparteien 96/97. Nach Jaʿqubi II 384 ist er 117 gestorben.

67) dann messen wir ihnen für ein Ṣā^c mass von dieser (ihrer Sünde) mehrere Ṣā^c zu, und für *einen* Eimer davon kommen mehrere über sie.

68) Wollen nicht die Völker vor dem, was ihnen nahe gekommen ist, flüchten, so lange sie noch nicht ein Missgeschick und Unglück erfasst hat,

69) einer von den wechselvollen Schicksalsschlägen, deren drohendes Gewitter den Verständigen (schon jetzt) sichtbar erscheint,

70) (flüchten) hin zu der Zufluchtsstätte, die allein die Menschen vor Blindheit und Prüfung rettet, wenn sie sich zu ihr wenden?

71) Hin zu den Hašimiden, den Herren, denn sie sind für die von uns, welche voll Furcht und Hoffnung sind, Schutz und Zuflucht.

72) Welche Art von Gerechtigkeit und welchen Lebenswandel, wenn nicht den ihren, erstrebt, wer auszieht und sich auf die Reise macht, (die rechte Art zu suchen)?

73) Unter ihnen (glänzen) die Sterne der Menschen und der Rechtgeleitete ist unter ihnen, wenn die Nacht hereinbricht und sie dunkel die Menschen (umhüllt);

74) wenn dichte Finsternis die Dinge bedeckt, ihre Sterne verdunkelt sind, dass die Menschen

67) Cairo mit den Hdshr. نكيل, das gegen die Grammatik verstösst. ويأتي habe ich *im Text* stehen lassen, weil im Scholion das richtige يأتي als Variante angegeben wird.

68) Cairo تجب.

72) Die Regeverse (natürlich الله zu lesen) «Ein Bach ist gekommen von Gott her, der hinstrebt nach dem fruchtbringenden Paradies».

74) Cairo استحكمت حنك X ist zwar in der hier passenden

nicht (in ihrem Glanze) nächtlicher Weile wandeln können, wenn sie untergangen sind,

75) und wenn zwiespältige Verblendung die Menschen befällt, dann können sie nur durch *ihre* (der Hašimiden) Hilfe hell sehen, während sonst alles dunkel ist.

76) Darum, o Herr, beschleunige das, was wir von ihnen erhoffen, dass wieder warm werde, wer erfroren ist und satt werde, wessen Vorrat auf die Neige gegangen ist

77) und dass wieder durchdringe das lang vernachlässigte Buch bei denen von uns, die Wohlgefallen an ihm haben und seine Bestimmungen anerkennen und bei denen, die voll Zorn (sich abgewandt hatten)!

78) Denn sie sind für die Menschen in den Nöten, die sie treffen, Regengüsse der Fruchtbarkeit, durch welche vom Mangel befreit wird, wer vorher Hunger gelitten hat,

79) und sie sind für die Menschen in den Widrigkeiten, die sie treffen, Hände der Freigebigkeit, die ihnen schenken und reichlich geben,

80) und sie sind für die Menschen, in dem widrigen Geschick, das sie trifft, ein zuverlässiger Halt, ob sie fortziehen oder zum Verweilen genötigt werden,

Bedeutung nicht belegt, aber استحكمت ist wohl erst spätere Correctur.

76) Cairo يومل. Die Verse des Hatim ed. Schulthess N°. LXX in abweichender Reihenfolge.

80) Cairo وحلوا. Der Ausdruck عرى ثقفة gebildet nach العروة الوثقى Sure II 257, XXXI 21.

Schlag bedeutet hätte und nie einen, der nötiger Hilfe gebraucht hätte als er (Husain).

55) Gut treffen ihn (den Husain) die Schützen, (die) mit eines anderen Bogen (schiessen d. i. das Heer des Jazīd, das nur dessen Absichten ausführt); o du Letzter (Hišām), dem den Irrtum der erste (Fürst seines Hauses, Mu'awija) eingefädelt hat!

56) Es stürzen sich die Wölfe voll Gier hervor, während um ihn (Husain) zwei Gruppen stehen, Bewaffnete und Waffenlose.

57) Wenn die Lanzen sich in ihn bohren, dann jubeln und jauchzen die vom Irrtum besessenen unter ihnen (den Feinden) von allen Seiten.

58) Aber doch hat nichts gewonnen, der zu ihnen (den Umajjaden) mit seinem (Husains) Haupt gesandt wurde, und nicht wurden getadelt, die über ihn weinen, jammern.

59) Nie habe ich Leute gesehen, deren Verwandte erschlagen wurden, ohne dass sie Blutrache genommen hätten, so lange sie bei vollem Verstande waren und gesunde Hände und Füße hatten,

60) wie seine Anhänger (es sich gefallen liessen), denen doch der Krieg auf den Herd gesetzt worden war, und vor denen der Topf (des Krieges) und sein Kessel brodelte.

55) Cairo اسدى.

56) Cairo ذيان!

57) Cairo في من für.

58) Im Scholion Zeile 8 ist das vorletzte Wort natürlich والمكرى zu lesen.

60) Cairo تخيش لها für لم.

61) Zwei Gruppen (gab es unter seinen Anhängern): die einen rückten voll Feindseligkeit vor, und (die anderen) weinten, weil sie die Wahrheit verlassen hatten und jammerten darüber;

62) und nichts hat es denen, die sich zurückzogen, genutzt, dass sie sich abgewandt hatten, und nichts hat denen, die vorangingen, (ihm zu helfen), ihr Vorstürmen geschadet.

63) Wenn aber einmal Gott die Herzen (der Verfolger des Husain) zusammenbringt, und wir sie (seine Feinde) treffen, von einer Wolke begleitet, nicht einer Regenwolke (sondern einer Heereswolke), einer gekrönten (?),

64) ja einer Wolke, die einen starken (Pfeil) regen entsendet, nachdem ihr der Schlauch, der sich ergiesst, das Band, das Verderben für die Kriegshelden umschliesst, geöffnet hat;

65) (und wenn) unsere Panzer im Schreckens(kampfe) weiss glänzen, als ob sie Teiche in den vulkanischen Gegenden wären, welche von den Winden der Nordsturm peitscht,

66) (unsere Panzer) auf den kurzhaarigen (Rossen) aus Wagīh's und Lāḥiq's Geschlecht, welche uns an die Rache erinnern, die wir zu nehmen haben, wenn sie wiehern,

61) Ubaidallāh Ibn al-Hurr bereut, nicht mitgekämpft zu haben Tab II 388, 389.

62) نكيس kennen die Wörterbücher nicht als nomen verbi von نكس.

64) Cairo تسجل, das mit تسجل gleichbedeutend ist. Die Bilder von Wolke und Schlauch werden mit einander verquickt.

den), und unser Futter, das sie uns gewähren, ist Alā und Ḥarmal.

42) Von der Beute bekommen wir keinen Anteil bei ihnen, und wir haben keine Sättel (= Kamele?), wenn die Leute sich auf den Auszug begeben.

43) Darum, o Herr, können wir denn bei einem anderen Hilfe gegen sie suchen? Und ist nicht auf dich allein Verlass?

44) Erstaunen, dessen ich nicht Herr werden kann, ergreift mich, dass ihren Rossen aus der Brust Töne dringen, auch wenn sie unter dem Staub (unsichtbar geworden sind),

45) Gewieher unter wohlgepanzerten, finsterblickenden (Reitern), die wie Ḥadavögel an nebeligen Tagen bald hoch, bald niedrig fliegen (auf ihren Rossen);

46) (Reiterscharen), denen (einmal) der harte Kieselboden den Staub wegnimmt und die dann wieder für den glatten Kieselboden staubiges Land entschädigt.

47) (Erstaunen ergreift mich), dass diese Scharen vom Wasser des Euphrat und seinem schattigen (Ufer) den Ḥusain verjagen konnten, ohne dass gegen sie ein Dolch gezückt wurde.

48) Nur die kleine Schar (stand dem Ḥusain bei), unter welcher Ḥabib sich befand, staubbedeckt, der

43) Cairo يرتجى.

44) Vgl. den Vers LA s. v. زمّل: وَتَسْمَعُ مِنْ تَحْتِ الْعَجَلِ: لَهَا أَرْمَلَا

45) عوايس zu lesen.

48) Über den Tod des Ḥabib b. Muzahir s. Tabari II 348; über Anas b. Al-Ḥarīṭ al-Kahili finde ich nichts.

sein Gelübde (dem Tode) erfüllte und der Kahilit, der von (Blut und Staub) umhüllt war,

49) und unter der Abū's-Ša'tā sich (sterbend) zur Seite neigte, mit wirrem Haar, blutend, und Abū Ḥaḡl fiel, von Wunden bedeckt

50) und der Herr der Banū s-Šaidā, der schon vor ihnen gestorben war und Abū Mūsa gefangen, gefesselt.

51) Ḥusain und seine Edlen um ihn (wurden niedergemäht), als ob sie für ihre (der Feinde) Schwerter wären, wie das Kraut, das man sich aus dem Boden reißt.

52) Sie (die Rosse) tauchen mit ihnen (ihren Reitern) beim Kampf in Blut der Söhne Aḥmads (und werden alle gleich gefärbt), so dass (zuletzt) das einfarbige Tier dem gefleckten gleich sieht.

53) Der Prophet Gottes war von ihnen gegangen, und sein Fehlen war hier für die Menschen ein gewaltiger Schaden.

54) Nie habe ich gesehen, dass einer im Stich gelassen wurde, (dessen Tod) einen schlimmeren

49) Von Abū's-Ša'tā sagt Ibn al Kalbī, Gamhara [Escorial] fol. 103^a: وزيد بن يزيد بن المطاعر بن النعمان بن سلمة بن زياد بن يزيد بن يزيد بن المطاعر وهو الشجر وهو الشعثاء قتل مع الحسين بن علي بالطف Muslim s. Tabari II 343.

50) Qais Ibn Mushir bei Tabari mehrfach als Anhänger des Ḥusain erwähnt. s. die Stellen im Index; über Muwaqqa' b. Tumama finde ich nichts.

53) Ist hier deplaciert und sieht aus wie ein späteres Einschleissel.

30) Hat er denn nie über einen Vers (darin) nachgedacht, der ihn darauf gebracht hätte, das aufzugeben, was er tut, oder ist sein Herz verschlossen?

31) Das sind die schlimmen Herren, deren Herrschaft schon lange dauert; bis wann, bis wann soll diese langwierige Qual bestehen?

32) Sie hatten immer ihre Lust daran, Schlimmes unter den Bekennern ihrer Religion anzurichten und machten bald Waisen, bald Witwen,

33) so wie in der Vorzeit Ḥaūmal in ihrem Geiz sich freute, ihre Hündin schlimm zu behandeln:

34) sie musste bellen, wenn die Nacht ihr dunkel hereinbrach, aber Ḥaūmal schlug sie und hungerte sie aus; eine schlimme Verderbnis!

35) Nie hat ein Gleichnisredner Worte über die Ungerechtigkeit vor unserer Zeit an jemanden gerichtet, der mehr Unrecht begangen hätte als unsere Richter.

36) Sie haben uns in ihrer blinden Thorheit Angst gemacht vor dem Abgrund des Verderbens, so wie der, (welcher die Eidleistenden) schrecken will, das Feuer der Schwörenden entzündet.

30) Cairo ام. Der Belegvers ist nach Kāmil 159 von Raʿī, [«Und so manchem Entsender und Boten] und so manchem nicht geringen Bedürfnis unter den Bedürfnissen habe ich nachgegeben»

31) Cairo ملوك.

32) Cairo من أمر und falsch عدا.

33) Cairo لكلبيتها mit allen Handschriften, das ich in بكتبها geändert habe.

36) Über das Feuer beim Schwören vgl. Wellhausen Reste²

37) Jedes Jahr kommen sie mit einer Neuerung, die sie einführen, und durch welche sie, die ihnen folgen, zum Ausgleiten bringen und in den Schmutz fallen lassen.

38) Und ein Tadel ist es für die Anhänger der Religion, nachdem sie (unverändert) fest gestanden hat, dass sie sich Neuerungen (zuwenden), von denen es keine Abkehr giebt (?).

39) so wie die Mönche Neuerungen einführten, welche das Buch nicht geboten hatte und nicht die Offenbarung Gottes, die herabgesandt worden war.

40) Das Blut der Muslims (zu vergiessen) gilt ihnen als erlaubt, aber verboten ist es, die Blüte des Palmbaums (zu brechen), die herabhängende.

41) Acht Tage lang müssen wir auf ihr Geheiss dursten, (ehe wir wieder zur Tränke geführt wer-

189, wo auch ein anderer Vers des Kumait angeführt ist. Im Scholion (Zeile 5) ist natürlich خوفونا zu lesen.

38) Der Vers lässt sich in der überlieferten Form nicht befriedigend erklären, der Scholiast stellt mehrere Erklärungen zur Wahl und setzt schliesslich stillschweigend منها für عنها ein. Meine Übersetzung ist nur ein Notbehelf und giebt eine der möglichen Ergänzungen wieder. Ein einfacher Sinn würde sich ergeben wenn man für ليس عنها lesen könnte ليست منه «Tadelnswert ist es, dass sie sich Neuerungen zuwenden welche nicht zu ihr (der ursprünglichen Religion) gehören». In ed. Cairo herrscht Stillschweigen.

40) Der Scholiast nimmt wohl mit Recht an, dass der Vers der Anekdote über die charigistischen Ultras (die im Kāmil S. 560 erzählt wird) seine Fassung verdankt; hier bezieht er sich aber natürlich auf die umajjadischen Herrscher.

dass das Fell gut werde, nachdem sie es vorher verdorben hat (beim Gerben) und faltet es dann.

11) Und so sieht jetzt, was noch von unserem Leben übrig ist, für die Augen dessen, der eine Beschreibung davon geben will, aus wie die zerrissenen Flicker des Zelttuches:

12) wenn ein Stück davon vernäht wird, reisst ein anderes entzwei in zwei Rissen, durch welche der Sonne ausgesetzt wird wer (im Zelt) Schatten sucht.

13) Nun sind die Angelegenheiten der Menschen so zerfahren, wie die eines Mannes, der (alles) zu Grunde gehen lässt, den Schlaf (jeder Tätigkeit) vorzieht, und bleiben sich selbst überlassen;

14) (eines Mannes), der vorher bei ihnen alles, was die Euter des Lebensgenusses boten, getrunken und immer wieder getrunken und gesaugt hatte; und die Euter des Genusses waren wohlgefällt.

15) Auf der Kanzel findet er das rechte Wort, wenn er sie betritt, aber wenn er dann heruntersteigt, dann sündigt er gegen das, was er gesagt hat.

16) (Immer neue) Vergleiche weiss er für sie (die sündige Welt) zu finden, die doch sein eigen Teil ist, von dem er verbotenen Trank und Speise geniesst.

11) Der Vers des Abū'n-Nağm LA s. v. *كصوت اعداء* wo *كصوت* für *كصوت* «Lumpen einer thörichten, keifenden, die ihre Kleider zerreisst».

12) Der Koranvers Sure XX 17.

13) Im Scholion hat nach *بأعمالها* vielleicht noch *على ترك* oder etwas ähnliches gestanden.

14) Im Scholion ist *خيرها القليل* kaum in Ordnung.

15) Zu *أعواد* = *منبر* s. Schwally in ZDMG 1898, 148.

17) Ihr Herrscher, gebt uns doch eine Antwort, denn unter Euch giebt es ja, bei meinem Leben, Meister aller Arten (von Beredsamkeit), redegewandte:

18) sind wir (noch) Besitzer eines (heiligen) Buches, so dass wir und Ihr rechtskräftige Entscheidungen der Schrift gemäss treffen können und Gerechtigkeit üben?

19) Wie kommt es dann und woher — da wir nun einmal getrennt sind, verschiedene Parteien — dass *Ihr* fett werdet und *wir* abmagern?

20) dass unseren Kamelen, obwohl Triften des Landes dunkelgrün und fruchtbar daliegen, das Rennen durch wasserlose Strecken, (die kein Futter geben), den Höcker auf die Seite geneigt hat, so dass er jetzt schlaff herunter hängt?

21) Oder haben wir die Offenbarung hinter uns geworfen, und fällt die Entscheidung jetzt der Marzubān, der zum Herrscher gemacht ist (oder: der die Kleider schleppen lässt)?

22) Wir haben zwei schlimme Hirten, die (uns) zu Grunde richten: einen Wolf, voll Tücke, und eine zottige Hyäne.

17) Cairo حديثكم Im Scholion *النس* zu lesen.

21) Die Mutter des Hišām war eine Araberin, dagegen war Halids Mutter eine Christin (s. Wellhausen, Das arabische Reich 206) und wird von ihm gesagt *الذي يؤتى المجوس على المسلمين* Tab II 1623 und er wird vielleicht deshalb hier als Marzubān bezeichnet wie Qutaiba von Waki' (s. Wellhausen l. c. 277). Der Vers des Du'r-Rumma auch LA s. v. *رقل*: «Wenn wir einen Mann zum Herrscher machen, dann ist er Herr in seinem Volke, und wenn auch vorher nicht (einmal) sein Name erwähnt worden ist».

22) ahmt den fünften Vers der Lamijja des Šanfara nach:

strengungen) abgezehrt ist und der Lederstrick mit dem Bauchgurt zusammengebunden ist,

130) mit den schnellen Reitern dahin sprengen und sich umwenden, ohne dass man erst die Peitsche brauchte, wenn sie eine Drehung machen sollen.

131) Mit wirrem Haar (oder „gleich Igel“?), eilen sie in der Nacht dahin, so dass das Land ihnen immer andere Formen zeigt, die Hügel und die Sandhaufen.

132) Bald führt es sie auf Höhen hinauf, dann wieder in ebenes Land, bis sie endlich Halt machen, wenn sie über der Kimmung stehen (am Abend),

133) (Halt machen) bei denen, die sie besuchen wollen; und wer *die* besucht, der erlangt Gottesfurcht, und die Erfüllung der Belohnungen (der Frommen) wird durch ihre Fürsprache vermittelt.

und الصَدْر. Der Belegvers (nach LA s. v. ناء von Abū Duaib, dort كميت für عَقَار) «Ein bräunlicher (Wein), der dem Wasser des (ungekochten) Fleisches gleichsieht, das nicht bittere Hamṭa ist und nicht Essig; ein Wein dessen Flamme den Trinker brennt»

132) Der Vers des Nabīga vollständig LA s. v. فاص:

وَعَنَاجِيَجَ جِيَادٍ نَجَبٍ نَجَلٍ قِيَاظٍ وَمِنْ آلِ سَبَلٍ

«Und so manche edle, vortreffliche (Rosse), guter Abkunft, von den Nachkommen Fajjaḍ oder aus der Familie Sabals», vorher سَبَلٍ اسْمُ فَرَسٍ: سَبَلٍ and وفياض فرس من سوايق الخيل نجيب في العرب.

IV.

CITATE.

1) Ag. XV 120, Hiz. I 70, LA s. v. عَمِي (erste Hälfte).	25) Şih, LA, TA, s. v. رخل, Işlah 27.
2)–7) Hiz. I 70.	27) Şih, TA, LA s. v. سلغد, LA s. v. رَعَف, Işlah 27.
8) Şih, TA, LA s. v. عَزَل, und LA s. v. رَمَق.	28) Şih, TA, LA s. v. حوس, ضبط und عَجَف.
9) Şih, TA, LA s. v. رَمَق.	31) Aini IV 111.
10) LA s. v. حَلَّ and غَمَل.	36) Hiz. III 214.
11) Amālī fol. 20 ^v , LA s. v. ربيع.	43) Ag. XV 114, Aini I 534.
12) Amālī fol. 20 ^v , Şih, LA, TA s. v. ربيع.	49) Şih, TA, LA s. v. حَجَل. Ibn al Kalbi, Ġamhara fol. 103 (Escorial, nach gütiger Mitteilung des Herrn Dr. Becker).
14) LA s. v. مَهَق.	51) Hiz. I 70
15) Ibn Qut, Šir 370, Ibn Qut, 'Ujūn 190 ^v (nach gütiger Mitteilung des Herrn Prof. Brockelmann).	53) 54) Hiz. I 70.
16) Ibn Qut, 'Ujūn 190 ^v .	55) Ag. XV 123, 126.
17) Ag. XV 120.	86) Aḡḡad 33.
22) LA s. v. عَرَف.	87) Ag. XV 127.
	102) Şih, TA, LA s. v. نَضَح.

Inhalt: Ob wir wohl noch einmal aus unserem Schlummer erwachen? (1–8). Immer neue Risse zeigen sich an unserem Staatszelt, kaum dass die alten vernäht sind; unsere Hirten kümmern sich nicht um uns (9–16). Haben wir überhaupt noch das heilige Buch oder haben wir die Offenbarung verworfen? (17–21) Wie lange sollen wir uns diese Behandlung noch gefallen lassen? Recht und Anteil an der Beute gewähren uns unsere Hirten nicht, und keine Schafherde hätte das ausgehalten, was sie uns zumuten (22–43). Die Umajjaden sind hingeeilt, den Ḥusain mit seinen wenigen Anhängern niederzumachen (44–52), nachdem sich noch ein Teil seiner Parteigänger von ihm abgewandt hatte (53–62). Wenn wir die Mörder des Ḥusain einmal treffen, dann wollen wir ihnen heim-

118) Wenn es heisst: haltet Mittagsrast, dann bleiben die Sättel oben, oder (wenn es heisst:) rastet früh morgens, dann geht es im Daml- und Hababschritt weiter.

119) Nicht kann sich Heilung verschaffen durch einmaliges Haltmachen der von ihnen (den Pilgern), welcher durch Abspannung infolge der Müdigkeit ermattet, krank ist.

120) Nur zu (den) fünf (täglichen Gebeten) können sie sich mit ihren Reitern (auf die Kniee) niederlassen, wo (immer wieder) die Haut über der Wunde aufbricht.

121) (Sie ziehen so schnell weiter), als wären sie (Vögel), die zu ihren Küchlein eilen in der Dunkelheit, in Scharen,

122) (Vögel), welche über ihrer Brust Schläuche (d. i. ihre Kehle) tragen, deren Riemen und Schlingen nicht für sie (gelöst werden),

118) Lies عَسَا. Cairo falsch أَرْحَلِيهَا Aḡḡad 32, 11 bemerkt من الدَّمِيلِ وَالْجَبِّ تَعْرِيسُهُ فَلَا تَعْرِيسُ لَهُ Vgl. einen ähnlichen Vers des Ḥumaid al-Hilālī (Belāḡori ed. Ahlw. 179)

وَمَطْوِيَّةُ الْأَقْرَابِ أَمَّا نَهَارُهَا فَسَيْرٌ وَأَمَّا لَيْلُهَا فَدَمِيلٌ

119) Der Belegvers auch Ṣiḥ, LA, TA s. v. كَرَى mit dem Zusatz إِذَا صَبَدَ يَقَالُ لَهُ «Beuge deinen Kopf Karā, beuge deinen Kopf, die Strausse sind in den Städten».

120) تَنْكَأ habe ich nach Cairo gegen die Handschriften eingesetzt.

121) Cairo gegen das Metrum بِالْأَفْرَاجِ nach B.

122) Zu diesem und den folgenden Versen, wo die Kehlen der Vögel mit Schläuchen verglichen werden, s. Ahlwardt,

123) (Schläuche), die zusammenzunähen sich keine Näherin abgemüht hat, und deren Inhalt an Wasser um nichts geringer geworden ist.

124) (Die Schläuche bringen sie hin) zu Zwillingen, die aussehen wie das Abgezupfte von der Wolle, die mitten in der Wüste leben, und deren Hemd die kleinen Haare an den Federn sind,

125) an Federn, welche (mit der Spitze) noch nicht stechen können, wie sie es sonst thun, und deren Kiel noch nicht aufrecht steht.

126) (Hin zu Küchlein), die aus der Schale genommen sind und aussehen wie ein Schmuck, der aus Perlenbändern und Halsketten besteht.

127) Sie gleichen den . . . , nur dass in ihren Köpfen sich Öffnungen (der Augen und Ohren) und Spalten bewegen.

128) (Junge), welche es niemand danken, wenn sie reichlich versorgt sind und deren Trotz, auch wenn es ihnen schlimm geht, nicht gebrochen wird.

129) Diese (Kamelinnen), nicht jene (Vögel) sind es, welche, wenn ihr Fett (durch die grossen An-

Chalef elahmars Qasside S. 145, 156 ff. Der Vers des Aus (lies (الْحُفَاءُ) «Und er fällt wie der Schutt, der heruntergeworfen wurde».

123) Der Vers des Zuhair IV 15 (ed. Ahlw.) «Und du schneidest durch, was du bestimmt hast (= bringst es zu Ende), aber manche Leute beschliessen erst und führen danach nicht aus».

126) Cairo مَتَّخَذَاتِ.

127) Da ich nicht weiss, was die Nieren — die müssten natürlich الْكُلَى heissen — hier sollen, habe ich die Schreibung der Hdshr. beibehalten.

129) Cairo النِّى. Im Scholion ist für النِّى zu lesen النِّى

Milch nach Hause bringen und deren Rücken nicht mager gemacht haben Lasten und Sattel;

104) die aussieht, als wäre sie ein ausgelassener (Stier) mit schwarzen und weissen Streifen, ein grossäugiger von den Wildstieren von Līna, ein ausgewachsener;

105) (ein Stier), gegen welchen sich ein frostiger Wind voll Feuchtigkeit erhoben hat, der Wolken, welche sich entladen haben, mit sich bringt, und ein Sturm, der Kiesel führt.

106) Seine beiden Kleider, die er von ihm bekommen hat, sind Reif, der ihn bedeckt und der Staub, der bei seinem Aufwirbeln (sich unten an ihn setzt).

107) In dem Schutz seines Artäbaumes unter dem er als Gast Zuflucht sucht, ist seine Bewirtung Schlaflosigkeit und Übermüdung.

108) (Ertrage) deine Nacht, diese deine lange Nacht, wie sich (ja auch) mit der Qual seiner Fessel (oder „seines Durstes“) plagen muss, der dem Untergange geweihte,

109) bis ein Strahl der Sonne hervortritt, deren östliche Strahlen noch verdeckt sind.

105) Der Vers des Abū Duāib „Und es erhebt sich gegen ihn ein feuchter, wirbelnder“.

107) Cairo *ارطاة* gegen die Hdshr. und das Metrum.

108) Der Anfang des Verses erinnert an den Vers des Im-rulqais *أَلَا أَيُّهَا اللَّيْلُ الطَّوِيلُ أَلَا أَتَجَلَّى* (Mu'allāqa 46). Der Koranvers Sure XXVI 63.

109) Der Vers des Qais auch LA, TA s. v. *حجب* wo für *تربت* steht *ترأت* „Sie erschien vor uns wie die Sonne, von einem Tuch bedeckt: ein Strahl von ihr glänzte und mit dem anderen geizte sie“.

110) Dann beginnt er den Reif von sich zu schütteln, wie der Holzsammler die trocknen Blätter.

111) Da umdrängen ihn die jungen Hunde mitten im hochfliegenden, aufwirbelnden Staub mit einem Eifer, als wenn es ein Spiel wäre,

112) und er wendet sich um, im Schrecken über den plötzlichen Überfall Stolz heuchelnd, während sein Herz feige ist.

113) Dann lässt er die Angst fahren, da der Schreck vergangen ist und die Wut ihn zur Abwehr reizt,

114) und treibt sie (die Hunde) zurück, dadurch dass er einen von ihnen niederschlägt, der nun in den letzten Zügen liegt, (dem Tode) nahe, da Eingeweide und Flanken ihm bluten.

115) Und seine Stösse treffen ihre (der Hunde) Glieder, wie ein Nähender, dem das (viele) Wandern seine Schuhe zerrissen hat, (das Leder durchbohrt).

116) Und diese (Kamelin) — nicht dieser Stier — trägt nun einen (Mekka)pilger, dem die lange Reise ein verändertes Aussehen gegeben hat und der dahinzieht unter anderen Pilgern, die ebenfalls ihr Aussehen verändert haben,

117) (Pilgern), deren Sättel abgemagerte Kame-linnen tragen müssen trotz der Müdigkeit und Erschlaffung, die sie ihnen verursachen.

110) Cairo *حَتَّى* für *ثُمَّ*.

112) Cairo gegen die Hdshr. falsch *رَوَّعَهُ الْفُجَاءُ* XII *ثَنَى* nicht belegt.

115) Cairo *نَوَافِدَ* s. dazu Scholion. *النَّقَب* fasst das Scholion falsch auf, es ist gemeint *نَقَبَ* he proceeded through the land.

90) Ihr steht im Krieg an den wichtigsten Stellen, da wo an der Mühle sich ihre Achse befindet,

91) wenn er (der Krieg), der erst einer zarten Jungfrau glich, sich als ein halbergrautes Weib zeigt, zu dessen Art das Streiten und Keifen gehört,

92) (als ein altes Weib) mit geschorenem Haar, die nicht weil sie schön wäre, sich entblösst und nicht weil sie sich schämte, ein Hemd anzieht.

93) Und es bringen die Anzünder herbei — während die behaarten, die nicht eingeladen sind, nach Herzenslust davonlaufen —

94) zwei Kochtöpfe, (auf deren Herd) — nicht durch Reiben des Afārholzes am Marḥholze — der Koch ein Feuer entzündet,

95) (Töpfe), welche nicht mit zwei Lappen (vom Herd) heruntergeholt werden, und deren Feuer nicht mit der Sīḥpflanze die Flamme hell leuchten macht;

96) (Töpfe), welche (vielmehr) auf den Herden zweier Kriegsheere stehen, auf denen Flammen (leuchten), die nicht vom Licht derer stammen, welche sich Feuer (vom Nachbar) entleihen.

92) Cairo تَجَرَّدَ.

93) كَلَّ أَرْبَ نَفَرٍ وَالزَّبَّ von Kumait gewählt mit Anspielung auf die Redensart كَلَّ أَرْبَ نَفَرٍ, «every one of the camels, that has much hair in the face is wont to take fright and run away at random».

95) Der Vers des Du'r-Rumma in ما بال عينك ed. Smend. V. 89.

وَلَا حَ أَزْهَرُ مَشْهُورٌ بِنُقْبَتِهِ كَأَنَّهُ حِينَ يَغْلُو عَارًا تَبَّ

«Und sie (die Sonne) erscheint durch ihre Farbe einer Flamme vergleichbar, da sie die Sandwüste hinansteigt».

97) In den (unfruchtbaren) Jahren gleichen sie (die Banū Hāsim) Regengüssen, die niedergehen, wenn der Besitzer der Kamelin sie nur zum Milchgeben bringen kann, indem er ihr die Lenden verbindet.

98) Da blitzt er (der Regen) den Notleidenden unter Euch mit reichem Guss, der Teiche hervorzaubert und grüne Weide.

99) Wird mich zu Euch eine Kamelin bringen, die kräftig ist wie ein Männchen, mit starken Backenknochen, (mit der) zu reisen, für mich eine Anstrengung ist?

100) (eine Kamelin) die ausgelassen (umherspringt) wie ein Hengst, leichtfüßig dahinrennt, deren Gestalt erst die glühende Mittagshitze deutlich erkennen lässt,

101) wenn die Hügel ihre Tücher (Fata morgana) anziehen und das Vorgeben der glänzenden Spiegelungen, (als ob etwas hinter ihnen stecke) Lüge ist;

102) (der Schein, den sie erwecken) durch zerfließende (Spiegelungen), welche Hoffnung machen und den Reiterscharen etwas vortäuschen, so dass sie, was die Schläuche noch (an Wasser) enthalten, verbrauchen, (in dem Glauben, bald frisches zu bekommen).

103) (Eine Kamelin), welcher keine Ladung auferlegt haben, die welche der Herde vorauseilend die

100) Cairo يَنْشَقُّ.

102) Cairo behält die metrisch unmögliche Lesart der Hdschr. bei.

103) LA und TA lesen وَالْقَتَبُ für الْقَتَبُ. Zu يَمْسُحُ s. قَالُوا وَمَسَّحَتْ بِالْحَاءِ إِذَا هَوَّلَتْهَا يَقَالُ بِالْحَاءِ وَالْحَاءُ: مَسَّحَ. LA s. v.

79) Und zu ihnen hat man nie sagen können, wenn man ausgeglitten war, (weil man ihrem Rat nicht gefolgt war) „bringt eure Entschuldigungen vor“, denn *sie* hatten (richtig) vorausgesehen.

80) Sie halten (die Menschen) ab (vom Verbote-
nen) und führen (sie) hin zu den Geboten (Gottes), aber sie wissen auch wohl zu streiten, wenn man Streit mit ihnen beginnt.

81) Sie lassen die (Herde ihrer) Pflichten nicht unbeaufsichtigt (von der Weide) zurückkehren und vergeuden nicht die Milch, wenn sie melken.

82) Wenn sie die (Herde ihrer) Aufgaben von der Weide zurückführen, so bringen sie alle zusammen (in Ordnung) heim, und wenn sie sie zur Tränke bringen, dann führen sie sie dort hin, wo sie das Wasser früh erreichen.

83) Ihr Holz steht an der besten Stelle unter den Nuḏārbäumen, geschützt von Dickicht, undurchdringlichem Dickicht.

84) Sie bringen ihre beiden Pfeile vor den übrigen Pfeilen (mit dem Gewinn heraus), wenn sie spielen, um durch ihr Schiessen den Ruhmespreis (zu gewinnen).

anderes bedeutet, s. LA s. v. ارب. Der Vers des Qais auch LA s. v. ارب. «Ich bemühte mich eifrig den Krieg abzuwehren, da ich gesehen hatte, dass er trotz der (früheren) Abwehr nur immer näher herankam».

80) Cairo شغبوا.

84) Der Vers darf nicht ausgeschaltet werden, obwohl er bei B und danach in ed. Cairo fehlt, weil in den folgenden Versen immer wieder auf للمجد zurückgewiesen wird. In قدحيتم ist der Dual sachlich unberechtigt und nur aus metrischen Gründen gewählt.

85) Und sie gewinnen ihn (den Ruhm), ohne sich mit einem anderen darin teilen zu müssen, so wie der, welcher die Beute erkämpft hat, sich das beste Stück davon behält.

86) (Die Nachkommen Hašims erlangen den Ruhm), während die, welche von Jugend an auferzogen sind, (die Herrschaft zu führen, d. i. die umajjadischen Prinzen) und voll Durst (sich nach ihm sehnen), ermatten und ihn nicht erlangen können.

87) Eine Schwierigkeit bereitete ihnen (den Banū Umajja), da sie die Anhöhe (des Ruhmes) an ihrer schwierigsten Stelle ersteigen wollten, dass die Stricke schwach geworden waren und dass sie (die Banū Hašim) liefen, nicht (bloss) sprangen (?)

88) Und sie (die Umajjaden) konnten nur, ohne ihn (den Ruhm der Banū Hašim) ganz zu erlangen, ein Teil davon einheimsen, da wo für die Schwachen das äusserste Ziel gesteckt ist, wenn sie sich abmühen.

89) O Ihr Besten unter allen, denen sich Reittiere beugen, Ihr seid die Wipfel der Bäume, nicht ihre Rinde!

86) غَلَّ könnte auch «Gewand, dass man unter dem Panzer trägt» bedeuten; wenn die Erklärung des Scholions richtig wäre, müsste غَلَّ = غَلَّ sein «he acted unfaithfully».

87) Cairo كؤودة الربوة gegen das Metrum. Meine Lesung ging von einer falschen Auffassung von سعدتم aus, das mit dem Scholion nur = شق عليهم gefasst werden kann, ich lese also jetzt كؤودة شديدة und im Scholion كؤودة الربوة.

66) Trefflich und vor Schädigung bewahrt, zeugen sie edle Nachkommen, wie sie selbst edelgeboren sind.

67) Gesund, frei von Fehl sind sie, das oberste Haupt nicht der Schweif,

68) glänzend, wahrhaft; was sie erzählen, ist nicht unglaublich, und ihre Vergangenheit deutet nicht auf Untergang.

69) (Sie sind es), die sein Recht zuerkennen, dem der auf es vertraut(?) und für geringe Gabe halten das viele, was sie verschenken;

70) die als erste ans Ziel gelangen an solchen Stellen, wo als Siegespreis der Wettkämpfer nicht das Rohr aufgestellt wird;

71) welche die schwere, drückende (Notlage erleichtern, wenn der vordere Bauchgurt (der Tiere) ihrer Leute mit dem hinteren sich verstrickt hat.

72) Wenn der Böse aus seinem Feuerzeug ein (unheilvolles) Feuer entzündet hat, und auf dem Rücken eines Gefäßes (oder „seines Volkes“) eine Krümmung zu sehen ist,

67) Der Koranvers Sure XXXIII 33.

68) Wortspiel: حديث «Neues», hier «Überlieferung» und قديم.

69) Cairo والمستقلو für والمتلفون.

71) Cairo الحقب erklärt mit السنون; das ist hier nicht gemeint, wie das vorausgehende تصدير zeigt. Ich lese deshalb التنف (Maseulinum) und nehme an, dass das Femininum, das alle Hdsehr. haben, eine Folge der falschen Vocalisation الحقب ist.

72) X das auch Hašimijjat I 54 vorkommt, kennen die Lexica nicht. آله حياء soll an آله حياء «Bahre» (Bānat Su'ad V. 37, Hatim Taj. LV, 7, Hamāsa 202 u. ö.) anklingen, hier soll damit nur gesagt sein: «wenn die Lage schwierig ist».

73) und (wenn die Nuss so hart ist, dass) ein Mann mit langen, scharfen Schneidezähnen nicht mehr zerbeissen kann als der stumpfzahnige, und ein Unglück auf das andere folgt,

74) dann sind sie es, welche die schwierige Krankheit heilen und wieder zusammenleimen, was man zerschlagen hatte.

75) Sie sind nicht zu finden, wo hässliche Worte geredet werden, aber wo es Milde und Klugheit gilt, bleiben sie nicht fern.

76) Gütig und liebevoll (sind sie); in ihrem Wandel haben Frömmigkeit und Lobpreisen Gottes und demütiges Flehen (zu Gott) einen Bund geschlossen.

77) Nie haben sie etwas übernommen, das sie nicht recht verstanden(?) und nie etwas an sich gerissen, wie andere es sich wohl verschaffen.

78) Das Beste ist das, wovon sie pflücken, (um es anderen zu geben), während sonst die Sammler geizig festhalten, was in ihren Händen ist(?)

73) Cairo اورق. Der Vers des Mufaḍḍal LA s. v. كس: حال بمعنى تحول اذا ما حال كس القوم روقا. Der Vers des Tarafa V, 46 (Ahlw.).

74) ويريى شعبوا von dem Scholion falsch erklärt.

75) Im Scholion lies شهد.

76) Cairo سنج für حلف والرعنت. Im Commentar zu ed. Cairo wird die Lesart خلافتهم für خلافتهم angeführt.

77) Cairo مجاعله.

78) Lies خيار Cairo أرب. Meine Übersetzung ist sehr unsicher. Die Worte ألقهم اربوا gewählt im Hinblick auf die Redensart أربت في ذى يديك, die freilich etwas ganz

ten, nicht ein (gewöhnlicher) Beiname — wer das sagt, der lügt — und nicht eine (gewöhnliche) Benennung;

56) (der Ehrenname, den) sie nicht von Geburt an (besitzen) und nicht als Erbe vom Vater her, sondern als ein Geschenk dessen, für den sie sich ereiferten.

57) O du, der über den Teich zu bestimmen hat an dem Tage, wo keiner der zur Tränke hinabsteigt etwas erhält, das er sich nicht selbst schöpft:

58) meine Seele gebe ich hin als Lösegeld für die Knochen, welche dein Grab umfasst, das von Enthaltsamkeit und Adel erfüllt ist.

59) Der Lohn, den du bei mir ausstehen hast, ist die Liebe zu deinen Verwandten (eig. bestehend in denen, welche geliebt werden, weil sie mit dir verwandt sind); sie ist eine unvergängliche Eigenart meiner Seele,

56) Cairo عطاء.

56*) «Ein Gesegneter, der die (irdische) Lust aufgibt, den rechten Weg wandelt, dem es viel gilt, dass sie (um seiner willen) Untergang leiden». Der Vers kann sich nur auf Muḥammed beziehen, der in 56 mit لَ gemeint ist; man liest also wohl besser مُبَارَك تَارَكَ الْهَوَى الْخ.

Die letzte Hälfte des Verses nach Sure IX 129 عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ.

57) Gemeint ist der Tag der Auferstehung. Der Qoranvers Sure XIX 89.

59) Die Auffassung von أَوْدَ als «welche lieben» (s. das Scholion) scheint mir nicht angängig; man müsste dann übersetzen: «bei mir, als einem von denen, welche lieben»; der Sinn scheint mir zu sein «ich liebe deine Nachkommen immerdar». Auch in ed.

Cairo wird الاودّ erklärt durch المحبتون.

60) (unauflösbar), weil die Knoten meiner Liebe (zu dir) festgedreht sind, an welche nacheinander der untere Riemen und der obere geknüpft sind,

61) (Knoten), welche den letzten (Riemen) mit dem ersten verknüpfen; sie (deine Nachkommen) haben (nur) die besten (unter den Muslims?) ausgewählt, keine gemischte Gesellschaft.

62) Sie sind Menschen, welche süß schmecken, wenn andere eine salzige (Speise) abgeben für die, welche sie zu kosten haben.

63) Wenn sie sich niederlassen, dann kommen Regenschauer (der Freigebigkeit) herab und Löwen gleichen sie, ja Löwen des Dickichts, wenn sie (zum Kampf) reiten.

64) Nicht brechen sie in Jubel aus, wenn die Wendung (des Geschicks) ihnen Glück bringt und nicht sind sie betrübt, wenn sie geschädigt werden.

65) Ruhig sind sie und milde, in ihren Häusern ruhen die Wurzeln der Gottesfurcht und die festgegründeten Vorzüge.

60) Der Vers des Ḥuṭaia I 21 (ZDMG 46, 177) «Ein Volk, welches, wenn es seinem Gastfreund einen Strick bindet, den unteren und darüber den oberen Riemen knüpft».

61) Im Scholion habe ich geändert nach LA s. v. خشب: وهو يشخب الكلام والعمل إذا لم يبحكم ولم يجود.

62) ملخ XII kennen die Lexica nicht.

64) Der Koranvers Sure LVII 23.

65) Cairo الفضائل. Der Belegvers ist von Al-Mutanahhil al-Ḥuḍālī und steht Ag. XX 146 in dem Klagelied auf seinen Vater (Mitteilung von Dr. Geyer) «Aber er ist weich biegsam, wie die Spitze einer Lanze, dick an der Schenkelsehne (?)»

45) Und (du bist es), der reitet (am Tage der Auferstehung), der (Verzeihung für seine Anhänger) erbittet, dem Wind und Schrecken als seine beiden Helfer unterthan sind,

46) und (dem als Helfer unterthan sind) die Guten, die kenntlich gemacht sind, die flügeltragenden, die erlangen, was sie suchen.

47) (Du bist zu uns gekommen das Erscheinen von) Lichtern zu verkünden und vorauszusagen; durch dich sind unter uns die Götzenbilder und Opfersteine für nichtig erklärt worden,

48) nachdem wir vorher in Verehrung bei ihnen verweilt hatten und (Opfer) geschlachtet hatten; nun sind es nichtige Opferstätten.

49) Und durch dich wurde die Religion derer besiegt, die Jesus für Gottes Sohn halten und die Bilder, die sie von ihm anfertigen und die Kreuze, die sie aufstellen (sind von dir beseitigt worden).

50) (Du bist es), der seinen Stamm verliess, hinaus-

45) Cairo ذَٰبِرِينَ. — Der Koranvers Sure XXXII 26, LIX 2.

46) Die Koranverse Sure III 121 und III 12. Lies الْمُعْلِمُونَ (im Scholion).

47) Cairo ضِيَاءٌ gegen das Metrum.

48) Cairo besser بِالْعَنَتِ «Schlachttier». Der Vers des Ḥarīf Muʿallaqa V. 52 (ed. Lyall) «wie man statt der in der Hürde weilenden Tiere Antilopen schlachtet».

49) Cairo أَيْنَمَ, was ebenso gut passt, da زَعِمَ mit doppeltem Accus. construiert werden kann. — Im Scholion bedeutet ومنه والخير السخ, dass dieser Ausdruck im Ḥarīf vorkomme (vgl. Ṣiḥ s. v. زَعِمَ).

50) Lies لَقَاحًا. Der Vers des Ḥarīf auch Ṣiḥ, LA TA s. v. كَسَعَ, Kamil 213: «Spreng nicht Wasser auf ihr Euter, du

zog, nachdem der Krieg schon wie eine schwangere Kamelin (welche den Hengst abwehrt) den Schweif erhoben hatte, (wie eine Kamelin), die noch grade Milch genug hat, eine halbe Schale zu füllen;

51) einer Stute gleich die wider ihren Willen besprungen worden ist, einer ältlichen, der ein Stück vom Euter abgeschnitten ist, die beim Melken nur bitteren Saft giebt;

52) (ein Krieg) der jetzt eine Wendung nimmt, und dann wieder eine andere; die Zustände wechseln ja.

53) (Du, Muḥammed, hast deinen Stamm verlassen) bei einer Fahrt zum Quell, aus welchem den Aus und Hazraḡ ein Wasser geschöpft wurde, desgleichen die Brunnen sonst nicht enthalten,

54) Ruhm im Diesseits und Ruhm im Jenseits, zwei Eimer, die nie leer werden, so lange man auch trinken mag,

55) und der Name, den sie sich erworben hat-

weist ja nicht, wer sie besitzen wird, wenn sie (wieder) Junge wirft» Kamil erklärt الماء تنصيح على ضروعها الماء

البارد ليكون اسمين لأولادها التي في بطونها والغبر بقبية اللبن فيقول لا تَبْقِ ذلك اللبن لِسَمِيْنِ الأولاد فانك لا تدري من ينتجها فلعلك

تموت فتكون للوارث أو يغار عليها

Im Scholion zu lesen في هذا الحال für حال في هذا الحال

53) Der Vers hat zwei Silben zu wenig; viell. fehlt فيه؟

54) Der Vers hat zwei Silben zu wenig; viell. fehlt فيه؟ kann man auch als «a share, portion» auffassen, das meint der Scholiast mit وَجَهَ (ebenso ed. Cairo الطلق النصيب).

54) Cairo تَجِدَ حَيَاءً falsch.

55) Der Koranvers Sure XLIX 11.

29) Fünfzig Jahre rechnen sie mir zu, da sie mich zu alt einschätzen, während ich doch nur vierzig zähle,

30) und ziehen sich von mir zurück, wie auch ich mich zurückziehe — der Strick zieht sich ja wieder zusammen, nachdem er gespannt worden war —

31) und die Sehnsucht kehrt sich von meinem Herzen und das Lied wendet sich zu dem, dem es gebührt.

32) Hin zu Aḥmad, der leuchtenden Flamme, ohne dass Sucht (nach irdischer Habe) oder Furcht (vor den Umajjaden) mich vom Wege abbringen könnte,

33) so dass ich ihn verliesse und einem anderen mich zuwendete, ob auch die Leute drohend die Augen auf mich richteten und mich (voll Argwohn) beobachten

34) und man mir sagt „du gehst zu weit“; nein

وَقَالَ الْعَدَايَ إِنَّمَا أَنْتَ عَمَّنَا, den von Al-Aḥlām in seinem Commentar zu diesem Verse (ed. Landberg S. 104) angeführten des Aḥṭal (وَإِذَا دَعَوْنَاكَ عَمَّنَا) und die bei Goldziher, Studien II 48 citierten.

30) Im Scholion besser umzustellen لَا يَقْرَبُنِي مُنْقَبَضَاتٍ.

31) Der Vers des Ḥuṭaia I 8 (ZDMG 46, 175) vollständig: «Wenn die Wege in den Bergen sich ihm deutlich zeigen, dann schrickt er nicht zurück, aber er fürchtet die Erhebungen und wendet sich um».

32) Dieser und die folgenden Verse werden von Ḡaḥiẓ streng getadelt, da im Islam niemand einen Dichter deshalb schmähe, weil er Muḥammeds Lob singe.

ich gehe den rechten Weg, wenn mich auch, die (wider mich) reden, schmähen und tadeln:

35) hin zu dir, du Bester, den die Erde trägt, wenn auch die Tadler meine Worte tadeln.

36) Dich zu preisen ist die Zunge unermüdlich, ob auch noch so viel Lärm und Geschrei wider dich erhoben wird.

37) Du bist der makellose, reine, ohne Fehl deine Abstammung, wenn die Genealogie dein(es) Geschlecht(es) (Abkunft) klar aufzeigt.

38) (Aus) unserem edelsten und besten Holz (bist du) geschnitzt, dein Stamm ist vom (harten) Nuḍārholz, nicht vom (weichen) Ġarabholz.

39) Wenn man deine Abkunft prüft, so umfasst dein immergrüner Stammbaum alle von Eva bis Amina.

40) Ein Geschlecht nach dem anderen sind sie für dich einander gefolgt; dir gehört das Silber weisschimmernd von ihnen allen und das Gold,

41) bis dein Haus unter Hindif eine Anhöhe erstieg, unterhalb deren (alle anderen) Araber standen;

42) (eine Anhöhe), an deren Grenze sich der Bach spaltet, so wie die Tücher der Klagefrauen entzweigerissen werden, die neuen.

43) Du bist der Vorderste (an Rang), der Wahrhaftige, (von Gott) Begünstigte, das Siegel der Propheten, da sie dahingegangen waren;

44) der sie alle vereinigt, der letzte, der (die Offenbarungen der) früheren bestätigt, entsprechend dem, was ein Buch nach dem anderen erzählt.

35) Cairo ضَبَّنت besser, aber gegen die Hdschr.

39) Cairo الْهَنْب.

16) Das Zelt hat zwei Arten von Insassen, dauernd darin verweilende und solche, die bald weiterziehen, weinende und betrübte,

17) und nun lagern dort statt der geselligen Menschen wilde Tiere; jedes Haus hat ja in seinen Bewohnern Abwechslung.

18) Es hat weder gegen diese (die Tiere) Abneigung oder Widerwillen, noch weint es über jene (die Menschen), die nun fortgezogen sind

19) Du, der du über die nun verödeten Thäler weinst, obwohl die Thäler und weiten Steppen nicht weinen, dass du weggezogen bist:

20) beachte wohl, wem jetzt die Wohnstätten anvertraut sind, und (horche hin), was die Raben, die krächzenden, von ihren Bewohnern halten,

21) und (achte) auf die Gazellen, die von rechts quer über den Weg laufen, ob die gehörnten unter ihnen am Horn einen Bruch haben oder nicht.

16) Cairo النّاطع الأّنس.

17) Cairo falsch عَقَبَ.

18) Cairo عولاً für عولاك.

20) أبحر sonst mit dem Accus. construiert, aber das Metrum erfordert بمن, wie auch E hat. Der Vers des A'sa vollständig (Sih, LA s. v. أبحر):

أَقُولُ لَهَا حِينَ جَدَّ الرَّحِيلُ أَيْرَحَتْ رَبّاً وَأَيْرَحَتْ جَاراً

«Ich sage zu ihr, wenn das Reisen ernst wird, du hast den Herrn und den Gast hochgeehrt».

21) الأّظبيّ vielleicht doch vorzuziehen. Cairo النّعب (V. 20). Die Bemerkung im Scholion

أَرَادَ عِلْ كَأَن فِيكَ passt nicht hierher. Der Koranvers Sure X 23.

22) Soweit geht mein Lob der Wohnstätten; wahrlich, die (Beschreibung der verlassenen) Wohnstätten und das Liebesgedicht strengen mich an,

23) denn ich suche ja als erster ans Ziel zu kommen unter denen, die sich nach Liebesgetändel sehnen, und dann treffe ich die Verliebtheit und wir (beide) gehen zusammen unseren Weg.

24) Und so fange ich die Jungfrauen aus edlem Stamme, denn meine Pfeile treffen gut

25) und weiss für mich einzunehmen, die noch frei sind unter den besten weissen (Frauen), und sie rauben mir (das Herz), und ich raube es ihnen.

26) So lange mein Haar noch dicht ist, streiche ich es nur zurück, und es lachen über mich die Jungfrauen voll Bewunderung,

27) nun aber hat es für die Schwärze weissen (Glanz) eingetauscht, den kein Färbekünstler durch Färben verdecken kann,

28) und ich bin der „Oheim“ der Mädchen geworden; die Jungfrauen schämen sich meines Aussehens und ich schäme mich.

22) Im Scholion schliesst sich جمع نسبة an; was dazwischen steht, ist späteres Einschiebsel.

23) يطلبُ شأوَ أَمْرَيْنِ wird sonst mit إلى construiert; auch bei Zuhair (Ahlw.) IX 21.

24) TA, LA lesen الصائبات für الصائدات. Der Vers des Tarafa (Ahlw.) IV 88 (Mu'allaga).

26) Zu كَفَأَ s. LA s. v. وكَفَأَ قلبه.

27) Cairo gegen die Hdshr. استبدلت.

28) Vgl. zu diesem Vers den des Zuhair XV 3 (Ahlw.)

Monat der Trächtigkeit stehen (und später) Junge zur Welt bringen; auch nicht solche, deren Trächtigkeit plötzlich sichtbar wird und nicht die, welche unausgetragene Junge werfen.

7) Braun sind sie hingelegt worden und dann schwarz geworden, aber nicht Pech (womit man die aussätzigen Kamele beschmiert), hat ihre Farbe geändert und nicht Aussatz.

8) Es sind vielmehr solche Reittiere, denen (als Ladung) Heilmittel anvertraut werden, welche die Familie, für deren Unterhalt gesorgt werden muss, vor dem Verhungern bewahren, wenn sie Mangel leidet.

9) Auch nicht ein Pflock an der früheren Wohnstätte (hat meine Gedanken angeregt), der weder verheiratet noch ein Hagestolz ist,

10) (ein Pflock) mit wirrem Haar, welchem das Öl gefehlt hat (oder: den die Zeit übergangen hat).....

7) Der Vers des Rāṭ «und eine braune, von den rassereinsten der mahārischen Kamelinen, eine edle». Der angebliche Vers der Ḥansā steht nicht in ihrem Diwan und wird bei Ṣiḥ LA TA s. v. نقب dem Duraīd Ibn aṣ-Ṣimma zugeschrieben. Vollständig lautet er dort:

مُتَبَدِّلًا تَبَدُّوْا مَحَاسِنَهُ يَضَعُ الْهِنَاءَ مَوَاضِعَ النُّقَبِ

.. als einer der nicht um seinen Ruf besorgt ist, dessen Vorzüge sich aber deutlich zeigen, welcher das Pech auf die aussätzigen Stellen schmiert».

9) Cairo falsch شحيج. Was mit ولا عزب gemeint ist, weiss ich nicht.

10) Cairo الدعر نشب könnte das Feststehen des Pflockes in der Erde bedeuten oder ist etwa وماله zu lesen, مال be-

11) (ein Pflock) welchen wie mit einem Schmuck, der an der Jungfrau prangt, der Zeltstrick mit seinen abgenutzten Fetzen behängt hat;

12) (auch nicht die Pinnen des Zeltes), welche aussehen wie die Kämme einer gewandten Frau und nun im Schutt liegen, nicht breit und nicht hart.

13) Und nicht (rufen in mir Erinnerungen wach) Schaukeln, bei welchen (vom Spiel der) Kinder (die Stellen) glatt wurden, an welchen sie die Schaukel hin und her schwangen (?)

14) Ich habe nach dem Hause keine Sehnsucht mehr, auch wenn ich seiner Bewohner gedenke, da seine Insassen fortgezogen sind.

15) Das Haus antwortet nichts dem, der Fragen an es richtet und weint nicht über seine Bewohner, wenn sie fortziehen

wegliches, نشب unbewegliches Gut? Der Sinn der zweiten Hälfte ist auf alle Fälle unklar. Ein anderer Vers des Kumait fängt ähnlich an: وَأَشْعَثُ فِي الدَّارِ ذَا لَمَّةٍ (LA s. v. حَق).

11) Cairo besser جال.

12) Cairo خشب, ebenso gut. Der Vers des Ḥuṭaia VII 8 (ZDMG 46, 203) «Sie entwirrt durch den Kamm (Haar), dessen Wuchs auf der Seite hinter dem Ohr reichlich ist, während der Hals glatt ist».

13) Cairo أَتَّى, erklärt ist سهل; das kann aber nur das Passiv bedeuten, oder ist أَتَّى zu lesen? Meine Übersetzung ist ganz unsicher.

14) Der Koranvers Sure XXIV 31.

15) Cairo ان.

- 31–36) Ġahiz, Bajān II 10; 79) Ġahiz, Bajān I 81.
 32)–34) u. 36) Muwāzana 101) LA s. v. زعم.
 19, 20. 108) LA, TA s. v. شجب.
 65) LA s. v. لين. 118) Addāḍ 32.

Nicht der Anblick schöner Frauen lässt mein Herz schneller schlagen, und die Spuren der früher bewohnten Stätte, Herdsteine, Zeltpflock und Schaukel, rühren mich nicht (1–22) Früher einmal trafen meine Pfeile die Jungfrauen, die mich jetzt als alten Onkel verspotteten (23–30), heute gilt meine Liebe nur Ahmed, dem edelsten der Menschen (31–42), der den Götzendienst und die Lehre von der Gottheit Jesu vernichtete (43–49) und Kriege führte, welche den Aus und Hazraḡ den höchsten Ruhm brachten (50–56) Auch Muhammeds Nachkommen bewahre ich meine Liebe ewiglich, die rein von Fehl sind und das hohe Ziel erreichten, zu dem die Umajjaden nicht gelangen konnten (58–88). Die tapfersten Kämpfer sind sie, wenn das Kriegsfeuer entzündet wird (89–99). Ob mich wohl meine Kamelin zu ihnen hinbringen wird, die einem Stier gleicht, den Reif und Staub bedecken (100–106); einem Stier, der die lange regnerische Nacht unter einem Arḡūbaum zubringt, und den früh morgens die Jagdhunde verfolgen, bis er sie nach kurzem Kampf besiegt (107–115). Schnell muss meine Kamelin dahineilen, nur zu den Gebetszeiten wird ihr Rast gewährt (116–20). Qaḡāvögeln gleicht sie, die in ihren Schnäbeln ihren Jungen, welche noch nicht ausgewachsen, eben erst aus dem Ei gekrochen sind, Nahrung bringen (121–128). Eine solche Kamelin, die keiner Peitsche bedarf, bringt mich schliesslich zu denen, welchen mein Besuch gilt (129–133).

ÜBERSETZUNG.

1) Woher und wodurch ist über dich Erregung gekommen?; denn es ist keine Verliebtheit und kein (Nachdenken über) die Wechselfälle der Zeit.

1) الشاهد فيه استعمال أتى بمعنى كيف ألا ترى: IJaḡs 561: أنه لا يحسن أن تكون بمعنى أين لأن بعدها من أين فتكون تكراراً ويجوز أن تكون بمعنى من أين وكثرت على سبيل التوكيد وحسن التكرار لاختلاف اللفظين.

2) Nicht kommt sie vom Aufsuchen der verschleierte (Frauen), die in dem Alter stehen, da über die vollerblühten der Schleier geworfen wird,

3) und nicht vom (Anblick der) Frauensänften auf den Kamelen, die vorübergezogen sind, und nicht vom Anblick der Zeltpuren, über welche nach dem einen Jahr so manche Jahre dahingegangen sind.

4) Auch haben mich nicht die Herdsteine am wüsten Ort in Erregung versetzt (die daliegen, wie Kamele), welche niederknien, nur dass ihnen die Kniee fehlen;

5) unbehaarte, harte, die über die Asche gebeugt sind (wie Kamelinnen über ihre Jungen), nicht minderwertige, welche unverkauft vom Markt zurückgebracht werden und nicht solche, die (zum Verkauf) von einem Ort zum anderen getrieben werden;

6) nicht trüchtige und nicht solche, die im zehnten

2) Der Belegvers auch LA, TA s. v. عصر (wo غلبها und ساقطاً für حائل) und Addāḍ 110 (der erste Halbvers). Bei LA, TA ist die Reihenfolge der Versglieder 1, 4, 3, 2. «Ein Mädchen deren Haus in Safawān ist, die schon geschlechtsreif ist oder der Reife nahe ist, deren Obergewand sich von ihr löst, da sie wollüstig erregt ist, die langsam schreitet, wobei ihr Schleier sich bewegt».

4–8) werden die Herdsteine an einer früher bewohnten Stätte mit Kamelen verglichen, wie bei 'Urwa VII 3, 4 (Nöldeke) und den dort citierten Stellen.

5) Druckfehler für الاورق, das auch für das aschgraue Junge gebraucht wird, also ein Wortspiel. Cairo falsch رجعة.

6) Der Belegvers: «Ich komme zu dir so lange die Kamelinnen, welche unausgetragene Junge zur Welt bringen und bei ihren Jungen bleiben, Klagerufe ausstossen».

mit seinen Hunden, die ihm einzeln folgen und nach Blut lechzen;

132) mit Hunden, welche traurig sind, wenn sie nichts (zu fressen) haben und maasslos gefräßig, wenn sie etwas haben, die in gestrecktem Lauf dahineilen, bald emportauchend, bald versinkend.

133) (Der Stier) gleicht, wenn er sich in den Kampf vorstürzt, einem (Manne), welcher über den Nachtrab (gesetzt ist) und ihn beschützt voll Eifer und Wut.

134) Er wehrt mit seinen Hörnern die ausgehungrerten unter den Jagdhunden ab, denen keine Beute zu gering ist,

135) und manch einer von ihnen, der ausser Atem kommt aber nicht schwitzt, wie sehr er auch rennt, fällt vornüber auf das Gesicht, an dem oben Blutadern sind, welche sich nun über den Hals ergiessen.

136) Dann wendet er (der Stier) sich um im Galopp und rennt, als ob er zu seiner höchsten Leistung gepeitscht und angestachelt würde.

expl. erklärt *بأحدانه* anders als der Scholiast *لا يعني كلابه التي لا* *مستولغات* nach dem Scholion übersetzt; LA hat nur *ولا عارا*; sonst ist die zehnte Form nicht belegt.

132) Cairo *سوابح* aber *مجايع*.

133) Der Vers des Dür-Rumma auch bei TA LA s. v. *وَأَب* „wenn dem Nachkommen des Imrulqais Töchter heranwachsen, dann winden sie um sein Haupt Schmach und Schande“.

134) Cairo falsch *يَعْنُثُ*. — Das Suffix in *ضارباتها* bezieht sich auf *أحدانه المستولغات* (131).

137) (Ist mein Reittier) einem solchen (Stier zu vergleichen)?, nein, vielmehr jener (Kamelin) am Ende ihres Laufes, wenn die Antreiber (sie) müde gemacht haben und ihre Klauen durchlöchert,

138) zwischen deren Beinen der harte Kiesel (hin und her geworfen wird) wie Dattelkerne beim Mahlen, wenn auf den oberen Mühlstein der untere trifft;

139) (einer Kamelin), die in der Nacht Seitensprünge macht gleich den anderen, mit denen sie läuft, die (im Übermut vom Weg) abgehen vor den Leuten her, und hinter welchen (andere) Reiter-scharen folgen;

140) der, wenn sie ihren Bestimmungsort in Medina erreicht hat, Mekka und Al-Muḥaṣṣab die Heimat wird, (nach der sie sich dann sehnt)

137) Zu *انقبوا* vgl. *Siḥ. s. v. نقب* إذا *ونقب البعير بالكسر* إذا *انقبوا* *رقن* اخفاه *وانقب الرجل إذا نقب بعيره*.

138) *مuss* = *عند لقاء* gefasst werden.

139) *وناقة عرضة بكسر العين: عرض* *Siḥ. s. v. عرضة* erklärt *وقدح الرء والنون زائدة إذا كان من عادتها أن تمشي معارضة وخلف تيك أركب = خلف تيك وأركب* للنشاط.

140) Mufaṣṣal nach Jaqūt s. v. *ومنى* *موضع فيما بين مكة ومنى* *وهو إلى منى أقرب*.

III.

CITATE.

1) <i>Ḥamāsa</i> 23,4, <i>Mufaṣṣal</i> 69,17,	2) LA TA s. v. <i>رجع</i> .
<i>Ibn Jaʿiṣ</i> 561.	24) LA TA s. v. <i>صبيب</i> .

124) eine von den Abkömmlingen Arhabs, den edlen, welche Ochsen einer Herde gleichen, die auf der Anhöhe gehen, alten Stieren;

125) einem Stier so weiss, als ob er mit einem Kleid aus jemenischem Tuch bedeckt wäre und in ein koptisches Gewand (wie in ein Hemd) gehüllt,

126) von dem man glauben könnte, er hätte einen Schleier über dem Kopf und sei mit gaiśānischen Gewändern bedeckt.

127) (Ein Stier), zu welchem unter dem Āabaume um die Mitte der Nacht bei einer Finsternis, in der Blitze und Donner grollen, ein Regen zu Gaste kommt,

128) ein dauernder, anhaltender, dessen Guss die Hügel fliessen macht, mit dem starke Schauer niedergehen und tiefhängende Wolken;

124) *Siḥ* s. v. وأرْحَبُ قَبِيلَةٍ مِنْ عَمْدَانَ وتنسب: رَحِب. Der Vers des Abū Duāib «Ein Stier, den die Hunde zum Stehen brachten, ein erschrekter» فرَزَتْ; (den zerrissen) zu lesen, verbietet das folgende مَرَوْع.

125) Cairo liest gegen die Hdshr. مَسْبُوح, das wohl vorzuziehen ist. — Der Vers des Zuhair X 33 (Ahlw.) («Kommen werden zu dir Worte von mir, schimpfliche, welche haften bleiben), wie das Fett, das die koptischen Gewänder befleckt».

126) Zu جَيْشَانِيَّة vgl. Jaqūt II 177 wo s. v. جَيْشَان (in Jemen) gesagt wird: وَفِي تَنْسَبِ إِلَيْهَا لَحْمٌ d. i. ein Teil des Handag; daraus ist wohl im Scholion das sinnlose حَمْر ثِيَاب entstanden.

128) Zu جَفَشَ vgl. LA s. v. حَفَشَ: أسالها: حَفَشَ. Cairo erklärt جَفَشَ mit يَدْفَع وَيَرْمِي. Vgl. Zuhair XV 24

129) (ein Gewitter tosend), als wenn (Kamelinnen), die viele Junge zur Welt gebracht (und dann verloren haben) voll Schmerz (jammerten), welchen das hohle Rohr (das hin und her geschüttelt wird) antwortet.

130) (Ein Stier), welcher in der Finsternis die Dürsterkeit der tiefen Nacht beobachtet, wie immer wieder von neuem Dunkelheit hereinbricht;

131) und welchen, bevor noch die Strahlen der Sonne hervorgebrochen sind, ein Jäger aufsucht

(Ahlw.) وَيَحْفَشُ الْأَكْمَ وَأَيْلَهُ und Hudail (Kosegarten) N°. 99 v. 16 جَفَشَ الْأَكْمَ وَقَعَهُ.

129) البِرَاعِ الْمُتَقَبِّ auch Labīd IX 42 (Halidi S. 44).

130) كَلَّآ nach LA = رَاقِبُهُ also «beobachten». من fasst man dann wohl am besten zeitlich und liest دَجُورٌ حَنْدِسٍ oder man sieht beides als Apposition zu ظُلُمَاءٍ an. Der Belegvers bei LA s. v. كَلَّآ:

لَنْ سُلَيْمَى وَاللَّهُ يَكْلَأُهَا صَنَّتْ بَزَادٍ مَا كَانَ يَرْزُوهَا

«Sulaima, Gott behüte sie, ist knauserig mit dem Proviant, der bei ihr nicht geringer wird.»

130a) «Und er verbrachte die Nacht wohlbedeckt (unter dem Baum), welcher mit seinen Zweigen bei dem ersten eimerartigen (?) (Guss) den Ausfluss der Schlauchmündung (des Regens) abhält».

130b) «Als ob ein Perlenband, dessen Faden zerrissen war, (so dass eine Perle nach der anderen herunterfällt), über ihm hinge (und herabfiele) in den weissen Wolken, die ausfliessen und sich ergiessen».

131) Cairo باخذانه = بأحبابه gegen die Handschr. *Siḥ*.

115) Wenn sie sich von ihrem Ruheort erhebt, dann wendet sie ihren Kopf um mit den beiden vor Schreck zitternden (Ohren) wie ein schnell enteilen- des Tier, wobei das Herz noch stärker vor Schrecken pocht.

116) Wenn sie von ihrer Lagerstätte aufbricht, dann lässt sie dort ausgedörrte (Kotstücke) zurück, gelbliche, welche kein Trank feucht gemacht hat.

117) Wenn sie sich mit (anderen) Kamelinnen vereinigt, so ist sie so empfindlich, als wenn sie von jedem Sporn, der einer anderen unter ihnen gegeben wird, sich getroffen fühle.

118) Man sieht, wie die harten und weichen Kieselsteine unter ihren Füßen zerbrochen werden, gleich Schalen der Küchlein, die sich ablösen, aufbrechen.

Vers des 'Antara aus der Mu'allāqa (Ahw. XXI 35) «Der Kater an der Seite, der so oft sie sich zu ihm wendet, gegen sie Tatzen und Schnauze erhebt».

115) Ich lese mit E تَلَعَّتْ, ebenso Cairo. Die Lesart, die ABCD zu Grunde liegt, könnte vielleicht تَلَعَّتْ sein; vgl. LA s. v. تَلَعَفَ: قَالَ الْأَعْرَبِيُّ أَعْمَلَهَا اللَّيْثُ قَالَ وَقَالَ ابْنُ دُرَيْدٍ فِي: تَلَعَفَ كِتَابَهُ وَلَمْ أَجِدْ لُغِيَّةً تَلَعَفَ الْأَسَدُ وَالْبَعِيرُ إِذَا نَظَرَ ثُمَّ اغْضَى ثُمَّ نَظَرَ وَإِنْ وَجَدَ شَاهِدًا لِمَا قَالَهُ فَهُوَ صَاحِبُ

116) Zu بَنَتْ لُحْسٍ vgl. TA s. v. وَدَنَ.

118) Der erste Belegvers Ṣiḥ, LA, TA s. v. غَرَبَ, «wie ein auseinanderbrechendes Ei ein Küchlein entlässt» Der zweite vollständig bei LA s. v. قَابَ

وَقَرَّبَ بِالزُّرْقِ الْحَمْلَ بَعْدَ مَا تَقَوَّبَ عَنْ غِرَابٍ أَوْرَاكِبِهَا الْخَطَرُ

119) Sie stösst nach dem Klageruf mit ihren Zähnen ein Knurren aus, wie der Aḥṭabvogel seine Weise ertönen lässt.

120) Wenn sie die Flächen der Wüste durchschneidet, deren Wegzeichen so aussehen, als ob daran Klagefrauen stünden, ihre Tücher schwingend, in Trauerkleider gehüllt,

121) dann tritt ihr ein Hügel nach dem anderen in den Weg, und es führen sie zu immer neuen Wüstenflächen ihre Steppen und Wüsten.

122) Wenn sie die niederen Teile des Negdhochlandes hinter sich hat, so wirft (immer wieder) ein anderer Berg sie den ausgedehnten Anhöhen der Tihāma zu.

123) (Eine Kamelin) die an sich hält, wenn die anderen brüllen, als ob sie sich zu gut dünkte für deren Art und sie verschmähte;

Und sie bringen mit den bläulichen (Lanzenspitzen) die Wehrgehänge nahe, nachdem das Hin- und Herwerfen des Schwanzes (die Haut) von den hervorstehenden Teilen der Lenden abgeschält

hat (dazu bemerkt أَرَادَ تَقَوَّبَتْ غِرَابَهَا عَنْ الْخَطَرِ قَلْبَهُ لَأَنَّ الْمَعْنَى مَعْرُوفٌ)

120) Der Vers des Labid in ed. Huber-Brockelmann II 50 «In schwarzen Trauergewändern und in Säcken (bin ich gekommen)»

121) Wenn man قَفَا mit ABC lesen wollte, müsste man تَتَعَرَّضُ = تَعَرَّضُ fassen: «sie nimmt in Angriff»

123) Der Vers des Šammah (nach gütiger Mitteilung von Dr. Geyer) ebenso in seinem Diwān (Cod. Cairo) V 13 «(Eine Kamelin), die so stark ist wie ein männliches Tier und die zu stolz ist, zu brüllen, wenn das Schwert ihre Flanke auf seine Spitze nimmt»

104) Der gemordet (daliegt), wie einer, um den betrübte Frauen umhergehen, die ihrer Kinder beraubt sind, (Frauen) mit wohlgeformten Nasen, einer Schar Kühe vergleichbar.

105) Auch den 'Abbās lasse ich nicht aus (wenn ich die Söhne Hāšims lobe), den Gefährten unseres Propheten; denn seine Gefährten gehören zu denen, die ich aufzähle und (deren Verlust) ich beklage.

106) Auch seine beiden Söhne 'Abdallāh und Al-Faḍl (vergesse ich nicht); wahrlich ich lasse mich durch die Liebe zu den Söhnen Hāšims in Gehorsam leiten.

107) Auch den Mann von Haif (lasse ich nicht aus) den Vertriebenen, Muḥammad, und wenn man mir noch so viel droht und Angst macht.

108) Sie alle sind dahingegangen, und unser Weg kann nur zu ihnen führen; wer ihnen nachzieht, der kehrt zurück, (wohin sie zurückgekehrt sind)(?)

104) Cairo العفر mit B.

105) Cairo أعزى (!)

107) Vgl. I 78. Der Vers des Kuṭajjir auch bei Mas'ūdī V 182, wo زمانا für سنينا. «Er verschwand und wurde Jahre lang nicht unter ihnen gesehen, nach dem Raḍwāberg, und wurde genährt mit Honig und Wasser».

108) Der Vers des Huṭaia LXXX 1 (ZDMG 47, 176) wo الحوية für الحوية steht «Wenn ich (vorher) spreche «ich werde des Abends zu den Leuten der Stadt gelangen», so nehme ich in ihr (der Stadt) die Decke schon Mittags ihr (der Kamelin) ab» Scholion: يقول اذا قدرت اتيان بلدة عند الليل اتيها نصف النهار بسرعة بعيرى ونجابته.

109) So habe ich gesehen, dass das Geschick an keinem vorübergeht, stehe er noch so niedrig, und vor keinem zurückschreckt, mag er noch so viel Ehrfurcht einflößen.

110) Aber zurückgelassen haben sie für uns Leuchten, Sterne, die uns Zutrauen gewähren, wenn wir in Angst und Furcht kommen.

111) Sie zu sehen ist der Wunsch meiner Seele, wenn die Entfernung des Reiseziels sie weit weg geführt hat, und meine Sehnsucht geht dahin, wo sie nahe sind.

112) Ob mich wohl zu ihnen hinbringen wird, trotzdem ihr Haus so fern ist, — ja, durch Gottes Hilfe — eine Kamelin mit starken Kinnbacken, eine schnellfüssige,

113) die stark gebaut ist, wie ein männliches Tier, deren Herr die Peitsche nicht aufzuheben braucht und nur mit Mühe aus Furcht (sie könnte ihn inzwischen abwerfen) seinen Turban aufsetzen kann.

114) (Sie rennt) als wäre ein Schakal unten an ihre Brust gebunden, der sie bald kratzt, bald beisst.

111) Cairo يسقب.

112) Cairo بُعد für نلى.

113) Der Vers des Du Rumma: «(die Kamelin) welche fliegt, wenn (ihr Reiter) den Turban mit der Hand berührt».

114) Kumait ahmt hier einen ganz ähnlichen Vers des Šammāḥ nach (Kāmil 491)

كَأَنَّ أَيْنَ أَوَى مُوقَفٌ تَحْتَ غَرَضِهَا إِذَا هُوَ لَمْ يَكْلَمْ بِنَائِيْدٍ طَقَرَا

«Als ob ein Schakal angebunden wäre unter ihrem Sattelgurt, der, wenn er nicht mit seinen Zähnen verwundet, kratzt» Der

93) Er ist ein vortrefflicher Arzt gewesen für die krankhaften Zustände einer Gemeinde, welche einander in Behandlung gaben der Kenner der Heilkunde und der sie erlernen wollte;

94) und ein trefflicher Verwalter ihrer Angelegenheiten (ist er gewesen), nachdem der (erste) Verwalter (dahingegangen war); zu ihm ging, wer fromme Gesinnung brauchte, und ein trefflicher Erzieher war er.

95) Er reichte den Todestrank dem Ibn 'Utmān, nachdem ihn aus seiner Hand nacheinander empfangen hatten Walīd und Marḥab

96) und Šaiba, der bei Bedr blieb, und den ein Geier packte von den grauen, alten, mit langen Federn.

97) (Nun, da er tot auf dem Felde liegt) hat er Besucher, die nicht aus Güte sich um ihn setzen

93) Cairo فنعم.

95) Nach IHiš 761 tötete Muḥammad b. Maslama (nicht 'Alī) den Marḥab; nach Wāqidi (Wellh.) 272 machte ihm 'Alī den Garaus und zog ihm die Rüstung ab. Da sie aber in der Familie des Muḥammed aufbewahrt wurde, (ib 272) muss dieser sie abgezogen haben.

96) Besser وشيبة als Subject zu تعاورا; nach IHiš 517 ist Šaiba von Ḥamzas Hand gefallen, nach Wāqidi (Kremer) 64 haben Ḥamza und 'Alī ihn gemeinsam getötet. — Der Belegvers auch Ših, LA, TA s. v. ناش und dazu bemerkt: لاى تتناول ماء الخوص من فوق وتشرب شربا كثيرا وتقطع بذلك الشرب. فلوات فلا تحتاج الى ماء آخر.

97) Cairo تعتب ebenso gut.

und nicht aus Mitleid, das sie empfänden, Besucher, die hinken und auf einem Fuss gehen.

98) ('Alī) gebrauchte zwei Schilde, die er vor sich hielt, und eine Hand; mit jenen wehrte er (die Feinde) ab, und von dieser wurde die Lanze (mit Blut) gefärbt.

99) Und in Ḥasan wohnten Eigenschaften, die seinen Namen rechtfertigten, die Fähigkeit, den schmerzenden Bruch zu heilen;

100) und Entschlossenheit (war in ihm) und Freigebigkeit, obgleich er für sich enthaltsam war, und Mildthätigkeit; und dabei nahm er eine Stellung ein, wie sonst niemand.

101) Zu den gewichtigsten Ereignissen, die uns wie ein Schlag betroffen haben, gehörte der (Tod dessen), der von Bastarden getötet und niedergemacht wurde,

102) dessen von den Söhnen Hāšims, der bei at-Taff getötet wurde; ach, über den Leichman, den niemand schützte!

103) Der (Tod dessen) unter den Söhnen Hāšims, dessen Wangen mit Staub bedeckt sind, o über diese geliebte Stirn, die von Erde gefärbt ist!

98) Cairo تَحَصَّب!

99) Man sagt رءاب بنى فلان they are the means of rectifying the affairs of such a one. — Cairo nach D الميمن, erklärt durch الله عز وجل, passt nicht in den Zusammenhang.

100) Es ist نائل zu lesen.

101) Cairo مصيبة, wegen علينا unmöglich.

102) Vgl. I 73.

84) dann braucht in einem Lande nur die Wolke ihrer (Mildthätigkeit) sichtbar zu werden, und keine Pflanze bleibt (von ihrem Guss) ausgeschlossen, und kein Blitz leuchtet, ohne Regen zu bringen.

85) Wenn die Dunkelheit der Wahl zwischen zwei Möglichkeiten finster (über dem Volk) ruht in Verdüsterung, dann lassen sie ihren Mond sie erleuchten und ihre Sterne.

86) Und wenn die Pflanze des Wissens unter den übrigen Menschen verdorrt, so haben sie (die Banū Hāsim) immer noch einen grünen Uferstrand und (fließende) Bäche.

87) Sie haben (hohe) Stufen (erreicht), einen Vorrang vor allen Menschen, Vorzüge durch welche hochkommt der, welcher fest steht (?)

88) Zu ihnen gehören Freigebige, die reden und (entsprechend) handeln, als erste ans Ziel kommen, in allem Guten voranstehen.

89) Zu ihnen gehört der Prophet Gottes und Ga'far und Hamza, der Leu der Heerscharen, der wohlerprobte.

يُرفَعُ مِنَ الْمَرْفِ أَوْ لَا يُنَحَّصُ بِهِ مِنْ يُكْرَمُ... قَالَ بَعْضُهُمُ الْعَفَاوَةَ بِالْكَسْرِ
أَوَّلَ الْمَرْفِ وَاجُودَ وَالْعَفَاوَةَ بِالضَّمِّ آخِرَهُ يَرُدُّهَا الْمُسْتَعِيرُ مَعَ الْقَدْرِ

85) Cairo ? ظلماء

87) Der Scholiast will فُضِّلَ lesen, Plur. von افصل, was aber zu على nicht passt.

88) اسهب ist im Verse zu erklären nach Silh s. v. سهب: اسهب اتسع في الجرى وسبق. Die Bedeutung »durstig« kennen die Lexica nicht; ist عطش corrupt?

90) Sie sind ihrem Volke gar viel gewesen, (Muhammed als) ein Einziger und (‘Alī als) ein Zweiter, und wer über ihren Verlust weint, dem sieht man es nach.

91) (‘Alī) der von dem Tagūbiten ermordete, mit dessen Tode — er wurde hart angefasst und bei Seite gebracht — entflohen

92) treffliche Eigenschaften, die sich im Getriebe der Welt und im Glauben bewährt hatten; so plötzlich (entflohen), als ob sich mit ihnen am Abend in die Lüfte ein ‘Anqāvogel erhoben hätte, der weit fortfliegt.

90) Lies وَثَرًا nach Sure LXXXIX 2.

91) Man muss wohl استورأت in محاسن (V. 92) sehen, auffassen und das Subject zu استورأت in محاسن (V. 92) sehen, wie ich es in der Übersetzung getan haben; dann ist am Anfang zu ergänzen منهم (Zu ihnen gehört der von dem Tagūbiten ermordete) oder شفعا (als ihr Zweiter ist zu betrachten). Die Lesart استوردت erfordert تاجوب als Subject, das aus تجوبى zu subintelligieren wäre, dann ist in 92 zu ergänzen: على هو محاسن; dasselbe müsste man thun, wenn استورأت von dem Stamme des Mörders gesagt wäre.

92) عنقاء مغرب (als »Unglück« erklärt), ebenso bei Ḥādira (ed. Engelmann) S. 11; ein ganz ähnlicher Vers Howell II, III 124 a

وَلَوْلَا سُلَيْمَانُ الْخَلِيفَةُ خَلَقَتْ بِهِ مِنْ يَدِ الْحَبْلِ عَنَقَاءَ مُغْرِبٍ

»Und wäre nicht der Chalife Sulaimān, so wäre mit ihm von der Hand des Ḥaḡḡag ein weitfliegender Vogel davongeflogen».

73) Woher aber und wieso soll ihr Umherirren rechte Leitung sein, da doch bei ihnen selbst die Wünsche verschieden sind und weit auseinandergehen?

74) Du, der du ein Licht anzündest, das einem anderen leuchtet, und Holz sammelst, das du nicht in dein Bündel packst:

75) siehst du denn nicht, wie ich aus Liebe zur Familie Muḥammeds voll Angst einhergehe und (alle Anzeichen) beobachte,

76) als ob ich ein Frevler wäre, ein schlimmer Neuerer und als ob ich um ihretwillen (der Banū Hāšim) gemieden würde, wie man aus Furcht vor Aussatz einen Krätzigen meidet?

77) Welchen Frevel habe ich begangen oder welcher schlimmen Lebenswandel geführt, dass ich geschmäht und gescholten werde, weil ich sie (die Banū Hāšim) gelobt habe?

ausgesprochene Lob — anders kann der Vers nicht aufgefasst werden — kann doch kaum den Umajjaden gelten; der Vers gehört also wohl nicht an diese Stelle.

73) Der Belegvers bei LA s. v. شعب: قال أبو ذؤاد:

(جوبيرة بن الحجاج الأيادي)

وَقَصْرَى شَنِجِ الْأَنْسَا « نَبَّاجٌ مِّنَ الشَّعْبِ »

«Eine kleingewachsene mit zusammengezogenen Sehnen, die viel heult, und deren Hörner weit auseinanderstehen»

74) ولا من غير مرزقة im Scholion hat keinen Sinn und ist wohl Glosse, durch غير نفع veranlasst.

76) Cairo العار اتقى من خشية العار (gegen die Hdschr.!).

78) Sie (die Banū Hāšim) sind es, durch welche die Quraiš mächtig geworden und geblieben sind, und sie haben ein Zelt von Edelthaten (errichtet), das mit starken Stricken festgebunden ist.

79) Ihre Abstammung ist von Makel frei, ihr Ursprung rein, sie sind die reinsten unter uns, die lautersten, ohne Fehl,

80) freigebig, edel, grossmütig (sind sie), Herren, die (Arme) speisen, und Meisirspele einrichten, wenn die Lente Hunger leiden;

81) wenn die Säugenden hungrig vor Kälte seufzen, da die Gestirne Sa'd und 'Aqrab gleich stehen;

82) wenn selbst die milchreichen, starken Kameinnen nur wenig Milch geben und niemand in dem Topf, den er entliehen hat, einen Rest seiner Mahlzeit (übrig) lässt bei der Rückgabe;

83) zu einer Zeit, wo selbst die Kinder des Stammes die Nacht hungrig, ohne gegessen zu haben, verbringen müssen, und die Frauen, die sonst das Beste von der Brühe bekommen, noch mehr hungern,

78) Man könnte فاصبحوا الحج auch auffassen «und sind so weit gekommen, dass sie ein Zelt errichtet haben».

80) Der Vers, der hier dem Ruba zugeschrieben wird, ist nach LA, TA s. v. خصم von 'Aggag:

فَلَجْتَمَعَ الْخِصَمُ وَالْخِصَمُ فَخَطَمُوا أَمْرَقَمَ وَزَمُوا

«Es versammelten sich Herren und Herren und sie zügelten ihre Dinge und zäumten sie». Ahlwardt hat den Vers nicht.

81) LA s. v. كحل citiert einen Vers des Kumait, dessen erstes miṣrā' dem von 81 gleicht

83) Über عفاوة بالكسر ما: عفا. vgl. Siḥ. s. v. عفا.

Junges aushecken lassen und Šarīg und Tandubholz an dem schicksal(schwangeren Geschoss) jammern.

62) Was ist das für eine Angelegenheit, deren Seiten auseinanderstreben, und was für eine Welt, deren Stricke ich zerrissen sehe!

63) Sie wollen durch ihren Reden die Religion Gottes abrichten (als wenn sie ein Reittier wäre) die aber ist störrisch und halsstarrig; freilich, der sie abrichten will, ist noch störrischer.

64) Wenn sie einmal durch ihr Irregehen eine neue Versuchung (über die Menschen) bringen, so weicht ihr Weg dabei von der Wahrheit weit ab.

65) Sie haben Wohlgefallen an dem, was den Rechtgeleiteten missfällt, und ein neues Geheimnis haben sie (entdeckt), das von ihnen wohl behütet und bewahrt wird.

66) Und haben sie einmal das Paar Frevel und Neuerung zusammengekoppelt, so lassen sie (ihre

62) *اموره* ist kaum richtig, ich übersetze nach Ibn Qut Cairo falsch *أَشْتَتَ*. Der Vers des Tirmidh auch LA, TA s. v. *شَتَّ* und *شَعَبَ* «Es hat sich die Schar des Stammes zerstreut, nachdem sie beisammen war, und jetzt betrübt es dich, an dem Ort zu verweilen». Der zweite Belegvers: «Und es fährt (oder «du riechst») von ihnen her der (den) Wind des Todes (oder «Todesgeruch») und du fürchtest, ein indisches, schneidiges Schwert könnte einfallen».

63) Cairo *دين الحَقِّ* Der Vers des A'sa Sij, LA s. v. *حرم* «Du siehst ihr Auge geneigt, wie sie von der Seite seines Winkels meine Hand beobachtet und die noch nie gebrauchte Peitsche».

64) Der Qoranvers Sure XLII 11.

66) *أَنَّاخُوا لَأَخْرَى* ebenso II 32.

Tiere) bei einer zweiten unheilvollen (Frevelthat) Halt machen, sie jenen anzuschliessen.

67) Verharren hiessen sie andere, und selbst sind sie verharret in Feindseligkeit und Hass und an dem Strick des Irrtums haben sie gehangen und andere daran gehängt.

68) In Stücke gegangen ist die Welt durch sie; sie hatte sich ihnen dargeboten mit ihren trüben Wassern, und die wurden ihnen zu trinken gegeben.

69) Deine Gnade, o Herr der Menschen, (erflehe ich), dass mich nicht der Trank des Lebens verwirre, der einmal versiegt, so wie er *sie* verwirrt hat.

70) Wenn gesagt wird „das ist die Wahrheit, von der darf man nicht abweichen“, nun wahrlich, die unter ihnen (d. i. den Anhängern der Umajjaden), welche von der Irrfahrt abgemagert sind, sind ermattet und ermüdet.

71) Und wenn sich vor dem Irrweg eine Wasserlache auftut, so lassen *sie* darin versinken, die ihnen folgen und stürzen sie hinein.

72) Und doch haben sie den Koran gelesen und sind durch ihn zum Sieg gelangt und sie alle freuen sich seiner, scharen sich um ihn,

67) Cairo *وَلْتَجُوا*.

68) Der Qoranvers II 67 Im Scholion für *حَلَّة* *من غير حلة* mit

A zu lesen *حَلَّة* *وغير حلة*.

70) Sinn: Wenn die Banū Umajja behaupten, auf dem rechten Weg zu sein, so sehen ihre Anhänger eher aus, als hätten sie den falschen eingeschlagen(?) Oder: Wenn ihnen der rechte Weg klar gezeigt wird, so weichen sie doch ab und verirren sich.

72) *فَلَجَ* VIII kennen Lane und Freytag nicht. Das hier

51) Und von Hindif wäre die Würde auf andere Stämme übergegangen, und Qais hätte ein Feuer damit entzündet und es hell leuchten lassen.

52) Und die Ansār wären wahrlich nicht zu schlecht dazu gewesen und hätten nicht abseits zu stehen brauchen, wenn die übrigen zur Seite standen.

53) Sie haben Bedr mitgemacht und Haibar nachher und den Tag von Hunain, als Blut in Strömen floss;

54) und sie hegten sie (seine Lehre), nicht wie man ein fremdes Kind hegt (sondern wie ihr eignes) und traten für sie ein mit den Lanzenspitzen und waren (gegen ihn) voll Güte.

55) Und wenn es (das Chalifat) keinem anderen Stamm zukommt, dann haben die Verwandten (Muḥammeds) das meiste Anrecht und stehen (in der Erbfolge) am nächsten.

56) Wenn (Ihr das) nicht (zugeben wollt), so nennt einen anderen Stamm, (der das Anrecht hätte), dann sollt Ihr die Mähnen der abgemagerten (Pferde) zu sehen bekommen, die uns tragen (d. h. dann ziehen wir gegen Euch zu Felde).

51) Hindif und Qais nordarabisch. Cairo falsch ولا انتشلت ولا انتقلت.

54) Cairo ضمر, was auf dasselbe herauskommt.

55) Cairo لقيم.

56) Maṭhid liest sinnlos ولا تقولوا غيرنا ينصرفوا, s. ed. Cairo. Der Vers des Tarafa aus der Muḥallaqa V. 39 (Ahlw.): Auf einer solchen (Kamelin) ziehe ich einher, wenn mein Genosse zu mir sagt «dass ich dich doch von ihr (der Wüste) befreien könnte und selbst von ihr loskäme». Das ها in منها bezieht sich auf die Wüste فلا, von der vorher noch nicht die Rede war.

57) Warum denn sonst hat den Zubair und den Nāfi' in unseren Kriegszügen eine Schar von uns nach der anderen heimgesucht?

58) Und weshalb sonst sind von unseren Lanzen Šabīb und Qa'nab getroffen worden, da sie das Chalifat für sich in Anspruch nahmen und es Euch (den Umajjaden) entreissen wollten?

59) Wir schicken eine Schar von ihnen nach der anderen in den Tod und betrachten sie als Opfer, durch deren Darbringung man (Gott) näher kommt.

60) Vielleicht werden die Mächtigen, die sich sicher fühlen, schliesslich doch noch von Heimsuchung betroffen, und wird die schöne Beute denen, die sie eingeheimst haben, wieder entrissen,

61) wenn sie den alten Krieg von neuem ein

57) Cairo اَزْرَنَا Über Zubair b. Al-Maḥuz s. Wellhausen, Oppositionsparteien 34. 35, seine Genealogie abweichend von der hier gegebenen Baladuri (ed. Ahlwardt) 109 قال ابو الحسن المدائني عبيد الله بن بشير بن يزيد وهو الماحوز طعن رجلا فقيلا محزرا كما يمتكز للهار ابن مساحق بن زييد بن ضباب بن سليط والزيير بن يزيد بن مساحق ويزيد اخو للهار بن مساحق

58) Über Qa'nab und Šabīb vgl. Wellhausen, a.a. O. 42—48; Mas'ūdī V 441—42 ebenfalls beide in einem Vers zusammen erwähnt. Der Vers des A'sa lautet vollständig

قَدْ تَخَضَّبُ الْعَبْرُ فِي مَكْنُونٍ فَائِلَةٍ وَقَدْ يَشِيْطُ عَلَى أَرْمَاحِنَا الْبَطْلُ

(ed. Lyall, Ten Poems S. 151) «Wir färben so manche Spitze (des Speeres) in dem verborgenen Teil seiner Fäul-Adern, und so mancher Held fällt von unseren Lanzen».

60) Die Erklärung des Scholiasten انيقا معجب بنفسه setzt انيقا voraus.

61) حن شريح ebenso I 25.

40) Dich auszulösen war schon mein Vater bestimmt und meines Vaters Vater hatte diese (Ehrenpflicht) schon ererbt und nun ich selbst; dann erst werde ich der Menschen froh(?)

41) In Dir (o Muhammed) vereinigen sich die Stammbäume der Menschen, die vorher weit von einander gestanden hatten, und nun werden wir (nur noch) Söhne des *Islam* genannt und von ihm (als seine Abkömmlinge) hergeleitet.

42) Dein Leben war unser Ruhm und unser Glanz und dein Tod traf uns, als wäre uns die Nase von den Wurzeln an abgeschnitten.

43) Du bist für uns der Beglaubigte Gottes unter allen Menschen, unter allem, was Ost und West in sich begreift.

44) Und wir können allen Toten einen Nachfolger geben, nur dir nicht; und nun werden wir getadelt, wenn wir doch mit Recht getadelt würden!

45) Gesegnet wurdest du als Kind, als Jüngling und im Greisenalter, da du grau geworden warst.

40) Der letzte Teil des Verses ist unklar. Der Belegvers steht *Ḥašimijjat VII 4*.

41) Vgl. den Vers des *Nahār b. Tausi'a*

أَبِي الْإِسْلَامِ لَا أَبَ لِي سِوَاهُ إِذَا أَفْتَكِرُوا بِقَبِيْسٍ أَوْ تَمِيمٍ
(Kamil 538)

42) Cairo مَوْعِب; gewöhnlicher ist مَوْعِب.

44) Cairo وَتَسْتَخْلِفُ. Der Sinn kann auch sein: Du hast keinen Nachfolger bestimmt — dann ist auch وَتَسْتَخْلِفُ möglich — und nun tadeln wir das, aber was kann das Tadeln jetzt helfen, da du tot bist und es nicht mehr gut machen

46) Und gesegnet wurde das Grab, in dem du ruhst, und gesegnet ist um seinetwillen *Jatrib*; und wahrlich es ist dessen würdig.

47) Frömmigkeit und Wahrhaftigkeit und Freigebigkeit hat man begraben am Abend, da deine Leiche die aufgeschichteten Steine deckten.

48) Sie sprechen: Ihn hat niemand beerbt. Ja, hätte ihn niemand beerbt, so hätten Teil an seinem Nachlass *Bakīl* und *Arḥab*

49) und 'Akk und *Lahm* und *Sakūn* und *Himjar* und *Kinda* und die Bruderstämme *Bakr* und *Taglib*;

50) und (aus dem Staatstopf) hätte sich *Juḥābir* zwei Portionen herauslangen dürfen und 'Abdulqais hätte ein gutes Stück bekommen.

kannst — dann beidemal تَعْنَب zu lesen. Im Scholion gehen beide Auffassungen durcheinander.

46) وَلَهُ wohl = وَلَهُ also: und das Grab verdient es wohl dass seinetwegen *Jatrib* gesegnet werde.

47) الصَّفْحُ الْمُنْتَبِ häufige Verbindung z. B. *Imrulqais* (Ahlw.) IV 7 und 31.

48) *Bakīl* und *Arḥab* gelten als jemenische Stämme. Der Vers des *Imrulqais* (Ahlw.) LII 13 «Du lügst; ich mache die Frau ihren Mann lieben, und halte meine Frau zurück, dass kein Unbeweibter ihretwegen in Verdacht kommt».

49) *Lahm*, *Sakūn* und *Himjar* jemenisch, 'Akk zweifelhaft. Der Vers des 'Abbas: «Und der Stamm 'Akk *Ibn Adnān* welche spielten (?) in *Ḡassān*, bis sie gänzlich vertrieben wurden» oder ist تُلَغَّبُوا zu lesen «die müde gemacht wurden»?

50) مِنْ خِلَافَةِ مِنْهَا wohl zu ergänzen *Juḥābir* nach TA s. v. *Juḥābir* nordarabisch, 'Abdalqais süd-arabisch.

30) und dazu noch in anderen Suren weitere Verse, die auf einander folgen und eine Hinweisung enthalten auf Euch, welche die Zweifelnden beunruhigen muss.

31) Euer Anrecht (Söhne des Hāšim) haben die Quraiš beansprucht und so unsere Leitung übernommen, und von dem Ersten unter ihnen und seinen beiden Nachreitern werden wir nun geritten.

32) Kaum haben sie uns Widerstrebende niedergezwungen, eine Huldigung zu leisten, so lassen sie (die Kamele) schon zu einer zweiten niederknien und ziehen die Zügel fest an.

33) So sitzt einer von ihnen auf hinter dem an-

يقول من تأول هذه الآية لم يسعه إلا التشيع في آل النبي صلعم
وابداء المودة لهم على تقية كانت أو غير تقية وقوله تقى ومعرب قال
للجوهري أعرب بحجته إذا أفصح بها ولم يتفق أحدا وأنشد هذا
البيت ثم قال يعنى المفصح بالتفصيل والساكت عنه للتقية الخ
Einen ähnlichen Vers des Imrān b. Hiṭṭān führt Kamil 532 an

لَكِنْ أَبَتْ لِي آيَاتُ مُطَهَّرَةٍ عِنْدَ الْوَلَايَةِ فِي طَاعَا وَعِمْرَانِ
«Aber (dich, Abdalmalik, um Verzeihung zu bitten,) verbieten
mir reine Verse, die über die Leitung der Gemeinde han-
deln und in den Suren Ṭā-hā und Imrān stehen.

30) Die Koranverse sind Sure XXXIII 33, XVII 28, VIII 42.

32) Die Änderungen im Scholion beruhen auf LA s. v. وضع:
وانتضع بعيره اخذ برأسه وخصه إذا كان قائما

33) Cairo behält رداقا der Hdshr. bei; es ist als Plural von
رداقي mit dem von mir eingesetzten رداقي gleichbedeutend,
meine Änderung also unnötig.

deren und ihre Herde lassen sie nicht frei weiden;
ist doch ihre einzige Sorge, sie zu melken und ihre
Milch zu nehmen;

34) dass sie (die Huldigung) nur immer wieder eine
Versuchung nach der anderen gebäre, und sie dann die
Jungen entwöhnen, welche später die Herren werden.

35) Die uns am nächsten verwandt sind unter
ihnen, sind uns wie Stiefgeschwister (so fern), und
unsere Herrscher, die von ihnen kommen, sind Hyä-
nen und Wölfe.

36) Einen Führer haben wir aus ihrer Mitte voll
finsterer Unfreundlichkeit und einen Vogt, der uns
(knorrige) Wurzeln ausgraben lässt, uns bis zur
Ermattung quält.

37) Sie allerdings sagen, (unsere Chalifenwürde)
haben wir von Vater und Mutter geerbt, aber kein
Vater und keine Mutter hat sie ihnen vererbt.

38) Sie glauben voll Torheit, ihr Vorrang vor
allen Menschen sei in Notwendigkeit begründet,
aber die Rechtsansprüche der Hāšimiden sind besser
begründet.

39) (Das Chalifat ist) das Erbe des Sohnes der
Amina, durch welchen die Bewohner des Ostens und
des Westens unterworfen wurden.

34) Cairo يركبوا mit mehreren Hdshr., aber der Scholiast
hatte يرببوا vor sich. Zu نتج VIII vgl. LA, TA s. v.: وقد قال
الكميت بيتا فيه لفظ ليس بالمستفيض في كلام العرب وهو قوله
يرجونها; لينتجوها والمعروف من الكلام لينتجوها
Den Vers der Lailā (welcher?) konnte ich nicht finden «dass
er verlasse eine (Stute), die ein zu entwöhnendes Junges hat».

35) Cairo منكم für منهم.

38) Cairo فضلا für حقا.

22) Eine Partei unter ihnen erklärt mich für einen Ungläubigen, weil ich meine Liebe zu Euch bekenne und die andere sagt, „ein Übeltäter und Frevler (ist er)“.

23) Aber mir macht es nichts, dass diese mich für einen Ungläubigen erklären und nichts, dass jene mich tadeln, die ja selbst schärferen Tadel verdienen.

24) Sie tadeln mich, dass ich Euch liebe, weil sie in Schlechtigkeit und Irrtum befangen sind; ja sie spotten, und ich wundere mich.

25) Sie sagen: ein Turābī (ist er), das ist seine Gesinnung und seine Meinung; so werde ich bei ihnen genannt und mit diesem Beinamen erwähnt.

26) (Jawohl), das ist der Weg, (den ich) Euch zu Liebe (einschlage), meine angeborene Neigung; und wenn sie auch alle sich gegen mich sammeln und scharen.

22) Cairo كَفَرْتَنِي gegen die Hdschr.

24) Cairo خَبِئْتُمْ gegen die Hdschr. Die letzte Vershälfte stammt aus Sure XXXVII 12. — Der Vers des A'sā aus einem Gedicht, das Kāmil 751 steht „Zu mir ist eine Zunge gekommen von oben, an welcher ich keine Freude habe; nicht Verwunderung empfindet man über sie und nicht Spott“.

25) Über Turābī vgl. die Nachweise bei Goldziher, Studien II 121 und de Goeje im Glossar zu Ṭabarī.

25*) „Und ich werde nicht aufhören, dort bei ihnen (den Banū Ḥašim) zu stehen, wo sie (die Feinde) mich vermuten, und ich will nicht aufhören, mich unter Euren Parteigängern zu tummeln“.

26) TA s. v. جلب bemerkt: اجلب القوم عليه تجمعوا وتآلبوا: مثل احلبوا بالحاء المهملة, was hier allein passt, während die

27) Und für Euch ertrage ich den Hass der mir Nahestehenden, und (um Euretwillen) begegnet man mir mit Feindseligkeit unter den Fernstehenden; nun so verhalte auch ich mich feindselig.

28) Durch das Euch entrissene Siegel hat ihre (der Umajjaden) Herrschaft sich Geltung verschafft und nie habe ich einen Raub gesehen, der (so frech) wie dieser ausgeführt wurde.

29) Wir aber haben einen Vers gefunden (der zu Euren Gunsten entscheidet) in der Sure Ḥā-mīm, welchen (übereinstimmend) ausgelegt haben unter uns die sich fürchten, (ihre Meinung zu bekennen) wie die, welche offen reden;

Erklärung des Scholiasten deplaciert ist; es muss aber im Scholion (Zeile 8) احلبوا u. s. w. gelesen werden, denn nur dieses bedeutet, „helfen“ Zu dem Belegvers vgl. LA s. v. شمل, wo als قول عبد يغوث angeführt wird.

أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ السَّلَامَةَ تَفْعُهَا قَلِيلٌ وَمَا تَوَمَّى أَحْيَى مِنْ شِمَالِيَا

„Wisst Ihr nicht, dass der Nutzen der Gesundheit nur gering ist? Aber es gehört nicht zu meiner Art, meinen Bruder zu tadeln“; der zweite ist nach LA s. v. نحس von Lebid, im Diwan steht er nicht: „Du, der du nach meinem Charakter fragst, dein Mass ist geringer als meines“.

28) V غضب kennen die Lexica nicht

28*) Bei Ibn Qutaiba تبَدَّلَت, und (besser) الأَشْرَارَ vocalisiert „Und ihr (der Gemeinde) wurden eingetauscht die Bösen an Stelle ihrer guten (Führer), und ernst wurde mit dieser Gemeinde verfahren, während sie selbst noch spielte“.

29) Gemeint ist Sure XLII 22: Hiz. II 209 erklärt: حم اسم للسور السبع التي أولتها حم يقال لها أيضا للواميم وأراد تناول عذ الآية التي في حم عسق قل لا استلکم عليه اجرا إلا المودة في القربى

15) Darob werden noch mit den Zähnen knirschen, die, welche sich schämen und ihr Tun bereuen werden, wenn erst der gewaltige Tag (der Auferstehung) alle (Bundes)brecher zusammenpakt.

16) Ich aber habe keine Partei als die Partei des Ahmad und keinen anderen Weg als den der Wahrheit.

17) Wer anders als sie könnte auch mir gut genug sein, dass ich seine Partei ergriffe, und wen nach ihnen, ja wen, könnte ich hochschätzen und ehren?

sicherlich». Ich lese das Passiv weil BD ein *ي* am Ende des Wortes haben und aus demselben Grunde habe ich auch den Jussiv nicht eingesetzt; es ist aber unsicher, ob nicht *تغشى* oder dgl. zu lesen ist.

15) Cairo *سَنَقَرَعُ سِنًا*, wohl besser, als Fortsetzung der Anrede Vers 12 ff. Der Vers reflectiert vielleicht Matthaeus XXII 13 *ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὀδόντων*; über ähnliche Citate s. Goldziher Muh. Stud. II 382 ff. Der Vers des Du'r-Rumma in *ما بال عينك* ed. Smend V. 96 (S. 19): «Wegen der mit Zorn verbundenen Scham, welche ihn ergriff, nachdem er sich abgewandt hatte von der Seite der Sandfläche».

15*) passt weder hierher noch zwischen 13 und 14, wo ihn Hiz. hat «wenn die Reiterschar (lies *الْحَيَل*) der Staub verhüllt und unter ihren Körpern wiederum Staub (sich erhebt), welchen die Hufe aufwirbeln, grauer».

17) Der Vers des A'sā auch *Ṣiḥ*, LA s. v. *أَل* wo *يعتبط* für *يذهب* (lies *الْأَل*) «Er erreichte ihn in dem Monat, welcher die Speere entfernt, nachdem von ihm schon die letzten Tage vorbei waren, und er fast vorüber war» (*Ṣiḥ* في *تداركه*) Der Vers des Kuṭajir «O 'Azza wenn ein Angeber mich bei Euch verläumdete, dann scheue dich nicht, ihm zu sagen: genug».

18) Ich verdächtige Leute um ihretwillen und mich verdächtigen Charactere, welche noch mehr Verdacht erregen als das, was sie an Neuerungen einführen (?)

19) Zu Euch, Ihr Männer der Familie des Propheten erhebt sich brennende Sehnsucht in meinem Herzen, und (mein) Sinnen steht nach Euch.

20) Und wahrlich von dem, was ihr verabscheuet, halte ich mich fern in Wort und Tat.

21) Sie aber (die Feinde) zeigen mit Händen auf mich, und sagen dabei: „ist es dem nicht schlimm ergangen?“; die aber auf mich zeigen, haben es schlimmer getroffen.

18) Ich übersehe nach CD *منهم فيهم* würde nicht in den Zusammenhang passen, da die Banū Ḥašim nicht getadelt sein können. Der Vers fehlt aber in Hiz. und gehört vielleicht nicht an diese Stelle. Der Schluss des Scholions ist nicht in Ordnung.

18*) «Es schmähen mich die Unwissenden unter meinen Leuten, weil ich sie (die Banū Ḥašim) liebe, aber sie zu hassen ist wahrlich mehr Schande und führt zum Untergang».

19) TA s. v. *ظمًا* bemerkt: *استعار الظماء للنوازع وإن لم تكن* أي اليكم يا آل النبي يا أصحاب هذا الاسم Hiz. II 205 *اشخاصا الذي هو في آل النبي*.

20) Cairo *لَأَجْنِبُ* imperfectisch. Der Vers des Mu'awija: «Ich gehöre nicht mehr der Hind an, wenn ihre(s Stammes) Wallfahrt zu Ende ist und besuche sie auch nicht, wie man Fremde besucht», der des Quṭami ed. Barth XV 26; s. dazu ZDMG LVI 629, 30.

20*) «Und ich schliesse mich an, an die Ihr Euch anschliesst, und den, der Euch schmähst, schmähe ich wieder».

6) nach den weissglänzenden (sehne ich mich), denn durch die Liebe zu ihnen komme ich Gott näher in allem, was mich treffen kann;

7) den Söhnen Hāšims, der Sippe des Propheten, derer ich mich freue das eine Mal und für die ich mich ereifere ein ander Mal.

8) Zu ihnen hin senke ich zwei Flügel der Liebe, Schwingen, deren beide Seiten heissen „Heil“ und „Willkommen“.

9) Ihnen diene ich als Schild gegen diese (unter ihren Gegnern) und gegen jene, ob ich auch darob getadelt und gescholten werde

lich die Zunge des Mannes, wenn er keinen] Verstand hat, weist deutlich auf das, dessen er sich schämt.»

6) Cairo نالني, aber im Commentar نابني. — Der Belegvers nach Ših, LA s. v. عين von Ġandal b. Muḩannā «Wenn er mich sieht, einsam oder in einer Schar, so erkennt er mich daran, dass ich mich zu Boden neige, wie das Tuḩan-Reptil (im Boden verschwindet)».

7) Cairo عطف.

8) Cairo الى كنف eigentlich «sammt Schwingen» Der Vers ahmt Sure XVII 25 nach وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذِّئْلِ. Der Vers des Marrār «Und wie manchem Tapferen haben wir den Flügel zusammengedrückt mit einem braunen (Schwert) welches durchdringt hinter der Rüstung»; man liest vielleicht besser صمينا «haben wir zerschlagen».

9) Für يعنى im Scholion natürlich يعنى zu lesen. تعلل جادبه aus dem Vers des Du'r-Rumma

فَبِأَلَاكَ مِنْ خَدِّ أَسِيدٍ وَمَنْطِقٍ رَحِيمٍ وَمِنْ خَلْفٍ تَعَلَّلَ جَادِبُهُ

(Ših, LA s. v. جذب) «O über eine glatte Wange und süsse Sprechweise und eine Gestalt, deren Tadler vergebens nach Gründen sucht (sie zu tadeln)». Die Verse des A'sa sind in Unordnung

10) Ich werde (weil ich ihnen anhängen) mit Feindschaft verfolgt und vergelte meinen Verfolgern die Feindschaft; um ihretwillen werde ich geschädigt und geschmäht.

11) Aber nichts schaden mir gemeine Worte, die einer, der ihnen feindselig gesinnt ist, gegen sie ausspricht, einer der mich anbettelt und dann Schmähungen ausstösst.

12) So sprich denn zu dem, der im Schatten der dunklen Finsternis weilt und Unrecht für Recht hält: wohin, ja wohin gehst du?

13) Auf welches Buch dich stützend oder auf welche Überlieferung, glaubst du, dass meine Liebe zu ihnen mir zur Schmach gereiche und denkst du solches?

14) Schafft denn etwa die Feindschaft und der Hass, den du ihnen entgegenbringst, grösseres Heil? Gewiss nicht, sondern mehr Verderben (schaffen sie).

geraten; die Reihenfolge in der Escorialhandschrift ist (nach Dr. Geyers gütiger Mitteilung)

وَشَاعَدْنَا الْوَرْدَ وَالْيَسَامِينَ وَالْمُسْمَعَاتِ بِقَضَائِبِهَا
وَمِزْمَرِنَا مُعْمَلٌ دَائِمٌ وَأَيُّ الثَّلَاثَةِ أَزْرَى بِهَا

«Und unser Zeuge ist der bräunliche (Wein) und der Jasmin- und die Musikantinnen mit ihren Flöten, während unsere Flöten abgenutzt sind, alt; und welcher von den drei (Zeugen) ist verächtlich?»

11) Cairo liest mit mehreren Hdshr. فاجذب, «der mich anbettelt, und den ich hin und her zerre» (P)

12) Cairo mit den meisten Hdshr. ترى, womit dann schon der Fragesatz anfinde.

14) Der Belegvers «Wenn dein Eid unter Ma'add bekannt wird, dann sprechen, um dir Recht zu geben, die Gelehrten:

Inhalt: Keine Sehnsucht kennt der Dichter, als die nach den Söhnen Hāšims (1–8); an ihnen hält er fest, allen Anfeindungen trotzend (9–27). Die Herrschaft, die ihnen zukommt, haben die Umajjaden an sich gerissen, die ihrer am wenigsten würdig sind, weniger als andere Geschlechter und vor allem weniger als die Anšār. (28–54). Bekämpft werden muss jeder, der sich die Chalifenwürde anmasst (55–61). Die Umajjaden führen die Gemeinde immer weiter vom rechten Wege ab (62–74), aber wer die Hāšimiden preist wie sie es verdienen, wird gemieden und angefeindet (75–88). Zu ihnen gehören all die Trefflichen, Muḥammad, Ga'far, Ḥamza, 'Alī, Ḥasan, Ḥusain, 'Abbās und seine Söhne und Muḥammad Ibn al-Ḥanaḥija, die nun alle dahingegangen sind (99–119). Aber ihre Nachkommen haben sie der Gemeinde hinterlassen, und zu ihnen sehnt sich der Dichter, (110, 11) den eine schnelle Kamelin zu ihnen bringen wird (112–23); eine Kamelin, die einem Stier gleicht, den Nachts der Regen überrascht und morgens dann der Jäger mit seinen Hunden verfolgt (131–36). Schliesslich wird sie nach Medina gelangen und dann als nächstes Ziel Mekka wählen (137–40).

ÜBERSETZUNG.

1) Ich bin erregt; aber nicht von Sehnsucht nach den weissen (Frauen) bin ich erregt, und nicht weil ich (Liebes)getändel triebe, wie es sonst wohl Grauköpfe (noch) thun.

1) Ich habe nach dem Scholion übersetzt, gegen die von mir aufgenommene Lesart. Vgl. noch Hiz. II 209 *وقل شارح السبع الياسميات ذو الشيب خبر وليس باستفهام والمعنى لم أطرب شوقاً الى الببيض ولا طربت لعباً متى وأنا ذو الشيب وقد يلعب ذو الشيب ويضطرب وأن كان فبيها به ولكن طريق الى أهل الفضائل*; aber IV 449 *وَذُو الشَّيْبِ يَرِيدُ أَوْ ذُو الشَّيْبِ* ebenso Muḥn al-labib; 'Ainī III 113 eigentümlich: *قوله الببيض بكسر* Ein ähnlicher Vers des Kumait Ag. XV 125.

قَدْ أَنتَ عَنْ كُلِّ الْإِيْقَلِ مُنْقَلِبٌ
أَمْ كَيْفَ يَحْسُنُ مِنْ ذِي الشَّيْبَةِ اللَّعِبُ

2) Und nicht hat meine Gedanken ein Haus und nicht die Spur einer Wohnung sie abgelenkt, und nicht hat mich der Anblick eines gefärbten (Frauen) fingers froh gemacht.

3) Auch gehöre ich nicht zu denen, deren Sorge(nde Aufmerksamkeit) den Vogelflug erspäht, ob nun ein Rabe krächzt oder ein Fuchs erscheint.

4) Und nicht (achte ich darauf), ob die Jagdtiere von links oder von rechts über den Weg laufen, ob ein Tier mit unversehrtem Horn vorüber kommt, oder eines mit gebrochenem.

5) Sondern (ich sehne mich) nach denen, welche alle Vorzüge haben und Geist besitzen, nach den Besten der Söhne Evas; denn das Beste sucht man (immer) auf;

2) *بنان مخصب* ebenso 'Alqama I 10 (Ahlw.) Hudail N° 255 V. 6 (Wellh.). Den Vers des Farazdaq «... zu uns von dem Schloss der gefärbte Finger» konnte ich im Diwan nicht finden. Der zweite Belegvers «drei ganze Finger ist sie lang oder noch einen mehr, und die Aussenseite ihres Mittelteils wird mit dem Riemen zusammen gedreht»; was beschrieben wird, ist nicht ganz klar, wohl ein Gewebe oder dgl. Der dritte (auch Ṣiḥ, LA s. v. *فرع*) «Ich schiesse mit ihm (dem Bogen), der ganz ist, nicht gebrochen, und drei Ellen und einen Finger lang».

3) Zur Construction vgl. Hiz. II 209 *همه فاعل يزجر والظير* مفعوله. Der Belegvers nach LA s. v. *درج* von 'Abdallāh du'l-biḡadain al-Muzani, der Muḥammed als Führer diente: «Gehe vorbei an den Bergpfaden und laufe frei umher, wie der Gauzastern quer durchgeht durch die anderen Sterne; dieser hier ist Abu'l-Qasim, so stehe also still».

4) Vielleicht besser zu lesen *الساحات* abhängig von *يزجر*, obwohl dies eigentlich nur von Vögeln gebraucht wird.

5) Der Vers des Ṭarafa (ed. Ahlw. XII 14) [«Und wahr-

102) Ich mache mir aber nichts daraus, wenn sie (die Kamelinnen) nur erst bei ihnen (den Banū Hāšim) zum Knieen gebracht worden sind (damit der Reiter absteige), dass ihre Sohlen durchlöchert sind und von ihrem Höcker das Fleisch verschwunden ist.

103) Dann (wenn mich die Kamelin zu ihnen bingetragen hat) erfüllen die Besucher ihre Pflicht gegen die, welche sie besuchen, und es schenken (ihren Besuchern) den Frieden, die, welche ihn besitzen.

102) Cairo تَحْن gegen alle Hdschr.

103) Cairo وَيَحْنِي nach E; vielleicht besser أَغْلَ? Der Apocopatus يَقْصِ abhängig von تشيع V. 95. Der Belegvers vollständig bei LA s. v. زور:

وَمَشِيْنٌ بِالْكَثِيْبِ مَوْرٌ كَمَا تَهَادَى انْفَتِيَاتُ الزَّوْرِ

«Wenn sie auf Sandflächen gehen, schwanken sie hin und her wie sich Mädchen, die zu Besuch kommen, hin und her wiegen».

II.

CITATE.

Das ganze Gedicht steht in der Cairiner Ausgabe des Garīr (1313 H) S. 207 ff.

1) Ag. XV 124, Mas'udī II 37, Hizāna passim, 'Ainī III, 112, Sujutī, Šarḥ šawahid al Muḡnī (Berol.) 8 ^r	2) Ag. IV 125, Mas'udī II 37, Hiz. II 207, 208, 'Ainī III 112, Ših, TA, LA s. v. طرب.

3) Mas'udī II 38, Hiz. II 207, 209.	schungen 130, de Sacy, Chrestomathie II 522, Ših, TA LA s. v. عرب.
4—7) Ag. Mas'udī, Hiz. 'Ainī I. c.	32) Ših, TA s. v. وضع.
8) Ag. I. c. Hiz. II 207, 'Ainī III 112.	34) TA LA s. v. نتج (nur der erste mišrā').
9) Ag. I. c. Ših, TA, LA s. v. نصب.	46) Ġaḥiẓ, Bajān II 10.
10) Ag. I. c.	48) Ibn Qut, Šir 370. Ših, TA, LA s. v. رجب und بكل.
13) Hiz. II 208, 209, IV 5, 'Ainī III 112, Hamāsa 335.	50) Ibn Qut, Šir 370.
15a) Hiz. IV 5.	54) LA s. v. شيل.
16) Ag. XV 124, Kāmil 208, Muḡaṣṣal 31, IJa'īs 263, Hiz. II 208, 209, 210, IV 5. 'Ainī III 111, 12, Ših, LA, LA s. v. شعب und sonst häufig in grammatischen Werken.	55) Ibn Qut, Šir 370.
17) Hiz. II 208.	56) Ag. XV 117, Ma'ahid 385.
19) Hiz. II 205, 208, 'Ainī III 112, IJa'īs 332, Hamāsa II, II 450, Ših, TA s. v. لب.	62) Ibn Qut, Šir 370.
20) Hiz. II 208.	74) Ag. XV 118, 'Ainī III 113, 'Unwān 29.
21) Hiz. II 208, 'Ainī III 112.	75) Hiz. II 208, 9.
22) Hiz. 208, TA LA s. v. خبت.	76) Hiz. II 208.
24) Hiz. II 208.	77, 78) Hiz. II 208, 'Ainī III 113.
25) Hiz. II 208.	82) LA, TA s. v. عقب, LA s. v. نكد (der vorangehende Vers gehört nicht in unser Gedicht).
25a) Ag. XV 124, Hiz. II 201.	83) Ših, LA, TA s. v. عفا.
26) Kāmil 186, Ših, TA, LA s. v. جري, LA s. v. حلب.	92) Muḥiṭ s. v. عنق.
28) Ag. XV 122, 123.	108) 'Ainī III 113.
28a) Ibn Qutaiba, Šir 370.	111) 'Ainī III 113.
29) Sibawaihi II 18, Harīrī, Durra 16, Hiz. II 209, 'Ainī III 112, Morgenländ. For-	124) Ših, LA, TA s. v. فرعب.
	125) LA, TA s. v. قبط.
	129) Ših, LA, TA s. v. خزر, Ših, LA s. v. وله.
	130b) LA s. v. علل.
	131) Ših, TA, LA s. v. وجد.
	136) LA s. v. ولف und جري.
	139) Ših, TA, LA s. v. جنح.

94) Wenn ich doch wüsste, ob ich, ja ob ich zu ihnen gelangen werde oder ob mein Tod dazwischen treten wird!

95) Wenn mich eine Kamelin hinwegführt kräftigen Baues wie ein Kamel, die starke Backenknochen hat, deren Geifer mit meinem Geifer...

96) eine starke, behende, kraftvolle, die schnell rennt, dahineilt, das Brüllen anhält;

97) welche (in ihrem Lauf) eine weite Landstrecke an die andere reiht, hin auf dem Weg zu ihnen (den Banū Ḥāsim), so wie das ungeschickte Mädchen ein Stück des abgebrauchten Strickes an andere Stücke knüpft;

98) (eine Kamelin von denen), bei welchen der ermüdende Lauf die Rückenknochen und die Hüften

Nabīga al-Ḡa'dī: «Und ich sehe mich, wie ich voll Erregung ihnen folge, erregt wie einer, den die Sehnsucht erfasst hat oder wie ein Geistesgestörter».

95) In *تنفى* steckt wohl eine Corruptel; die Erklärung in ed. Cairo *وتنفى* macht unseren Vers nicht verständlich.

97) Cairo *السَّهْب* und *رَمَّة*, beides ebenso gut wie meine Lesung. Der Vers des Du'r-Rumma stammt aus dem Gedicht, das bei Bekri, *Kitāb al arā'iz* S. 62 veröffentlicht ist (worauf mich Dr. Geyer aufmerksam gemacht hat)

وَعَبْرَ مَرَضُوحِ الْقَفَا مَوْتُودٍ أَشَعَّتْ بِأَقْي رَمَّةِ التَّقْلِيدِ
«(Die Zeit lässt an dem Weideplatz nichts zurück) als den Pflöck, dem der Nacken gebrochen ist, den festgerammten, an welchem zerfasert das Überbleibsel des Strickes, der daran gehängt war, steckt.»

98) gehört nach 99 (wo F und ed. Cairo den Vers auch haben) da sonst das *عن* in *رَدَعْن* keine Beziehung hat. — Cairo *وجد*,

hervorgetrieben hat und die Hinderung(?), (die) ein Hügel nach dem anderen (ihnen in den Weg legt);

99) eine (Kamelin) mitten unter Kamelinnen, die langgestreckt sind wie Bogenbauten, Fehlgeburten geworfen haben und im Wagfschritt dahineilen, wie Strausse eilen;

100) Kamelinnen, die sich alle drängen um fehlgeborene Junge, welche in den letzten Zügen liegen, zu früh zur Welt gekommen sind nach Stöhnen und Brüllen;

101) (Junge,) welche zwar ihre Mütter nicht erkennen, aber doch mit den Augen sie sehen, mit Augen, die von Thränen überfließen.

das dann im Commentar, der sonst alle nicht ganz gewöhnlichen Wörter bespricht, nach guter, alter Commentatorensitte totgeschwiegen wird. Neben *حَدَّ* könnte man noch an *حَدَّ* von *خَوَافِرُ* denken, aber zu *أَكْمَة* passt das doch nicht recht.

100) *الوجيف*, das alle Hdschr. für *الجبيص* haben und schon der Scholiast vor sich hatte, ist völlig sinnlos und auch von ed. Cairo durch das richtige ersetzt; es ist eine Glosse aus V. 99.

Cairo falsch *المُعَجِّل*. Der Vers des Rā'i auch LA s. v. *رزم* *قل* *ثم أعذرى بعد قابل أى انتجع عليك بعد قابل فلا يكون لك ما تأكلين وقيل أعذرى أن لم يكن عنالك كلاً يبرأ بنافته في كل ذلك* «Friss Bitteres im Jahr, wo die Beduinen wegen des Regenmangels in gut bewässertes Gebiet auswandern müssen, dann im nächsten Jahr Bitteres und Süßes und dann entschuldige (dass nichts besseres da ist?) nach einem Jahr.

101) Cairo *عوامع*.

82) Und ich schalt diejenigen, welche ihren (der Hāšimiden) Ruf durch Schmähreden lästerten und nur wenig hielt ich mich zurück.

83) Da sah ich erniedrigt, die in der Menschen Meinung hoch standen, und meine Ehrfurcht vor ihnen wurde sehr gering.

84) Und ich sprach offen mit denen, die eine offene Sprache führten, und in geheimen Andeutungen mit den Geheimtuern, ohne an schlüpfrigem Orte auszugleiten.

85) Offen zeige ich meine Feindschaft auf dem weithinckenntlichen Wachturm stehend, und in Gott ist meine Kraft und meine Zuversicht.

86) Ich kümmere mich nicht, wenn ich über Abū'l-Qāsim wache um den Tadel derer, die sie (seine Nachkommen) tadeln.

er bezieht sich wohl auf 'Alī, über dessen Thaten bei Hunain man Wāqidi (Wellh.) 357 und 360 vergleiche, und ist in den Abschnitt über 'Alī (Vers 62ff.) zu stellen. Sollte er sich auf 'Abbās beziehen, von dem Ibn Hiš. 845, Wāq. (Wellh.) 359, Ja'qūbi II 64 angeben, er habe bei Hunain zu den wenigen gehört, die Stand hielten, so müsste er mindestens vor 80 gestellt werden.

84) Der Koranvers Sure XLII 15; der Vers des Tarafa in ed. Seligsohn S. 141

رَبِّيتُ وَنَجَّيْتُ الْيَشْكُرِيَّ حِذَارُ وَحَادَ كَمَا حَادَ الْبَعِيرُ عَنِ انْدَحِصِ
«Ich ging (fast) zu Grunde, aber den Jaškuriten rettete seine Furcht und er bog (vom Wege) ab, wie das Kamel von der schlüpfrigen Stelle abbiegt.»

85) Für الْمَعْلَمَ viell. besser mit Cairo الْمَعْلَمَ «Wegweiser». ابدى له صفحته erklärt das Scholion falsch: man sagt صفحته he showed open enmity (Lane s. v.)

87) Ich kümmere mich nicht darum und werde mich sicherlich nie darum kümmern, ob ihretwegen die zornentflammten (Gegner gedemütigt) in den Staub sinken.

88) Und sie (die Banū Hāšim) sind meine Partei und mein Anteil an der Gemeinde, mein Genüge, so dass ich kein ander Teil brauche.

89) Wenn ich dereinst sterbe, so will ich nicht in den Tod gehen mit einer Seele, die zerrissen ist von Zweifel, weil sie blind ist oder sich blind stellt.

90) Alle anderen Menschen zusammen nur rechne ich ihnen gleich; das macht mir nichts aus, gar nichts.

91) Ich habe meine Religion nicht mit Schaden verkauft an einen Hochbietenden und nicht an einen, der einen hohen Preis festsetzte unter den Schätzenden.

92) Gott hat mir meine Liebe aufrichtig gemacht, und nicht spanne ich den Bogen zu straff, und nicht irrt mein Bogen vom Ziel ab.

93) Meine Seele sehnt sich voll Erregung hin zu ihnen und mein Sehnen ist grösser als der Hunger nach Speise.

87) Cairo رَغَامٌ.

90) عدل فلانا بفلان عدلا he made such a one to be equal to one.

91) Man könnte auch السَّوَامِ lesen «bei der Schätzung».

92) Cairo أَغْرَقَ falsch, da nur IV die hier passende Bedeutung hat.

93) Cairo الطَّرِيبُ! Der Belegvers nach LA s. v. وَلَهُ von

berechtigten, der (Gutes von Bösem) wohl zu scheiden begabt war und gegen die Feinde als Wurfgeschoss geworfen ward am Tage des Kampfes.

73) Und ferner der bei at-Ta'f Getötete, den man liegen liess unter dem (Krieges) toben der Gemeinde und des gemeinen Volks.

74) Leichenvögel lagern auf ihm (so dicht), als (umhülle ihn) ein safrangelbes Gewand, sammt fliegendem Sand, zerstiebbendem.

75) Und lange sitzen um ihn, nachdem sie vorher gestanden hatten, Frauen, die ihrer nächsten Verwandten beraubt sind, denen ihre Kinder entrissen sind

76) und erkennen das Weisse im Gesicht an ihm deutlich als Spur der Kraft und der Schönheit.

77) Die Bastarde töteten, als sie ihn mordeten, den besten von denen, die das Nass der Wolke trinken.

nicht an richtiger Stelle und gehören wahrscheinlich vor V 66, in den Teil, der Alis Heldenthaten feiert.

73) Cairo وقَتِيل.

74) Cairo هَيَام falsch.

75) Der erste Šahid (نزور Druckfehler für نزور) von 'Abbas Ibn Mirdās s. Ḥamāsa 513. «Die gemeinen Vögel unter ihnen haben die meisten Jungen, aber die Falkenmutter ist ihrer Jungen beraubt und hatte nur wenige zur Welt gebracht». Der Vers des Bišr vollständig Ših, TA, LA s. v. قلت, s. auch Wellhausen, Reste² 162

تَظَلُّ مَقَالِبُ النِّسَاءِ يَطَّائِدُهُ يَقْلَنَ إِلَّا تَلْقَى عَلَى الْمَرْءِ مِثْرًا

«Die kinderlosen Frauen treten auf ihn den ganzen Tag und sagen, warum wird nicht eine Decke über ihn gespreitet».

76) Cairo عَقَبَةٌ.

78) Dann (gehört auch zu der Familie Muḥammeds) der Namensvetter des Propheten, der in der Schlucht am Abhang lebte und von dem Entweiher der Heiligkeit vertrieben wurde.

79) Und Abū'l Fadl (gehört zu ihnen); wahrlich von ihnen zu reden ist meinem Munde Süßigkeit, Heilung für Krankheiten.

80) Um ihretwillen habe ich mich Fernstehenden genähert, wie wenn ich ihr Vetter wäre und habe, die mir verwandt sind, in schlimmem Verdacht gehalten.

81) Er hat sich bei Hunain den Leuten bewährt durch einen Schlag, von dem die Schädel der Fürsten weiss wurden.

78) Lies بالشَّعْبِ. Cairo بالاحرام. Muḥammad Ibn al Ḥanafijja wurde von 'Abdallāh Ibn az-Zubair nach dem Berg Raḍwā verbannt s. Ja'qūbī II 311—14. Vgl. die Verse des Kuṭajjir Ag. VIII 33, Kamil 597

وَمَنْ يَلْقَ هَذَا الشَّيْخَ بِالْحَيْفِ مِنْ مَنِيٍّ مِنَ النَّاسِ يَعْلَمُ أَنَّهُ غَيْرُ ظَالِمٍ
سَمَى النَّبِيَّ الْمُصْطَفَى وَأَبْنُ عَمِّهِ وَفَكَانَ أَغْلَالٍ وَقَتِيلٍ مَغَارِمٍ
Vgl. auch Ḥašimijjat II 107. Über die Einschliesung der Ḥašimiden in Mekka durch 'Abdallāh Ibn az-Zubair vgl. Mas'ūdī V 177.

80) Cairo للبعيد بن عم للبعيدین عم gegen die Hdscr. Nach dem Scholion soll mit dem «Verwandten» 'Alqama [b. Wail] al-Ḥaḍramī gemeint sein, bei dem Kumait einst auf seiner Flucht Aufnahme gefunden hat (Aḡani XV 128) und den er deshalb in seinem Higa gegen Jemen verschont hat; die Ḥašimijjat sollen ja aber vor der Flucht verfasst sein! (s. Einleitung) Über 'Alqama vgl. auch Wüstenfeld Register 57.

81) Lies حَتِيبٍ Der Vers steht hier nicht an seiner Stelle;

62) Ja der Sachwalter, der (dem Propheten) nahe stand, der Reiter, der auch unter dem Staub der Schlacht noch kenntlich war, der tapfere.

63) Wie manche, ja wie manche sind von seiner Hand gefallen, und wie viele hat er in der Schlacht verwundet, die unter den Hufen bluteten.

64) Und wie manchen Trupp hat er mit Trupp vereint und wie manche Schar hinzugebracht zu einer anderen Schar.

65) Und so manchem kronentragenden Machthaber hat er die Bänder der Krone gelöst durch ein wohlgeschliffenes, schneidendes Schwert.

66) Am Tage, da man ihn mordete, mordete man einen Richter, der nicht anderen Richtern ähnelte,

67) einen Hirten, der gütig war und den wir nun missen; das Fehlen des Hirten aber bedeutet der Behüteten Untergang.

62) Cairo ^{وَالْمَعْلَمُ} das wohl vorzuziehen ist. Vgl. zu unserem Vers den ganz ähnlichen

فَدَى لِفَوَارِسِي الْمَعْلَمِينَ تَحْتَ الْعَجَاجَةِ خَالِي وَعَمَّ

«Als Lösung würde ich für meine Reiter, die unter dem Staub gewirbel kenntlich sind, meinen Mutters- und Vatersbruder hingeben». Hamāsa 362.

65) Cairo ^{عَقْدَ} gegen das Metrum. Vielleicht ist der Vers besser nach 62 zu setzen, dann wäre ^{مَنْتَوَجَّ} zu lesen und der Kronenträger wäre 'Alī selbst.

67) Cairo ^{وَحَلَّكَ}. Im Kāmil ist die Reihenfolge der Verse 60, 66, 62, 67, aber 67 gehört sicher hinter 66. Derselbe Fehler wie in dem Scholion zu diesem Vers kehrt in dem zu II 35 wieder:

68) Uns und die übrigen hat sein Verlust getroffen, als hätte man uns die Nase abgeschnitten von der Wurzel aus.

69) Und nun sind für uns unkenntlich geworden all die verschiedenen Wege, die von der Tränke hinauf führen, nachdem der Weg früher sichtbar dalag, mit Wegzeichen versehen.

70) Er hatte das Schwert aus der Scheide gezogen zweimal im Lauf der Zeit, während die Milch des Krieges gemolken wurde:

71) einmal gegen diejenigen, die Gottes Reitleitung suchten, sie aber nicht finden konnten, (Charigiten) und (dann) gegen die, welche durch Loswerfen das Schicksal befragen wollten (Mu'āwija und seine ungläubigen Syrer?)

72) Sodann gehört zu ihnen der Erbe des Erb-

^{وَيَعِيثُونَ} und ^{يَعِيت} statt ^{يَعِيثُونَ} und ^{يَعِيت}; das Richtige im Scholion zu IV 23.

68) Der Vers des 'Adij auch bei Ṭabari I 763 »Wie Qaṣīr, da Qaṣīr nichts anderes vermochte, als seinen Edlen die Nase abzuschneiden wegen einer Hinterlist“

70) Für ^{وَيُرَوِّى صِرَامَ} ist zu lesen ^{وَيُرَوِّى صِرَامَ}. Der Vers, der im Scholion dem Nābiḡa al-Ġa'dī zugeschrieben wird, ist nach LA s. v. ^{صِرَامَ} von al-Ġa'dī, dessen Ism Qais Ibn 'Abdallāh ist, Nābiḡa ist also eine falsche Ergänzung »Und der Krieg hat euch seine übelriechende Milch gemolken« ^{فَقَدْ حَلَبَتْ صِرَامَ} in Versen häufig, vgl. z. B. Ṣiḥ, LA s. v. ^{صِرَامَ}, Hudailiten (ed. Wellhausen) S 64 (arab.)

71) Der Koranvers Sure V 92.

72) Cairo liest ^{وَوَصِيَّ} Genitiv abhängig von ^{فَقَدْ} (V 68) und ^{مَرْدَى} für ^{مَرْدَى}. — Die Verse 70 und 71 stehen hier wohl

47) Der als Toter, als Leichnam der beste Tote war, den von Menschen geschaufelte Grabstätten bedecken.

48) Als Kind im Mutterschosse und als Säugling, der in der Wiege ruht, und nach der Säuglingszeit beim Entwöhnen,

49) war er der beste, der je gesäugt und je entwöhnt wurde, und der beste Keim, der im Mutterschoosse ruhte.

50) Und als Knabe, heranwachsender Jüngling und gereifter Mann, war er der beste Mann, Jüngling und Knabe.

51) Gott möge um seinetwillen (Muḥammads) unseren Körper bewahren vor dem Rand des Höllenfeuers; (das wäre) eine Wohlthat von dem Erweiser so vieler Wohlthaten (erwiesen).

52) Könnte ein Lebender einen Toten erlösen, so würde ich sagen „Ich und meine Kinder mögen als Entgelt dienen für diese Knochen“

53) Guter Wurzel war er, guten Stammes im Bau, und der Gipfel war medinisch, von der Tihāma stammend.

54) Aus dem Thal von Mekka kam er und Gott

47) Cairo مقابر (für حفائر), das als Lesart von E nachzutragen ist. — Der Šahid auch Šiḥ LA TA s. v. مات «Nicht der ist tot, der gestorben ist und Ruhe hat, tot ist nur der Tote (der) unter Lebendigen (weilt)».

49) und 50) Cairo خَيْرٌ خَيْرٌ für خَيْرٌ.

51) Lies el für el. Der Vers lehnt sich an Sure III 99 an:

وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا

54) ثقب X, das die Lexica nicht kennen, kommt auch III 73 vor

entzündete durch ihn die Lichter (in) der Blindheit und der Finsternis.

55) Und von da (von Mekka) aus fand der Übergang statt nach Jatrib, zu einem (Schutz)ort hin von einem Hause, da seines Bleibens nicht war;

56) eine Flucht, die zu den Aus[und Hazraḡ unternommen wurde, den Besitzern der Palmenhösslinge und der festen Burgen.

57) Nicht mit der (diesseitigen) Welt schloss er ein Bündniss, sondern mit dem Namen der Wahrheit (Gott); so wird sein Ruhm dauern, so lange die Steine dauern.

58) Zu ihnen (der Familie Muḥammads) gehören der (Mann) mit den beiden Flügeln und der Sohn der Hala, der Löwe Gottes und der tapfere Schirmer.

59) Nicht ein Oheimssohn findet sich wie dieser und nicht ein Oheim wie jener, der Herr der Oheime

60) Und (zu ihnen gehört) der Erbberechtigte durch de(sse)n (Ermordung) der Tagūbit den Thron einer Gemeinde dem Einstürzen nahebrachte;

61) der ein Mann von Enthaltbarkeit und Edelmut war, alles Gute that, verwickelte Dinge zu lösen und einfache fest zu verknüpfen vermochte.

57) Cairo واسم, also »so dass der Ruhm des Namens der Wahrheit dauert“; die oben gegebene Auffassung verdanke ich Herrn Prof. Barth.

58) عالة ist Druckfehler für عالة.

59) Cairo كهذا ولا عم كهذا

60) Über die Genealogie s. Wüstenfeld, Tabellen 7, 13. وصى ist eine bei den Ši'iten übliche Benennung Alis, s. Wellhausen, Oppositionsparteien 91.

38) den Wollhaarigen die Wolle abschneiden und denen, die Mark in den Knochen haben es entziehen und (dann dem Hirten befehlen) „schrei (die Tiere) an“ und sie das Vieh antreiben heissen.

39) Wer von diesen (den Banū Umajja) stirbt, den sehnt Niemand zurück, und wer von ihnen lebt, kümmert sich nicht um Verwandtschaft noch Schutzpflicht.

40) Sie aber (die Banū Hāšim) sind allem Guten die Nächsten und am weitesten entfernt von allem Schlimmen.

41) Am sanftesten sind sie, wo es auf Sanftmut ankommt und am mildesten, wo Milde am Platze ist.

42) Weit strecken sie die Hände der Freigebigkeit aus, aber fern halten sie von sich die Hände des Frevels und der Schlechtigkeit.

43) Sie haben den graden Weg eingeschlagen und bleiben auf ihm, wenn die Schuldbeladenen sich von ihm abwenden.

39) Oder: „der hat kein Recht auf Verwandtenliebe und Schutzpflicht“ — Der Vers des Hassan am Anfang eines Gedichts gegen Sufjan b. Al-Harith im Diwan ed. Tunis S. 97 wo *السقب* für *السيف* „Wahrlich du bist mit den Qurais so nahe verwandt, wie das Junge eines Straussen mit einem Kamelfüllen“

40) Zu dem Belegvers vgl. LA s. v. *وفي المثل لا تعدم ذيم*
لحسناء ذاما قال انس بن نواس المحاربي
وَكُنْتُ مُسَوِّدًا فِيْنَا حَمِيدًا وَقَدْ لَا تَعْدَمُ الْحَسَنَاءُ ذَامَا

„Und ich war unter uns zum Herrscher erwählt, hochgepriesen, aber keine Schöne ist ohne Fehler“

41) Der Koranvers Sure II 203.

43) Die Verse der Mutter des Taabbata auch LA, TA s. v.

44) Bei ihnen werden die mit guten Thaten und altüberkommenem Edelsinn beladenen Kamele ihrer Lasten enthoben.

45) (Die Banū Hāšim sind) die Familie des Abū'l Qāsim, dessen Aussprüche wahr sind, des Hauptes der Mächtigen, des Fürsten,

46) des besten von allen, die gelebt haben und gestorben sind unter den Söhnen Adams insgesamt, ihrer aller Vorgesetzten und Vorsteher.

in abweichender Reihenfolge „Er ist nicht ein Feiger, der mit seinem Kleidersaum (den Boden) schlägt, wie ein edles Ross (mit seinem Schweif); nicht einer der Mittags Milch trinkt“

44) Ibn Jaʿš 631, 32 erklärt *الاعكام* *اي تركب* *مخطوطة* *الاحكام* *اي* *الابل* *باعتكافها* *اي* *باجمالها* *فيهم* *بالحسب* *والرشد* *والانفعال* *لحسنه*; Howell 924 *مخطوطة* *being dependent upon البيت* *... because it implies the sense of* *واصله*. Vgl. auch Goldziher zu *Ḥuṭaia* V 37. — Des Vers des Ruba muss als Regez gelesen werden

لُعِدَّ اِنْ اُخْلِفَ مَاءَ الطَّرَفِ

er steht in Gedicht XL 55 ed. Ahlwardt (»Weibchen des Wildesels) welche Nachts von Wāḥif aus, nachdem sie still gestanden hatten, hinziehen zu der Quelle, da das verunreinigte Wasser sie im Stich gelassen hat«. (Ahlw. *اخلفها*).

45) Cairo *القدام*, so ist jedenfalls im *Scholion* zu lesen (für *القدام*), da es mit *القديم* erklärt ist. Zu *قدامس* s. LA s. v. *والقديموس* *والقديموس* *الشديد* *قدمس*.

46) Der Šahid auch bei Howell II. III 584 »Unter uns sind solche, deren Schnurrbart noch nicht hervorgesprosst ist und Ausgewachsene, und zu uns gehören die Bartlosen und die Grauen«.

28) nicht furchtsam in der Ratsversammlung, häufig das Wort ergreifend und nicht (in Verlegenheit zu setzen und) zum Schweigen zu zwingen;

29) Herren die ihren Schutz leihen den verschleierte Frauen, den weissen, wenn ein Tag kommt wie die (schlimmen) Tage (des Krieges);

30) die eifersüchtig über ihnen (den Frauen) wachen, tapfere Kämpfer, die (Krieg) entzünden in der Nacht, da (den Rossen) die Zügel angelegt werden;

31) wohlbewaffnet in den Schlachten, nicht von kleiner Gestalt, nicht denen gleich, die sich voll Liebe an das ausgestopfte Junge des Unrechts hal-

Der Belegvers ist nach LA s. v. بيل von Tufail al-Ġanawī «Und so mancher Feldzug, dem Windeswehen gleich, den veranlasst hat ein Entzündender des Kampfes, der blinkt wie die Breitseite des Schwertes, ein heiterer...» Die Lesarten bei LA weichen ab (natürlich حرب für حرب zu lesen).

29) Cairo سادة u. s. w.; der Nominativ falsch, wie رائمين (V. 31) zeigt.

30) Der Vers des Ruba in ed. Ahwardt XVIII 59 und 79, die Verse gehören also nicht zusammen «ein Entzündender des Kriegsfeuers, der die Führer erschlägt; du bist der Sohn eines Volkes, welche lobenswerte Werke errichtet haben».

31) Zu رَمَتْ لِسْلَمَى بَوَّ صَيِّمٍ vgl. Kāmil 62, 1 بَوَّ اعتصام

Der Šahid offenbar aus einen Hīgā stammend, ist nach Sīh LA s. v. عبقع von Farazdaq und lautet vollständig:

وَمَهْوَرٌ نَسَوْتِهِمْ إِذَا مَا أُنْكَحُوا غَدَوَى كُلِّ قَبْنَقَعٍ تَنْبَلٍ

«Und die Morgengabe ihrer Frauen, wenn sie verheiratet werden, ist das zu erwartende Junge einer Kamelin, die einem kleingewachsenen Bettler gehört».

ten (wie die Kamelin, deren Junges tot ist, sich an dessen ausgestopftes Fell hält)

32) Sie sind es, die in ihrer Frömmigkeit Griffe, die nicht zerbrechen, festhalten an den verlässlichen Dingen;

33) die das Ziel treffen, dem Ruf folgen und für sich den Preis des Wettschiessens erlangen;

34) die das Recht haben, für erlaubt und für verboten zu erklären und eine Bestimmung festsetzen für Erlaubtes und Verbotenes.

35) Herrscher, nicht (Leute), welche die Pflicht die Menschenherde zu weiden für ein gleiches erachten wie das Weiden des Viehes;

36) nicht Männer wie ʿAbdalmalik oder Walīd oder Sulaimān nach diesen oder Hīšām,

37) welche die Menschen behandeln wollen wie die Besitzer von Viehherden (die Schafe behandeln) die, wenn die Finsternis eintritt, blöken:

32) Der Vers verdankt seine Entstehung Sure II 257 بِالْعُرْوَةِ

الْوَقْفَى لَا أَنْفَصَامَ لَهَا

34) Cairo لِحِلِّ قَرَارٍ gegen alle Hdschr. (ohne Erklärung)

das ل also als لَامٌ لِّلْتَقْوِيَةِ الْعَامِلِ gefasst.

35) Cairo كَمَنْ يَرْعَى النَّاسَ الْحِجَّ gegen Hdschr. und Metrum.

36) Cairo كَسْلِيمَانٍ gegen Hdschr. und Metrum.

37) Der Vers des A'sā vollständig bei Lyall, Ten poems S. 149 V. 45.

أَلَسْتُ مُنْتَهَبًا عَنْ نَحْتِ أَكْلِنَا وَلَسْتُ ضَائِرًا مَا أَصَتْ الْإِبِلُ

[44] «Lasse zu Jazid von den Banū Šaibān die Botschaft gelangen: Abū Tubait, willst du nicht aufhören in Zorn zu geraten». 45) Wirst du nicht ablassen, unseren Adel anzutasten und ihn zu schädigen, so lange die Kamele brüllen?»

21) Die von der (mekkanischen) Ebene herkommen, freigebig sind, leuchten wie Sternschnuppen und Wegzeichen.

22) Abkömmlinge von Ġalib und Hāšim, an Wissenschaft hervorragend durch die Gabe des Allwissenden;

23) lauterer Abstammung, vielspendend wie Hengste (welche ihr Bestes im Lauf geben), die den Kopf hochtragen.

24) Wenn der Krieg leuchtet im Blitzesglanz und Fürst zu Fürste stösst,

Schleppen (über die Zeltspuren) ziehen, diese ein Stück Stoff wären, welches die geschickten (Arbeiterinnen) verziert haben, (ein Stück) auf der Rückseite einer Lederdecke deren Riemen neu sind und mit welcher der Verkäufer hin und hergeht inmitten der Karawanenladungen»; der des Du'r Rumma in der Qaside ما بال عينك ed. Smend V. 77.

كَانَهَا بَيْتٌ عَطَّارٌ يَصْنَعُهُ لَطَائِمُ الْمَسْكِ يَكُونُ بِهَا وَتَنْتَبِهُ

als ob sie das Haus eines Parfumhändlers wäre, welches er mit Moschusladungen anfüllt, die er zusammenbringt und die dann fortgeführt werden».

21) Zu ابطح الرمل المنبسط على s. Jāqut I 92 Der Vers des A'sa auch Hizāna IV 81 (vgl. Wellhausen, Reste² 245) «Ein freigebiger, thätiger (Mann), dem zu Ehren die Leute stehen, (stille), wie sie für den Neumond stehen».

23) Cairo المناصب! Im Scholion habe ich المعطاء conjiectiert,
nach LA s. v. السيد المحمول للجوان المعطاء: خضم.

24) Cairo hat nach allen Hdshr. البرق für الحرب, das ich nach dem Scholion eingesetzt habe.

25) und man hört, wie das Holz (des Bogens) jam-
mert, und (die Pfeile aus) Nabholz, an deren Spitze
die aufeinanderliegenden Federn und die auseinan-
derstehenden zerbrochen sind,

26) dann sind sie die Löwen im Kampfesgetümmel, nicht solche die sich verborgen halten im Schilf des Dickichts und der Wiesen,

27) Löwen im Kriege, Regenschauer in der Hungersnot, heiter, redegewandt, nicht schwerer Zunge;

25) Cairo conjiectiert ^{١٢}المكسوة, dass dem Sinn nach gut passt und durch den Šahid des Bišr gestützt wird. شريح muss plu-

ralisch gefasst werden, wie *يَجْنُبُ* zeigt; zum Scholion vgl. Kamil 42, 13 *وَإِذَا كُنْتَ الرِّيشَاتِ بَطْنِ الْوَاحِدَةِ مِنْهَا إِلَى ظَهْرِ الْآخَرَىٰ فَهُوَ الَّذِي يَخْتَارُ وَهُوَ الَّذِي يَقَالُ لَهُ لَوَامٌ وَأَمَّا أَخْذُ مِنْ قَوْلِهِمْ مِلْنَهُمْ وَإِنْ كَانَ ظَهْرُ الْوَاحِدَةِ إِلَى ظَهْرِ الْآخَرَىٰ وَبَطْنُهَا إِلَى بَطْنِ الْآخَرَىٰ فَذَلِكَ مَكْرُوهٌ وَيُقَالُ لَهُ اللَّغَابُ* s. ferner Schwarzlose,

27) Cairo besser غير. In يتقون steckt eine Corruptel (so wie es dasteht kann es nur passivisch gelesen werden); als späteren Zusatz macht das wiederholte في الحرب es verdächtig.

11) und Meeren, durch welche der Brand in der Kehle gelöscht wird und die Krankheit (geheilt wird), die von der Glut des Durstes stammt;

12) zahlreichen, trefflichen unter den Menschen und frommen, wahrhaften, edlen,

13) mit glänzenden Gesichtern. Von edlen Vorfahren stammend, nehmen sie den ersten Rang ein unter Häuptlingen, ja Häuptlingen;

14) den Spitzen, ja den Spitzen glänzenden Adels, zwischen Fürsten und Fürsten;

15) gewichtigen, die in vollkommener Gerechtigkeit ihr Leben führen, und geschickt sind, mit schwierigen Dingen umzugehen;

16) welche die (übrigen) Menschen überragen neuerdings in neuer Zeit und von Alters her im Anfang der vergangenen Zeit;

unsere Lesart dort S. 98 als Variante angeführt «Setzt in Bereitschaft die Lastkamele und weinet nicht über den, welcher getötet worden ist».

12) لَكثِيرِينَ sehr matt.

13) Cairo كرام — واسطى vom Scholiasten nicht richtig erklärt; وسط الرجل القوم heisst: he occupied a middle place (meaning the best place) among the people.

Der Vers des Du'r-Rumma vollständig Şih, LA, TA s. v. هام.

قَدْ أَغْصَفَ النَّارَاحَ الْمَجْهُولَ مَعْصِفُهُ فِي ظِلِّ أَخْصَرَ يَدْعُو عَامَهُ الْيَوْمُ
«Ich reise in das ferne Land, dessen Wegspuren unbekannt sind, wo im Schatten des grünen (Baumes) der Uhu sein Weibchen ruft».

15) Im Scholion ist الرفيق der Hdscr. (Anm. i) beizubehalten.

16) Zu الْقَدَامِ الْقَادِمُونَ vgl. Şih, TA s. v. قَدَم. من السفر قال المهمل

17) die, was sie erwerben, für andere ausgeben, freigebige, die Arme speisen, sich nicht vom Würfelspiel (aus Geiz) zurückhalten;

18) für sich enthaltsam sind, anderen Wohthaten erweisen, hochherzig, mildthätig sich zeigen in dem vielverschlingenden Heere.

19) Keine Rache brauchten sie sich entgegen zu lassen, aber sie enthalten sich, auch wenn man sie erzürnt, hässlicher Worte

20) und nicht lösen sie (schnell voll Aufregung) ihr festgestecktes Obergewand wegen lärmenden Tumults, (um sich in den Streit zu mischen) und nicht wegen eines Schlages am Tag, da es Schläge giebt.

أَنَا لَنْضَرْبُ بِالسَّيْفِ رُؤُسَهُمْ ضَرْبَ الْقَدَارِ نَقِيعَةَ الْقَدَامِ

(bei LA s. v. قَدَم. أَنَا لَنْضَرْبُ بِالسَّيْفِ رُؤُسَهُمْ: قَدَم. vgl. auch Comm. zu Huṭaia XXXIII 19) «Wahrlich wir spalten mit den Schwertern ihre Köpfe, so wie der Koch das Kamel zerschneidet für die von der Reise Heimkehrenden».

17) Cairo لَغَيْرٍ = غَيْرٍ besser aber غَيْرٍ. Der Vers des Abu Duaib vollständig Şih, LA, TA s. v. يسر:

وَكَاثِنِينَ رِيَابَةً وَكَانَهُ يَسَرُّ يَفِيضُ عَلَى الْقِدَاحِ وَيَصْدَحُ

«Und als ob sie ein Bündel Pfeile wären und als ob er ein Meisirspieler wäre, der die Pfeile verteilt und ausruft»; vgl. auch Huber, Über das Meisir genannte Spiel S. 24.

18) Cairo مرجع, wohl nur Druckfehler. Zu مراجع s. LA مراجع ومرجع حلاء واحد مرجع ومرجع وثيل: رجح s. v. لا واحد للمراجع

20) Der Vers des Ḥatim (in ed. Schulthess XLII 25) «und du prügeln den niedrigen, der Prügel verdient», der des Nabiga (ed. Ahlwardt XVII 6) «...als ob, wenn die Winde ihre

UEBERSETZUNG.

1) Wer hilft einem unterjochten, liebeblühenden Herzen, das (aber) nicht (von) Verliebtheit (bethört ist), und nicht (von) Träumen (erregt ist),

2) nächtlich erscheinenden, und nicht (erfüllt ist) vom Gedenken der Jungfrauen, der weisswangigen, antilopengleichen.

3) Sondern meine Liebe, die ich geheim hege und offen bekenne, gehört den Söhnen Hāšims, den Häuptern der Geschöpfe;

4) die der Freigebigkeit nahe sind und dem Unrecht fern, wenn es gilt die Handhaben der Bestimmungen festzuhalten;

5) die das Thor finden (zu dem Hause), welches die

1) Vgl. den Vers *يَا مَنْ لِقَلْبٍ مَتْنِيمٍ سَدِمَ* (Nöldeke, Beitr. 78).

Die Verbindung *مَتْنِيمٍ مَسْتَهَامٍ* ist in der späteren Poesie sehr häufig: Alf laila II 107 (Cairo) Sul u. Šumul 2, 14. 88, 9. 13.

Qifti (ed. Lippert) 240. Cairo liest fälschlich *غَيْرَ*.

2) Der Belegvers ist von Lebid s. Huber, Gedichte des Lebid II 55, der mit Recht annimmt, dass er am Ende von Gedicht VI (ed. Halidi S. 21) gestanden habe. «Bei deinem Leben, nicht wissen die, welche im Sande Linien ziehen und nicht die, welche aus dem Vogelflug weissagen, was Gott thun wird».

3) Cairo *أَجْنٍ* ebenso gut.

4) Zu *الأحكام عرى* vgl. die ähnlichen Verbindungen *عرى* Kamil 245. *عرى الأمور* ib 727, *Alḡal* 213; *عرى الأنفس* Ag. VI 166.

5) *مرسى* in Anlehnung an Sure II 43, wo auch die activische Lesung bezeugt ist; möglich auch *مرسى*.

übrigen Menschen verfehlt haben und der Halt der Grundlagen des Islām sind;

6) die Abwehr und Schutz gewähren im Kriege, wenn seine (des Kriege) Flamme Brennholz zu Brennholz schichtet;

7) die befruchtenden Regengüssen gleich, wenn die Menschen unter der Unfruchtbarkeit leiden, Hilfe bringen denen, welche die Waisen aufziehen;

8) Männern welche die Leitung übernehmen und den (schwierigen) Verhältnissen gewachsen sind, wenn diese als Steissgeburt ein nicht ausgetragenes Kind oder ein ausgetragenes gebären;

9) welche die verdachterregende Krankheit mit Erfolg behandeln und heilen und ihre Rache stillen;

10) welche Lastkamelen gleichen, denen die Menschen ihre Lasten zu tragen geben, hochbepackten, kräftigen

6) Cairo *ثَفَ صِرَامٍ*; besser wäre *ثَفَ صِرَامٍ*, aber alle Hdshr.

haben den Accusativ.

7) Zum Schluss des Scholion vgl. *Şih.* s. v. *غاث*: *قَالَ ذُو الرِّمَّةِ: غَاثٌ مَا أَفْضَحَهَا قَلْتُ لَهَا كَيْفَ كَانَ الْمَطَرُ عِنْدَكُمْ فَقَالَتْ غَثْنَا مَا شَتْنَا*

8) Der Belegvers vollständig *Şih.*, LA, TA s. v. *طَرَف* (Dichter al-Mumazziq al-'Abdī):

لَقَدْ تَخَدَّتْ رِجْلِي إِلَى جَنْبِ غَرَزِهَا نَسِيفًا كَأَفْخُوصِ الْقَطَاةِ الْمُطَرِّقِ
«Mein Fuss hat an der Seite ihres Steigbügels Spuren hinterlassen, die dem in den Boden gehöhlten Loch des schwergelasteten Rebhuhns ähneln».

10) Cairo *المُطَبَّعَات* (IV *طَبَّع* passt aber nicht) und *وسوق* für *وسوقًا*. — Der Vers des Ḥatim in ed. Schulthes XXVII 12,

“Islāh” Ibn as-Sikkits اصلاح المنطق ed. Cheikho und unter “Amālī” die Berliner Handschrift der Amālī des Qalī (Ahlwardt II 226) gemeint ist.

Zum Schluss habe ich noch Dank zu sagen für vielfache Beihilfe, die mir geleistet worden ist. Die Kgl. Preussische Akademie der Wissenschaften hat mir einen Beitrag zu dem Druckkosten gütigst bewilligt, ohne welchen die Ausgabe nicht möglich gewesen wäre und für dessen Gewährung ich mir hier meinen Dank auszusprechen erlaube. Die Bibliothek der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft hat mir die Zettelsammlung Thorbeckes über Kumait, die meine eignen Sammlungen sehr wesentlich ergänzte, für längere Zeit überlassen, Herr Dr. Geyer in Wien hatte die Güte, mir ebenfalls seine Sammlungen zur Verfügung zu stellen, die ich freilich sowenig wie die Thorbeckesche ganz ausnutzen konnte, weil es sich für mich nicht um eine Sammlung sämtlicher von Kumait überlieferten Verse, sondern nur um die Hašimijāt handelte. Den Herren Prof. Dr. Moritz und Ahmed Zeki in Cairo schulde ich Dank für die Vermittlung resp. Collation der Cairiner Handschriften; Herr Ahmed Zeki hatte auch die Güte, das Kitab al-aḡānī und die Originallexica zu vergleichen, eine Mühe, aus der ich leider keinen Nutzen ziehen konnte, weil ich diese Arbeiten selbst bereits ausgeführt hatte. Für einzelne Bemerkungen und Mitteilungen aus Handschriften bin ich den Herren Prof. Barth, Dr. Becker, Prof. Brockelmann, Dr. Geyer und Prof. de Goeje zu Dank verpflichtet. Herr Geheimrat Sachau hatte die Güte, mich bei der Correctur des arabischen Textes, Herr Dr. Mittwoch auch bei der der Übersetzung zu unterstützen, wofür ich hier nochmals meinen herzlichen Dank ausspreche.

I.

CITATE.

1) Ag. XV 123, 124, Hiz. I, 69	67) Kamil 554.
II 210, Fleischer, Beiträge	70) LA s. v. حرم.
1870, 292.	73) Mas'udī VI 39.
5) Ag. XV 123, IHiš 398.	75) LA s. v. موسم.
28) IHiš 200.	76) Şih, LA, TA s. v. موسم.
36) Ag. XV 118, Hamāsa 410.	83) Şih, LA, TA s. v. حشم.
39) Ag. XV 118.	85) Ag. XV 127.
44) Mufaṣṣal 77, 19, IJa'tš 631,	86) Ag. XV 127.
Fleischer Beiträge 1870,	89) LA s. v. حتم.
292 Howell I 924.	90) Şih, LA s. v. حتم.
47) LA, TA s. v. جنز.	93) LA s. v. ونه.
60) Kamil 553.	94) Ibn Ja'tš 1202.
62) Kamil 554.	97) LA s. v. رقم.
66) Kamil 553.	

Inhalt: Nicht schönen Jungfrauen gehört des Dichters Liebe 1—2, sondern den Söhnen Hāsims, deren Preis er singt (3—44) Ihr Haupt ist Muḥammed, zu ihnen gehören Ga'far, Ḥamza und 'Alī, Ḥasan und Ḥusain, der vielbeklagte, Muḥammad Ibn al-Ḥanašija und 'Abbās (45—79). Für ihre Ehre tritt der Dichter ein, unbekümmert um den Hass, den er so gegen sich erregt (90—93). Ob er wohl einmal zu ihnen gelangen wird? Wenn ihn eine Kamelin schnellen Laufes durch die Wüste trägt, dann kann er wohl nach vielen Strapazen zum Ziel gelangen und bei ihnen Frieden finden (94—103).

560 allen gemeinsame, dazu kommen zwei die nur C, einer, den nur A hat. Einen Vers, den nur B hat, habe ich in den Text aufgenommen. Für A ergeben sich also immer erst 560, für C 561 Verse. Der Commentar ist nach AC von Abū Rijās Aḥmad Ibn Ibrāhīm al-Qaisi verfasst; es ist jedenfalls, wie schon Rieu vermutet Abū Rijās Ibrāhīm Ibn Aḥmad aš-Šaibānī aus Baṣra gemeint, der 349 H gestorben ist (s. Flügel, Grammatische Schulen S. 226). Er ist aber wohl nicht der eigentliche Verfasser, sondern die Sammlung der Glossen geht nur auf ihn zurück, was ich aus dem Scholion zu I 13 schliessen möchte. Die Hauptautoritäten, die im Commentar zitiert werden sind Abū 'Amr (aš-Šaibānī) und al-Umawī, daneben vereinzelt Ibn al-Ġaṣṣās (ein Zeitgenosse des Ḥammād, s. Goldziher, Abhandlungen II 16/17), Aṣma'ī und Ḥalid (III 31). Der Commentar berücksichtigt hauptsächlich das lexikalische Interesse und führt zahlreiche ṣawāhid an. Aber oft wird auch eine Paraphrase des Sinnes gegeben und Angaben über die Persönlichkeiten, auf welche die Verse anspielen, gemacht; dabei tritt die Neigung hervor, ähnlich wie bei den Commentatoren des Koran, was allgemein gesagt ist, auf Einzelne zu deuten (s. Scholion zu I 80, IV 61). Da der Commentar zweifellos alte Tradition enthält und neben vielem Überflüssigen auch wertvolle Hilfe bietet, habe ich ihn mitherausgegeben, obwohl der Text sehr häufig verderbt ist und ich nicht alles richtigzustellen vermochte.

Als schon ein grosser Teil des Textes gedruckt war, erhielt ich aus Cairo einen Druck der Ḥāsimijjāt, den Muḥammad Šakir al-Ḥajjāṭ an-Nabulusi veranstaltet hat und dem er einen Commentar beigegeben hat. Wie mir Herr Aḥmed Zeki mitteilt, hat sich der Herausgeber an seine Arbeit gemacht, als er von meiner bereits druckfer-

tigen Edition hörte. Die Ausgabe ist ziemlich nachlässig und der Commentar meist wertlos, allgemein bekanntes wird wiederholt und Schwierigkeiten werden totgeschwiegen. Die historischen Bemerkungen zeugen von grober Unkenntnis, dagegen sind einige gute Conjecturen und gelegentlich gute Erklärungen im Commentar zu finden, welche auf den Šaiḥ Šangīṭī zurückgehen.

Was die Einrichtung, meiner Ausgabe betrifft, so gebe ich unter dem arabischen Text nur die abweichenden Lesarten; alles was zur Erklärung der Verse und der Scholien beiträgt, ist in die deutsche Übersetzung und die Anmerkungen zu dieser verwiesen worden. In diesen Anmerkungen habe ich auch Druckfehler und sonstige Versehen im arabischen Text berichtigt und die abweichenden Lesungen der Cairiner Ausgabe nachgetragen; einige Fehler dieser Ausgabe sind übrigens, wie ich erst jetzt sehe, dort am Schluss bereits richtiggestellt. Hier mögen noch einige Nachträge und Berichtigungen folgen: der ṣahid zu II 49 steht auch bei Ibn Hišām S. 6, wodurch تلعبوا gesichert ist; der Vers (Scholion II 79) لق الرجال المهذب stammt aus Nabīġa III 11 (Ahlwardt); zu المرشكين II 86 vgl. den Ausspruch des Hišām Tab. II 1734 ان اجبعت ان; den Ausdruck قنيل التجوینی gebraucht auch Al-Walid Ibn 'Uqba (Kāmil 444); in der Anmerkung zu II 124 lies: besser أفترته "den in Schrecken setzten" und streiche die Worte nach dem Semikolon.

Die Abkürzungen sind meist ohne weiteres verständlich; zu bemerken ist nur, dass unter "Muwazana" das كتاب الموازنة Constantinoel 1217, unter Aḍḍad كتاب الاضداد des Ibn Al Anbārī ed. Houtsma, unter

Die Überlieferer seiner Gedichte gehörten, nach Fihrist 70, zumeist seinem Stamme, den Banū Asad, an; von Philologen, die sie erklärten, werden (Fihrist 158) Ašmaʿi (gest. 213)¹⁾ Ibn as-Sikkī (gest. 244), und Sukkari (gest. 275) genannt. Im Aġānī XVI 145 und XXI 203 wird von einigen Wörtern bemerkt, dass sie nur bei Kumait vorkommen (s. auch Scholion zu II 34).

Meiner Ausgabe der Hašimijjāt liegen folgende Handschriften zu Grunde:

A = Handschrift des British Museum Add. 19403, N°. 1063 in Rieu's Catalogue, geschrieben 1001 H., welche (fol. 150—204) den vollständigen Text der Hašimijjāt mit dem Commentar des Abū Rijāš Aḥmad Ibn Ibrāhīm al-Qaisi (s. u.) enthält, reichlich, aber sehr oft falsch, vokalisiert. Dieser steht am nächsten:

C = Leidener Handschrift N°. 508 (De Goeje, Catalogus I 381) "recentioris aevi", welche mit A gegen die anderen Handschriften oft das Scholion in etwas kürzerer Fassung bietet. Die Handschrift

B = Br. Mus. Or 3157, N°. 1034 (Rieu, Supplement) bricht mitten im Commentar zu IV 98 ab und ist eine 1293 H. (= 1876) für A. von Kremer besorgte Abschrift einer ebenfalls unvollständigen Cairiner Handschrift, welche im Cairiner Catalog Bd. VII S. 193 verzeichnet ist, und welche ich in einer von Herrn Prof. Moritz gütigst vermittelten Abschrift nochmals vergleichen konnte. B hat namentlich im Commentar sehr häufig bessere Lesarten als A C. Die Cairiner Bibliothek besitzt aber noch eine

1) S. aber Taʿlab (ed. Barth.) Anm. 22 Kāmil 625, ʿAinī II 430, Muzhir II 174, wonach Ašmaʿi keine Verse des Kumait als Šawāhid anerkenne.

vollständige Abschrift derselben Handschrift, nach welcher auch die unvollständige Copie gemacht ist,

D, welche ich in einer Copie benutzen konnte, die Herr Aḥmed Zeki besorgen zu lassen die Güte hatte. Sie ist im Catalog Bd IV S. 277 verzeichnet und hat oft die diakritischen Punkte, die in der anderen Abschrift verlesen oder falsch ergänzt sind, in der richtigen Form. Fast genau stimmt mit D überein

E, eine Handschrift im Besitz des Šaiḥ Šangīṭī in Cairo, welche Herr Aḥmed Zeki mit D zu collationieren die Güte hatte. Diese Handschrift ist die Abschrift einer in Mekka befindlichen, mit welcher also auch mittelbar oder unmittelbar B und D verwandt sind. Für die I und II. Qašide habe ich ausserdem noch je eine Handschrift vergleichen können:

F = Or 3876 des Br. Museum (N°. 534 bei Rieu, Supplement) *للدائق الوردية في مناقب ائمة الزيدية* enthält das erste Gedicht und

G = Add. 9656 des Br. Mus. (N°. 641 bei Rieu, Catalogue) eine Sammlung von Gedichten, enthält fol. 68—72 das zweite Gedicht der Hašimijjāt. Die beiden Gedichte in FG entstammen einer anderen Recension, als sie ABCDE.

Des zweite Gedicht ist nach den Cairiner Handschriften in der Ausgabe von Ġarīrs Diwān Bd II S. 217 ff. abgedruckt.

Alle Handschriften (bis auf FG) enthalten die Verse in der gleichen Reihenfolge (mit sehr wenigen Ausnahmen) und allen liegt die gleiche Recension und der gleiche Commentar zu Grunde, nur ist die Fassung des Commentars bei A C oft kürzer.

Am Schluss des Commentars wird angegeben, die Hašimijjāt enthielten im Ganzen 563 Verse, so nach A; nach C gar 578. In Wirklichkeit enthält meine Ausgabe nur

Rechte der Banū Hāsim eintrete, für sie mit den Waffen zu kämpfen, kann er sich nicht entschliessen. Die Hoffnung, dass ihnen die Herrschaft zufallen werde, giebt er nicht auf, aber ihnen dazu zu verhelfen, ist er nicht stark genug.

Kumait dichtet ganz nach Art der beduinischen Qasiden-dichter¹⁾, obwohl er das Beduinenleben nicht aus der Anschauung kennt. Sehr offen bekennt er das selbst in einem Gespräch mit Du'r-Rumma "ich beschreibe die Dinge, die mir beschrieben worden sind, du beschreibst sie, wie du sie selbst gesehen hast" (Ag. XV 125), was er sich freilich zum Lobe anrechnet. Das führt natürlich dazu, dass er sich möglichst eng an die alten Muster hält, und dass seine Poesie den Stempel der gelehrten Altertümelei erhält; das Gekünstelte und die vielen Anspielungen und Entlehnungen machen sie ganz ungeniessbar. Wo er sich von der Nachahmung des alten Schemas frei macht, wie in Gedicht IV, spricht er wenigstens klar und ohne Verbrämung aus, worauf es ihm ankommt.

Seine Kenntniss des Wüstenlebens soll er seinen beiden Grossmüttern verdanken (Ag. XV 125), die ihn aber doch nicht ausreichend unterrichtet zu haben scheinen, denn arabische Kritiker werfen ihm vor, dass er gelegentlich die "Realien" nicht genügend gekannt habe (Ag. I 139 = Kāmil 323, ib. 625. Muzhir II 250 und Scholion zu I 92). Den Ruba hat er nach Ag. X 156 (lies *فاخبرهما* für *فاخبرهما*) über die Bedeutung seltner Wörter gefragt, die er dann in seinen Gedichten anwandte.

Urteile arabischer Kritiker über Kumait's Verse sind in der Hizāna I 69 zusammengestellt; sein Freund Mu'ad

1) Obwohl er sich selbst über die Aṭlāpoesie lustig macht, Ag. XVIII 493, s. Goldziher, Studien I 32 Anm.

al-Harrā nennt ihn dort den grössten Dichter des Islam und der Ġahilijja, während andere, minder enthusiastisch, sich begnügen anzuerkennen, die Banū Asad hätten ihm ihren Ruhm zu verdanken (s. auch Ag. XV 127, Fihrist 65). Ibn Qutaiba (Ši'r 18) giebt den Gedichten, welche er den Umajjaden geweiht habe, den Vorzug vor den Hāsimijjat; die Aussicht auf irdischen Lohn vermöge eben die Menschen zu höheren Leistungen auszuporteln als die Hoffnung auf das künftige Heil.

Dass Kumait in der alten Poesie gut bewandert war, wird öfters hervorgehoben, sogar den Ḥammād ar-Rawijja soll er in ihrer Kenntnis übertroffen haben (Ag. XV 113). Seine Gedichte zeigen denn auch deutlich genug, wie er diese Kenntnis verwertete; schon Ibn Qutaiba hat ihm eine Anzahl von Plagiaten nachgewiesen (Ši'r 67, 70, 72, 105, 205, 255, 305, vgl. auch Hiz. III 218) und für die Hāsimijjat habe ich in den Anmerkungen ebenfalls mehrfach Entlehnungen von älteren Dichtern feststellen können. Aber nicht nur die Dichter hat er ausgebeutet, auch Koranverse hat er häufig mit geringen Abänderungen in seine Gedichte übernommen (s. die Anmerkungen); solche Entlehnungen sind es offenbar, die Ibn Kunāsa in seinem Buch *سرقات الكميت من القرآن* (Fihrist 70) zusammengestellt hat.

Die Zahl seiner Verse giebt Ag. XV 130 auf 5295 an, woraus Ḥaġġi Ḥalfa (III 305) 5000 Qasiden macht. Die Mudahhaba, das Gedicht gegen Jemen, soll aus 300 Versen bestanden haben und auch die Hāsimijjat sind z. T. recht umfangreiche Gedichte. Daher sagte man später (s. Ḥariri ed. de Sacy² I 59 im Commentar) sprichwörtlich "länger als ein Gedicht des Kumait" und citierte einen Vers "Dein Verweilen ist langausgedehnt, wie ein Gedicht des Kumait."

sind mindestens fragmentarisch erhalten. Ein Loblied auf Abān Ibn al-Walid, der ihm auf der Flucht aus dem Gefängnis beigestanden hatte, und den er selbst später durch Fürsprache bei Al-Ḥakam Ibn aṣ-Ṣalt aus der Gefangenschaft befreite (Ag. XV 129), steht in der *Ḥizāna* I 82—83. ‘Abdarrahmān Ibn ‘Anbasa und Zaid Ibn Muḡaffal, die Kumait unterstützt hatten, als er einen Streit zwischen den Stämmen Asad und ʿTaj durch Zahlung des Sühnegeldes beilegte, werden in den Versen Ag. XVIII 193; *Ḥiz.* I 558, Bekri 474 gepriesen; auch Al-Ḥakam Ibn aṣ-Ṣalt, der Stellvertreter des Jūsuf Ibn ‘Umar (ʿTabari II 1699, 1701—3) wird dafür Ag. XV 129 gelobt. Die Gedichte auf Maḥlad Ibn Jazīd stehen Ag. XV 19, 128, X 157, *Ḥizāna* II 428 (vgl. III 218). Ag. XV 127 werden sogar Verse aus einem Gedicht an Ḥalid citiert, in welchen er dem Ḥatim ʿTaj an Freigebigkeit gleichgestellt wird; dagegen atmen tiefen Hass gegen Ḥalid die Verse, die er (anno 117) nach Ḥurasān sandte, als Ḥalids Bruder Asad dort Statthalter werden sollte (ʿTab. II 1574). In der Ḥamāsa des Buḥturi werden Verse des Kumait nur in dem Abschnitt *الشباب والشيب* angeführt¹⁾.

Ein šiʿitisches Lehrsystem lässt sich aus den Ḥašimijjāt nicht herausdestillieren, weil Kumait nichts anderes predigt, als die Lehre, das Chalifat gebühre allein dem ‘Alī und seinen Nachkommen, deren Frömmigkeit, Tapferkeit und Freigebigkeit zu preisen er nicht müde wird. Sie wiegen alle übrigen Menschen auf und wer sie liebt, kommt Gott näher. Natürlich wird auch Muḥammed selbst nicht vergessen, der beste Mensch, den es gegeben hat und der ausdrücklich den ‘Alī zu seinem “waṣij” bestimmt hat.

1) Wie Herr Prof. de Goeje mir gütigst mitteilt.

An zwei Stellen ist aber auch ‘Abbās und seine Söhne unter die ruhmreichen Verwandten des Propheten aufgenommen (I, 79, II 105), was doch wohl eine abbasidische Erweiterung sein wird. Kumait selbst nennt sich einen Turābī (II 95), einen Anhänger des Abū Turāb d. i. des ‘Alī, während Ibn Qutaiba¹⁾ ihn als Rafīdī bezeichnet, also als Anhänger der schiitischen Secte, welche nicht Zaid, sondern seinen Bruder Ġaʿfar Ibn ‘Alī als Imam anerkannten, weil jener Abū Bakr und ‘Umar als rechtmässige Chalifen ansah²⁾. Kumait erklärt aber VII 1 ausdrücklich, dass er das Schimpfen auf die beiden Chalifen nicht mitmache (vgl. auch VI 8—10) und macht sich Vorwürfe, dass er dem Zaid Ibn ‘Alī nicht beigestanden habe (IX—XI). Die Bezeichnung ist also irrig.

Sehr scharfe Opposition macht Kumait in den Ḥašimijjāt den Umajjaden. Sie beuten das Land und die Menschen aus³⁾, nachdem sie die Herrschaft, welche den Ḥašimiden zukommt, an sich gerissen haben; man muss zweifeln, ob sie überhaupt noch Muslims sind, trotz der frommen Reden, die sie im Munde führen⁴⁾. Das muss ein schlimmes Ende nehmen, und vor dem drohenden Unheil kann sich nur retten, wer seine Zuflucht zu den Banū Ḥašim nimmt. Kumait entschuldigt sich, dass er nur mit Worten für die

1) *Sifr* 369.

2) s. Wellhausen, Oppositionsparteien 96/97. Ibn Qutaiba ist vielleicht durch IV 94 zu seiner Meinung veranlasst worden. *Gāhiz*, *Bajān* I 22 nennt den Kumait *شيعي من الغالبية*. Mit der Sekte der Ḥašimijja (Anhänger des Abū Ḥašim) hat Kumait nichts zu tun. Vgl. über diese Vloten, *Recherches* 41 ff. Wellhausen, das arabische Reich 314.

3) Vgl. Wellhausen l. c. 218 über Ḥisām.

4) Vgl. den Vers auf die Qurais *وقد ذهبوا بها إلى الدنيا* (Ḥamāsa 647).

Verbindung geblieben (Ag. XV 121), und hat auch vorher sich gehütet, ihnen seine wahre Meinung kundzugeben (s. Hašimijjat IV 101, wo er sich deswegen entschuldigt), wie ja auch Kuṭajjir an ʿAbdalmalik's Hofe verkehrt hatte; das ist bei einem arabischen Dichter nicht auffallend. Gedichte des Kumait an Maslama Ibn ʿAbdalmalik (gest. 122) und Maslama Ibn Hišām, die ihm beigestanden hatten, sind noch erhalten (s. Ḥamasa 774, Ag. XV 120 [gegen Ag. XV 115/16] ʿIqd I 189) ¹⁾ und Ṭabarī hat noch einen Vers aufbewahrt (II 1743) in dem er der Hoffnung Ausdruck giebt, sein Gönner Maslama Ibn Hišām werde seinem Vater als Chalif folgen. Das meiste, was er zum Lobe der Umajjaden gesungen hat, scheint also erst der Zeit nach seiner Flucht zu entstammen, wo er in der Tat guten Grund hatte, ihnen persönlich dankbar zu sein. Übrigens soll Kumait selbst erklärt haben (Masʿūdī II 41/42, Ag. XV 123, Hiz I 69), wenn er Jemandes Lob gesungen habe, so habe ihn nur die Belohnung gelockt; nur was er zum Preis der ʿAliden gedichtet, sei ihm aus dem Herzen gekommen ²⁾.

Ein grösseres Gedicht bewahrt uns noch die Ġamhara auf (S. 187—190), das sich gegen die Tyrannei der Quraiš, besonders der ʿAbdšams (also der Sippe der Umajjaden) richtet; es wird spätestens während der Flucht verfasst sein, wo sich der Dichter von den Umajjaden verfolgt wusste.

1) Ein Gedicht auf die Umajjaden auch bei Ibn as-Sikkīt 505, über das Gedicht an ʿAbdalmalik s. o.

2) Die ʿAliden waren mit dem Lob der Umajjaden natürlich nicht einverstanden und ʿAbd as-Šamad Ibn ʿAlī wollte deshalb Kumait's Sohn Mustahill zuerst überhaupt nicht empfangen (Ag. XV 122). Später hat man das Lob umzudeuten versucht und Abū Ġaʿfar soll erklärt haben, die Verse hätten nichts auf sich (Ag. XV 116; anders Ag. XV 126) S. auch Hiz I 57.

Während der Dichter schliesslich wenigstens äusserlich seinen Frieden mit den Umajjaden machte, hat er Hišām's Statthalter Ḥalid auch über sein Lebensende hinaus mit seinem Hohn verfolgt und sich selbst durch seine Verspottung den Tod zugezogen. Er verfasste nämlich ein Lobgedicht auf den Nachfolger des Ḥalid, Jūsuf Ibn ʿUmar, den er noch in den letzten Versen der Hašimijjat als Mörder des Zaid Ibn ʿAlī verflucht hatte, und stellte ihn in rühmlichen Gegensatz zu seinem Vorgänger „der (vor Angst) den Mund aufsperrte und um Wasser bat“, als er auf der Kanzel die Nachricht von einer kleinen schiitischen Verschwörung hörte. Deswegen war Ḥalid, der sich nicht durch Mut auszeichnete, auch sonst verspottet worden (s. Ṭabarī II 1621); diesmal nahmen es aber die jemenischen Truppen, welche die Verse gegen ihren früheren Führer hörten, krumm und hieben auf den Dichter ein, der an den Wunden bald darauf starb, im Jahre 126 ¹⁾.

Ausser den Hašimijjat und dem Gedicht, das uns die Ġamhara bewahrt, besitzen wir keine umfangreichen Gedichte des Kumait vollständig, dagegen werden in den Lexicis und der philologischen Literatur zahlreiche Einzelverse von ihm citiert und mehrere Loblieder auf Persönlichkeiten, die wir bereits aus seiner Biographie kennen,

1) Ag. XV 121, XIX 58, Hiz I 70. — Die chronologischen Angaben widersprechen sich. Kumait's Sohn Mustahill giebt an (Ag. XV 130), sein Vater sei unter Marwān's Chalifat gestorben, der erst am Ende des Jahres 126 (12 Dū'l Ḥiġga s. Wellhausen. Das arabische Reich 230) zur Regierung kam. Nun ist aber Jūsuf Ibn ʿUmar bereits im Ragab 126 seines Amtes enthoben worden (Ṭab. II 1836) Kumait müsste also schon vor Ragab gestorben sein, oder noch über ein halbes Jahr mit den Wunden gelebt haben, was nach Ag. XV 121 wenig wahrscheinlich ist. Jedenfalls sind die Verse nach Ḥalid's Tode (Muḥarram 126, s. Wellhausen 224) gesprochen.

die jemenischen Stämme nichts zu finden ist. Im Gegenteil zeigt II 41, dass dem Dichter damals der Kampf der Stammesgruppen als durchaus unislamisch erschien und er stellt II 48 ff unparteiisch süd- und nordarabische Stämme als gleichberechtigt nebeneinander. Ebenso zeigt die Reise, die er machte, um Maḥlad Ibn Jazīd Ibn al-Muḥallab Gedichte vorzutragen (Aḡ. XV 19), dass er damals noch kein fanatischer Gegner der Jemeniten war; ein solcher hätte kein Loblied auf einen Muḥallabiten verfassen können. Diese Reise wird zwischen 97 und 101 stattgefunden haben, da sich aus Ṭabarī 1311, 1324, 1350 ergibt, dass Maḥlad in den Jahren 97, 98, 100 und 101 seinen Vater in Chorasān vertrat. Erst als Kumait durch die Qaṣīde des Ḥakīm auch persönlich beleidigt wurde, nahm er den Streit für die nordarabischen Stämme auf. Die grosse Qaṣīde des Kumait gegen die Jemenier, die "muḡahhaba" hat die Erbitterung in den Kämpfen der Stammesgruppen gegeneinander sehr verschärft und ihre Spitzen drangen so tief, dass sie noch hundert Jahre nach Kumait's Tode Entgegnungen hervorrief¹⁾. Die "muḡahhaba" ist das umfangreichste Gedicht des Kumait; von den 300 Versen, aus denen sie nach Mas'ūdī²⁾ bestanden hat, liesse sich etwa ein Drittel aus den Citaten bei den Historikern, Lexicographen und in der Adabliteratur zusammenstellen.

Wenn wir zwei weiteren Berichten Glauben schenken wollten, so wäre es dem Kumait mit seinem Kampf gegen Jemen gar nicht Ernst gewesen. Nach dem einen (Aḡ. XV 128) hatte Ḥakīm Ibn 'Ajjāš in seinem Gedicht die 'Aliden und Ḥašimiden beleidigt und nur, um nicht noch einmal

1) s. Goldziher, Muhammedanische Studien I 83.

2) VI 42.

gegen die Umajjaden auftreten zu müssen, habe Kumait den dichterischen Kampf, der sich hier zwischen der alidischen und der umajjadischen Partei abspielte, auf das Gebiet der Stammesgegensätze übertragen. Nach dem anderen Bericht (Mas'ūdī VI 42) wäre die Veröffentlichung der Muḡahhaba ein wohlüberlegter Schachzug der alidischen Partei: 'Abdallāh Ibn Mu'āwija habe den Kumait veranlasst, durch eine scharfe Satire den Hass der grossen Stammesgruppen gegen einander noch zu steigern, in der Absicht durch die inneren Kämpfe, die dann entstehen würden, der umajjadischen Dynastie den Todesstoss zu versetzen; und wirklich habe das Gedicht diese Wirkung hervorgebracht.

Wie immer man sich zu diesen Berichten stellen mag, sicher ist, dass die feindselige Gesinnung des Kumait gegen die Südaraber erst in der letzten Periode seines Lebens zum Ausbruch kam; wahrscheinlich ist das grosse Gedicht gegen die Jemenier — wie sich aus dem Vorangehenden ergibt — um oder nach 118 verfasst. Die verblüffende Vielseitigkeit welche das Urteil eines arabischen Kritikers (Ḥiz II 208) dem Kumait zutraut: "wer nicht die Ḥašimijāt recitiert, ist kein Ši'it, wer nicht das Gedicht ذكر القلب recitiert, kein Freund der Umajjaden, wer nicht das Gedicht علا عرفت kennt, kein Muḥallabit", wird also wenigstens durch die Chronologie eingeschränkt. Das Loblied auf die Muḥallabiten, durch das er sich bei Maḥlad Ibn Jazīd klingenden Lohn verschaffen wollte (Aḡ. XV 19), ist spätestens 101 verfasst (s. o.) und giebt seiner politischen Meinung so wenig wahren Ausdruck, wie die Gedichte, mit welchen er bei Ḥiṣām und anderen Mitgliedern des Herrscherhauses seine Angriffe gut zu machen versuchen musste. Freilich ist er auch sonst mit den Umajjaden in

vortragen wollte; kurz vorher hatte er nämlich den Ṭirimmāh, der ihm seine Verse rezitiert hatte, reichlich belohnt. Kumait beachtete den Rat nicht und Ḥalid, der inzwischen von seinem Higa gegen Jemen hörte, liess ihn gefangen setzen. Er entfloh dann, fand Zuflucht bei Maslama Ibn 'Abdalmalik u. s. w. Etwa dieselbe Folge der Ereignisse setzt der Bericht Fihrist 65 voraus, wo aber alles fragmentarisch ist.

Die Berichte 1) und 2) stimmen bis auf unwesentliche Einzelheiten überein, nur wird in 2) die Vorgeschichte der Feindschaft zwischen Ḥalid und Kumait ausführlicher erzählt. Alle, bis auf 4), der von der Ursache der Feindschaft überhaupt nicht spricht, sind darin einig, dass Ḥalid wegen des Gedichts gegen Jemen beleidigt war und sich an Kumait rächen wollte. Nur 3) wäscht Ḥalid von allem Rachedurst rein, Kumait hat ihn bei Hišām angeschwärzt, er ist so edelmütig, dass er sogar die Frau des Kumait für ihr Verhalten belobigt. Der Bericht ist in maiorem Ḥalidis gloriam erfunden.

In welches Jahr fällt nun die Flucht des Kumait? Einen terminus post quem böte das Todesjahr des Mu'awija Ibn Hišām, wenn es bekannt wäre. Bei Ṭabarī erscheint er zuletzt anno 118, wo er gegen die Byzantiner zu Felde zieht (II 1588); wie er starb, erzählt Ṭabarī II 1738/39, giebt aber kein Datum. Weiter als 120 dürfen wir nicht heruntergehen, weil in diesem Jahre Ḥalid seines Amtes entsetzt wurde. Wir werden wohl nicht fehl gehen, wenn wir die Flucht um 119 setzen, zumal wir wissen, dass Ḥalid sich damals in Wāsiṭ aufhielt (Ṭabarī II 1623). Das würde um so besser stimmen, als das vierte Gedicht der Ḥašimijjāt, das die schärfsten Angriffe gegen die Umajjaden enthält und das Hišām so sehr entrüstete, erst 118 ent-

standen sein kann (s. u.), also damals eben erst verbreitet werden konnte.

In den Berichten wird von den Ḥašimijjāt immer als von einer Einheit geredet. Die vier grossen Gedichte unserer jetzigen Sammlung sind zwar nicht zu gleicher Zeit entstanden aber alle vor 119 verfasst, die letzten kleinen Gedichte dagegen, welche von dem Tode des Zaid Ibn 'Alī sprechen, können ebendeshalb erst nach 122¹⁾ hinzugekommen sein. Wenn die Angabe III 29 wörtlich zu verstehen ist, so müsste das dritte Gedicht kurz nach 100 entstanden sein, I wegen I 36, wo auch Hišām als Chalife genannt wird, muss jedenfalls nach 105, IV kann erst nach 117 gedichtet sein, da in IV 94 der Tod des Ga'far erwähnt wird, der 117²⁾ erfolgte. In II finden sich keine chronologischen Merkmale, die weiter als 77 (Tod des Šabīb)³⁾ hinunterführen, obwohl das Gedicht viel später entstanden sein wird. Während im Aḡanī XV 124 p. u. die Ḥašimijjāt als die ältesten Gedichte des Kumait bezeichnet werden, was höchstens für II und III gelten könnte (dort werden auch nur Verse aus II angeführt), führt Tibrizi im Commentar zu Ibn as-Sikkīt 397 (ed. Cheikho) ein Gedicht des Kumait an 'Abdalmalik an. Ob das aber nicht seinem Namensvetter Kumait Ibn Ma'rūf, der ja unter 'Abdalmalik dichtete, angehört?

Die Berichte stimmen darin überein, dass das grosse Gedicht gegen Jemen erst nach den Ḥašimijjāt, d. h. also vor allem nach dem vierten Gedicht verfasst ist. Dazu stimmt es sehr gut, dass in den Ḥašimijjāt von Hass gegen

1) Wellhausen, Oppositionsparteien 97.

2) s. Ṭabarī III 2495, Ja'qūbī II 384; nach anderen Angaben bei Ṭabarī (l. c.) wäre er freilich schon früher gestorben.

3) Wellhausen, Oppositionsparteien 46.

Mu'awija ¹⁾, worauf er reichlich beschenkt entlassen und dem Ḥalid aufgetragen wurde, ihn unbehelligt zu lassen.

2) Ag. XV 116, 19 (von 'Abd ar-Rahman Ibn Daūd Ibn Umajja al-Balḥi): Ḥakīm Ibn 'Ajjāš al-Kalbi ²⁾ hatte ein Spottgedicht gegen die Muḍar verfasst und darin besonders ihre Frauen beleidigt. Dadurch wurde Kumait, der sich bis dahin, um Ḥalid nicht zu verletzen, an den Stammesfehden nicht beteiligt hatte, veranlasst, einzugreifen und sein grosses Gedicht gegen Jemen zu verfassen. Aus Rache brachte Ḥalid darauf auf die unter 1) angegebene Weise dem Chalifen die Ḥašimijāt zur Kenntnis. Auf Befehl des Chalifen musste er nun Kumait gefangen setzen, sorgte aber dafür, dass seine Stammesgenossen, die Banū Asad, von dem ihm drohenden Schicksal erfuhren, damit sie ihm die Flucht erleichterten. Er gelangte schliesslich zu Maslama Ibn Hišām, der ihm riet, beim Grabe des Mu'awija Zuflucht zu suchen und dessen Söhne ebenfalls veranlasste, das Grab ihres Vaters zu besuchen. Diesen, welche Kumait's Kleider mit den ihren verknüpft hatten, gelang es, bei ihrem Grossvater Hišām dem Kumait Verzeihung zu erwirken. In der Audienz, die ihm dann Hišām gewährte, hielt er ihm seine Schmähverse gegen die Umajjaden vor, die Kumait zurücknahm, weil sie auf irrigen Annahmen beruhten; sein Vergehen machte er dadurch gut, das er auf jeden, der ihm vorgehalten wurde, einen neuen Vers zum Ruhm der Umajjaden dichtete. Der Chalif beschenkte ihn reichlich, befahl dem Ḥalid seine Frau freizulassen u. s. w.

3) Ag. XV 119: Hišām fand einmal ein Blatt mit Versen,

1) Ag. XV 116, 8 lies أئيه für أبيه.

2) Im Ag. heisst er gewöhnlich بن عباس, XV 128 بن عباس, ebenso Hiz. I 86, dagegen hat Ṭabari I 1919 بن عباس.

in welchen er vor Ḥalid gewarnt wurde. Alle Ruwāt erklärten einstimmig, diese Verse könne nur Kumait gemacht haben. Hišām schickte sie darauf dem Ḥalid, der damals in Wāsiṭ war und als Antwort ein Gedicht aus den Ḥašimijāt übersandte. Hišām befahl, den Dichter hinzurichten. Ḥalid, der die Banū Asad nicht gegen sich aufbringen wollte, liess diesen Befehl publik werden und Kumait gefangen setzen. Auf Rat des Aban entfloh Kumait auf die bekannte Weise. Ḥalid fand im Gefängnis Kumait's Frau vor, die er zu entlassen befahl. Kumait's Frau wurde von Ḥakīm Ibn 'Ajjāš in einem Gedicht verspottet und diese Schmähung regte Kumait zu seinem Gedicht gegen Jemen an. Schliesslich erlangte Kumait durch Maslama's Vermittlung die Verzeihung des Hišām ¹⁾ ähnlich wie in 1) und 2).

4) 'Iqd I 188/89: Kumait hatte die Umajjaden geschmäht und wurde deshalb von Hišām verfolgt. Zwanzig Jahre befand sich der Dichter auf der Flucht vor ihm ²⁾, endlich begegnete er einmal dem Maslama Ibn 'Abdalmalik, als dieser zur Jagd ausgezogen war. Da trug er ihm Verse vor, in denen er das Lob der Umajjaden sang. Maslama, dem die Verse gut gefielen, hörte, der Dichter sei Kumait und führte ihn dem Hišām vor, bei dem sich Kumait wegen seiner früheren Irrtümer entschuldigte und auf den er eine lange Lobrede hielt. Dieses rhetorische Prunkstück ist dem Berichterstatte das wesentliche.

5) Ibn Ḥallikan N°. 735: Mu'ad al-Harra rät seinem Freund Kumait von seiner beabsichtigten Reise zu Ḥalid ab, der damals in Wāsiṭ war, und dem er seine Gedichte

1) Hiz. I 86/87 wird ebenfalls erzählt, Ḥakīm habe sein Spottgedicht gegen Kumait's Frau gerichtet, weil sie ihrem Mann ihre Kleider geliehen habe. Dann folgt der Bericht Ag. XV 116.

2) Hišām hat grade 20 Jahre regiert.

Der Dichter der Hašimijjat, Kumait Ibn Zaid ¹⁾ aus dem nord-arabischen Stamm der Banū Asad, ist um das Jahr 60 H ²⁾ in Kūfa geboren, wirkte später in seiner Vaterstadt als Lehrer ³⁾ und verschaffte sich im Parteigetriebe Gehör, als er unter Hišām mit politischen Gedichten hervortrat. Unter den zeitgenössischen Dichtern hatte er sich eng an ʿTirimmah angeschlossen, der ganz entgegengesetzte politische und religiöse Anschauungen vertrat ⁴⁾. Genauer unterrichtet sind wir über sein Leben erst von der Periode an, in welcher er durch scharfe Ausfälle gegen die herrschende Dynastie die Aufmerksamkeit auf sich lenkte und sich gezwungen sah, aus seiner Vaterstadt zu fliehen. Über diese Flucht aus Kūfa haben wir mehrere ausführliche alte Berichte, die am besten gleich hier analysiert werden, weil aus ihnen weitere chronologische Anhaltspunkte gewonnen werden können und wir durch sie in Stand gesetzt werden, seine doppelte Wirksamkeit als Parteidichter, den Kampf gegen die Umajjaden

1) Sein Namensvetter Kumait Ibn Maʿrūf hat im Agānī XIX 101–11 einen besonderen Artikel, der aber keinen Anhaltspunkt für eine chronologische Fixierung bietet. Ergiebiger in dieser Hinsicht ist Agānī XXI 82, wo Kumait b. Maʿrūf mit Ibn Dāra Verse wechselt. Die dort erzählte Geschichte spielt unter ʿAbdalmalik (65–85) zur Zeit, als Ḥaǧǧāǧ Statthalter des Irāq (75–95) und Hišām Ibn Ismāʿīl Statthalter von Medina war (82–87, vgl. Ṭabarī II 1085 und 1182), d. h. also zwischen 82 und 85. Kumait Ibn Maʿrūf ist demnach älter als unser Kumait, wie auch ʿAinī III 111 unseren الأصغر, den Sohn des Maʿrūf الأوسط nennt; als الأكبر wird dort Kumait Ibn Taʿlaba, der Grossvater des "mittleren", genannt. Dieser, der sonst unbekannt zu sein scheint, ist vielleicht identisch mit dem in 1001 Nacht (ed. Cairo 1311 III 169 = Ifām an-nās 10) als Vertrauter des Muʿāwija genannten Kumait.

2) Ag. XV 130.

3) Ag. XV 113, Ibn Qutaiba, Maʿārif 271, Ibn Qutaiba, Šīr 368, Bibliotheca geogr. VII 216.

4) Ag. XV 113, Ḡaḥīz, Bajān I 23, Ibn Qutaiba, Šīr 369.

und den Kampf gegen die jemenischen Stämme, in Einklang zu bringen. Zunächst kommen drei Berichte im Kitāb al agānī in Betracht:

1) Ag. XV 114 (nach Mustahill Ibn Kumait): Kumait hatte sein grosses Gedicht gegen die jemenischen Stämme veröffentlicht und dadurch den Zorn des Ḥalid Ibn ʿAbdallah al-Qasrī erregt, des Statthalters von Kūfa, der ein eifriger Kämpfer für die Suprematie der Südaraber war ¹⁾. Um sich an dem Dichter zu rächen, sandte er dem Chalifen Hišām eine Sklavin, welche die Hašimijjat des Kumait auswendig konnte und aus deren Munde der Chalif die Schmähungen gegen das Herrscherhaus, die darin enthalten waren, kennen lernte. Kumait wurde darauf auf Hišāms Befehl von Ḥalid gefangen genommen, es gelang ihm aber dem Gefängnis zu entfliehen, indem er auf Rat des Abān Ibn al-Walid die Kleider seiner Frau, welche ihn im Gefängnis besucht hatte, anzog. Ḥalid scheute sich aus Furcht vor den Banū Asad, dem Stamme des Kumait, seine Frau zu töten, indessen Kumait nach einem Anfecht in Kunās ²⁾ bei den Banū Tamīm, den Banū ʿAlqama und in Qutqūṭana nach Syrien entkam. Bei den Quraiš fand er dort Zuflucht und deren "Herr" ʿAnbasa riet ihm, beim Grabe von Hišāms erst kürzlich verstorbenen Sohn Muʿāwija in Dair Ḥanīnā, zu verweilen. Bei Maslama Ibn Hišām legte ʿAnbasa ein gutes Wort für Kumait ein und dieser überredete seinen Vater, dem Dichter Sicherheit zu versprechen. Kumait erschien vor Hišām, trug ihm ein Lied zum Ruhm der Umajjaden vor und ein Klagelied auf Hišāms Sohn

1) Wellhausen, das arabische Reich 205, zeigt, dass die Stellungnahme für Jemen weniger in persönlichen Neigungen als in der politischen Situation begründet war.

2) Gemeint ist wohl Kunāsa s. Jāqūt s. v.

EINLEITUNG.

Innerhalb der schiitischen Bewegung, welche das Reich der Umajjaden unterwühlte und den Sturz ihres Hauses beschleunigte, sind zwei Richtungen auseinanderzuhalten. Die eine, rein legitimistische, fasst ihre Lehre in den einen Satz zusammen, nur dem 'Alī und seinen Nachkommen gebühre der Anspruch auf die Leitung der muslimischen Gemeinde; die andere verbrämte diese ursprüngliche Einfachheit der schiitischen Lehre durch allerhand eschatologische und sonstige dogmatische Absonderlichkeiten. Unter den Dichtern der späteren Umajjadenzeit predigen namentlich Kutajjir und As-Sajjīd al-Ḥimjarī die Anschauungen dieses Flügels der alidischen Partei, während die ältere, gemässigte Richtung ihren berühmtesten poetischen Anwalt in Kumait gefunden hat, dessen Gedichte zum Preis des Hauses Ḥašim bisher nur fragmentarisch bekannt gewesen sind. So gering auch der poetische Wert dieser Gedichte, der Ḥašimijjat, ist, deren Ausdruckweise häufig genug zwischen Farblosigkeit und künstlicher Altertümelei hin und her schwankt, so verdienen sie doch als literarisches Document, das uns die Stimmung weiter Kreise der umajjadenfeindlichen, alidisch gesinnten Bevölkerung des 'Irāq verdolmetscht, vollständig bekannt gemacht zu werden, um so mehr als sie selbst in den Parteikämpfen eine wichtige Rolle spielten.

DIE HĀŠIMIJJĀT

DES

KUMAIT

8 V 9

HERAUSGEGEBEN, ÜBERSETZT UND ERLÄUTERT

VON

JOSEF HOROVITZ

Mit Unterstützung der Kgl. Akademie der Wissenschaften in Berlin.

BUCHHANDLUNG UND DRUCKEREI

vormals

E. J. BRILL

LEIDEN — 1904.

DIE HĀSIMIJJĀT

DES

KUMAIT

5 V9

ERT

lia.

DIE HĀSIMIJJĀT

DES

KUMAIT

HERAUSGEGEBEN, ÜBERSETZT UND ERLÄUTERT

VON

JOSEF HOROVITZ

Mit Unterstützung der Kgl. Akademie der Wissenschaften in Berlin.

BUCHHANDLUNG UND DRUCKEREI

E. J. BRILL
LEIDEN — 1904.

٢٢
الـ - ع